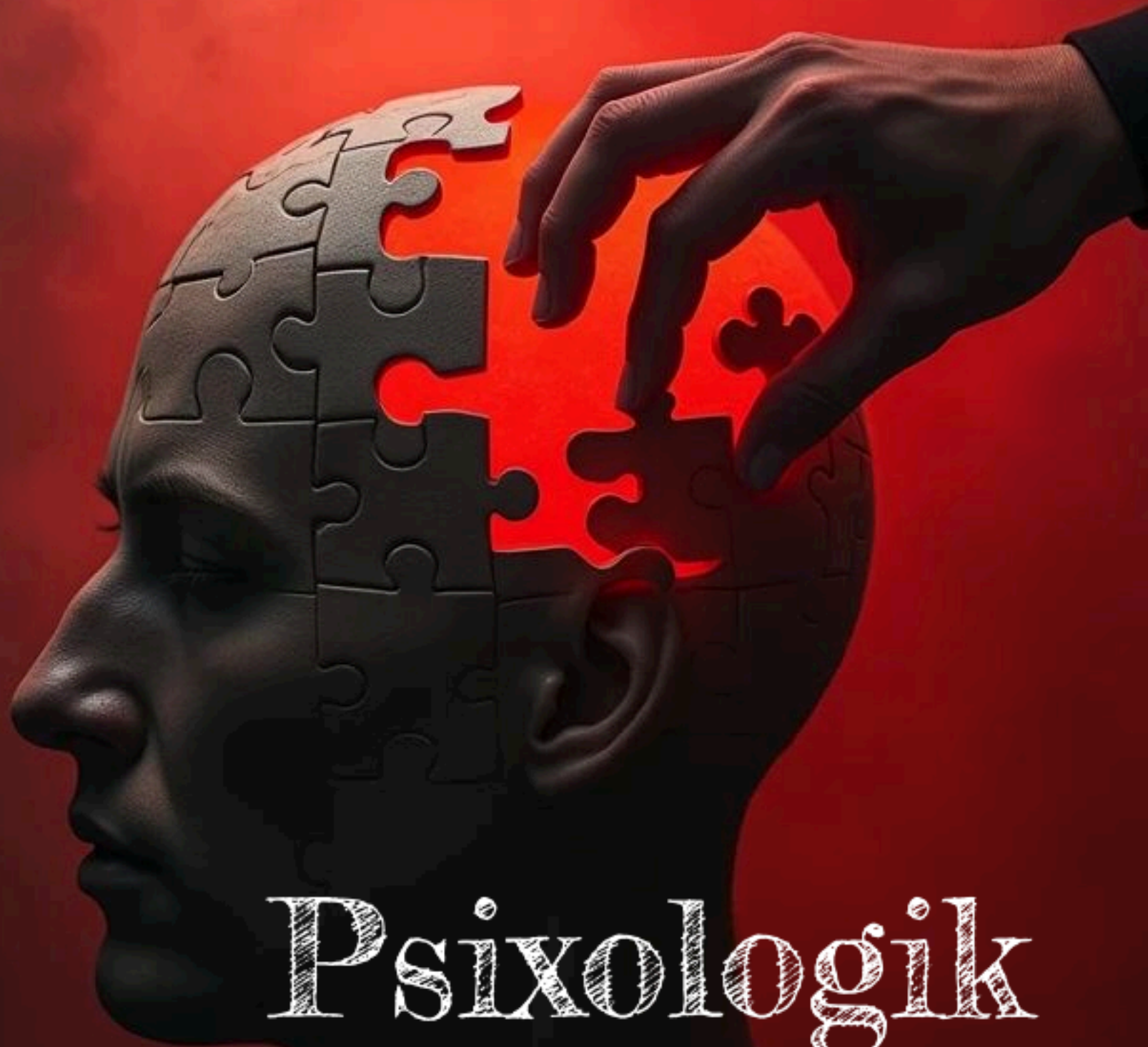

Nevzat Tarhan

Psixologik

Urush

Turonbooks telegram kanali

PSIXOLOGIK URUSH

MAZMUNI

SO'Z SO'Z

KIRISH

1-BOB: HARBIY SIYOSIY URUSH

2-BOB: PROPAGANDA VA MIYA YUVASI

3-BOB: MIYA NAZORATI NIMA?

4-BOB: QARSHILISH HAQIDAGI TA'LIMAT

5-BOB: GLOBAL XAVF

6-BOB: BUGUN PSIXOLOGIYA

7-BOB: KURASHNI BOSHLAGAN SHAXSLAR

8-BOB: QO'RQIM VA TARBIYA MADANIYATI

**9-BOB: Madaniyatlar to'qnashuvi va inson psixologiyasi
manbalari**

SO'Z SO'Z

Shaxslar va jamiyatlarning kurashlari asosidagi psixologik jihat doimo qiziquvchanlik masalasidir.

va bizning qiziqish sohamiz bo'ldi.

General Eisenxauer Ikkinchi jahon urushidan keyin shunday dedi: "Biz harbiy fanda boshdan kechirgan eng katta o'zgarish bu psixologik urushning o'ziga xos va samarali qurol sifatida rivojlanishidir". Eyzenxauer urushdan oldin o't o'chiruvchilar suhbatlarini tashkil qilish orqali Amerika jamiyatini urushga ruhan tayyorlagan edi.

Insonga qaratilgan postmodernizmda tinchlik va ziddiyat psixologiyasi yanada muhim ahamiyat kasb etdi.

Insoniyat tarixi so'nggi 57 yil ichida o'zining eng urushsiz davrini boshdan kechirdi. Buning eng katta sababi atom energetikasining mavjudligidir. Buyuk urush tarixning oxiri bo'lishi mumkinligidan qo'rqish kuch guruhlarini qonsiz natijalarga erishishga majbur qildi.

1989 yil 8 noyabrda Berlin devori quvnoqlik bilan parcha-parcha demontaj qilindi va esdalik sifatida saqlangan. Berlin devori ikki tizim o'rtasidagi psixologik chegaraning aniq ramzi edi. Kapitalistik dunyo sovuq urush davrida psixologik urush usullarini juda yaxshi qo'lladi.

Shu tariqa u sotsialistik xalqlarning fikr-mulohazalarini, e'tiqodlarini, hayotiy qarashlarini o'ziga yaqinlashtirdi. U tarixdagi eng buyuk g'alabani psixologik urushlar orqali qon to'kilmagan holda osonlik bilan qo'lga kiritdi.

Endi buyuk urush yo'q. Ta'sirchan targ'ibot usullari bilan ataylab, rejalangan axborot urushi olib borilmoqda.

Ushbu kitobda klassik psixologik urush haqidagi ma'lumotlardan tashqari, axborot urushi, elektron urush, miya nazorati, tashviqot usullari va kompyuter inqilobi, internet hujumlari, tarixiy ma'lumotlar, rivojlanayotgan o'z joniga qasd qilish tendentsiyalari, zulmkor madaniyatlarning ta'siri, itoatkorlik madaniyatidan demokratik madaniyatga o'tish, insonning ruhiy holati va ruhiy holatini tahlil qilish kabi kichik mavzularni ko'rib chiqamiz. ta'sir qilgan. Ma'lumotni iloji boricha misollar bilan hayratlanarli qilishga harakat qildim.

Men shaxsiy va global baxt uchun sevgi va ishonch muhimligini ta'kidlashni maqsad qilganman.

Hiylalar va aldovlar samarali bo'lishi uchun ular sir bo'lib qolishi kerak. Bizning maqsadimiz hiyla va aldash usullari ma'lum bo'lishini ta'minlash orqali ijtimoiy axloqqa xizmat qilishdir. Psixologik urushda bilimi zaif tomon mag'lub bo'ladi. Agar to'g'ri insonlar oyoqqa turish, jamiyatning kelajagida o'z so'zini aytish kabi tashvishlari bo'lsa, bu kitobni o'qishlari muhim.

1991-yilda, "Cho'l bo'roni" operatsiyasidan oldin, CNN telekanalida doimiy ravishda moy bilan qoplangan karabatak ko'rsatildi. Bu dunyo xalqlarini urushga kirishishga ishontirdi. Keyinchalik, bu Frantsiyadagi tanker halokatidan neft bilan qoplangan karabatak ekanligi ma'lum bo'ldi. 2002-yilda Iroq operatsiyasi rejalashtirilgan edi, ammo dunyoning etarli darajada yordami ko'rsatilmadi. Qora tashviqotning fosh etilishi ishonchni yo'qotishi mumkinmi?

Shuhratparast va to'ymas odamlar hamma narsani qurolga aylantiradilar. Biz hozir axborot asrida yashayapmiz. Axborotdan qurol sifatida to'g'ri foydalanish va xavfsizlik choralarini ishlab chiqishga xizmat qilish maqsadida ushbu ma'lumotlarni tizimlashtirish orqali sizlarga taqdim etishni maqsad qilgandim.

Postmodernizm ijtimoiy tinchlik va osoyishtalik uchun inson psixologiyasiga asoslangan siyosat ishlab chiqarishni taklif qiladi. Fukuyama o'z asarlarida bu iqtisodiyotda muhim ekanligini ta'kidladi. Xavfsizlik sohasida ijtimoiy muhandislik tadqiqotlari individual yo'naltirilgan tadqiqotlardan voz kechishi kerak.

Milliy xavfsizlik siyosatini belgilovchilar jamiyatni yaxshi o'qisa, xato qilmaydi. Bunday mavzuga e'tibor qaratish men uchun ma'naviy burch edi. Bu kitob bilan burchimni ado etishga harakat qildim.

Ushbu kitobni tayyorlash jarayonida cheksiz qo'llab-quvvatlagan iste'fodagi shtab-polkovnik janob Yuksel O'zg'urga, mehnati va sa'y-harakatlari bilan katta hissa qo'shgan janob Ug'ur Ilyas Canbolatga va Xotira markazi nevropsixiatriya markazi xodimlariga minnatdorchilik bildiraman.

Kitobning oxirgi satrlari sentyabr oyida Malta orolida yozilgan. Malta - jahon urushi bo'yicha muzokaralar olib borilgan, almashish muhokama qilingan va global o'zgarishlar muhokama qilingan orol. Yadro kuchi bor edi va urushlar psixologik usullar bilan boshlanishi kerak edi, qiziqarli tasodif.

Odamlarni shaxsiy baxtdan global baxtga olib chiqish uchun ozgina hissa qo'shish umidida.

Doktor Nevzat Tarkan

Malta, 2002 yil sentyabr

@Jahonkitoblari telegram kanali uchun mahsus tayyorlandi. Yana boshqa bestseller adabiyotlar buyurtma qilishni istasangiz @tgahmedov ga yozing

Kirish

"Men dushmanimni do'st qilib, uni yo'q qilaman".

A.Linkoln

Inson psixologiyasida doimo hukmronlik qilish istagi mavjud bo'lgan. Nazoratni saqlab qolishni istagan odamlar axloqiy chegaralar ichida yoki undan tashqarida qolish orqali buni saqlab qolishga harakat qilishadi. Dominant bo'lish hissi universal tuyg'udir. Tarixda juda kam sonli rahbarlar bu tuyg'uni adolatli va to'g'ri boshqara olgan. Oiladami, kompaniya boshqaruvida yoki davlat boshqaruvida ma'lum psixologik qonuniyatlar ma'lum bo'lsa, to'g'ri qarorlar qabul qilinadi va to'g'ri usullar qo'llaniladi.

Psixologik urush klassik ma'noda urushda g'alaba qozonish yoki mag'lub bo'lish, urushdan keyin ustunlikni saqlab qolish yoki muammolarni hal qilishda odamlarning ruhiy holatiga ta'sir qilish orqali natijalarga erishish deb ta'riflanadi.

Dushmanini bilmagan kishi jangda mag'lub bo'ladi. O'zini ham, dushmanini ham bilmagan kishi jangda yengilmaydi, jangdan keyin ham tuzalmaydi. Dushmanini bilmagan, lekin o'zini bilgan kishi jangdan keyin muvaffaqiyatga erisha oladi. O'zini ham, dushmanini ham bilgan kuchning mag'lub bo'lish imkoniyati deyarli yo'q. O'zini bilmagan, lekin dushmanini yaxshi bilgan kuchning jangda mag'lub bo'lish ehtimoli juda yuqori.

Psixologik urushda birinchi qadam dushmaningizni va o'zingizni yaxshi bilishdir.

Ikkinchi bosqich - bosim va ishontirish usullaridan mohirlik bilan foydalanib, qarshi tomonda psixologik tanazzul hosil qilish. Yildirim Boyazid va Temur uchun berilgan misol bor: Urushdan keyin ikki xon vaziyatni birgalikda baholaydi.

Yoritish:

- Bizning kuchlarimiz teng edi, qanday muvaffaqiyatga erishdingiz? — deb so'radi u. Keyin Temur barmog'ini ko'rsatadi uzaytirish orqali;

- Keling, ikkalamiz bir-birimizning barmoqlarini tishlaylik, deydi. Biroz vaqt o'tgach, Yildirim og'riqni his qildi. "Ah" deyishdan o'zini tuta olmagach, Temur tezda barmog'ini bo'shatib, so'ng:

- Agar biroz chidaganimda, mag'lub bo'lardim, deydi u.

Klassik ma'noda psixologik urush ST 33-5 kabi urush yo'riqnomalarida tushuntirilgan. Ushbu kitob klassik ma'lumotlar bilan ta'minlash, shuningdek, amaliy hayotda, xalqaro munosabatlarda milliy va jahon siyosatini belgilovchi, jamiyatning hozirgi ruhiy holati va psixologik xususiyatlarini tushunish va to'g'ri qadamlar qo'yishga hissa qo'shadigan qaror qabul qiluvchilarga yordam berishdan iborat.

Ba'zi ta'riflar

Strategiya:

Bu biror qudratning siyosiy, harbiy, iqtisodiy va psixologik kuchlaridan istalgan hududda foydalanish va ko'zlangan maqsadlarga erishish uchun rejalar tuzish san'ati va bilimidir.

Taktika:

Bu belgilangan maqsad va strategiyaga muvofiq eng yaxshi harakat yo'nalishining san'ati va bilimidir.

Harbiy psixologik urush:

Psixologik maqsad va psixologik mavzuni aniqlagandan so'ng, urush yoki favqulodda vaziyatlarda dushman va do'st jamoalarning his-tuyg'ulari, fikrlari va harakatlari, e'tiqodlari va turmush tarzini aniqlash mumkin.

Urushning muvaffaqiyatini qo'llab-quvvatlash uchun samarali tashviqot va chora-tadbirlarni rejalashtirish va qo'llashdir.

Harbiy psixologik faoliyat:

Bu tinchlik davrida yoki operatsiya hududidan tashqarida amalga oshiriladigan, rejalashtirilgan, yo'naltirilgan va boshqariladigan psixologik tadqiqotlardir.

Axborot urushi:

Kompyuter asrida muxbirlarni o'q bilan o'ldirish yoki razvedka va qo'mondonlik markazlarini bombalar bilan yo'q qilish o'rniga, dushman kompyuterlarni buzib, energiya tarmog'i, telefon tizimi, moliya tarmog'i, transport vositalari va yoqilg'i ta'minoti tarmoqlariga hujum qilmoqda. Maqsad ijtimoiy hayotni katta darajada buzishdir.

Elektron urush:

Bu dushman askarlarini zararsizlantirish va mikroto'lqinli va FM kanallari yordamida rejalashtirilgan maqsadga erishishni osonlashtirishdir.

Shaxsiyat:

Bu ijtimoiy vaziyatlarda shaxsiy yoki bo'lmagan shaxslarning his-tuyg'ulari, fikrlari va xatti-harakatlarining to'liqligi.

instinktlar:

Ular insonning harakatga kirishishiga sabab bo'ladigan ichki haydovchilardir.

*Fiziologik sabablar:*Ochlik, jinsiy aloqa, dam olish, uyqu, himoya.

*Psixologik motivlar:*Muvaffaqiyat, ishonch, e'tiqod, sevis - sevis, maqtash - maqtash, nazorat qilish hissi.

*Ijtimoiy Motivlar:*Oilaga, ijtimoiy kelajakka ega bo'lish, o'zini xavfsiz his qilish.

Psixologik maqsad:

Bu qo'rquv, qo'rquv, umidsizlik, kelajak haqida tashvish va charchoq hissiyotlarini yaratish orqali dushmanni o'z ta'siri ostiga olishdir.

Ommaviy ichki dushman:

Bu tinchlikda qo'llaniladigan usul bo'lib, bosib olingan hududda qonunni hurmat qilmaydigan va isyon ko'tarishi mumkin bo'lgan guruhlarining potentsial tahdid sifatida e'lon qilinishidir. Fashizm qonunni hurmat qiladigan odamlar, etnik va diniy guruhlar, hukmdorlar kabi fikrlamaydigan har bir shaxs yoki guruh ichki tahdid sifatida qabul qilinadi. "Olma yeyish taqiqlanadi" kabi oddiy qonun qabul qilinadi. Bu qonunga amal qilmaganlar "Davlatga qarshi chiqmoqdalar" deb harakatga keltiriladi. MakCharti AQShda kommunizmga qarshi kurashda ushbu ma'muriyatdan foydalangan, Gitler esa Germaniyadagi yahudiylarga qarshi foydalangan.

Tarix

Urushlarda g'alaba qozonish yoki mag'lub bo'lish, tinchlikni saqlashda ommaning kayfiyatiga ta'sir qilish qadim zamonlardan beri mavjud.

Rejadan tashqari va tartibsiz qo'llash haqida birinchi marta eramizdan avvalgi 500 yilda Xitoy qo'mondoni SUNTzu o'zining "Urush san'ati" asarida eslatib o'tgan. (Kesimli 1961)

Xun, Go'kturk va Mo'g'ul imperiyalarini parchalash chog'ida xitoylar ichki ziddiyatlardan juda yaxshi foydalanganlar va o'zlarini himoya qilganlar.

Mo'g'ul qo'shinlari jang maydoniga kelmasidan oldin ular atrofida juda katta qo'shin ekanliklari, qarshi tomondan kuchliroq ekanligi, bu yerni vayron qilishlari, dushmanni ruhiy jihatdan yo'q qilishlari haqida targ'ibot-tashviqot ishlarini olib borishardi.

Usmonlilar qo'rqitish o'rniga o'zlari bosib olgan yerlarning xalqiga bag'rikenglik bilan yaqinlashib, ularga qulaylik yaratib berishlari haqida targ'ibot olib borishardi. Shu maqsadda ular zabt etishni oldindan rejalashtirgan hududlarga darvesh va savdogarlarni yuborar edilar. Shunga o'xshash amaliyot islom dinini tarqatish usulidir. Psixologik faoliyatning namunasi Hz. Muhammad. Payg'ambar vafotlaridan keyin umidsizlik va xavotirda tarqalib ketish arafasida turgan xalqqa xitob qilgan Hz. Abu Bakr roziyallohu anhung: "Ey odamlar, agar Hazrati Muhammad alayhissalomga ibodat qilsangiz, uning o'lganligini biling. Lekin agar Allohga ibodat qilsangiz, bilingki, U abadiy tirik, yagona va qudratli zotdir" degan so'zlari juda ta'sirli bo'lib, tarqalib ketishning oldini oldi. Xuddi shunday Yavuz Salimning askarlari Chaldiranga ketayotganda va ular orasida notinchlik bo'lganda, "Istaganlar xotinlariga qaytishlari mumkin" degan so'zlari yangisarlarning kayfiyatiga ta'sir qildi.

Otaturk urushdan keyin jamiyatni qayta qurish loyihasini amalga oshirar ekan, xalq juda sevgan Fevzi CHAKMAK Poshoni hech qachon uning yonida qoldirmagani va uning diniy kimligidan foydalangani daho bir usul edi. Fevzi Posho kelganida Otaturk o'rnidan turib, uning taqvosini hurmat qilib, dasturxondagi ichimliklarni olib tashlardi.

1450 yilda bosmaxonaning ixtiro qilinishi bilan psixologik urushning maqsadlari o'zgardi. Vayronagarchilik va o'ldirish bilan ko'zlangan maqsadlarga matbuot orqali erishila boshlandi. Gitler yozma tashviqotni eng yaxshi ishlatgan lider edi. U urushdan oldin turmush qurgan har bir er-xotinga "Mein Kampf" kitobini berdi. Besh million nusxada chop etilgani va tarqatilgani aytilgan bu kitob bilan xalq nemis irqi ustun ekaniga, kuchlilar g'alaba qozonish uchun kuchsizlarni yo'q qilishi kerakligiga ishonch hosil qildi. Darvinning biologiyadagi dissertatsiyasi bu fikr uchun dalil sifatida ishlatilgan. U natsizm ta'limotini ishlab chiqish orqali o'z xalqini urushga tayyorladi.

Havodan va erdan tushirilgan deklaratsiyalar birinchi va ikkinchi jahon urushlarida eng ko'p qo'llaniladigan psixologik urush usullari edi. Har ikki tomon Koreya va Vetnam urushlarida qiziqarli misollar ko'rsatdi.

Ikkinchi jahon urushida yaponiyalik PEARL HAP BOR reydi paytida qasddan ehtiyotkorlik
Qabul qilinmaslik va qarshilik ko'rsatilmasligini AQSh jamoatchiligining urushga borishni ma'qullashiga urinish sifatida izohlayotganlar ham bor. Darhaqiqat, AQSh Vetnam va Somali misollarida bo'lgani kabi, jamoatchilik qo'llab-quvvatlamagan urushlarda muvaffaqiyat qozona olmadi. Hatto 2001 yil 11 sentyabr xurujlari stsenariysini muhokama qilganlar ham quyidagi tezisni himoya qiladilar: *"Dunyoda hukmronlik qilish istagichuqur kuchlar radikal guruhlar Ular 700 milliard dollarlik qurol sanoatidan foydalangan holda nazorat ostida keskinlik strategiyasi bilan vaziyatni nazorat qilishni xohlashdosalohiyat "Tadbir ko'rilishi kerak va teskari ish qilganlarni ezish kerak".*

Psixologik urushning eng yaqqol usuli bo'lgan targ'ibot yozma va og'zaki ommaviy axborot vositalari orqali amalga oshirilayotgan, axborot eng katta kuch bo'lgan bugungi dunyoda har kim o'z haqiqati uchun tinch-totuv harakatda bo'lishi kerak.

Sanoat inqilobi bilan qo'l mehnati sanoat mashinalari bilan almashtirildi. Kompyuter inqilobi bilan inson miyasi endi internet bilan almashtirildi. Shuning uchun, o'z g'oyalari va haqiqatlariga ishonadigan odamlar ushbu vositadan psixologik urushda ishtirok etishlari kerak.

Hokimiyat ilm-fan va texnologiya qo'lida bo'lgan bugungi dunyoda o'z strategiyasini shunga yarasha tuzatmaganlar tarix axlatiga tashlanadi.

Birinchi qism

HARBIY PSIXOLOGIK URUSH

Demokratiya eng yaxshi yo'l emas, bu yagona yo'l.

m. Gandi

PSIXOLOGIK URUSH (SIXOLOGIK URUSH) - bu urushda ham, tinchlikda ham odamlarning his-tuyg'ulari, fikrlari va xatti-harakatlarini o'zgartirish uchun ma'lumotlardan foydalanish deb ta'riflanadi.

Insoniyat tarixida uchta davr mavjud. Bular bugun biz boshdan kechirayotgan qullik davri, mehnat davri va ozodlik davri. Ozodlik davrida kuch guruhlarini nazoratni saqlab qolish uchun zulm, tahdid, qo'rqitish usullaridan ko'ra ko'proq tashviqotdan foydalana boshladilar.

, Bugungi kunda suverenitet qurol va jismoniy kuchdan bilim va texnologiyaga o'tdi. Ilm va texnologiyaga ega bo'lgan va ularni eng yaxshi qo'llagan kishi hukmronlik qila oladi.

Yuqori texnologiyalarga ega bo'lgan AQSh va boshqa G'arb davlatlarining harbiy shtab-kvartiralarini kelajak urushlariga tayyorgarlik ko'rmoqda. Ushbu urushlarda o'q o'rniga ma'lumot ishlatiladi. Urushda kim g'alaba qozonishini texnologiya aniqlaydi.

Kelajakdagi urushlar

Kelajakdagi urushlarda o'n minglab askarlar o'rniga samolyotlar, dengiz floti, to'p va tanklar; ularning o'rnini aqlli mikrochiplar, kompyuterda ishlaydigan, yuqori texnologiyali qurollar, dushman nishonlarini lazer nishonlari bilan o'qqa tuta oladigan uchuvchisiz uchuvchi samolyotlar va mini-portlovchi moddalar bilan jihozlangan oz sonli askarlar egallaydi. Virtual urush taktikasi bilan ishlaydigan xodimlar ko'proq ma'lumotga ega bo'lish qanchalik muhimligini bilishadi.

Ko'proq ma'lumotga ega bo'lgan harbiy ekspert kadrlar do'st va dushman jamoalarining his-tuyg'ulari, harakatlari, e'tiqodlari, fikrlari va hayotiy qarashlarini o'zgartirishga harakat qiladi. Bu erda faqat bitta maqsad bor, u urushning muvaffaqiyatini qo'llab-quvvatlashdir. Ushbu natijaga erishish uchun uchta muhim narsani qilish kerak. Bular samarali tashviqot, tegishli usullarni ishlab chiqish va ularni rejalashtirish bilan amalga oshirishdir.

Kelajakdagi urushlarda askar ilg'or texnologiya jangchisi bo'ladi. Kompyuterlar raketalarini yo'naltiradi va artilleriya yana kompyuterlar orqali nishonga tushadi. "Black Star" va "Stealth" nomli uchuvchisiz samolyotlar 8-10 soat davomida radarlarga ko'rinmasdan parvoz qiladi, raqamli kameralar yordamida suratga oladi va ma'lumot to'playdi. Transmitterlar bilan ishlaydigan simsiz, raqamli kameralar frontdagi har bir askarga beriladi. Harbiy kemalarning radarlariga ulangan stantsiyalar axborot markazlari bo'ladi va kosmosga yuborilgan zondlar chiqindi gazlardan erdagi harakatlarni aniqlaydi. Sun'iy yo'ldoshlar quruqlikda, dengizda va havoda to'plangan ushbu ma'lumotlarning aloqasini tashkil qiladi va oxir-oqibat, shtab-kvartiradagi superkompyuter barcha markazlardan ma'lumotlarni to'playdi va baholaydi va eng samarali hujum va mudofaa rejasini belgilaydi.

Eng kuchli qurol bomba emas, balki aniq va aniq ma'lumot bo'lishi sababli, kelajak urushida askarlarning soni emas, sifati birinchi o'rinda turadi.

Quyidagi jadvaldan ko'rinib turibdiki, texnologiya taraqqiyoti sari axborot oqimi tezlashadi va kilometrni qo'riqlayotgan askarlar soni kamayadi.

		Ma'lumotlar chiqishi	Yillar
AQSh fuqarolar urushi	38 830	Telegram, daqiqada 30 so'z	1861-1865 yillar
Birinchi jahon urushi	4040	Telegram, daqiqada 30 so'z	1914-1918 yillar
Ikkinchi jahon urushi	360	(Telefon) min. 66 so'z	1939-1945 yillar
Ko'rfaz urushi	23-24	Kompyuter min. 192 ming so'z	1991 yil

(Manba: milliyet.com.tr 27-03-1997)

SanaEslatma: Yil 1517, Misr. Yavuz Selim Mamluk Sulton bilan gaplashmoqda. Nega u urushda mag'lub bo'ldi MamelukeSultonaU shunday deb tushuntiradi: "Sizda aylanma cho'qqilar bor va men ularni olmoqchi edim, lekinBu yergaUlamolar buni kofirlarning o'ylab topilgani, deb qarshi chiqdilar".

Psixologik urushning strategik maqsadlari

Axborotdan eng katta kuch sifatida foydalaniladigan kelajak urushlarida psixologik urushning maqsadlari kattaroq ahamiyatga ega. Biz shuni bilishimiz kerakki, bu urushning strategik maqsadlarini tushunish juda muhim:

- 1- Dushmanning siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy va ma'naviy zaifliklaridan foydalaniladi va jangovar kuchlarni zaiflashtirish.
- 2- Ozod qilingan hududlarni tartibga solish va nazoratni osonlashtirish.
- 3- Fikrlar, his-tuyg'ular, moyillik va xatti-harakatlarda dushmanning mag'lubiyatini ta'minlash.
Doimiy ta'sir qilish orqali; qarshilik ko'rsatish va jang qilish qat'iyatini sindirish, ma'naviyatiga putur yetkazish orqali ruhiy holatga keltirish va qo'rquv hissini yuzaga keltirish orqali jasoratini sindirish.

Psixologik urushning taktik maqsadlari

Psixologik urushning beshta taktik maqsadi bor:

1. Jamiyatda itoatkorlik hissini oshirish.
2. Xalqaro jamoatchilik fikrini chalg'itish.
3. Xalq va ma'muriyat o'rtasida tafovut yaratish.
4. Adashgan sarkardalar.
5. Madaniy o'zgarishlarni ta'minlash.

Keling, ushbu taktik maqsadlarning tushuntirishlarini qisqacha ko'rib chiqaylik.

- 1- Psixologik urushni millat va xalq tomon yo'naltirish orqali jamiyatda itoat va qo'rquv hissini oshirish.
Tinchlik tuyg'usini uyg'otish orqali yuzaga kelishi mumkin bo'lgan reaksiyalarning oldini olishga qaratilgan.

Dushman nishonlariga qarshi qaratilgan psixologik urush "sovuq urush" deb ataladi. Darhaqiqat, boshidan kechirgan sovuq urushlar bilan Rossiya jamiyati G'arb qadriyatlariga hamdard bo'la boshladi. Uning o'ziga bo'lgan ishonchi pasayib ketdi. Chernobil kabi hodisalarni bo'rttirib ko'rsatish orqali xalqning tizimga sodiqligi zaiflashdi. Sovuq urush; qizg'in kino, radio va boshqa matbuotning targ'ibot ta'siri Sovet jamiyatida o'z maqsadiga erishdi. Bu qurollsiz g'alaba qozongan urush edi.

2- Xalqaro jamoatchilik fikriga qaratilgan PS misoli mavjud. Gretsiya Turkiya Bu AQShning Eron va Sudanga qarshi qo'llagan usuli. Maqsad sifatida tanlangan mamlakat iqtisodiy va siyosiy yakkalanib qoladi.

3-Xalq va ma'muriyat o'rtasida tafovut yaratib, ishonchsizlik hosil qilish. Bu erda ziddiyat hosil qilish.

Bu maqsad qilingan. 2002 yilda Iroq jamiyatini hukumatga qarshi munosabat bildirishga harakat qilingan bo'lsa-da, hech qanday natijaga erishilmagan. Saddam Iroq xalqi ustidan o'rnatgan nazorat dinamikasi tekshirilishi kerak bo'lgan muhim masala.

4- Qo'mondonlarni chalg'itish - bu qo'mondonlik darajasini urushda noto'g'ri qaror qabul qilishga majburlashdir. Noto'g'ri ma'lumotga ega bo'lgan buyruq darajasi o'zida mavjud bo'lgan ma'lumotlarga asoslanib noto'g'ri qaror qabul qiladi.

Ko'rfaz urushida Iroq dengizdan Quvaytga bostirib kirishi kerakligiga amin edi. Shu sababdan Iroq qo'mondonlari dengizda 125 ming askarni bog'ladi. Bu haqda CNN News xabar berdi. Ushbu targ'ibot DBS raqamli eshittirish sun'iy yo'ldoshi bilan jadal olib borildi.

Turkiya tinch sharoitda do'st mamlakatning ichki dushmaniga qaratilgan PS yoki Psixologik faoliyat namunasini ham boshdan kechirdi. Turkiyadagi qo'mondonlarning sezgirliklari hisobga olindi va yo'nalishi yo'q qilindi. Dinni siyosiy lashtirgandek ko'ringan guruhlar bo'rttirib ko'rsatilib, jamiyatning diniy qadriyatlarini o'zgartirish, jamiyatni tarbiyalash, o'z e'tiqodiga ko'ra yashashni cheklash bo'yicha qarorlar qabul qilindi. Shunday qilib, din ekspluatatsiyasi amalga oshirildi.

5- Bugungi kunda butun dunyo madaniy eksport orqali psixologik urush namunasini boshdan kechirmoqda.

Ko'pgina madaniyatlar yo'q bo'lib ketish arafasida bo'lsa-da, Amerika madaniyati dunyodagi yagona madaniyatga aylanish yo'lida. Gollivudda suratga olingan filmlar, jinsi shimlar, kola va fastfudlar odamlarning ko'p asrlik madaniy to'qimalari, turmush tarzi va didini o'zgartirishga harakat qilmoqda. Frantsiya va Italiya bu holatdan xabardor bo'lgan davlatlar sifatida ingliz tilini kundalik hayotda ishlatmaydi va o'z oshxonasini, san'atini va tilini shu tarzda himoya qila oladi.

O'ziga ishonchi past, noadekvatlik hissi bilan yashaydigan jamiyatlar targ'ib qilinayotgan madaniyatni qabul qilish uchun pul sarflay boshlaydi. Zo'rlik bilan emas, hamdardlik bilan qo'llaniladigan bu usul asta-sekin o'z natijasini beradi.

Madaniy almashinuv loyihasining ongli loyiha ekanligini isbotlovchi voqea 1980-yillarda mamlakatimizda yuz bergan. O'shanda Madaniyat vaziri (G'okhan Maraş) AQSh filmlarini cheklash va turk filmlarini rag'batlantirish to'g'risidagi qonun loyihasini parlamentga taqdim etgan edi. Shundan so'ng AQSh prezidenti (G. Bush) shaxsan T. O'zalga telefon orqali qo'ng'iroq qilib, qonun loyihasining parlamentdan qaytarib olinishini ta'minladi. Shu tariqa Turkiyada ko'plab Amerika filmlari tomosha qilinadi, amerikalik muxlislar soni ko'payadi va tabiiy ravishda pul oqimi AQShga ketadi. Bugungi kunda AQSh dunyo aholisining 5% ni tashkil qiladi, lekin dunyo resurslarining 25% ni iste'mol qiladi. Semiz va isrofgar Amerika jamiyatining o'ziga xos resurslari yetarli emas. Bunday tizimni o'rnatish va AQShga kapital oqimini tartibga solish tinchlikdagi do'st mamlakatlarga qarshi olib boriladigan psixologik faoliyatdir. Aslida bu borada AQSh ma'muriyatining qo'li bog'langan. Aslida, psixologik faoliyatni amalga oshiruvchi xalqaro kapitaldir (Oqtay Sinanoğlu 2001). Bu kapital AQSh ma'muriyatiga ham ta'sir qiladi. Ma'lumki, Gitlarning diktator bo'lib chiqishida nemis jamiyatidagi to'ymas kapital katta rol o'ynadi.

Kuchlarga qarshi psixologik urush

Urushlarda mamlakat yaxlitligini, mustaqilligini, jamoat tartibini, manfaatlarini va xalqaro huquqlarini himoya qilish uchun mas'ul bo'lgan yoki mamlakat aholisining baxtini ta'minlaydigan muassasalar nishonga olinadi. Urushda deklaratsiyalar qilinadi, tinchlik davrida radio va televidenie eshittirishlari, internet kabi texnik vositalar bilan birgalikda zararli ma'lumotlarni taqdim etish rejalashtirilgan.

Ushbu nashrlar ko'pincha yashirin va yashirin tarzda tayyorlanadi va ularni tushunish qiyin. Bu yashirin va yashirin noto'g'ri ma'lumotlar bilan; adliya, armiya va Din ishlari boshqarmasi kabi muassasalar eskirgan. Ularning qadr-qimmati omma oldida pasaygan. Tegishli muassasalarning xatolari bo'rttirib ko'rsatilgan. Ular birma-bir va uzoq tushuntiriladi. Shu tariqa odamlarda kurash va kurashga bo'lgan qat'iyat va ishtiyoq buziladi.

Xalqning armiya va politsiyaga bo'lgan ishonchining susayishi jamiyat o'zini himoya qiladigan qurolli kuchga ishonmasligini, odamlarning o'zini xavfsiz his qilmasligini anglatadi. O'zini xavfsiz his qilmagan odam qo'rquvda qoladi. Qo'rquvda qolgan odam butun kuchini himoyaga sarflaydi va shu bilan sarmoya va taraqqiyot to'xtaydi.

Sud tizimi eskirgan, adolat doimo kuchlilar va boylar foydasiga ishlaydi, deb ishonilgan jamiyatda har kim o'z haq-huquqini izlashga moyil bo'ladi, mafiya tuzumi kuchayadi. Ijtimoiy tinchlik zaiflashadi va g'azab kuchayadi.

Diniy qadriyatlarga qarshi olib borilayotgan psixologik urush ko'proq uzoq muddatli rejadir. Madaniyatga asoslangan jamiyat yashayotgan e'tiqod tizimini o'zgartirish orqaligina jamiyatni o'zi xohlagandek ekspluatatsiya qilish mumkin bo'ladi. Ayniqsa, urush bo'lsa, shahidlik hissi va o'limdan qo'rqqanlik e'tiqodi katta ahamiyatga ega. Texnologiya rivojlangan bo'lsa-da, urushdagi eng katta kuch hali ham inson kuchidir. Ko'rfaz urushidagi Amerika brigadalaridan biridagi tartibsizlikning sabablaridan biri askarlarga kelgan kola o'z vaqtida yetib kelmagani va askarlar standartlarini yo'qotib qo'yganida boshdan kechirgan vahima edi. Din tuyg'usi odamlarga urush kuchida juda qimmatli bo'lgan qurbonlik, sabr-toqat, o'lsa shahid bo'lish, qolsa faxriy bo'lishni tushunish kabi ma'naviy yordam beradi. Jamiyatda bu qadriyatlarning zaiflashishi hayot energiyasini yo'qotish demakdir. Muhim maqsadlardan biri makkor va yashirin targ'ibotlar bilan qo'shinlarni mamlakat g'animlari tomonidan muvaffaqiyatga olib keladigan bu psixologik haqiqatni yo'q qilishdir.

Dushmanning diniy qadriyatlari, urf-odatlarini va madaniy xususiyatlarini masxara qiladigan tarzda tashviqot qilish muhim taktikadir. Kundalik tilda qo'llaniladigan, millat nazdida maqbul bo'lgan "imom", "shabon", "shakir", "abdi", "kurd", "shariat", "axloq" kabi makkorona targ'ibotlarni bu holatga misol qilib, ijtimoiy muloqotda kelishmovchilik va ziddiyat maydonlarini keltirib chiqarishi mumkin. Turkiyada so'nggi yillarda ro'mol uchun kurash psixologik urush nuqtai nazaridan ahamiyatlidir. Asrlar davomida davom etib kelayotgan madaniy e'tiqod tizimining an'anasi bo'lgan ro'mol, bu sohadan tashqariga chiqib, siyosiy ma'noga ega bo'ldi. Dinning muqaddas qadriyatlaridan siyosiy material sifatida foydalanmoqchi bo'lgan guruhlarini ilgari surish orqali jamiyatning o'z e'tiqodini sidqidildan yashashdan boshqa maqsadi bo'lmagan katta qismi "muammoli odamlar" maqomiga qo'yildi. Jamoatchilik tomonidan "dindor"ligi bilan tanilgan va kundalik hayotida diniy ta'sirchanligi yuqori bo'lgan boshqaruvchilar, din muqaddas deb bilgan qadriyatlarga qarshi kurashishga majbur bo'ldilar va o'z e'tiqodi bilan ish o'rtasida tanlov qilishga majbur bo'lgan bu odamlar psixologik muammolarga duch kela boshladi. Vatan, millat, davlat kabi tushunchalar ma'nolarining o'zgarishiga sabab bo'lgan bu holat ijtimoiy tinchlikka putur yetkazdi. Dinni ekspluatatsiya qilish orqali amalga oshirilgan psixologik faoliyat natijalarini vaqt ko'rsatadi. Biroq, diniy qadriyatlarga qarshi urushlar uzoq muddatda har doim diniy qadriyatlar foydasiga yakunlangan.

Psixologik urush turlari

Psixologik urushning hujumkor va mudofaa turlari mavjud. Keling, ularni qisqacha tushuntirishga harakat qilaylik.

Strategik Maqsadli Psixologik Urush

U barcha jamoalarga, do'st yoki dushmanga qaratilgan. Jang chizig'ining orqa qismi birinchi navbatda rejalashtirilgan. Oq tashviqotga ustunlik beriladi. Yangiliklar to'g'ri ekanligi isbotlangani sayin, ishonch ortadi. Odamlar o'zi ishonmagan radiostansiyalarni tinglamaydi, o'zi ishonmagan gazetalarni o'qimaydi, o'qisa ham ularning ma'lumotlariga shubha bilan qaraydi. Gitler tomonidan amalga oshirilgan qora tashviqot bir muncha vaqt o'tgach samara bermadi va teskari natija berdi, odamlar o'zlari ishongan radiostansiyalarni tinglay boshladilar, Britaniya va AQSh ommaviy axborot vositalari ishonch beruvchi eshittirishlar berdi. Natijada Ikkinchi jahon urushining yo'nalishi o'zgardi. Koreya urushida BMT kuchlari Mig 15-17 samolyotlari hujumiga qarshi radio tashviqotini olib bordilar. Mig samolyotini olib kelgan koreyalik uchuvchiga 100 000 AQSH dollari beriladi, degan tashviqot reydlar sonini kamaytirdi.

Taktik psixologik urush

Bu aniq sohalarida strategik rejani amalga oshirishdir. Eng yaxshi harakat yo'nalishini yaratish uchun rejalar tuziladi. Foyda-zarar tahlilini o'tkazish yo'li bilan aniq maqsad aniqlanadi va bu maqsad uchun ishchi guruh tuziladi.

Qarshi tomonning ruhiyatini va qarshiligini sindirish, o'zlari bo'lgan dahshatli vaziyatni tushuntirib, taslim bo'lishga ishontirishga harakat qilinmoqda. Podpolkovnik E. Korkut Eken muvaffaqiyatli psixologik urush ofitseri edi.

Koreyada tik tepalikka boshpana olib qarshilik ko'rsatgan dushman askarlariga o'q va qog'ozlar jo'natib, ovoz kuchaytirgichlar orqali shovqin ko'tarish orqali yarim soatlik tanaffus berildi. Taslim bo'lgan askar xursandchilik bilan qaytarib yuborildi. Shundan so'ng, ishonch hosil qilgan koreyslar taslim bo'lishga kirishgach, tepalik olindi. (Turkoğlu, 1969)

Tinchlik davrida olib boriladigan taktik psixologik faoliyatga misol tariqasida G'arb tadqiqot guruhini (WG) keltirish mumkin. Olingan ma'lumotlar adliya organlariga, davlat rahbarlariga va akkreditatsiyadan o'tgan jurnalistlarga brifinglar orqali tushuntirildi. Harbiy kengashga qurolli kuchlarda uyushtirilayotgani aytilgan reaksion harakatlar ro'yxati taqdim etildi. Keyinchalik bu ma'lumotlar soxta razvedka hisobotlaridan iborat ekanligi ma'lum bo'ldi, ammo ko'zlangan siyosiy maqsadga erishildi. (Qomondonlarni noto'g'ri yo'ldan o'zdirishning haqiqiy misoli bo'lim oxirida yozilgan.)

Psixologik urushni kuchaytirish

Bu psixologik urush bo'lib, urushdan keyin odamlarga tinchlantiruvchi va ishontiruvchi takliflarni o'z ichiga oladi, isyonning oldini oladi va itoatkorlikni ta'minlaydi.

Rossiyani bosib olish davrida nemislar xalqqa juda yomon munosabatda bo'lishdi. Ular qo'y suruvlarini olib ketishdi va zavodlarni buzib, ularning nafratiga sazovor bo'lishdi. Xalq Stalin va uning armiyasidan nafratlanardi. Biroq nemislarning bunday yomon muomalasi natijasida ular Stalin armiyasiga yordam berishga majbur bo'ldilar. Urushdan oldin rus xalqi nemislarga najotkor sifatida qaragan. Ularga qilingan yomon munosabatdan keyin ular o'z qarashlarini o'zgartirdilar va ta'minot yo'llarini kesib tashladilar va shu bilan nemis armiyasining mag'lubiyatini ta'minladilar. Nemislar rus xalqiga yomon munosabatda bo'ldilar, chunki ular o'zlarini pok, olijanob, oliy irq deb bildilar. Buning narxini ular to'lashdi.

Shunga o'xshash dasturni 1940-yillarda Turkiyada tinchlik davrida amalga oshirilgan psixologik faoliyat doirasida ko'rishimiz mumkin. Urushga kirmagan Turkiyada hokimiyatni egallaganlar Turkiyani urushga qo'ymaslik uchun katta ishni qo'lga kiritdilar. Biroq bu davrda xalqqa juda yomon munosabatda bo'ldilar, xalq ikkinchi darajali fuqaro bo'lish amaliyotidan nafratlandi. O'sha paytdagi Anqara gubernatori Nevzat Tando'g'on shim va sandal kiygan odamlarni shaharga kiritmagan. Hatto saz chalish ham man etilgan, yashash va o'rgatish e'tiqodlari bosim ostida edi. Odamlarga hatto plyajlarga kirish ham taqiqlangan. Zulm shu qadar qattiq ediki, sohil erkinligi amalga oshirilgan kunlarda xalq

plyajlarga bostirib kirishdi. Ertasi kungi gazeta sarlavhalari "Odam keldi, fuqarolar ochiqda qolib ketdi". 1950 yilda o'tkazilgan erkin saylovlarda Demokratlar partiyasi ko'pchilikni qo'lga kiritdi, bu esa bosim guruhlar uchun kutilmagan bo'ldi.

Provokatsiya turi Psixologik urush

Bu hujumlar ko'rinishidagi psixologik urush usuli. Bu, odatda, oldindan rejalashtirilmasdan, "to'satdan topshiriqlar" shaklida sodir bo'ladi. U mitinglar, namoyishlar va dafn marosimlarida olomon orasiga kirib boradi va hozir bo'lganlarning sezgirligini qo'zg'atish uchun bir nechta ishonchli so'zlardan foydalanadi, keskinlikni oshiradi va g'azabni qo'zg'atadi. Buning uchun foydalanadigan qurol yolg'on ma'lumotdir.

Bu baxtsiz, o'qimagan, ishsiz va kambag'al guruhlariga ta'sir qiladi, ularning umidlari qondirilmaydi. 1977-yil 1-may voqealari, K.Maraş, Sivas, Chorum voqealari, 1990-yildan keyin jurnalist va olimlarning o'ldirilishi va o'sha paytda matbuotga taqdim etilgan ma'lumotlar o'rtasida bog'liqlik o'rnatilsa, bularning terrorizmga qarshi kurash uchun yaratilgan birdaniga qo'yilgan vazifalar ekanligini anglash mumkin.

Provokatsiya odatda belgilangan davlatlarda, ko'pincha buyruqlar zanjiriga qaramay, davlat ierarxiyasidan tashqaridagi markazlar tomonidan qo'llaniladi.

BCG aldashi

Iste'fodagi sudya mayor Yusuf Chag'layanning mijosi haqida ALEMga yozgan va matbuotga bergan maktubiga ko'ra, podpolkovnik Guray Balatekin qisqa vaqt ichida 21 ta maqtovg'a sazovor bo'lgan, janubi-sharqda ajoyib muvaffaqiyatlar ko'rsatgan va uyi raketa bilan otilgan muvaffaqiyatli ofitser edi. 1999 yilda Oliy Harbiy Kengashda qo'mondonlar soxta G'arb Ishchi Guruhi (BÇG) hisoboti bilan yo'ldan ozdirildi va u TSKdan chetlashtirildi. Qisqa vaqt ichida 21 ta maqtovg'a sazovor bo'lgan ofitserga o'zini himoya qilish huquqi berilmadi. Huquqiy nazoratsiz amalga oshirilgan ma'muriy jarayon natijasida muvaffaqiyatli zobit "intizomsiz va axloqsiz maqom" bilan ko'cha o'rtasida qolib ketgan, uning rafiqasi saraton kasalligi bilan kasalxonada yotganida.

1998-yilning fevral oyida nashr etilgan Mahsun Madalya nomli kitobda shtab mayoridan professor polkovnikgacha bo'lgan qancha ofitserning soxta BÇG hisobotlari bilan nafaqaga chiqqanligi haqidagi qiziqarli voqealar bayon etilgan. (Erdem, 1998)

Psixologik urushda maqsad: TSK

2001 yilda Turk Qurolli Kuchlariga bo'lgan ishonch bo'yicha o'tkazilgan so'rovda qiziqarli natijalar paydo bo'ldi. (Taha Akyol, Milliyet, 21.03.2002) Armiyaga katta ishonch bildirganlar darajasi 71 foizdan 57 foizga tushdi. (Prof. Yılmaz Esmer) Agar 1996-2001 yillar oralig'idagi bu statistik ma'lumotlar qabul qilinsa, jiddiy sabab-oqibat tahlilini talab qiladi.

Jamiyat sifatida bizda armiyaga urg'u beradigan madaniyat bor, bu G'arb madaniyatidan juda farq qiladi. Askarlarni "Mehmetchik", askarlar korpusini "Payg'ambar korpusi" deb ataydigan, yoshlarni nog'ora va zurna bilan armiyaga jo'natgan bir madaniyatda bu o'zgarish parametrlarini yaxshi baholashimiz kerak.

Armiyaga Nega ishonch pasaydi?!

Besh yillik davrda harbiylarning boshqaruvdagi roli va mas'uliyati yanada yaqqol namoyon bo'lgani uchunmi?

Turkiya joylashgan geografiyada armiya xavfsizligining pasayishi jamiyatning sevgisi va qo'llab-quvvatlashining pasayishi demakdir. Ish joyida sevgi va ishonch zaiflashganda ijtimoiy munosabatlar yomonlashgani kabi, bu davlatlar uchun ham amal qiladi. Bu geografiyada ijtimoiy tuzilmaning zaiflashishi tartibsizlikni keltirib chiqaradi. Shuning uchun ishonchni mustahkamlash bo'yicha tadqiqotlar shoshilinch ravishda amalga oshirilishi kerak.

Harbiy xizmatda qoida bor. Agar batalyon g'alaba qozonsa, muvaffaqiyat butun batalonga beriladi. Agar mag'lub bo'lsa,

Mas'uliyat batalyon komandiri zimmasiga tushadi.

Armiya ishonchining pasayishiga sabab bo'lgan shaxslar va munosabatlar, albatta, shubha ostiga olinishi kerak.

Xalqdan yiroqlashgan harbiy tuzumni muhokama qilish va tanqid qilish jamoat odob-axloqining talabi va ma'naviy burchidir. Biz bu munozarani qurolli kuchlarni charchatmasdan o'tkazishimiz kerak.

Nega generallar aralashmoqda?

Davlatni ierarxik tarzda o'ylaganimizda, eng yuqori darajada saylangan fuqarolik irodasi, ikkinchi darajada harbiy fuqarolik byurokratiyasi mavjud, ikkinchi daraja barqaror va o'z joyida qoladi, lekin birinchi daraja uni pastga tushirsa, ierarxiya buziladi, ikkinchi daraja aralashishga majbur bo'ladi. Yechim birinchi darajali, ya'ni saylangan iroda darajasini oshirishdir. TBMM tomida kichik o'ylaydigan va o'z manfaatini ko'zlab mayda hisob-kitoblar bilan shug'ullanadigan odamlar demokratiyaning eng katta dushmanlaridir. 1960-yil 27-maydagi davlat to'ntarishi paytida militsiya ancha zaiflashdi. Buning yomon oqibatlari ko'rindi, 1980-yil 12-sentyabrdan keyin militsiya kuchaytirildi. Xuddi shunday TBMM ham to'ntarishlardan juda ko'p zarar ko'rdi va kamolotga yeta olmadi. Yagona yo'l bilan, Demokratik Respublika, har kim TBMM darajasini oshirishga harakat qilishi kerak. Hatto Koreya bizdan o'zib ketganining sabablarini yaxshilab tahlil qilishimiz kerak.

Turk armiyasiga bo'lgan ishonchni susaytirganlar o'z maqsadlariga psixologik urush usullari bilan erishmasligi kerak.

***Ikkinchi qism ***

PROPAGANDA va MIYA YUVASI

"Ilm - bu haqiqatni doimiy izlashdir".

"Jamiyatning ko'rinmas mexanizmini boshqaradigan odamlar ko'rinmas hukumatdir. Bizning ongimizni shakllantirgan, didimizni shakllantirgan, men hech qachon ismini eshitmagan odamlar".

Valter Bernois
(*Illuminati kitobidan*)

PSIXOLOGIK URUSHning hujum va mudofaa qurollari tashviqot, tarbiya va provokatsiyadir. Uning o'q-dorilari so'zlar, yozuvlar, rasmlar, broshyuralar va elektron pochta ko'rinishidagi ma'lumotlardir. Ushbu urush uslubining maqsadi odamlarni ishonitirish va ularni o'zgartirishdir. Uning usuli miyani yuvishdir.

Xitoy generali Sun-tzu bu haqda 2500 yil oldin kitob yozgan. Turkiy davlatlarning parchalanish jarayonida qo'llanilgan PS usuli bugungi kunda ham o'z kuchini saqlab kelmoqda. Sun-tsuning ba'zi takliflari:

- 1- Dushman mamlakatlarda yaxshi narsalarni obro'sizlantirish.
- 2- Dushman mamlakatlar hukmdorlarining yutuqlarini kamsitish orqali ularning obro'siga soya solish, Vaqti kelganda, o'z xalqi ularni mensimasligiga ishonch hosil qiling.
- 3- Yomon va xor odamlarning hamkorligidan foyda oling.
- 4- Dushman qavmi o'rtasida nizo va janjallarni yoyish. 5- Dushmaningizning urf-odatlarini kulgili qiling. (Ersan İnan, 1997)

Propaganda nima?

Bu jamiyatning fikrlari, his-tuyg'ulari, xatti-harakatlari, munosabati va harakatlariga ta'sir qilish va o'zgartirish maqsadida nashr etilgan ma'lumotlar, hujjatlar, ta'limotlar va fikrlardir.

Targ'ibotning maqsadi tashviqotni olib borayotgan shaxsga bevosita yoki bilvosita foyda keltirishdir. Biroq tashviqot qarama-qarshi guruhni iqtisodiy va siyosiy yakkalanib qolishga undaydi.

Urushdagi yakuniy g'alaba dushmanning mag'lubiyatni qabul qilishi bilan bog'liq. Mag'lubiyatni qabul qilmagan dushman kelajakda yana muammolarni keltirib chiqaradi. Dushmanning ma'naviy kuchi bo'lmish ma'naviyatining yemirilishi psixologik urush usuli bo'lgan targ'ibot orqaligina mumkin bo'ladi.

Rejalashtirish

Targ'ibotning o'q-dori so'z va so'zdir. Gyotening bir go'zal so'zi borki, biz bu yerda eslashimiz kerak. Gyote shunday deydi: "Eng kuchli qurol – vaqti kelgan fikrdir". Targ'ibot usuli,

Bu tasodifiy aytilgan so'z emas. Bu uzoq vaqt davomida o'ylab topilgan, vaqti va joyi yaxshi hisoblangan, shakli va hajmi to'g'ri aniqlangan va maqsadli auditoriya aniqlangan faoliyatdir.

Propaganda turlari

Men yuqorida tavsiflashga harakat qilgan psixologik urushning muhim usuli, turli xil tashviqot turlari mavjud:

1. Oq tashviqot
2. Kulrang tashviqot
3. Qora tashviqot
4. Qurolli tashviqot
5. Qarama-qarshi tashviqot

Oq targ'ibot

Bu ochiqdan-ochiq olib boriladigan tashviqot; manba ma'lum va o'zini reklama qilishni xohlaydi. Bu ochiq va shaffof. Oq tashviqotda haqiqatga ahamiyat beriladi. Agar yolg'on ishlatilsa, bu teskari natija beradi va ishonchni pasaytiradi.

Uning daromadi, eng kuchli tomoni; boshqa tomonning g'oyalarini rad etadi va uning tarafdorlarini kamaytiradi. To'g'ri, aniq va oshkora tashviqot ko'pchilikda ishonch uyg'otadi. Oq tashviqotning zaif tomoni shundaki, uning tarqalish doirasi cheklangan. U erkin aylana olmaydi. Agar dushman darhol o'zini himoya qilish uchun qarshi tashviqot imkoniyatlaridan foydalansa, bu vaziyat tahdid va buzilishlarga olib kelishi mumkin. Jamiyatda olib borilayotgan tashviqotga shubha tug'lsa, qurol teskari natijaga olib keladi, bu esa ishonchni zaiflashtiradi.

Oq tashviqot materiali yangilikdir. Ular dushman tomonining xato va suiiste'mollaridan material sifatida foydalanadilar. Ushbu material qachon, qanday tarzda, qanday va qay darajada ishlatilishini rejalashtirish kerak. Qal'ani qo'lga kiritishda bitta o'q etarli emas. Minglab to'pdan o'q uziladi, teshik ochiladi va otishmalar davom ettiriladi. Ochilgan buzilish kattalashtiriladi va kiritiladi. Psixologik urushning maqsadi qal'aning zaif nuqtasini yaxshi aniqlash, o'sha nishonga qat'iy va qayta-qayta otish va natijada qarshilikni zaiflashtirishdir.

Onglarda ochilgan bo'shliq kengayadi. Bunga erishish uchun oq targ'ibot usulida aniqlangan to'g'ri maqsadni minglab marta takrorlashdan qochmaslik kerak. Agar siz oq tashviqotga duchor bo'lsangiz; ongda paydo bo'lgan bo'shliqni yo'qotadigan so'zlar, xatti-harakatlar va harakatlarni sabr-toqat va qat'iyat bilan ishlatishingiz kerak. Targ'ibotda qo'llaniladigan noto'g'ri ma'lumotlarga nisbatan shubhalar qarshi tashviqot shaklida qat'iy ravishda tushuntirilishi kerak.

Gitler boshida oq tashviqotdan juda yaxshi foydalangan. U o'sha paytda Germaniyadagi to'yib bo'lmaydigan kapital nemis irqiga yetkazgan zararni tushuntirmoqchi edi. Ular nemis irqi ustun irq, boshqa irqlar esa madaniyat tashuvchi irq (turklar, yaponlar, fransuzlar), kuchlilar hukmronlik qilishi kerak va ular hukmronlik qilish uchun kurashish kerak, deb hisoblaganlar. Ular dunyoda faqat shu yo'l bilan hukmronlik qila olamiz deb o'ylagan va Darwin biologiya uchun ishlab chiqqan nazariyani siyosiy psixologiyaga tatbiq etgan. Bu tushunchaga ko'ra, kuchli bo'lish to'g'ri bo'lishga sabab bo'lgan. Ular: "Katta baliqning kichik baliqlarni yutish tabiiy huquqi bo'lgani kabi, zaif irqni ham yutish bizning tabiiy huquqimizdir", deyishdi.

Kulrang propaganda

Psixologik urushning muhim tashviqot elementlaridan biri bo'lgan kulrang tashviqot noaniq tashviqotdir. Bu erda manba aniq emas, uning to'g'riligini isbotlab bo'lmaydi. Bu yolg'onmi yoki tuhmatmi, aniq emas. Kulrang tashviqotning asosiy materiali "*rivoyatlar*" Uning ishlash usuli ochiq tashviqot kabi cheklangan emas, qora tashviqot kabi bepul, men quyida aniqlab beraman.

Uning kuchli tomoni shundaki, u adresat tomonidan yaxshi qabul qilinadi, odamlarda tashviqot tuyg'usini yaratmaydi. Targ'ibotni olib boradigan odamlar noma'lum bo'lganligi sababli, eng qiziqarli mavzulardan kulrang tashviqotda foydalanish mumkin. Bu uslubda maqsad haqiqat voqeaga o'nta yolg'on qo'yib, adresatni kichik va kulgili ko'rsatishdir. Ssenariy yaxshi yozilgan bo'lsa, "*rivoyatlar*" og'izdan og'izga tarqaladi. Poytaxt tuzumining Sovet Rossiyasi haqida qilgan hikoyalari va hazillari tizimning qulashida katta rol o'ynadi. Kulrang tashviqot - a

Bu tashviqot muvaffaqiyati sifatida tarixga kirdi. Yaqin tarixda Prezident O'zaPning ba'zi so'zlari, Bu doirada foydalanib, uning siyosiy hokimiyatini zaiflashtirish uchun ishlatilgan. Vazir Mehmet Kechecilarning kechalari taksida ishlagan o'qituvchini tasvirlashi va O'zalning bu xatti-harakatini ma'qullagan holda "Mening davlat xizmatchisim o'z ishini biladi" degan so'zlari juda boshqa bir sohaga olib borilgani va voqeaning poraxo'rlikka ko'z yumish va rag'batlantirish sifatida ko'rsatilishi qoraga yaqin bo'z targ'ibot ekanligini aytishimiz mumkin.

TBMM uchun kulrang tashviqot

Yoki mayorning O'zalni kutib olish uchun kutilmagan marosimi, sport kostyumi uslubidagi libosni shorti sifatida taqdim etishi va harbiy qismni ko'zdan kechirishi kulrang targ'ibot edi. O'zal va qo'mondonlar o'rtaqidagi munosabatlarga putur yetkazish maqsad qilingan. Xuddi shunga o'xshab, Aydin Do'g'anning Bosh vazir bilan kundalik kiyimdagi uchrashuvi, sport kostyumida kutib olinish haqidagi bayonot shaklida kulrang targ'ibotga misol sifatida ishlatilgan. Tomonlar qarindoshlik va manfaatlar munosabatlarini ta'kidlab, eskirishga mo'ljallangan edi. Ayrim siyosatchilarning mamlakat manfaatlaridan ko'ra o'z manfaatlarini ustun qo'yib, halol ish qilmasliklari, partiyaviylik, kadrparvarlik kabi zaif tomonlarini bo'rttirib ko'rsatishlari, "TBMM yechim emas" degan fikrni shakllantirishga urinishlari psixologik faoliyatdir. Biroq, buni Ret tushuntirdi. General S. Demirjio'g'li, 1980-yilning 12-sentyabridan oldin TBMM va hukumatga anarxiyani bartaraf etuvchi yechim ishlab chiqarish imkoniyati berilmaganligini va bu yomon muhit aqlarni harbiy to'ntaruvga tayyorlash uchun foydalanilganini aytdi.

Demokratiyani xalqqa xushomad qilish deb qaragan va Otaturk "mening eng katta ishim" deb atagan TBMMning yopilishini yechim sifatida ko'rsatgan fikrlash, TBMMning xatolarini doimo, qat'iy va davomli bo'rttirib ko'rsatmoqda. G'arbda demokratiyaning ildiz otish jarayoni xuddi bolaning ulg'ayish jarayoniga o'xshardi. Demokratiya ham yashash orqali o'rganiladi. TBMM muammolarni boshdan kechirish va ishlab chiqargan yechimlari bilan ularni yengish orqali G'arb parlamentlari darajasiga etadi. Ushbu usul bilan institutsionalizatsiya sodir bo'ladi. O'sib borayotgan bolani uydan haydab, qalbida nafrat va g'azab hissinini uyg'otish bilan tarbiya qila olmaganimizdek, ijtimoiy kamolotni ham bu yo'l bilan ta'minlay olmaymiz. Rivojlanish erkin fikrlar muhokama qilinadigan muhitda sodir bo'ladi. Millat vakillarini g'afolatda, zalolatda, xiyonatda ko'rish o'rniga ular bilan o'tirib, muhokama qilish, murosa qilish kerak. Qo'llaniladigan kulrang targ'ibotning qarshi tashviqoti shunday bo'lsa, yaxshi niyatli odamlar tashviqot ta'siridan xalos bo'ladi.

Agar mohirlik bilan olib borilgan kulrang tashviqot bu tashviqotni dushmanning o'zi amalga oshirayotgandek taassurot uyg'otsa, adresat qarama-qarshilikka tushib, eskiradi. Bu boshqa tomonni gapirishga majbur qiladi va ularni ochishga majbur qiladi. Bu ularni o'zlariga zarar keltiradigan narsalarni aytishga majbur qiladi va bundan foydalanadi.

So'nggi yillarning eng rang-barang siyosiy arbobi Turgut O'zal janoblari haqida yana bir misol keltiraylik. Ular O'zalni juda qiziqarli targ'ibot usullari bilan zeriktirdilar. Suhbatdoshni gapga soladigan va unga qarama-qarshilik keltiradigan bu usulning misoli quyidagicha: Partiyaning kambag'allarga ko'proq g'amxo'rlik qilishi kerakligi masalasi muhokama qilinar ekan, O'zal boyligni rag'batlantirish va kambag'allarni mehnatga undash uchun "Men boylarni yaxshi ko'raman" deydi. Bu bayonot matbuotda mutlaqo boshqacha maqsadlarda ko'p ishlatilgan, buning aksini bildirgan.

Kulrang tashviqotning maqsadi nuqsonli, to'liq bo'lmagan va noaniq narsani to'liq va etarli deb ko'rsatish bo'lishi mumkin. Yoki to'liq, yetarli va ravshan bo'lgan narsani shubhali qilib ko'rsatish orqali soya solib, qadsizlantirishga qaratilgan. Bu usulda har qanday qarama-qarshilik mahorat bilan qo'llaniladi. Qarama-qarshilik bo'lmasa ham, u bordek harakat qiladi. Shunday qilib, onglarda kerakli savol belgisi ko'tariladi.

Maqsadni amalga oshirish uchun rejalashtirilgan vaqt, zamin, o'lcham va shakl hisoblab chiqiladi.

Odamlarning qiziquvchanligi kulrang targ'ibotda ko'p qo'llaniladi. Yashirin gapirish taassurotlari paydo bo'ladi, shivirlash xabar tizimi qo'llaniladi. Kichkina haqiqatlarni bo'rttirib tarqatadigan amaldorlar ataylab jamoalar ichida tarqatiladi.

Targ'ibot xodimi maqsadli auditoriya ishonadigan stsenariylarni ishlab chiqishi kerak,

Undan foydalana olsa, xalqning didini, ijtimoiy-madaniy xususiyatlarini yaxshi bilsa, muvaffaqiyati ortib boradi.

Usmonli imperiyasining so'nggi yillarida ingliz razvedkachisi Lourens yakka o'zi arab tilining barcha lahjalarida gapirib arab millatchiligini uyg'otdi, ittifoqchilarning xatolarini ko'paytirib, targ'ibot faoliyati bilan arab jamiyatini qo'shinlar erisha olmaydigan tarzda Usmonlilarga qarshi qo'zg'atdi.

Qora propaganda

Manba ma'lum, ammo u boshqa manbalardan olingani ko'rsatilgan. Qora tashviqot usulida yolg'on, fitna, yolg'on, tuhmat, nifoq, makkorlik va yolg'on dalillar bepul. Maxfiylik muhim ahamiyatga ega. Bu faktlarni o'zgartirish, e'tiqodlarni silkitish va jamoatchilik fikrini chalg'itishga qaratilgan. Manba tushunilganda, u hech qanday ta'sir qilmaydi va teskari ta'sir ko'rsatadi. Bu dushmanlikning kuchayishiga olib keladi. Shuning uchun u ichki dushmanlarga qarshi ishlatilmaydi. Psixologik urush to'g'risidagi harbiy nizomda targ'ibot uchun mas'ul zobitlar ko'rsatilgan.

Qora targ'ibot materiali yolg'on, tuhmat, har xil buzg'unchilik yo'llari va yolg'on dalillar bo'lgani uchun, u mavjud bo'lmagan hamma narsani mavjuddek ko'rsatadi. Yolg'on haqiqatga o'xshab ishonchli tarzda taqdim etiladi. Qora targ'ibot - bu nizo ekish va tartibsizlik yaratish uchun keng qo'llaniladigan usul.

Qora tashviqotda manba har doim yashiringan. Agar biron sababga ko'ra manba oshkor etilsa, barcha javobgarlik oldindan rad etiladi.

Manba sirlicha qolar ekan; yolg'on, mish-mish, g'iybat va mish-mishlar samarali natijalar beradi.

Uning maqsadi - u murojaat qilgan odamlarni ma'naviy halokatga olib borishdir. Bu usulni qo'llaganlar axloqiy va vijdonli javobgarlikni his qilmaydi. Aqlga kelgan hamma narsani maqsad qilib oladi. Qora tashviqotda hamma narsa kerakli manfaatga xizmat qilsa, foydalaniladigan materialdir. Bu faoliyatning kitoblarda maqsadi toza va usuli harom bo'lgan targ'ibot usuli sifatida tilga olinishi xalqaro munozaralarga sabab bo'lmoqda. Ushbu targ'ibot harbiy nizomlarda psixologik urushga oid usul sifatida belgilanishi qanchalik insoniy va axloqiy? Dushman bo'lgan ayollar, qizlar va bolalarga g'ayriinsoniy munosabatda bo'lish, ularni bir-biriga qarama-qarshi qo'yib, o'ldirish, o'rtalarida nifoq solish o'rtasida nozik chegara chizish kerak. Yovuzlik g'ishtlari bilan qurilgan g'alaba qal'asi qachongacha yashay oladi? Vijdonli va qat'iyatli qo'mondon qora tashviqotga murojaat qilmasdan ko'p narsani qila oladi.

Usmonli sultonlaridan biri Sulton Abdulhamid psixologik urush usullarini bilgan va ishlatgan kishi edi. Bolqon urushidan keyin o'zi bilan bo'lgan uchrashuvda ittifoqchilarga murojaatida psixologik urushni qanday qo'llaganini quyidagicha izohladi: "Bolqondagi cherkovlar o'rtasidagi ziddiyatni men hal qilganim yo'q. Ular birlashib, bizga hujum qilishmaydi, deb bila turib shunday qildim. Bu mojaroni hal qilish sizlar (Ittifoqchilar) noto'g'ri bo'ldi".

Propagandani obro'sizlantirish uchun ishlatish uchun targ'ibotchi boshqa tomonning salbiy tomonini topadi. Agar u salbiy tomonni topa olmasa, uni o'ylab topadi. Targ'ibotchi tinimsiz soxta mavzular o'ylab topadi va ularni kun tartibida saqlashga harakat qiladi.

Qora tashviqotning asosiy maqsadi o'rnatilgan e'tiqodni yo'q qilishdir. U xalqni o'z ichidan yaratgan rahbarlardan uzoqlashtirmoqchi, armiya va davlatga bo'lgan mavjud ishonchni larzaga solmoqchi, ijtimoiy va iqtisodiy hamjihatlikni yo'qqa chiqarmoqchi, odamlarni shubhali, xavotirli, baxtsiz va ruhiy sarosimaga solib qo'ymoqchi.

tomonidan ishlatilgan materiallar

Inson va jamiyat hayotining har bir jihati va bosqichi targ'ibot materiali sifatida tanlanadi. Har qanday kamchilik qora tashviqot uchun materialdir va bu boshlang'ich nuqtadir. Qora targ'ibot uchun shaxsiyatning zaif tomonlari juda muhimdir. Spirtli ichimliklar, giyohvandlik, ayollik, siyosiy ambitsiya, partiyaviylik, xudbinlik va megalomanik xususiyatlar boshlang'ich nuqta bo'lishi mumkin. Usmonlilarning oxirgi davrida

Ittifoqchilarning o'z hukmronligi davridagi dinga befarqligidan inglizlar va fransuzlar arab jamiyatining xalifalikka bo'ysunishini sindirish uchun mohirlik bilan foydalanganlar.

Ba'zan bunday maqsadlar uchun aqlli menejerlardan foydalaniladi. Aqlli, aqlli va muvaffaqiyatli menejerlar maqtovg'a to'la. Agar bu menejerlar narsisistik aqliy tuzilmalarga ega bo'lsa, ular maqto'v va obro'ni yo'qotmaslik uchun doimo ularni maqtaganlarga xizmat qilishlari kerakligini his qilishadi. Bu xususiyatlar, hatto o'zlari bilmasalar ham, qora targ'ibotchilar tomonidan foydalanishlari mumkin va targ'ibotchilar ularni o'zlari xohlagan narsani qilishlari mumkin.

Keling, qora tashviqotning imkoniyatlari va xavflarini qisqacha ko'rib chiqaylik.

Qora tashviqot imkoniyatlari

1. Uning manbasi sir bo'lganligi sababli, adresatning qarshi tashviqoti kam ta'sir qiladi.

2- Qabul qiluvchining vatanidagi front ortidagi faoliyati tufayli kasb

keyingi voqealar uchun zamin tayyorlaydi.

3. Ular qo'rquv tuyg'usini yaratish orqali odamlarda qarshilik kuchini sindiradi. Shunday qilib, ular odamlarga hokimiyatdan boshpana izlash zarurligini his qilishadi.

4- Raqiblariga ular orasida xiyonatchi unsurlar borligini his qiladilar. Shu sababli, Vaziyat suhbatdoshlarda ma'naviy tanazzulga va ishonchsizlikning kuchayishiga olib keladi.

Qora tashviqot xavflar

1. Targ'ibotni tayyorlash va amalga oshirish alohida e'tiborni talab qiladi.

2. Uning faoliyati cheklangan, chunki maxfiylik va xavfsizlik katta ahamiyatga ega.

3. Aniq harakat bilan bajarish qiyin.

4. O'z xalqiga nisbatan ochiq, rostgo'y va oshkora rahbarlarga qaratilsa, bu teskari qurolga aylanadi. Bu xalqning rahbar va ma'murlarga bo'lgan mehrini oshiradigan natijalarga olib kelishi mumkin.

5. Muloqot oson va qulay bo'lgan bugungi dunyoda maxfiylikni ta'minlash qiyin bo'lishi mumkin. Agar targ'ibot adresatni jabrlanuvchi va mazlum ko'rinish bilan kuchaytirish jihatini birlashtirsa, uning atrofidagi odamlarga birlashtiruvchi ta'sir ko'rsatishi mumkin. Dushman rahbarini yo'q qilishni ko'rib chiqayotganda, mutlaqo teskari natijaga erishish mumkin.

Qurolli propaganda

Bu terror tashkilotlari tomonidan qo'llaniladigan usul. Ular o'zlarining mavjudligini va samarali ekanligini isbotlash uchun foydalanadilar. Ular ommaviy axborot vositalarining zaifligidan foydalanishadi. Oddiy voqealar matbuot uchun yangilik ahamiyatiga ega emas. G'ayrioddiy, noan'anaviy hodisalar OAVning "reytingini" oshiradi va hayotiy ozuqa hisoblanadi. Terrorchilar g'ayrioddiy, hayratlanarli voqealarni rejalashtirish orqali ommaviy axborot vositalari, demak, jamoatchilik e'tiborini o'zlariga qaratadilar.

Etnik terroristik harakatlar ham zo'ravonlikni o'z shaxsini ko'rsatish va charchamaganligini isbotlash usuli sifatida tanlaydi. Ushbu modelni qabul qilish odatiy hodisadir. O'z etnik guruhlarini qurolli tashviqot bilan shug'ullanishga ishonitirish uchun ular rad etilgan deb hisoblangan madaniy huquqlardan argument sifatida foydalanadilar. Doimiy ravishda huquqlarni qurbon qilish tashviqotini olib borish orqali ular o'z jamoalarini qurollanish yagona yo'l ekanligiga ishonitirishga harakat qilishadi.

Qurolli tashviqot jamoatchilikni va davlat hokimiyatini charchatishga qaratilgan. Bu odatda zo'ravonlikni huquqlarni izlash usuli sifatida madaniy e'tiqod tizimi sifatida qabul qilgan baxtsiz, o'qimagan, submadaniy guruhlarining uslubi. Ular tugallanmaganligini ko'rsatish uchun samolyot va kemalarni olib qo'yish, bomba qo'yish, metroga gaz quyish, avtobuslarga bostirib kirish, qishloqlarni bostirish, istishhad qilish kabi madaniy jihatdagi harakatlarni rejalashtirmoqdalar. Marksistik ta'limot proletariat diktaturasining usuli sifatida zo'ravonlikni taklif qilganligi sababli, mafkuraviy marksistik terror 1990-yillargacha o'z tarafdorlarini to'pladi.

Falastinda terror dahshat olib keladi va terrorni usul qilib olganlar kuchlining zaifi hisoblanadi.

Davlat zulmi uchun zamin tayyorlanayotganiga yorqin misollar keltirish mumkin. Falastinda hamon davom etayotgan terrorida marksist liderlarning hokimiyat va ijtimoiy fanatizmdagi roli qanchalik samarali ekanligi muhokama qilinishi kerak. Falastinliklar Gandidek yetakchini yetishtirishlari kerak edi.

Aralash propaganda

Ayrim guruhlarning manfaatlari bir-biriga to'g'ri kelsa, qurolli, oshkora, noaniq va yashirin tashviqotdan birgalikda foydalanish mumkin. Targ'ibotga duchor bo'ladigan adresatning ahvoli va munosabatini inobatga olgan holda, ilg'or texnologiyalardan foydalangan holda rejalashtirilgan targ'ibot namunalari bugungi kunda tez-tez uchrab turadi.

11-sentyabr targ'ibot asarimi?!

Biz axborot asrida yashayapmiz. Kompyuterdagi apparat ta'minotidan so'ng ulanish paydo bo'ldi. Raqamli asab tizimi shakllanadi. Bu raqamli asab tizimi miyaga muhtoj va bu erda xalqaro kapital deydi; "Aqli, muvaffaqiyatli va qudratli odamlar sifatida biz dunyoga tartib berishimiz kerak. Biz miya bo'lishimiz kerak, qoidalarini o'rnatishimiz kerak." Ular ochko'z va to'yib bo'lmaydigan kapital tizimining tabiatiga ko'ra tabiiy bo'lgan qora tashviqotni qilishga qaror qildilar. 700 milliard dollarlik qurol sanoati omon qolishi uchun ular nazorat ostida keskinlik strategiyasini ishlab chiqishi kerak edi. Dushmanni aniqlash va unga qarshi dunyo hamjamiyatida e'tiqod va fikrni o'zgartirishni ta'minlash kerak edi. Diniy qadriyatlardan foydalangan va terrorni usul sifatida qabul qilgan guruh kerak edi. Afg'onistondagi aqidaparastlikni din deb hisoblaydigan jangovar guruhlar uchun zamin tayyorlanishi kerak edi. Biroq g'orlarda yashab, globallashuv ne'matlaridan foydalana olmagan bu insonlar yordamga muhtoj edi.

Juda batafsil rejalashtirish, aloqa, muvofiqlashtirish va logistika tayyorgarlikni talab qilgan 11 sentyabr hujumlari qanday amalga oshirilar edi?

11 sentyabr xurujlaridan hayratga tushgan birinchi odamlar razvedka xodimlari edi. Aloqa, razvedka va kontrrazvedka haqida bilganlar hali ham o'ylaydi. Sababi ECHELONning karligi.

ECHELON nima?

Bu elektron razvedka tarmog'ining nomi. U signal va tasvir razvedkasini o'tkazadi. Bu dunyo mamlakatlari sirlarini o'rganishga harakat qiladigan harbiy va iqtisodiy qudratli AQShning elektron qulog'i. U barcha turdagi aloqalarni shifrlash, boshqarish va tinglash uchun ishlatiladi. Butun keng razvedka va maxfiy xizmatlar tarmog'i yiliga AQSHga 20 milliard dollarga tushadi. (Gündilek, 2001 yil oktyabr, Bilim Teknik)

AQShda 36 razvedka agentligi mavjud. Ulardan eng kattasi NSA. 21 000 ofitser va 3,6 milliard dollarlik byudjet bilan u nafaqat dunyo, balki siyosiy do'stlari, siyosiy raqiblari va o'z fuqarolarining xabarlarini tinglaydi. NSA AQSh Harbiy-havo kuchlarida mustaqil ravishda Boeing 707 fyuzelyajiga o'rnatilgan Rb-135 tipidagi samolyotlar bilan ishlaydi. U dengizlarni dengiz kemalari qiyofasida joylashgan kemalar bilan kuzatib boradi. U yerosti stantsiyalari va elchixonalarda mezbon mamlakatlarga bo'ysunmasdan ishlaydi. AQSh signallari razvedkasining eng kichigi 2000 xodimga ega NRO hisoblanadi. NROning vazifasi sun'iy yo'ldoshlarni orbitada ushlab turishdir.

NSA "MINARET" deb nomlangan maxsus tuzilmasi bilan ko'p sonli amerikaliklarni kuzatmoqda. U UKUSA tizimi doirasida butun dunyodan yuqori chastotali radioxabarlarini, ular kelgan yo'nalishdan qat'i nazar, to'playdi. Norvegiya, Daniya, Filippin va Turkiya ham "Temir ot" kod nomi ostida milliardlab bayt ma'lumot to'playdi va ularni kompyuter filtri bilan tekshiriladigan hajmga tushiradi va tegishli hukumatlarga xizmat ko'rsatadi. ORIONlar GSM tipidagi radio telefon tinglovchi sun'iy yo'ldoshlar sifatida tanilgan. So'nggi yillarda u uchuvchisiz samolyotlar bilan ma'lumot to'plash va AQShga rele (vositachi) sun'iy yo'ldoshlar bilan ma'lumot berish uchun foydalanila boshlandi.

11 sentyabr kuni Echelon bilan nima sodir bo'ldi?

Butun dunyo bilan bir qatorda o'zining ichki tuzilishini tinglashda muvaffaqiyat qozongan Echelon sabotajga uchradi. AQShda 36 razvedka tashkiloti mavjud. Ular saxiylik bilan qo'llab-quvvatlanadi. Ertalab soat 8:30 da 6 ta samolyot olib qochiriladi va istalgan daqiqada havoga ko'tarilish uchun tayyor turgan "Favqulodda" jangovar samolyotlar havoga ko'tarilmayapti.

Yana bir muhim jihat shuki, hozirda uchuvchisiz uchish texnologiyasidan foydalanilgan va sakkiz soat havoda qola oladigan, kerakli nishonlarni ko'ra oladigan va osongina qo'na oladigan bu samolyotlarning kompyuter tizimlari minoralariga urilgan samolyotlarda ham bo'lganmi?

MERCURY sun'iy yo'ldoshi bilan suv osti kemalari aloqalarini hatto tinglay oladigan texnologiyaga ega bo'lgan ECHELON 11 sentabr kuni Nyu-Yorkda o'chirilgani ko'proq ishonarliroq.

Natijada 11-sentabr hujumlarida qurolli tashviqotni usul qilib olgan odamlardan foydalanildi. Qora va kulrang tashviqot usullari jahon jamoatchilik fikrini Usama bin Lodin mansub bo'lgan e'tiqod tizimiga dushman qilish uchun ishlatilgan. Ayrim matbuot va nashrlarda bu voqea haqida xabar qilinarkan, "Islom terrori global tus oldi" kabi xabarlarining doimiy takrorlanishi psixologik urush nuqtai nazaridan juda mazmunli edi.

Ushbu qora tashviqotda ko'rsatilgan guruhlardan biri AQSh ma'muriyati edi. 11-sentabr voqealari AQSh ma'muriyatining bilmasligini tasdiqlovchi dalillardan biri bu Prezident Bushning tilini o'g'irlashi va salib yurishiga ishora qilishidir. Ehtimol, AQSh ma'muriyati ham foydalanilgan.

Ammo biz mo'jizalar asrida yashayapmiz, endi ko'r-ko'rona ishonch o'rnini tekshirishga moyillik egalladi. Bu salbiy takliflarning barchasiga shubha bilan yondashganlar, aytilayotgan gaplarning rostmi yoki yo'qligini o'rgana boshladilar va G'arbda Islom va terrorni bir-biridan ajratish kerak, degan tezis kucha boshladi.

Propagandaning muvaffaqiyati

Qanday tashviqot qilinmasin, uning muvaffaqiyatiga uchta element katta ta'sir qiladi. 1 - tashviqot olib boradigan shaxsning qobiliyati,

2- Psixologik o'rganish yaxshi bajarilishi kerak,

3-Targ'ibotni qabul qiladigan jamiyatning xususiyatlari.

Targ'ibot-tashviqot bilan shug'ullanayotgan odam usta, shijoatli, tizimli ishlay oladigan bo'lishi kerak. U tashviqotni uzluksiz va uslubiy ravishda amalga oshirish uchun ko'nikma va bilimga ega bo'lishi kerak. Noto'g'ri qilingan tashviqot uni qilgan odamga muammo tug'diradi. Targ'ibot bilan shug'ullanadimi yoki yo'qmi, bu murojaat qilinayotgan shaxsning bilimiga, ongli va savol-javobli yondashuviga, shuningdek, madaniy saviyasiga bog'liq.

Yolg'on va pul birlamchi va muhim qadriyat bo'lgan bugungi dunyoda odamlar o'rtasidagi ishonch rishtalari zaiflashdi. Hamma hamma narsani so'roq qila boshladi. Hozir hatto qahvaxonalarda ham fitna nazariyalari haqida gapiriladi. Bunday muhitlarda tashviqot antagonistik tarzda, boshqacha aytganda, aksincha amalga oshiriladi. Fitna nazariyasi ishqibozlarini qiziqtiradigan stsensariylar taqdim etilgan.

"Men aqlliman, tashviqotga ishonmayman" deganlar ko'proq xavf ostida. Har kuni televizor qarshisida yangi yangiliklarni kutayotgan va ko'rish istagida bo'lgan omma targ'ibotchilar uchun yaxshi o'ljadir.

Hatto tashviqotdan himoya qilish uchun maqol ham ishlab chiqilgan. Ota-bobolarimiz aytganlar; "Eshitganingizga ishonma, ko'rganning yarmiga ishon", agar inson eshitgan ma'lumotlariga shubha uyg'ota olsa, voqea-hodisalarga turli nuqtai nazardan qarasa, qo'rqmasligi kerak, tadqiqot va kuzatish qobiliyatini mafkuraviy qutblanishdan tashqarida rivojlantira oladigan shaxsga hech qanday targ'ibot ta'sir qilmaydi. Qora targ'ibot samarali bo'lishi uchun, ayniqsa, maxfiy bo'lishi kerak, chunki aloqa asrida o'ynaladigan nayranglar fosh bo'lib, o'yinlar osongina buziladi.

Psixologik tadqiqotlar: Bu boshqa tomonning psixologik zaif va kuchli tomonlarini yaxshi tahlil qilish va ekspluatatsiyaga moyil bo'lgan harakatlar va potentsiallarni aniqlash psixosotsial-madaniy jarayondir.

nuqtai nazarni talab qiladi.

Psixologik zaifliklar, haqiqiy va mumkin bo'lgan zaifliklar aniqlanadi. Ustuvorliklar belgilanadi. Qarama-qarshi tashviqotga javoblar ko'rib chiqiladi va tegishli vaqt va muhitda chora ko'riladi.

Propaganda Foydalanish turlari

1. Strategik tashviqot
2. Taktik tashviqot
3. Ishg'ol tashviqoti
4. Qarshi tashviqot

I. Strategik tashviqot (miya yuvish)

Bu uzoq muddatli, qit'alararo tashviqot turidir. Targ'ibot juda erta boshlanishi va hech qanday uzilishlarsiz davom etishi kerak. Bu ertangi urushga tayyorgarlik ko'rish uchun qilingan.

Bu aql va xotiraning nozik jihatlaridan foydalanadi, bu yaxshi mavzu tanlash, uni jozibali qilish va uni qat'iyat bilan takrorlashni anglatadi. Bu miyani yuvishning bir turi. U har doim ko'pchilikning istak va ehtiyojlariga ishonish uchun murojaat qiladi.

Ularning maqsadlari

- a) Do'stona kuchlarning ma'naviyatini baland tutish.
- b) neytral davlatlarning intellektual va ma'naviy yordamini olish.
- v) Dushman xalqlarning ma'naviyatiga putur yetkazish, ularni ma'naviy jihatdan yo'q qilish.
- d) irqiy, diniy, ijtimoiy va siyosiy nomuvofiqliklardan foydalanish.
- e) Muhim insonlarni kamsitish va ularni jamiyat oldida kulgili qilib ko'rsatish.
- f) Dushman hududidagi do'stona elementlarning ma'naviyatini oshirish.
- g) o'z manfaati uchun maqsadlar, vazifalar va siyosatlariga o'zgartirish kiritish uchun birinchi navbatda oq targ'ibot usullarini va kerak bo'lganda boshqa tashviqot usullarini qo'llash.

Strategik targ'ibot paxta tolasiga o'xshaydi. Yonayotgan paxta sekin ishlaydi, lekin yaxshi tashkil etilgan bo'lsa, u tirik qoladi. Bilvosita eslatmalar amalga oshiriladi. O'rganish, aqliy xotiradan foydalanish usullari (miya yuvish) ongsiz ravishda qo'llaniladi, kerakli e'tiqodlar ishonishi kerak bo'lgan ommaga beriladi.

Strategik tashviqotda foydalaniladigan vositalar ichki va xorijiy matbuotdir. To'g'ri mavzular tanlanadi, jozibador bo'ladi, lekin ularni bo'rttirib, doimiy ravishda takrorlash orqali onglar kerakli ma'lumotlarga ishonch hosil qiladi.

2. Taktik tashviqot

Bu strategik targ'ibotning kichik hajmdagi takrorlanishi, qo'llanilishi va to'ldirilishi.

U qisqa muddatli natijalar uchun qo'llaniladi.

Dushmanning o'tmishdagi mag'lubiyatlari, xatolari, qurol-yarog' va texnikaning yo'qligi targ'ibot uchun ishlatiladi. Oldingi safdagi askarlar nishonga olinib, saf orqasidan kelgan yomon xabarlardan keng foydalaniladi.

Urushga majburlangan irqilar va ozchiliklar nishonga olinadi. Biroq, Amerika fuqarolar urushida o'z askarlarini o'ldirmaslik uchun inglizlar tomonidan yollangan yollanma askarlarga yaxshiroq imkoniyatlar va'da qilingan va urush natijasi shu tarzda o'zgartgan.

Aniqlangan zaiflik doimiy hujumlar bilan kengaytiriladi. Qal'aning buzilishi devorga uzluksiz bolg'a urish orqali vayron qilinganidek, xuddi shu zaiflikka ham hujum qilinadi.

Ularning maqsadlari

a) Dushman ruhiyatini buzish.

b) Dushmanning o'z rahbarlariga bo'lgan ishonchini susaytirish.

v) Ularda qo'rquv uyg'otish. Temur lashkari oldidan bahaybat fillar yurib, o'zining kuchli va yengilmas ekanligini bildirmoqchi edi.

d) Zarur bo'lganda boshqa tomon ulardan panohtan izlashi mumkin degan tuyg'uni shakllantirish. Temur va Chingiz o'zlari bilan muhim musulmon ulamolarini olib ketishgan va xalqda "Chingizga itoat qilsak, rahmshafqat qiladi, birimiz u bilan birga bo'lamiz" degan aqidani vujudga keltirgan.

e) jangovar orkestr va yangicha musiqa taktik tashviqot vositasi bo'lib, dushmanda qo'rquv, do'stda hayajon uyg'otadi.

3. Ishg'ol tashviqoti

Bu ma'muriy tashviqot yoki kuchaytiruvchi tashviqot deb ham ataladi. U bosib olingan hududlarda itoatkorlikni qayta tashkil etish va ta'minlashga qaratilgan.

Bosqinchi kuchlarga nisbatan vujudga kelgan nafrat va nafratni tarqatish maqsadida transport vositalariga o'rnatilgan ovoz kuchaytirgichlar orqali taskin beruvchi xabarlar beriladi.

Ularning maqsadlari

a) barcha ehtiyojlarni qondirish uchun barcha harakatlar amalga oshiriladi.

b) Ta'lim, ko'ngilochar maskanlar va ibodat joylariga g'amxo'rlik qilinadi. Ishonch va hammadlik tuyg'usini rivojlantirishga harakat qilinadi.

v) Birinchi ishg'ol qilingan hudud aholisiga yaxshi munosabatda bo'lsa, boshqa kasblarga nisbatan kamroq qarshilik ko'rsatiladi.

Asboblari: Radio, ovoz kuchaytirgich, varaqalar, deklaratsiyalar, plakatlar, sovg'alar, bannerlar, televizor, gazeta, teatr kabi aloqa vositalari.

4. Qarshi tashviqot

Bu dushmanning tashviqoti yolg'on ekanligini isbotlashga qaratilgan aksiltashviqotdir.

Erta qarama-qarshi Propaganda: Ekspluatatsiya boshqa tomon foydalanishi kutilayotgan mavzuni olishdan boshlanadi.

To'g'ridan-to'g'ri qarshi tashviqot: Dushman tashviqotini butunlay rad etish, unga haddan tashqari ahamiyat berayotgandek ko'rsatishdir. Xavf - qarama-qarshilikka tushib qolish va uni takrorlash orqali voqeani qayta tiklash.

Bilvosita qarshi tashviqot: Bu dushman tashviqotini rad etish, biz unga ahamiyat bermasligimizni bilvosita his qilishdir.

Qarama-qarshi tashviqot: Diqqat targ'ibotchiga yaxshi ma'lum bo'lgan masalalarga qaratiladi.

Ularning maqsadlari

Dushman bosib olgan askarlar, tinch aholi, do'st guruhlar.

Askarlar ularga urushning ma'nosizligini va boshqalarning manfaati uchun o'z hayotlarini xavf ostiga qo'yishning bema'niligini singdirish orqali boshqariladi. Maqsad - birdamlik, bir fikrlik va buyruq zanjirini buzishdir.

Fotih davrida Usmonlilar saltanatiga panohtan topgan Uzun Hasanning o'g'illaridan biri Sivas hokimi bo'lib, otasi o'lgan, taxt uni kutib turibdi degan targ'ibotlar bilan Erzinjonga olib kelingan va o'sha yerda o'ldirilgan.

Harbiy provokatsiyaning taslim bo'lish va qochish usuli tinch aholi uchun birdamlikni ta'minlamaydi.

buzg'unchi taktikalar shaklida amalga oshiriladi.

Dushman nimaga ishonishini, qanday to'siqlarga duchor bo'lishini oldindan o'rganish kerak. Dushmanni masxara qilmaslik, dushmanning zaif tomonlarini tushuntirish kerak.

Ishlatilgan so'zlarning yumshoqligi va ishonchli ovoz ohangi natijaga erishishda juda muhimdir.

Himoyachi Psixologik urush

Har bir urushning mudofaa dasturi ham, hujum dasturi ham bor. Dushman xuddi o'ziga hujum qilganidek, xuddi shunday hujum qilishi mumkin, deb o'ylashadi. Bu mumkin bo'lgan hujumga qarshi olinishi kerak bo'lgan choralar urushning bir qismidir.

Ta'limning etishmasligi: Psixologik urushning samaradorligi dushmanning ta'lim va bilim etishmasligi bilan to'g'ridan-to'g'ri proportsionaldir. Xuddi shunday bilimli va bilimli guruhlar dushmanning psixologik urush aralashuvlarini samarasiz bo'lishiga sabab bo'ladi.

Taqiqlar ishonchni susaytiradi: odamlarga radio tinglash yoki matnlarni o'qishga ruxsat bermaslik kabi harakatlar jamiyatning tashqi dunyoga yopiqligini bildiradi va odamlarning doimiy ravishda bir tomonlama ma'lumotlarga duchor bo'lishi qiziquvchanlikni oshiradi. Qiziqishning qo'zg'alishi ham yolg'onga ishonish tendentsiyasiga olib keladi. Odamlar nimaligini biladi degan targ'ibot odamlarga ta'sir qilmaydi. Shuning uchun odamlarga psixologik urush harakatlari haqida ma'lumot berilsa, dushmanning ta'sir kuchi zaiflashadi.

Diniy va milliy madaniyatni yangi saqlash: O'ziga va rahbarlariga ishonchi baland, diniy va milliy tuyg'ulari doimo yangicha bo'lgan guruhlar psixologik urushga qarshi kuchli madaniyatga ega.

Jang - bu o'z hayotini xavf ostiga qo'yish, insonning eng katta boyligi - bu hayoti. Jang qiladigan odam o'zining eng katta boyligini xavf ostiga qo'ygan odamdir. Bu tavakkal qilish uchun yuksak ideallar bo'lishi kerak. "Vatan uchun jon fido, o'lsam shahid bo'laman" e'tiqodini yuksak g'oyalardan saqlash amriyatga xos xususiyatdir. Agar qo'mondon o'z askarida bu xususiyatlarni qayta tiklay olmasa, demak, u jangovar kuchini, birdamligini katta darajada yo'qotgan. Nima uchun jang qilishiga ishonmagan odamda urush mafkurasi bo'lmaydi. Bunday odamlar osongina charchoqqa duchor bo'lishadi va psixologik urushda taslim bo'lishadi. Fidoyilik tuyg'usi bo'lmagan askar jang qilmaydi. Avval o'z manfaatini o'ylagan askar tavakkal qilmaydi. Urush stress reaksiyalari urush mafkurasiga ega bo'lmagan va o'zi ishonmaydigan urushga kirgan askarlarda paydo bo'ladi. Armiyaning jangovar kuchini eng ko'p zaiflashtiradigan jarohatlar psixologik urush qurbonlaridir.

Intuitivlikni rivojlantirish: Psixologik mudofaaning maqsadi odamlarning yaxshi, yomon, to'g'ri va yolg'on ma'lumotlarni ajratishda hushyor bo'lishini ta'minlashdir. O'qimagan, sodda va etarli darajada madaniy ma'lumotga ega bo'lmagan odamlarni osongina chalg'itish mumkin. Hatto tog'dagi cho'pon ham psixologik urush va mudofaa haqida xabardor qilinsa va ma'rifatlantirilsa, o'zining chalkash ishlaridan hech qanday natijaga erisha olmaydi.

Dushmanning sirini, makkor maqsadlarini, usullarini yaxshi bilgan odam josuslik, aksil tashviqot, xijolat bo'lish kabi psixologik urush usullariga chidamli bo'ladi.

Hayot darajasi: Psixologik operatsiyalarning maqsadli auditoriyasi ma'lumotsiz va kambag'al guruhlardir. Shu nuqtai nazardan, psixologik himoyada ta'lim, madaniyat va turmush darajasini yuqori saqlash eng muvaffaqiyatli himoya demakdir.

Xalq armiyasi hamkorligi: Agar jangovar armiya o'zi kurashayotgan xalq ishonchiga ega bo'lsa, hamkorlik rivojlanadi. Buning uchun askar "Men sizlardanman" degan xabarni yetkazuvchi harakatlarni amalga oshirishi kerak. Xalq qadrlil deb bilgan narsalarni kamsitib, chetlab o'tgan sarkarda o'sha xalqning ishonchini qozona olmaydi. Ma'lumki, janubi-sharqda askarlar uylarga oyoq kiyim bilan kirib, yaqinlarini itarib yuborishlari kabi hodisalar subkultura guruhining ishonchiga to'sqinlik qiladi. Psixologik urushning maqsadlaridan biri xalq va armiya o'rtasida kelishmovchilik yaratishdir. Jamiyatdagi josuslik, targ'ibot va tashviqot ishlari tufayli xalq va armiya o'rtasidagi ishonch, muhabbat va hurmat rishtalari susaysa, psixologik urush o'z maqsadiga erishgan bo'ladi. Jamiyat bilan armiya o'rtasida muammolar bo'lsa, dushman kuchlari bundan juda yaxshi foydalanadi. Jamiyatdagi ziddiyatlarda qo'shin tomonlardan birini qo'llab-quvvatlayapti degan tuyg'uni shakllantirish, tashviqot ishlari.

eng muhim maqsaddir. Psixologik urushga qarshi kurashda armiya va jamoat hamkorligi juda muhimdir.

Propagandaning ba'zi xususiyatlari

Miya yuvish usuli sifatida tashviqotning texnik xususiyatlarini quyidagicha sanab o'tish mumkin.

1. *Bu diqqatni jalb qilishi kerak.* Rejalashtirilgan targ'ibot sezilarli bo'lishi uchun uning sodda va qisqa bo'lishi muhimdir. Lo'nda va qisqa fikrlar tinglovchida "Men hamma narsani tushuna olaman" hissin beradi. Maqsadli auditoriyaning ijtimoiy darajasi va e'tiqodiga mos keladigan so'zlar tanlanishi kerak.
2. *Tana tilidan foydalanish kerak.* Og'izdan-og'izga olib boriladigan targ'ibot samaraliroq. Televizorning ajoyib ta'siri va tana tili va ovoz ohangidan foydalanish boshqa tomonda ishonchni ilhomlantiruvchi yoki ishonchsizlikni keltirib chiqaradigan ta'sirni yaratadi.
3. *Bu qiziqish uyg'otishi kerak.* Fransuz inqilobi va "Ittifoq va taraqqiyot" harakati "Ozodlik, Tenglik, Birodarlik" so'zlari bilan ommani harakatga keltirdi. Gorbachev "Perestroiska va Glas-nost" bilan ochiqlik va shaffoflikni ta'kidlab, tizimni o'zgartirdi. Fransuz inqilobining yetakchilaridan biri Robespier "Xudo yo'q bo'lsa ham, biz uni o'ylab topishimiz kerak", deb diniy motivlarni qo'llashdan tortinmadi.
4. *Bu istakni uyg'otishdir.* Qalay mevaga to'la bo'lsa, meva sotib olmoqchi bo'lsangiz-u, pulingiz yetmasa, nima qilasiz? Qopga yashirincha va yashirincha suv quyasis. Biroz vaqt o'tgach, olma hidlana boshlaydi. Har bir inson qalayni bo'shatish kerakligiga rozi. Xuddi shunday, jamiyatni birlashtirgan e'tiqod, qadriyatlar tizimi, kultlar va aloqalar chigalligi buzilgan bo'lsa, o'sha jamiyatda o'zgarish istagi paydo bo'ladi. Shu sababdan ham mamlakatni boshqarayotganlar o'z hokimiyatini saqlab qolish uchun jamiyatda bema'ni e'tiqodlar borligini isbotlashga harakat qiladilar. Xatolar bo'rttirilgan. O'zgarish istagi kuchayadi. Chunki ishonch zaiflashgan.
5. *Umumjahon qadriyatlarni qabul qilishni ta'kidlash.* So'z, yozish, yig'ilishlar, namoyishlar o'tkazish, din va vijdon erkinligini ta'kidlash; lekin buni kishi xohlaganicha talqin qilish!.. Bu ta'kid Sovet Ittifoqi Konstitutsiyasida yozilgan. Shu bilan birga, xuddi shu qonun chegaralari aniq bo'lmagan ta'riflarni o'z ichiga olgan, masalan, "Bu davlat va jamiyat manfaatlarini buzmasligi muhim". Xuddi shunday, chegaralar chizilmasdan faoliyat sohasini keng saqlash uchun demokratiya, sekulyarizm, separatizm va reaksionizm kabi tushunchalar ta'rifdan chiqarib tashlanadi.
6. *"Boshqa yechim yo'q" tuyg'usini yaratish.* "Xuddi shu mikroavtobusga chiqish, to'y va bayramlarni qo'lda olib borish kabi itoatkor tuyg'ularni uyg'otish uchun "Vaqt sizga mos kelmasa, vaqtingizga mos keling".
7. *Ochiq savollar berish.* Savollar maqsadli auditoriya kerakli javobni topishi uchun beriladi.
8. *Muayyan fikrlar hazil orqali taklif qilinadi.* Karikaturali g'oyalar sahifalar xabarlarini olib yurishi mumkin.
9. *Diqqat, qiziqish, istak.* Diqqat, qiziqish va istakni o'ziga tortadigan g'oyalarga ishonishni xohlaydigan yuz minglab odamlar doimo bor. Diqqat, qiziqish va istakni o'ziga tortadigan g'oya uchun kerakli harakatni yaratish targ'ibotchining badiiy tomoni bilan bog'liq.
10. *Internet hujumi.* Asrimizning axborot-kommunikatsiya asri deb atalishi natijasidirki, ilg'or texnologiyalardan foydalanadigan guruhlar uyushqoqlik bilan ish olib borishi va bir vaqtning o'zida 100 000 ta elektron xat jo'natib, o'z g'oyalariga e'tibor, qiziqish va ishtiyoqni jalb qilish imkonini beradi. Maktublar va telegrammalar bilan qilish juda qiyin bo'lgan axborot hujumi internet bilan juda oson. Ayniqsa, AQShda satanist guruhlar, fundamentalist protestant baptistlar, geylar va lezbiyenlar bu vositadan juda yaxshi foydalanishadi.

Universitetlar bilim ishlab chiqaradigan, siyosatchilar yechim ishlab chiqaradigan zamonaviy hayotda targ'ibotni betartib olib borish kerak emas. Targ'ibotning maqsadi odamlardir, odamlarni bilmagan psixologik urush jangchilari jamiyatga yaxshilik o'rniga zarar etkazishi mumkin.

Propaganda tahlili

Psixologik urush mudofaasi aniq razvedkaga asoslanadi. Yaxshi rejalashtirilsa, targ'ibot-tahlil usullari to'g'ri qo'llanilsa, muvaffaqiyatga erishadi. Targ'ibot tahlili quyidagilardan iborat:

- a) tashviqot manbasini tahlil qilish.
- b) tashviqot masalasini tahlil qilish.
- c) maqsadli auditoriyani tahlil qilish.
- d) tashviqot effektini tahlil qilish.
- e) O'zimizning tashviqotimizni tahlil qilish. O Natijalarni baholash.

Jamoatchilik o'rtasida so'rovlar o'tkazish va namunaviy guruhlarini tekshirish to'g'ri qaror qabul qilish uchun foydali usullardir.

Yashirin dushman faoliyati

Bir shaharni o'ylab ko'ring, sizning yeringiz o'sha shaharning juda gavjum va muhim joyida. O'sha shaharda yashayotgan va yashashni hohlagan har bir kishining ko'zi sizning yeringizda. Ular ochko'zlik bilan sizning qiyin ahvolga tushib qolishingiz va uni sotishingizni kutishadi. Agar ular hech bo'lmaganda yeringizni sotib ololmasalar, undan o'z manfaati uchun foydalanib, arzon ijaraga olmoqchi.

Hozir dunyo xaritasiga nazar tashlasak, Turkiyaning chorraha va strategik yer uchastkasi borligini ko'ramiz. Bu fitnada yashovchi odamlarni bilish va tushunish, ularni o'z tomoniga tortish va bir-biriga qarshi qo'yish uchun bor kuchini ishga solishga tayyor ko'plab xalqaro kuch guruhlarini borligi bashorat emas.

Mamlakatimizning harbiy-siyosiy, geografik, geologik va iqtisodiy jihatdan hal qiluvchi nuqtada joylashgani yashirin dushman harakatlaridan ogoh bo'lish zaruratini oshirmoqda.

Bu davlatni himoya qilayotganlar kuch guruhlarining yashirin va oshkora niyat va maqsadlarini yaxshi baholashlari kerak. Kuchli guruhlar xalqaro kapital nomidan harakat qiladimi yoki yo'qligini ularning mamlakatda iqtisodiy jihatdan zaiflashgan kompaniyalarni arzoniga yopish ishtahasidan tushunish mumkin.

Josuslik va propaganda

Ayg'oqchilikning uch turi mavjud bo'lib, biz ularni professional ayg'oqchilar, xorijiy davlatlar sub'ekti bo'lgan josuslar va mahalliy ayg'oqchilar deb tasniflashimiz mumkin. Har uch turdagi josuslik faoliyatida ham mamlakat aholisi o'rtasidagi ziddiyat masalalari juda muhim. Bugungi kunda Turkiyada separatizm va dinning holati muhim to'qnashuvlardir. Agar amalga oshirilayotgan psixologik faoliyat bu masalalarni bezovta qilib, ziddiyatni kuchaytirayotgan bo'lsa, bu ziddiyatni kuchaytirayotgan va qo'zg'atayotgan odamlarni yaxshi tahlil qilish kerak.

*1-guruh:*yaxshi niyatli, ammo radikal fikrli odamlar. Agar bu odamlar bilan muloqot eshigi ochiq bo'lsa, murosaga erishish mumkin.

*2-guruh:*Ilon kabi zaharlanishdan zavqlanib, g'arazli niyat bilan qilingan harakatlar. faoliyati muloqot va murosaga yopiq. U doimo salbiy targ'ibot bilan kamchiliklarni ta'kidlaydi. U umumiy masalalar o'rniga nizolarga olib keladigan muammolarni keltirib chiqaradi.

Elektrning tabiati noma'lum, lekin u ishlab chiqaradigan natijalardan foydali yoki zararli ekanligini tushunish mumkin bo'lganidek, psixologik faoliyat ham ularning natijalarini hisobga olgan holda baholanishi kerak.

Psixologik urush o'z-o'zidan urush emas. Ammo bu umumiy urushning eng yaqin yordamchisi va yordamchi elementidir. Psixologik urushni e'tiborsiz qoldirib, ijtimoiy hodisalarni qizil va ko'k kuchlar mantig'i doirasida baholagan qo'mondon xato qiladi. U o'zi bilmagan holda o'z jamiyatiga ziddir.

Aksil-psixologik faoliyat - bu faqat aqlli, bilimdon va vatanparvar odamlar amalga oshiradigan urush usuli.

Shuni esdan chiqarmaslik kerakki, eng xavfli qo'mondon bu qo'llanilgan va do'st bilan dushmani chalg'ituvchidir.

Beshinchi ustun faoliyati

Mamlakatni yuksaltiruvchi, qo'llab-quvvatlovchi, mustahkamlovchi, faollashtiradigan va rivojlantiruvchi barcha tirik va jonsiz elementlarni buzish va yo'q qilish kabi faoliyatlar beshinchi ustun faoliyati deb ataladigan qo'poruvchilik faoliyati doirasidadir.

Strategik beshinchi qo'l harakati

Beshinchi bo'lim faoliyatining maqsadi mamlakat o'tmishida mavjud bo'lgan ma'naviy dinamikani obro'sizlantirish va jamiyatni boshqalarning ma'naviy va madaniy qadriyatlariga qoyil qolishga majbur qilishdir. Ijtimoiy pastlik hissi paydo bo'ladi. Buning uchun matbuot va nashrlar orqali jamiyatdagi illatlar ko'zga tashlanadi. Axloq, e'tiqod, vatanparvarlik, qahramonlik kabi qadriyatlar obro'sizlanadi. Mavjud ko'ngilochar madaniyatni o'zgartirishga harakat qilish uchun jinsiy erkinlik va progressivizm kabi shiorlar doimiy va tez-tez ishlatiladi. Zamonaviy mamlakatlar oldida pastlik hissi paydo bo'ladi. O'ziga ishonchi pasaygan jamoalar muvaffaqiyatli jamoalarga taqlid qilishni boshlaydilar va ular kabi yashashni xohlashadi. Bu jarayon 30-60 yillik sotsiologik fazani talab qiladi. Jamiyatning madaniy o'ziga xosligi 30-60-90 yillardagi sotsiologik davrda o'zgarishi mumkinligi sababli, strategik psixologik faoliyat o'z maqsadiga erishadi. Yechimga jamiyatning o'z madaniy o'ziga xosligini saqlab qolgan holda modernizatsiya qilinishini ta'minlash strategiyasini amalga oshirish orqali erishiladi.

Beshinchi ustun faoliyati - avvalo jamiyatning ruhini chiritib, so'ngra uning tanasini yo'q qilish faoliyati. Xalqaro kapitalni yaxshi ekspluatatsiya qilish uchun uning jamiyatlarda axloqiy qadriyatlarni obro'sizlantirish, gey va lesbiyan madaniyatini shakllantirishni yashirin qo'llab-quvvatlashi jamiyatlarni ma'naviy jihatdan chiritish va keyin ularni ekspluatatsiya qilish maqsadiga egami yoki yo'qligini muhokama qilish kerak.

Amaldagi turlar

- 1.O'z manfaatlarini ko'zlab qo'poruvchilik faoliyatida bila turib qatnashadiganlar.
2. Bilmagani holda korruptsiya ishlarga soddalik bilan xizmat qiladiganlar.
3. Tasodifan qo'lga kiritilgan va shantaj va kuch bilan foydalanilgan odamlardan iborat.

Beshinchi janjal

Buzg'unchi beshinchi ustun faoliyati qora va kulrang tashviqot usullaridan keng foydalanadi.

Ma'lum bo'lishi kerakki, har bir vayron bo'lgan o'choq, jamiyatda yuzaga kelgan har bir keskinlik beshinchi kolonna uchun foydadir. Tashqi dushmanga qarshi kurashda maqsad aniq. Tartibi urush bilan aniqlangan saflar bilan natijalarga erishadi.

Psixologik faoliyat ichki dushmanga qarshi amalga oshiriladi, ichki dushman yashirin va aylanma yo'llar bilan harakat qiladi, nima qilayotganini niqoblaydi. Ayyorlik va aldash orqali oilada janjallarni keltirib chiqaradi. Mamlakatni katta oila deb hisoblasak, oilaviy muammolar bosim, tahdid, qo'rqitish, qo'rqitish bilan hal etilmaydi. Ular tinglash, qarshi tomonni tushunish, buyruq o'rniqa fikr berish, muloqot va murosaga kelish orqali hal qilinadi.

Beshinchi Ustun faoliyatida kelishuvchi, muloqotga yo'naltirilgan qo'mondon va menejer kuchli bo'ladi.

Boshqariladigan kuchlanish strategiyasi

"Ommaviy ichki dushman" - bu Gitler adabiyotga qo'shgan atama. U fashizmda usul sifatida ishlatiladi. Jamiyatning bir qismi shubhali va e'tirozli deb tasniflanadi. Bu potentsial xavf sifatida qabul qilinadi. Kapital qizil kapital va yashil kapital kabi ta'riflar bilan kodlangan. Xavfsizlik kuchlari jamiyatning qonunga bo'ysunuvchi, lekin o'zgacha fikrga ega bo'lgan a'zolarini qayd qiladi. Keyin bu odamlarga qarshi rejalar tuziladi. Jinoyat sodir etishga urinish uchun turli xil psixologik urush usullari, jumladan, provokatsiya ham qo'llaniladi. Insonning tabiiy huquq bo'lgan ta'lim olish, savdo qilish, o'z ona tilida so'zlash huquqi kabi umume'tirof etilgan huquqlar olib tashlanadi. Bu odamlar haq-huquqlari olib qo'yilgani uchun munosabat bildirsa, tashviqot yo'li bilan "jamoat tartibini buzmoqda" bahonasi qo'llaniladi. Bu holat xuddi otaning bolasidan ovqat olib, keyin bolasining munosabatini isyon sifatida qabul qilishi kabidir.

Boshqariladigan keskinlik - bu ustunlikni saqlab qolish uchun kuchli tomon tomonidan ishlab chiqilgan usul. Qisqa muddatda o'z natijasini bersa-da, uzoq muddatda jabrlangan tomon to'g'ri pozitsiyani ko'rsatsa, kuchayadi.

Boshqariladigan keskinlik strategiyasining ta'sirini buzadigan aksil-psixologik urush usuli "o'z urushingizni aniqlash" dir. Ikkinchi tomon esa o'z shartlari asosida urush istaydi. O'z g'oyalariga ishonmagan, qo'lida qurol bo'lgan tarafga qarshi eng munosib psixologik urush o'z g'oyalariga ishongan odamlarning o'z g'oyalarini demokratik usullar bilan qat'iyat va sabr bilan tushuntirishlaridir.

Fil usuli

Fil har kuni bir xil yo'ldan o'tadigan mavjudotdir. Fil ovchilari yo'lda tuzoq o'rnatib, uni chuqurga tushirishadi. Ular qora kiyimda kelib, uni urishadi. Bir-ikki kundan keyin oq kiyimda kelib, qutqarib qolishadi. Fil endi ularni qutqaruvchi sifatida ko'radi. Bu psixologik urushning yana bir usuli: jamiyatni tushkunlikka soling, keyin uni qutqaring va uni o'zingizga qaram qiling.

Itoatkorlik madaniyatidan demokratik madaniyatgacha

Ayniqsa, madaniy e'tiqod tizimlariga qarshi olib borilayotgan psixologik urushda, madaniy e'tiqod tizimi o'z tizimi uchun urush qoidalarini belgilasa, muvaffaqiyatga erishadi. Albatta, agar madaniy e'tiqod tizimi zamonaviy ma'lumotlarga muvofiq tuzilgan bo'lsa. Bunday urushda urush strategiyasini belgilaganlar uchun do'st va dushmanlarni aniqlashda xatolarini tuzatish oson bo'ladi. Muammolarni kurash bilan emas, murosa bilan hal qilish mumkin.

Madaniyat va g'oyalar bozorda sotuvga qo'yiladi, ijtimoiy talab va ehtiyojlarga eng yaxshi javob beradigan kishi g'alaba qozonadi. Ma'lumki, g'oyalarning erkin bozorisiz erkin iqtisodiyot bo'lmaydi. Shaxslar erkin bo'lgan jamiyatlarda g'oyalar to'qnashuvi orqali haqiqat paydo bo'ladi va ijtimoiy taraqqiyot sodir bo'ladi.

Dunyoga nazar tashlaydigan bo'lsak, odamlar erkin bo'lgan, jamiyat turli qo'rquvlar asirida qolmagan mamlakatlarda taraqqiyot yaxshilanganini ko'ramiz. Koreya, Yaponiya va Ispaniya 60-yillarda Turkiya bilan bir xil farovonlik darajasiga ega edi. Ularning barchasi hozir bizdan ancha yaxshi formada. Turkiyada nima o'zgardi? Siyosiy beqarorlik yuzaga keldi. Ba'zi guruhlar doimiy ravishda ijtimoiy ziddiyatlarni qo'zg'atib, "nazorat qilinadigan keskinlik strategiyasini" amalga oshirdilar. Mamlakat resurslari har doim xavfsizlik investitsiyalariga sarflangan. Demokratiyaga yechim ishlab chiqarish imkoniyati bermasdan uzilishlar bo'ldi va surunkali stress inson organizmida o'sish gormoni ajralishiga to'sqinlik qiladigan eng muhim omil bo'lgani kabi, mamlakatni surunkali stress ostida ushlab turish orqali o'sishning oldi olindi.

O'z vatanini sevadigan aqlli odamlar nima qiladilar, muammolarni murosa orqali hal qilishga harakat qilishadi. Oila ichidagi muammolar bosim, tahdid, janjal yoki qo'rqitish bilan emas, balki murosa yo'li bilan hal qilinadi. Lekin birinchi navbatda jamiyatdagi submadaniy guruhlarni oilaga kiritish kerak.

Ma'lumki, turk jamiyati itoat madaniyatidan kelib chiqadi. Jamiyatimizda "Xonimiz biladi, davlat muqaddas", "so'rama, o'ylama, bo'ysun" degan qarashlar mavjud. Biroq, G'arb ratsionalizmi

Erkin fikrlaydigan, mustaqil harakat qiladigan va savol-javob qiladigan odamlarni yetishtirdi. Fan va texnika shu tarzda rivojlandi. Agar biz zamondosh bo'lishni istasak, erkin fikr muhitida o'z g'oyalarimizni qo'rqmasdan himoya qilishimiz kerak. Shunday qilib, biz global baxtga xizmat qilamiz. Mesopotamiya madaniyatini erkin fikrlash bozori mavjud bo'lgan demokratik madaniyatga aylantirishdan boshqa zamonaviy yo'l yo'q.

Rim va itoatkorlik madaniyati

Itoatkorlik madaniyati nafaqat Markaziy Osiyo va Mesopotamiyada, balki Rimda ham keng tarqalgan. Rim huquqida otaga bo'ysunish juda qattiq edi. Ayollar vafot etgunlaricha vasiylik ostida bo'lganlar. Otaga bo'ysunish rahbarga bo'ysunish sharti bo'lib qoldi. G'arb dunyosi bugun Rim huquqida bo'ysunish tuyg'usining suiiste'mol qilinishini ko'rib, demokratiyaga keldi. O'rta asrlarda kechgan janglar, zulm va adolatsizliklar demokratiya mevasini berdi. Usmonli geografiyasi tartibsizlikni boshdan kechirmagani uchun demokratiyaga ehtiyoj sezmasdi. 19-asrda konstitutsiyaviy monarxiya bilan ijtimoiy ehtiyoj eng yuqori cho'qqiga chiqdi.

Demokratiya mafkurasida

Amerikada Kongress tashkil etilganda xalqning savodxonlik darajasi 1% edi. "O'qimagan, qashshoq jamiyatlarda demokratiya bo'lmaydi" degan tushuncha yolg'on e'tiqod va targ'ibotdir. Demokratiya - bu xalqqa ishonish va suverenitet ularga o'tganligini qabul qilish tushunchasi mavjud bo'lgan mafkura.

Pluralistik, liberal demokratiyada xalq erkin va qo'rquv ostida emas. Erkin bo'lgan katta jamoa uzoq vaqt davomida noto'g'ri ishlarda birlasha olmaydi, degan taxminga ishonadigan demokratik qadriyatlar tizimi "mutarife". Boshqacha qilib aytganda, bu isbotlanishi kerak bo'lmagan ochiq haqiqatdir. Erkin jamiyat haqiqatni topadi. (Demirji, - 2001)

Ta'lim tizimi demokratiya mafkurasiga urg'u berishi kerak. Harbiy Akademiyani o'ylab ko'ring, o'quv dasturida demokratiyaga urg'u berilmagan. O'sha harbiy maktab davlat to'ntarishini amalga oshiruvchi zobitlarni tayyorlaydi. Suverenitet so'zsiz millatga tegishli ekanligiga ishonish shunchaki so'z bo'lib qolmasligi kerak.

Odamlar o'zlarini ifoda etishlari, submadaniy qadriyatlarni yashashlari va ishonchli his qilishlari mumkin bo'lgan tizimlarda nizolarni minimal darajaga tushirish mumkin.

Davlatni boshqarayotganlar demokratiya madaniyatida qorovul maqomida; ular sherni qo'yuvchilar o'rnida emas. O'zini davlatning xizmatkori va xalqining boshlig'i deb biladigan boshqaruvchi tipi monarxiyalarda mavjud bo'lgan sher tamer tipidir.

Noto'g'ri fikrlash to'liq bo'lmagan va noto'g'ri ma'lumotlar asosida umumlashtirib, boshqalarga nisbatan salbiy munosabat va dushmanlik bilan munosabatda bo'lish deb ta'riflanadi. Sevgi va qo'llab-quvvatlovchi muhit muloqot uchun yo'l ochadi. Farqlar muhokama qilinadi. Farqlar muhokama qilinadigan muhitda ong qatlamlaridagi noto'g'ri qarashlar shubha ostiga olinadi. Shunday qilib, dushmanona salbiy munosabatlar minimallashtiriladi. "Eng katta dushmanimiz xurofot, eng katta ehtiyojimiz muloqotdir" degan Jemil Merich buni go'zal ifodaladi.

"Zamondosh bo'lish beg'arazlik bilan barobar" desak mubolag'a bo'lmaydi.

Tabularga intiladigan, hamma narsaga xolisona baho beradigan va dogmatik majburiyat bilan umumlashtiruvchi shaxslar zamonaviy madaniyatga moslasha olmaydi va tarix axlatxonasida halok bo'ladi.

Uchinchi bob

MIYA NAZORATI NIMA?

Dunyo razvedka tashkilotlarining eng muhim maqsadi qarama-qarshi tomonni yo'naltirish maqsadida psixologik operatsiyalar o'tkaza olishdir, razvedka tashkilotlari, ayniqsa CIA va MOSSAD bu masalaga katta ahamiyat beradi. Xitoy maqolida shunday deyilgan: "Yuz urushda g'alaba qozonish mahorat emas, haqiqiy mahorat urushsiz xavfsizlikni ta'minlashdir".

Razvedka idoralari ilmiy jihatdan aqlni boshqarish mavzusiga qaratilgan. Ular buni amalga oshirishning yangi usullarini topish ustida doimiy ishlamoqdalar.

MOSSAD o'z operatsiyalarida bugungi kunda Markaziy razvedka boshqarmasidan ko'ra ko'proq muvaffaqiyat qozonishining ikkita sababi bor. Birinchisi, Muqaddas Kitobda Muso payg'ambarga Kan'on yurtida josuslik qilish buyurilgan. Ikkinchisi, ularning ideallari baland, lekin kuchi past va jahon ilmiy hamjamiyatida sezilarli ta'sirga ega.

Tarixdan misollar

Psixologik operatsiyalarning birinchi va eng muhim ma'lum namunasi Hasan Sabbah voqeasidir. Hashshashin kulti deb ham ataladigan ushbu tashkilotda odamlar o'zlari ishlatgan gashishning faol moddasi - geroi bilan jannatga ishonish va zavqlanish hissi bilan shartlangan. Ular Hasan Sabbohga itoat qilsalar, har doim shunday yashashlariga ishonirishgan. Bu e'tiqod bilan ular zavq bilan xudkushlik hujumlarini amalga oshirdilar.

1937 yilda Stalin tomonidan tashkil etilgan xalq sudlarida ayblanuvchilarning iqrorlaridan ba'zi kimyoviy moddalar ishlatilganligi ma'lum bo'ldi. Aslida, Vengriya kardinali ham ishtirok etgan ishda ayblanuvchilarning barchasi davlatga qarshi munosabatda bo'lganliklarini tan olishgan.

Xo'sh, vaziyat axloqiyymi?

Bu holat, albatta, axloqiy emas. Biroq, biz buni 1992 yilda Amnesty World tomonidan chop etilgan hisobotda ko'ramiz. Bu hisobotda "Insonning aqliy qobiliyatlarini buzish, yo'q qilish yoki o'zgartirishni maqsad qilgan so'roq jarayoni axloqiy jinoyatdir" degan bayonotni o'z ichiga olgan. Yana o'sha hisobotda "Bu jismoniy qiynoqlarni tasniflash kabi g'ayriinsoniydir" degan jumlaning o'z ichiga olgan.

Qaysi usullar qo'llaniladi?

Klassik tavsiflangan usul qo'llaniladi. Bu psixologik faoliyat, tashviqot va miya yuvish.

Eng ko'p qo'llaniladigan usul kimyoviy moddalar yordamida insonning fikrlariga ta'sir qilishdir.

So'nggi yillarda juda ko'p o'rganilgan va ta'kidlangan yana bir usul mavjud. Bu odamga elektron implantlarni o'rnatish orqali odamning miyasini masofadan boshqarish orqali boshqarishga qaratilgan harakatlardir.

Kimyoviy usullar

Aqlni nazorat qilish tajribalarida ishlatiladigan birinchi modda LSD edi. LSD psixokimyoviy moddadir. Ushbu moddani qabul qilgan odam favqulodda psixologik o'zgarishlarni boshdan kechiradi. U gallyutsinatsiyalarni ko'ra boshlaydi, jonli va quvnoq bo'ladi, kuchli bo'lishni his qiladi, so'ngra turli xil fikrlar va xatti-harakatlarga kiradi. Bu modda miyaning frontal qismida DOPAMIN deb ataladigan zavq moddasini haddan tashqari ko'p ajratadi. Ushbu moddani qabul qilgan shaxs o'zi ishonch hosil qilgan mavzuda favqulodda harakatlarni amalga oshirishi mumkin.

Ikkinchi jahon urushida Gitler ham, Amerika armiyasi ham askarlarning jangovar kuchini oshirish uchun "Amfetamin" deb nomlangan ogohlantiruvchi kimyoviy moddadan foydalangan. Gitler bu borada juda mashhur ism. U millionlab psixoaktiv moddalarni qo'llash orqali o'z qo'shinini harakatchanlik jihatidan juda tez qildi.

Ma'lumki, ichimliklariga LSD yoki giyohvand moddalar qo'shadigan odamlar osongina o'z joniga qasd qilishadi va odamlarni o'ldiradilar.

AQShda ko'ngillilar, qora tanlilar va gomoseksuallar ustida qiziqarli tajribalar o'tkazildi. Tajriba qilingan shaxslarda ruhiy kasalliklar, tirik qolganlarda esa erta demensiya va erta qarish kuzatilgan. Ushbu mavzuda tadqiqot olib borgan doktor Armen Viktorian o'zining "Inson xulq-atvorini boshqarish - miya nazorati" kitobiga qiziqarli manbalar va ma'lumotlarni kiritdi. (Ushbu kitob Timash nashriyoti tomonidan tarjima qilinganidan keyin nashr etilgan.)

Psixiatriyada terapevtik foydalanish

Psixiatriya amaliyotida diagnostika va terapevtik usul sifatida qo'llaniladi. Narkoanaliz sifatida aniqlangan bu usulda odamga qisqa muddatli samarali barbituratlar tomir ichiga yuboriladi. Inson uyqu va uyg'onish o'rtasidagi o'lchamda. Ong ostiga tazyiqlar chiqariladi. Ishonchli shaxs bilan psixoterapevtik munosabatlar o'rnatilishi mumkin bo'lsa, ong ostidagi his-tuyg'ular, moyilliklar, xotiralar va shartlar paydo bo'lishi mumkin.

Dori-darmonli gipnoz deb ham ataladigan bu usul insonning ongsiz ziddiyatlarini tahlil qilish va ularni davolash uchun ishlatiladi.

Gipnoz bilan miyani yuvish

Gipnoz - bu ilmiy usul. Biror kishi gipnoz uyqusiga kirganida, tana va miya uxlaydi, lekin terapevt va odam o'rtasida selektiv idrok almashish kanali ochiladi. Shu tarzda, odam gipnozchi tomonidan boshqarilishi mumkin, uning fikrlari va his-tuyg'ularini o'zgartirishi mumkin. Psixiatrlar sifatida biz ushbu usuldan kasallikka chalingan fikrlarni yo'q qilish, sog'lom fikrlarga ega bo'lish va ego kuchini oshirish uchun foydalanamiz.

Har qanday ilmiy usul singari, gipnoz ham ko'rgazma materiali sifatida yoki bu ishni axloqiy jihatdan qo'llamaydiganlar tomonidan siyosiy maqsadlarda ishlatilishi mumkin.

Gipnozda birinchi talab - bu ikkala tomonning bir-biriga ishonishi. Shunda odamning kontsentratsiyasi kuchayadi va tegishli taklif bilan ularni o'tmishiga qaytarish mumkin. Ularning miyasini yuvish va yolg'on narsalarga ishonitirish mumkin. Biroq, siz gipnozda odamni o'zi xohlamagan narsani qilishga majburlay olmaysiz. Ba'zi odamlar taklifga ko'proq moyil bo'lib, ular gipnozga osonlik bilan kirishadilar. Biroq, obsesif va paranoid sifatida ta'riflangan va yuqori darajadagi ishonchsizlikka ega bo'lgan odamlarni gipnoz transiga solish juda qiyin.

Elektromagnit shovqin mumkinmi?

Koinot "Nurlanish energiyasi" deb nomlangan nurlanish energiyasidan iborat. Ko'zimiz bilan ko'rgan spektr to'lqin uzunligidir. Ultraviyole va infraqizil to'lqin uzunliklarini yalang'och ko'z bilan ko'rish mumkin emas. Biroq, ular rentgen plyonkalaridan termal kameralar va er osti suv havzasi xaritalarigacha ko'p sohalarda qo'llaniladi.

Har bir elektr manbai ham radiatsiya chiqaradi. Ba'zi nurlanishlar ionlash orqali hujayra o'limiga olib keladi. MRI kabi miya tomografiyasi vodorod atomining chastotasiga mos keladigan mikroto'lqinlar bilan amalga oshiriladi. Mikroto'lqinli pechlarda nurlar shishadan o'tib, plastinkadagi suvni bug'lanishini bilamiz.

Mikroto'liqlik pechlar yordamida masofadan shovqin hissi yaratish mumkin. Elektromagnit ritmik impulslar odamning boshini elektr matkap bilan burg'ulash kabi his qilishi mumkin. Juda past chastotada (VLF) ionlanishsiz radioaktivlik bosh og'rig'i, quloqlarda shovqin, asabiylashish, depressiya, xotirani yo'qotish va hatto vahima keltirib chiqarishi mumkin. Ma'lumki, radiatsiya tish tushishi, qon saratoni va tug'ma nuqsonlarga olib keladi.

Ionizatsiya, rentgen nurlari va radiyni o'z ichiga olgan nurlanishlar saraton hujayralarini o'ldirish uchun saraton kasalligini davolashda qo'llaniladi. Bu nurlarni uzoqdan boshqarish mumkin emas, lekin mikroto'liqlik manbani 1-2 km uzoqlikdagi nishonga yo'naltirish mumkin. Yomon niyatli insonlar qo'lida dahshatli qurolga aylanib qolishi mumkin bo'lgan bu texnologiya g'ayriinsoniy maqsadlarda foydalanilsa, dunyoning oxiri bo'lishini anglatadi.

Elektron qismlarni o'rnatish mumkinmi?

Inson xatti-harakatlarini nazorat qilishni istaganlar bu g'oyani hayvonlar tajribalari orqali amalga oshirdilar.

Hayvonning boshiga FM radiosi orqali signallarni qabul qilish va uzatish mumkin bo'lgan miniatyura elektrodleri o'rnatilgan. Ushbu protseduralardan so'ng maymunlarda jinsiy tajovuzkorlik va buqalarda to'satdan to'xtash buyruqlari bo'yicha tajribalar muvaffaqiyatli bo'ldi. Delfinlarni boshqarish mumkin edi.

Miyaning elektron stimulyatsiyasi mavzusi AQShda aqli zaif odamlar va gomoseksuallar ustida o'rganildi. Tadqiqotchi Jeyms Olds miyaning gipotalamus mintaqasiga elektron implantlarni joylashtirish orqali gomoseksuallarni nazorat qilishga muvaffaq bo'ldi. U qo'rquv, hayajon va gallyutsinatsiyalar yaratish orqali bemorlarning xatti-harakatlarini mukofotladi yoki jazoladi.

Shunga o'xshash tajribalar aqli zaif odamlarda ham o'tkazildi. Ushbu tadqiqotlar keng muhokama qilindi. Tadqiqotlar fanning farovonligi emas, balki bemorning farovonligi ustuvor bo'lishi kerakligi haqidagi axloqiy qoidaga muvofiq to'xtatildi.

FM radiosida signallarni qabul qilish va uzatish mumkin bo'lgan masofaviy elektron miya stimulyatsiyasi mavzusi qizg'in bahs-munozaralarga aylandi. Frantsiyada hatto "har bir yangi tug'ilgan chaqaloqni aniqlaydigan va uning hayoti davomida qardaligini kuzatib boruvchi elektron qurilmani implantatsiya qilishimiz mumkin" degan taklif ham bor.

Robotlar kabi tugmalar yordamida odamlarni boshqarish qobiliyati juda xavfli rivojlanish edi.

Elektron implantni (Stimoreceiver) ixtiro qilgan doktor Delgado o'z kitobida miyaning amigdala va hipokampus kabi sohalarini rag'batlantirish orqali quvonch, g'alati his-tuyg'ular va rang-barang tasvirlarni kuzatganini tushuntirdi.

Radiogipnozli miyadan miyaga nazorat loyihasi elektron gipnozni amalga oshirishga qaratilgan. Bu loyiha orqali insonni o'zi istamagan ishlarni qilishga majburlash mumkin bo'ladi. Tugmachalar bilan boshqariladigan odamga nima qilish mumkin emas!

Yangi rivojlanish

Bugungi kunda psixiatriyada miyaning funktsional ko'rinishi miya tomonidan ishlab chiqarilgan signallarni yozib olish orqali amalga oshirilishi mumkin. Klassik EEG ning kompyuter inqilobidan so'ng, miya xaritasini yaratish uchun analog signallar raqamlashtiriladi. Shunday qilib, biz miyaning kasal joylarini ko'rishimiz mumkin. Bu diagnostika va davolashni kuchaytirish uchun foydali usul. Bemorni ushbu usul bilan kuzatib borganimizda, hatto dori-darmonlarni davolashning bio-samaradorligini tasavvur qilishimiz mumkin.

Davolashda elektromagnit energiyadan foydalanish yangi rivojlanishdir. TMS deb nomlangan ushbu usul bo'yicha tadqiqotlar hali ham davom etmoqda. Miyaning frontal qismiga elektromagnit stimulyatsiya berish orqali depressiyani davolash loyihasi elektroshok terapiyasiga alternativa sifatida ishlaydi.

Ekstrasensor idrok

Qo'shma Shtatlar parapsixologik tadqiqotlar uchun katta byudjet ajratadi. O'tmish, kelajak va hozirgi haqida bilish uchun beshta sezgidan foydalanish juda qiziq mavzu. Telepatiya, ravshanlik va oltinchi sezgi deb ataladigan ushbu idrok shakli bo'yicha ilmiy tadqiqotlar hali aniq dalillar keltirmadi.

Ovoz, elektromagnit chastota va lazerning mavjudligi boshqa to'lqin uzunliklarining mavjudligiga dalil bo'lishi mumkin. Ona va bola o'rtasidagi aqlni, egizaklarni va uzoqdagi hissiy ta'sirlarni qanday nazorat qilish hali to'liq tushunilmagan. Tush laboratoriyalarida telepatiya orqali tushunchalar va tasvirlar paydo bo'lishini kuzatish elektron psixiatriya nuqtai nazaridan inqilobiy rivojlanishdir.

Aql-idrok yoki tanadan tashqari sezgi deb ataladigan usulda ba'zi sub'ektlar xonada yashiringan ob'ektlarning joylashishini aniqlashlari mumkin. "Masofadan ko'rish, masofadan zondlash" deb ataladigan masofadan turib ko'rish va his qilish qobiliyatiga ega insonlar bunga qanday erishgani fanni qiziqtiradi. Agar masofaviy ko'rishning elektromagnit ishlashini aniqlash mumkin bo'lsa, bu insoniyat taqdiriga ta'sir qiladi.

Xulosa qilib shuni aytishimiz mumkinki, inson ongini masofadan boshqarish dunyoga ulkan ijtimoij va siyosiy ta'sir ko'rsatadi. Biz yangi o'zgarishlarga tayyor bo'lishimiz kerak.

Elektromagnit ifloslanish va bizning miya salomatligimiz

Elektromagnit elementlar elektron urushda keng qo'llaniladi.

Elektromagnit nurlanish butun koinotni qamrab oladigan energiyadir. Ko'zimizga turli xil ranglarda ko'rinadigan yorug'lik ham elektromagnit nurlanishning bir qismidir. Biz ko'ra olmaydigan radiatsiya elektromagnit spektrning har ikki tomoniga tarqalib, bir tomondan infraqizil, mikroto'lqinli, televidenie va radio to'lqinlari, ikkinchi tomondan ultrabinafsha, rentgen va gamma nurlari sifatida tarqaladi.

Ultraviyole, rentgen, gamma nurlari yuqori termal (issiqlik) ta'sirga ega nurlardir. Ular hujayralarni ionlashtiruvchi va ularni o'ldirishda ayniqsa kuchli. Bunday nurlarning kanserogen va immun tizimini buzuvchi ta'siri isbotlangan. Ultrabinafsha nurlar, rentgen nurlari, gamma nurlar, kosmik nurlar ionlashtiruvchi elektromagnit nurlanishni chiqaradi. Ular yuqori chastotalarda va energiyada ishlatilganda juda xavfli bo'lishi mumkin. Chunki ular moddaning atomlarini o'zgartirish va parchalash qobiliyatiga ega. Ular tirik mavjudotlar uchun juda xavflidir. Mobil telefon ekranlari gamma-nurlarini chiqarishini hisobga olsak, jiddiy xavf tug'diradi, ionlashtiruvchi nurlarning salomatlikka salbiy ta'siri ilmiy jihatdan isbotlangan. Kanserogen va immunitet tizimini buzuvchi ta'sirlar isbotlangan.

Uyali telefonlardan ehtiyot bo'ling

Oxirgi	yillarda	cho'ntak	ularning telefonlari	ishlab chiqarilgan	signallari	miya
hujayralardagi mitoz		yaxshi	hujayra	ko'payish	Tayyorlagan shaxs	aniqlandi.
Hatto beliga kiyiladi		cho'ntak	ularning telefonlari	suyak	iligiga	zarar
tergov qilinmoqda. O'smirlik		oldindan	Mobil telefon	ishlatilmasligi kerak	Va	hatto ke

minigarnituralar bilan ishlatilishi kerak.

Boshqa tomondan, mobil telefonlar, tayanch stansiyalar, televidenie va radio to'lqinlari ham ruhiy salomatlik nuqtai nazaridan jiddiy tashvish uyg'otadi. Biofizika qoidalariga ko'ra, agar manba tomonidan ishlab chiqarilgan energiyaning to'lqin uzunligi va chastotasi natriy, kaliy va kaltsiy qiymatlariga to'g'ri kelsa, tana va tana o'rtasida o'zaro ta'sir boshlanadi. Bu hujayralarga tashqi dunyo bilan aloqa qilish imkonini beruvchi asosiy kimyoviy moddalardir. Natriy nasosining buzilishi hujayraning parchalanishini anglatadi. Shu bilan birga, energiya manbai tomonidan ishlab chiqarilgan energiya chastotasi ham muhimdir. Chastotaning ortishi bilan

chuqur kirib borishi ortib bormoqda. Elektromagnit nurlanish miyadagi melatonin gormonini kamaytiradi degan kuchli ilmiy shubha bor.

Melatonin aqliy funktsiyalar, xotira, axborotni qayta ishlash, jinsiy aloqa, stress gormonlari va uyqu paytida miyani tiklash uchun miya tomonidan chiqariladigan muhim gormondir. U tibbiyotda tabiiy uyqu beruvchi sifatida ishlatilishi mumkin. Dunyoda Altsgeymer kasalligining kuchayishi va elektromagnit ifloslanish o'rtasidagi sabab-oqibat munosabatlari jiddiydir. Agar u melatonin sekretsiasini kamaytirishi tasdiqlansa, radiatsiya Altsgeymer kasalligi bilan bog'liq bo'ladi. Haqiqatan ham, asabiylashish, bezovtalik, depressiv alomatlar va uyqu buzilishi kuchli elektromagnit nurlanishli muhitda yashovchilarning tez-tez uchraydigan shikoyatidir.

Oxirgi ilmiy ma'lumotlar shuni ko'rsatdiki, ruhiy tushkunlik, asabiylashish, g'azab, rashk, shubha, qayg'u, qo'rquv va hayajon kabi hissiy buzilishlar miya kimyosi bilan bog'liq. (Biroq, ba'zi inqilobiy farmakologik preparatlar 25 yillik asabiylikni yo'q qilishi mumkin.) Melatonin sekretsiasini biologik ritmlarga tartibga soluvchi ta'sir ko'rsatadi. Etarli darajada ajratilmaganda, u gipofiz bezini buzadi. Jinsiy gormonlarni kamaytiradi va stress gormonlarining sekretsiasini oshiradi. Stress gormonlarining ortiqcha sekretsiasini suyak iligi va immunitet tizimini zaiflashtiradi.

Natijada organizmning kasalliklarga qarshi kurashish qobiliyati zaiflashadi. Yashirin o'simta hujayralari faollashishi mumkin. Agar u chegaraviy qiymatlardan past bo'lsa ham, elektromagnit nurlanish uyqusizlik, bosh og'rig'i, surunkali charchoq va asabiylashishga olib kelishi mumkin, bu xavflarni e'tiborsiz qoldirmaslik kerak.

To'rtinchi bob

QARSHILISH TA'LIMATI

TARIXDA ko'p davlatlar tashqi kuchlar ta'sirida emas, balki o'z ayblari, xalqining zaifligi va shaxsiy hasadlari tufayli qulaganini ko'rgan. Jang maydonlarida ularga qarshi turishga jur'at eta olmagan davlatlar o'z aka-ukalarini bir-biriga qarshi qo'yib, nayrang va ruhiy urush yo'li bilan natijaga erishdi. Amerikadagi turk doktorantning dugonasi "Usmonlilar qanday qulab tushdi?" deb so'raydi. Turk talaba do'stiga inglizlar va fransuzlar qanday qilib hiyla-nayrang, hasad va mutaassiblikdan natijaga erishish uchun foydalanganliklarini tushuntirib beradi. Uning amerikalik do'stidan olgan javobi qiziq: "Ular o'z burchini bajarishyapti va qiladi, ularga qarshi nima qilding?", "Buyuk qurbonliklar bilan erishilgan g'alabalarni osonlikcha yo'qotib qo'ymaslik kerak, do'stim va ukam bilan kurashni to'xtatib, go'zal yurtimni oyoqqa turg'izish yo'lini topishim kerak", deb xavotirda bo'lganlar Amerikani qayta kashf qilishlari shart emas. O'ylaymanki, ularga quyidagi misollarni diqqat bilan o'qib chiqishlari yetarli bo'ladi.

Fuqarolik itoatsizligi

19-20-asrlar butun dunyoda despotizm eng kuchli bo'lgan asrlar hisoblanadi. tavsiflash mumkin. Vaqt o'tishi bilan despotizmga qarshi sotsiologik reaksiyalar paydo bo'ldi. Bu reaksiyalar ba'zan hujjatlarga aylangan. Despotizmga qarshi ozodlik olovi natijasida yuzaga kelgan hujjatlardan biri Genri Devid Toroning "Fuqarolik itoatsizligi" kitobidir. U 1849-yilda Elizabeth Peabodining "Aesthetic Papers" jurnalida nashr etilgan.(RB Downs, 1956) Yuqorida tilga olingan insho va shaxsni davlatga qarshi himoya qilgan asar quldorlikning ag'darilishiga, ozodlik urushiga va Amerika tizimining amalga oshishiga inqilobiy ta'sir ko'rsatdi. Amerika jamiyati cherkov zulmi va qashshoqlikka munosabat sifatida Yevropaga ko'chib kelgan otalarning farzandlaridan iborat. Ehtimol, ehtiros yoki genetik meros bo'lib, an'anaviy Amerika ideallari quyidagi jumlada jamlangan: "Qayta mehnat qiling, tez boyib keting va erkin yashang". Toroning boyib ketish niyati yo'q edi. U qattiq mehnat qilishni yoqtirmas, oddiy hayot kechirishni xohlardi. Shuning uchun u kulbada yolg'iz yashashni, loviya va kartoshka etishtirishni afzal ko'rdi. U Amerika adabiyotining muhim asarlaridan biri bo'lgan Uoldenni ana shunday sharoitda yozgan. Tabiatni kuzatish bilan birga ijtimoiy tanqidni ham o'z ichiga olgan, oddiy hayot idealini hikoya qiluvchi bu asar uning qishloqqa chekinishi hikoyasidir. Bunday ideallarga ega bo'lgan odam bir kun soliq to'lamagani uchun qamaldi. Uning soliq to'lamaganligining sababi davlatning qullikni qo'llab-quvvatlashiga norozilik bildirish edi. Qamoqqa tushish uni yanada ruhlantirdi va u radikal hujjat bo'lgan "Fuqarolik itoatsizligi" kitobini yozdi. Bu davrda chiqqan "Qochqin qul qonuni" uning bu ishi tufayli amalga oshirilmadi. U o'z solig'ini to'lashdan bosh tortishini "men bunday adolatsiz va ahmoq hukumatni moliyaviy qo'llab-quvvatlashga majbur emasman" degan sabab bilan izohladi. Siyosiy ambitsiyalarga ega bo'lmagan, lekin ijtimoiy masalalar ustida mulohaza yuritgan Toro o'zining shaxs haqidagi falsafiy ta'limotini davlatga va insonning jamiyatdagi o'rniga qarshi ishlab chiqdi. Uning asl fikrlarini quyidagicha umumlashtirishimiz mumkin:

1 -Eng yaxshi hukumat xalqni o'z holiga tashlab qo'ygan hukumatdir.Bu

Shunday qilib, Amerika xalqi xarakterining asl mohiyati ochiladi.

2-Ideal narsa hukumatsiz mamlakatga ega bo'lishdir.Ammo odamlarga hukumat hali kerak emas

Ular eshitilmaydigan darajaga yetmaganlar. 3-

Hukumatning vazifasi adolatni ta'minlashdir. Qanday hukumatni hurmat qilishni hamma bilishi kerak. Adolatni ta'minlamagan hukumatni hurmat qilish to'g'ri emas.

- 4- *Bir Hukumat davom etmaydi, chunki ko'pchilik haq va ozchilik buni adolatli deb biladi.* Ko'pchilik boshqaradi, chunki uning jismoniy kuchi boshqasidan kattaroqdir. Ko'pchilik qaroriga ko'ra qaror qabul qiladigan hukumat har doim ham to'g'ri emas. Biz qonunlarni hurmat qilishdan ko'ra huquqlarga hurmatni rivojlantirishga harakat qilishimiz kerak.
- 5- *Fuqarolar hech qachon vijdonini qonun chiqaruvchiga topshirmasligi kerak* Ular bizni yolg'iz qoldirishga yo'l qo'ymasliklari kerak. Biz birinchi navbatda inson, ikkinchi o'rinda fuqaro bo'lishimiz kerak.
- 6- *DavlatFuqaroning burchi, boshqalar tomonidan qilingan adolatsizlikka qarshi turishdir.* Bu hukumat ham qullar hukumati. Davlatning adolatsizliklariga, hatto ochiq va qasddan bo'ysunmaslik darajasiga qadar qarshilik ko'rsatish fuqaroning burchidir.
- 7- "Amerika erkinlik mamlakati" *beshikdir.* Ajdodlarimizni bu yerga ozodlik muhabbati olib kelgan. Bunday a "Bu mamlakatda aholining oltidan bir qismi quldir. Halol odamlar ko'tarilib, inqiloblar qilishlariga hali erta emas. Bu xalq o'z hayoti uchun qimmatga tushsa ham, qullardan foydalanishni to'xtatib, urushni to'xtatishi kerak".
- 8- Vazifasi faqat saylovda ovoz berish, deb hisoblaganlarga shunday murojaat qiladi: "Saylovlar shaxmat va nard o'yiniga o'xshaydi, axloq kam. Biz o'ynayotgan o'yinimizga axloq qo'shishimiz kerak. G'olib bo'lish huquqi uchun ovoz berish shunchaki zaif iltimos. Ommaning harakatlariga fazilat qo'shilishi kerak. Ovoz bering. *Berish bilan qanoatlanish fazilatdan mahrumdir*".

Hukumatning tabiati o'zgarishlardan qo'rqishni talab qiladi

9- Hukumat *Uning ta'kidlashicha, uning tabiati o'zgarishlar va islohotlarga qarshi turish va uni tanqid qilganlarga yomon munosabatda bo'lishdir.* "Nega hokimiyatdagilar doimo Isoni xochga mixlaydilar, Kopernik va Lyuterni haydab chiqaradilar va Vashington va Franklinni isyonchilar deb e'lon qilishadi?" u hukumatning tabiati o'z hukmronligini saqlab qolish uchun ega bo'lgan kuchdan foydalanishdir, deb ta'kidlaydi.

Bir kishilik ko'pchilik

10 - "Xudoning O'zi" *"O'zini bitta odam bilan birga deb o'ylaydigan odam ko'pchilikni tashkil qiladi"* deb ezgulik uchun kurashni qo'llab-quvvatlagan. U Xudo u bilan deb o'ylagan kishi ko'pchilikka ega bo'lishni kutmasligi kerak, deb ta'kidladi. Shuningdek, u to'g'riroq bo'lgan har bir kishi farq bilan ko'pchilikka ega ekanligini ta'kidladi. Shunday qilib, u to'g'ri bo'lgan kuchli va buni his qilishi kerak degan fikrni qo'llab-quvvatladi. Tafakkur yordamida shakllangan, ishonch va hayajonni oshiruvchi bu yondashuv Toro uchun o'z davri uchun o'ziga xos va o'ziga xosdir.

Qamoq faqat odamlar uchun joymi?

11 - U soliq to'lashdan bosh tortishni hukumatni ma'qullamasligini ko'rsatish usuli sifatida himoya qildi. Garchi davlat hokimiyatiga qarshilik ko'rsatish jazoni nazarda tutgan bo'lsa-da, "Insonni nohaq qamagan hukumatda adolatning o'rni qamoqdir. Hamma halol odamlar. *Qamoqqa tushsa, davlat uni ildizi bilan yulib tashlashga majbur bo'ladi.* U "adolatsiz davlatga soliq to'lash orqali fuqaro davlat tomonidan sodir etilgan adolatsizlikka sherik bo'ladi" degan fikrni himoya qilib, manfaatga emas, prinsipial pozitsiyani namoyon etdi.

Boy odamlar ularni boy qilgan muassasaga sotilgan

12- Boy tabaqaning isyon ko'tarib tavakkal qilmasligini ko'rib, "Boy har doim uni boy qilgan muassasaga sotiladi, qancha pul bo'lsa, shuncha ko'p bo'ladi. *Fazilat kamaysa*, pul o'sha odam va uning maqsadlari o'rtasida kelgan. Adolatsiz davlatga bo'ysunish qimmatroq. Buni qilmagani uchun jazolanishi unchalik qimmat emas. *"Men adolatsizlikka bo'ysunsam, o'zimni juda qadrsiz his qilaman"* Uning fikricha, u qullikka qarshi aqliy va hissiy zamin tayyorladi va fikr o'zgarishini ta'minladi.

Har qanday narxda adolat

13- U siyosatchilarni yo'l ko'rsatuvchi va so'z ustasi sifatida qabul qilinmasligi kerak bo'lgan kishilar deb ta'riflaydi va axloqiy tamoyillarni ajratmagan siyosatchilar ham Xudoga, ham shaytonga xizmat qilishini ta'kidlaydi. *Boshlari bilan xizmat qilish* siyosatchilardan tashqari, *Unda davlatga vijdon bilan xizmat qiladigan insonlar zarurligi ta'kidlangan.* "Uning ta'kidlashicha, "islohotchi, qahramon, idealist, vatanparvar va jasur insonlar" deb ta'riflagan insonlar davlat tomonidan odatda dushman sanaladi. Uning fikricha, davlat yuksak aql-zakovat, halollik va adolat o'rniga moddiy kuch bilan qurollansa, davlatga hurmat pasayadi. Odamlarning roziligi va hurmati pasayganda, qurib ketishga moyil bo'lgan davlat misollari Toroni tasdiqlaydi.

Shaxs davlat uchun mavjud emas, davlat shaxs uchun mavjud

14- Davlatning odamlarni adolatsizlikni qo'llab-quvvatlashga majburlab, erkinlikni buzishga haqqi yo'q. U bunday narsa yo'qligini, insonning eng oliy yo'l boshchisi uning vijdoni ekanligini, davlat o'z fuqarolarini o'z axloqiy tamoyillarini murosas qilishga majburlashi to'g'ri emasligini, fuqarolar davlatning emas, ularning vijdoniga quloq tutishi kerakligini ta'kidlaydi. Shunday qilib, u boshqariladiganlarning qo'llab-quvvatlashi va rozilgisiz davlat o'zini shubha ostiga qo'yishi kerakligini ta'kidlaydi.

"Mutlaq monarxiyadan cheklangan monarxiyaga, cheklangan monarxiyadan demokratiyaga o'tish - bu insoniyatga hurmat sari taraqqiyotdir" deydi u.

Odamlarni hurmat qilmaydigan davlatni meva ko'tarib, pishganida tashlab ketadigan dehqonga qiyoslaydi. Bu qarashlar yanada mukammal holatga olib kelishini tasavvur qilishini, lekin hali buni ko'rmaganligini qisqacha bayon qiladi.

Yarim aqlli davlat

15- "Kumush idishi bor, lekin uyatchan, do'st bilan dushmanni ajrata olmaydigan odam" "Ayolga o'xshagan hukumat yarim aqlli", dedi Toro.

Uning fikricha, qo'rqqoq, ich-ichiga o'xshagan va doimo zarar ko'rishdan qo'rqadigan davlatni hurmat qilmaslik kerak. Shunday qilib, agar odamlar bilan muomala qilishning eng muhim usuli ochiq, halol, qat'iyatli va prinsipial harakat qilish ekanligini hisobga olsak, Toro tezisi haqiqatga aylanadi.

Gandi misoli yoki Jasurlarning qurolsiz qarshiligi

18-asr individualistik falsafasi, Jan Jak Russo dunyoga qoldirgan liberalizm, Toro tomonidan ifodalangan "fuqarolik itoatsizligi" tezisi bilan ozodlik orzulari yangi tus oldi. Tadqiq qilinganda, biz ushbu tezisning axloqiy ta'sirini Hindistonda eng yaxshi ko'ramiz. 1907 yilda Gandi Hindu advokati sifatida Janubiy Afrikada bo'lib, o'z xalqini himoya qilishda passiv qarshilik ko'rsatishning afzalliklari haqida o'ylarkan, u Toroning biz aytib o'tgan kitobiga duch keldi. U Toroning birinchi biografiaridan biri Genri Saltga ushbu kitobni zavq va foyda bilan o'qiganini aytdi. Gandi Toro haqida shunday degan edi: "U o'z shaxsida ko'rsatgan namunasi bilan qullikni bekor qilishga olib keldi".

(Downs, 1956)

Gandi tezisi

1. Zo'ravonlikka qat'iy qarshilik ko'rsatish.
2. Adolatga chuqur sodiqlik.
3. Satyagraha: Ruhiy kuch, haqiqiy sevgi va muloyimlik bilan tegadigan kuch. Gandi fikricha, muhimi qarshilik qiluvchilar soni emas, balki dardning tozaligi, qurbonlikning tozaligidir.

U o'z uslubini shunday himoya qiladi: "Bir necha sarsonlarga qonun chiqarish reaksiya bo'lmasdi. Lekin bu qonun bilan hech qanday yomonlik qilmagan taniqli shaxslar qamoqqa tashlansa, muammo tug'diradi. Juda yaxshi misollar olomon tomonidan taqlid qilinadi va diqqatni tortadi. Ayblangan odamlarni ayblash o'rniga tabriklashadi. Toro Amerikadagi qullik misoliga ko'ra.

ning usuliasosiy tamoyillari

1. Kuchli guruhlar bilan hamkorlik qilishdan qochish.
2. Passiv qarshilik ko'rsatish usullarini ishlab chiqish va qo'llash.
3. Satyagraha kuchidan foydalanish.

Birinchi dastur

1914 yilgacha Janubiy Afrikada hukumatdan petitsiya, yarashuv, arbitraj kabi usullar orqali ko'plab huquqlar qo'lga kiritildi. Barmoq izi qonuni, uch funt solig'i, nikohning haqiqiyliigi va hijrat qilish ruxsati kabi qonuniy huquqlar olindi.

Gandi shikoyat qonuni, shikoyatlarni bartaraf etish va uyushgan omma orqali adolatsizlikka passiv qarshilik ko'rsatish modelini yaratdi. U mazlum xalqning qudratini eshittirish yo'lini topgan edi.

U o'z raqibida qo'rquv uyg'otish va o'z tarafdorlarini rag'batlantirish uchun hind madaniyati va e'tiqod tizimlaridan foydalangan, bu psixologik urush usulidir. *U xalqning roziligi va roziligiga ega bo'lmagan mustabidlardan qo'rqmasligini ta'minlash orqali ularning hokimiyatini ulardan tortib olish mumkinligini ko'rsatdi.*

Badshoh Xon misoli

Gandining yaqin do'sti Badshoh Xon Shimoliy Hindistondagi pushtunlar bilan shunday tashkilot tashkil qilgan. Pushtun xalqining shafqatsizligi bor edi va qurolsiz jang qilishni bilmas edi. Bu jamoa yuz ming kishilik qurolsiz armiya va tashkilot tuzdi. U bu odamlarga adolatsizlikka qurolsiz qarshi turish, fuqarolar urushining oldini olish uchun jasorat uyg'otdi.

Sadyagraha o'rniga Payg'ambarQurol: sabr

Makka davrida nozil qilingan Qur'on oyatlarida odamlarga doimo sabr va sabrli bo'lish tavsiya qilingan. Badshohxon doimiy ravishda Makka davri ta'limotiga murojaat qilgan. Musulmonlarning islomning ilk yillarida xorlikka, eng og'ir azob va qiynoqlarga chidaganliklari, lekin zo'ravonlikka qo'l urmasliklari, hatto qarg'ish ham qilmagan Islom payg'ambarining "Ular bilmaydilar" deb haqorat qilib, tosh otganlarning hidoyatiga duo qilishlarini misol qilib keltirdi. Sabrni fazilat sifatida madh etish kerakligini va bu insoniyatni g'alabaga olib borishini ta'kidladi.

Sabr so'zini tabassum bilan taqdirga bo'ysunish, nafsdan voz kechish, nafsini jilovlash, haqiqatni qabul qilish, gina va qasos olishdan qochish, xurujlarga shikoyat qilmasdan qarshilik ko'rsatish, deb tushuntirib, do'stlarini ishontirdi. "Sabr - bu sizga birinchi zarba,

“O’zini namoyon qiladi” hadisi sharif va Hz. Umar o’z bahslarida “Umrimizning eng yaxshi kunlarini sabrda topdik”. Mustamlakachi hokimiyatni zo’ravonliksiz yo’llar bilan mag’lub etishning birinchi misollari Hindistonda keltirildi. Britaniya do’stlarini Hindiston va Pokistondan uzoqlashtirish muvaffaqiyati butun dunyo e’tiborini tortdi. (Easvaran, 2002)

Gandi va Badshohxonning umumiy jihati shundaki, ular qachon biror qaror qabul qilishsa, “Bu Allohga taslim bo’lgan kishining qarori, Alloh hech qachon fosiqlarni hidoyat qilmaydi”, deb yo’llarida davom etardilar.

Ularning hayot falsafasini quyidagicha ifodalash mumkin: “Ozodlik ishi hamisha adolatli ish va qullikka qarshi kurash hamisha ezgu kurash, qurolsiz kurash bizning hayot tarzimizdir”.

Zo’ravon yuraklarni tinchlik sari yo’naltirgan bu ikki rahbar ozod kelajak urug’ini ham ekdilar.

Islom geografiyasida qarshilik

Diniy va madaniy o’zlikni o’zgartirishga qaratilgan sa’y-harakatlarga qarshilik arab dunyosida qurolli harakatlar shaklida bo’ldi. Usul sifatida siyosat va zo’ravonlikka murojaat qilishni tanladilar.

Musulmon birodarlar, Humayniy va Jazoir harakatlari bunga misoldir.

Yigirmanchi asrning boshlarida, G’arb qadriyatlarini muqaddas qadriyatlar deb hisoblangan va buni majburlash uchun avtoritar va totalitar amaliyotlar amalga oshirilganda, Anadoluda sotsiologik reaksiya paydo bo’lishi kerak edi. Sotsiologik o’zgarishlar faqat o’z tabiiy yo’nalishida, asrlar o’tib sodir bo’ladi. Biroq, avtoritar g’oyalarga ega odamlar bosim o’tkazish orqali jamiyatni o’zgartirishni maqsad qilgan.

Anadoludagi fuqarolik qarshilik

Zamonaviy jamiyat sanoat inqilobi bilan ajoyib muvaffaqiyatlar ko’rsatdi. Turkiyani modernizatsiya qilish kerak edi. Turkiya hukmdorlari modernizatsiyani amalga oshirishda madaniy qadriyatlarni o’zgartirish orqali modernizatsiya usulini tanladilar. Kiyim-kechak inqilobi, an’anaviy musiqani taqiqlash, sekulyarizatsiya harakatlari va diniy o’ziga xoslikni yo’q qilish jamiyat uchun inqilobiy faoliyatdir. Xuddi shunday faoliyatlar boshqa Usmonli geografiyalarida ham amalga oshirilishga harakat qilindi.

Anadoludagi mustaqillik urushida faol ishtirok etgan xalq urushdan keyingi fuqarolik o’zgarishlariga passiv munosabatda bo’ldi. Bu orada diniy tariqatlar, sulaymonlik va nurchiliklar fuqarolar qarshiligi sifatida e’tiborni tortdi.

Nurculuk harakati

Fuqarolik qarshilik sifatida Respublika davridagi eng ko’zga ko’ringan harakat Said Nursiy tomonidan ishlab chiqilgan Nurculuk harakati edi. Said Nursiy qanday inson edi? Uning shaxsiyatiga qanday ta’sirlar yaqinlashdi va u qo’llagan maxsus usul bormi? Uning sub’ektiv paradigmatlari qanday edi? Bu savollar akademik imtihondan o’tkaziladigan jiddiy masalalardir. Sherif Mardin (1992), Jemal Kutay (1990), Nejmettin Shahiner (1975) kabi olim va yozuvchilar bu mavzuda 20 ga yaqin asar nashr etgan. Uning tizimli tafakkuri haqida har yili mulohaza yuritib, ajoyib sintezlarga erishib, natijalarini simpoziumlarda ma’ruza sifatida taqdim etadigan dunyoning turli burchaklaridan ko’plab olim va mutafakkirlar bor.

Nursiyniki *Qandi bilan qanday o'xshashlik va farqlar bor?*

- 1- Fuqarolik qarshilik usuli, ya'ni zo'ravonlikka mutlaqo qo'l urmaslikdir usuli ham e'tiborni tortadi.
- 2- Gandi bilan rozi bo'lmagan tezisi shundaki, u siyosiy ambitsiyalardan butunlay qochishadi. Din va ilm birga Ularning bir-biriga qarama-qarshi emasligini ko'rsatib, taraqqiyotga erishish uchun odamlarning qalbiga murojaat qilish, ularning ongi va qalbini go'zallik bilan to'ldirishning o'zi kifoya, degan fikrni ilgari surdi. "Shaytondan va siyosatdan Allohdan panoh tilayman" degan hikmatni butun umri davomida tamoyil qilib olgani ko'rinadi.
- 3- Gandi fikriga to'g'ri kelmaydigan yana bir usul "ijobiy harakat" usulidir. Bu tushuncha bilan mamlakat Shunisi e'tiborga loyiqlik, hukmdorlar o'zlarining kamchiliklari bilan shug'ullanishdan ko'ra o'zlarining haqiqatlarini aytishni afzal ko'rishadi.
- 4- Gandining boshqa usuli, kuch guruhlar bilan hamkorlik qilmaslik va muzokara qilmaslik tamoyili. Nursiy ham diqqatni tortadi.
- 5- Nursiyning "Buyuk Shaxs" obrazini rad etishi Gandi obraziga to'g'ri keladi. Uning shaxsiy ko'rsatmasi Shunisi e'tiborga loyiqlik, u o'z g'oyalarga yo'l-yo'riq va uning o'rniga aqldan foydalanishga urg'u beradi. Uning qabrini bilmaslik haqidagi vasiyatlari ham bu jihatdan ahamiyatlidir.
- 6- An'anaviy Usmonli ulamolarining zulmkor usuli bo'lgan Sharq istibdodiga qarshi kurash. Aksincha, 1909-yilda ozodlik tarozisi og'irroq bo'lgan dunyo haqida asar yozgani qiziq. Uning davlatga bo'ysunish, lekin erkinlikdan voz kechmaslik, adolatsizlikni ma'qullamaslik, chumolilarning respublikachiligini misol qilib keltirgan pozitsiyasi jamiyatga ta'sir qiladi. Rasmiy ma'lumotga ega bo'lmagan Nursiy boshlagan harakatni ilmiy tahlil qilish kerak. (Mardin, Kutay, Shahiner)

Xulosa

Fuqarolik itoatsizligi demokratiyani nafaqat qadriyat, balki usul sifatida ham qabul qilganlar uchun ta'limotga aylanish usulidir. Biz buni turli madaniyatlarda uzoq muddatli javob va psixologik urushda yolg'on usullarini qo'llaydiganlar uchun natijalarga erishish usuli sifatida qo'llanganini ko'ramiz.

Globallashuv suverenitetning yangi shakli bo'lgan bugungi dunyoda xalqaro kapital "Tinchlik" degan ritorika ortida yashirinib, dunyo resurslaridan o'z manfaati yo'lida foydalanishga harakat qilmoqda. Gitlarning etnik ustunlik ta'limoti va narsisistik shaxsiyati ta'sirida to'yib bo'lmaydigan kapitalga qarshi urush boshlagani bizning oldimizda yomon misol bo'lib turibdi. Agar bugun xalqaro kapitalning nafs bilan qurol sanoati uchun ham nazorat ostida urush istalayotgani ko'rinsa, dunyo kelajagi uchun nima qilish kerakligi haqida o'tirib, o'ylab ko'rish kerak.

Jahon kapitalining chegarasi yo'q, u madaniyat eksporti bilan inson hayotining barcha jabhalarini shakllantiradi. Global kapital iqtisodiy qonunlarni himoya qiladi; u tinchlik ritorikasining orqasida ishlaydi. (Ushbu mavzu bo'yicha qo'shimcha ma'lumot olish uchun Hardt va Negriining "Imperiya" kitobiga murojaat qilishingiz mumkin. Kitob 2000 yilda Garvard universiteti nashriyoti tomonidan nashr etilgan!)

Ko'p maqtangan muloqot asrida janjallar butun dunyoni tashvishga solishi kerak. Global fuqarolik, nafaqat pul, balki mehnatning ham harakatchanligi, kambag'allar uchun adolat va tabiat bilan tinchlikda bo'lish muhokama qilinishi kerak. Shu nuqtai nazardan, bir oy davomida to'ymaydigan xalqaro kapital mahsulotini sotib olmaslik, fuqarolik jamiyati tashkilotlari orqali huquqlarni himoya qilish global axloq va adolat uchun qarshilik ko'rsatish usuli sifatida muhim ahamiyatga ega.

Beshinchi bob

GLOBAL XAVF

*Xavf qanchalik yaqin bo'lsa, najot
shunchalik yaqin bo'ladi".*

Holderlin

Yangi strategiya; Globallashuv va yangi dunyo tartibi

Jamiatlar ongini shakllantirish va ularning didini shakllantirish uchun qo'llaniladigan psixologik urushning strategik usuli madaniy urushdir. Sovuq urush davrida sovet jamiyati G'arb qadriyatlariga amal qilishga da'vat etilgan. O'sha yillarda yashaganlar Rossiyaga jinsi shimlar va saqichlar yashirincha olib kelinganini eslashadi.

G'arb qadriyatlarining iqtisodiy va harbiy ustunlik uchun butun dunyoga eksport qilinishi G'arbda muammolarning kengayishiga sabab bo'ldi. Shuni ko'rish kerakki, shaxsiy baxtning yomonlashishi, global baxtning yomonlashishi va global baxtning yomonlashishi mojarolarning kuchayishiga va madaniyatlar to'qnashuviga, ehtimol tarixning oxiriga olib kelishi mumkin.

Globallashuvning kelajagi va yangi psixologik urush strategiyasi bo'lgan yangi dunyo tartibini bilish uchun biz ijtimoiy kasalliklarni bilishimiz kerak; o'z joniga qasd qilish holatlarining ko'payishi, yangi dinlarni izlash, buzg'unchi kultlar va satanizmning tez tarqalishi, psixologik urush qurbonlari holati va zo'ravonlikning tizimli qo'llanilishini alohida ko'rib chiqish kerak.

Globallashuv va axloq

Hozirda dunyoda 1 milliard 300 million odam ochlik yoqasida turibdi, agar chora ko'rilmasa, 2020-yilga borib bu raqam 3 milliardga yetadi. Dunyoning bir burchagida umidsizlik, zo'ravonlik, adolatsizlik, ochlik, qashshoqlik hukm surayotgan bo'lsa, bir chekkasida farovon hayot to'kin-sochinlik. Dunyo aholisining 20 foizini tashkil etuvchi G'arb jamiyatlari dunyo resurslarining 80 foizini iste'mol qiladi.

Salib yurishlari diniy ekspeditsiyalar sifatida tanilgan, lekin aslida ular qopqoq edi. O'sha kunlarda G'arbda ochlik, qashshoqlik va qashshoqlik hukm surardi. Sharq boy edi. Ekspeditsiyalarning diniy emas, balki iqtisodiy va siyosiy sabablari bor edi. Endi Sharqdan G'arbg ko'chish boshlandi. Odamlar yuk mashinalari va qum motorlari ostida G'arbg ko'chib ketishda davom etmoqda. Ehtiyot choralari ko'rilmasa, vizalar va qurollar bu ko'chishni to'xtata olmaydi.

Rivojlanayotgan aloqa texnologiyalari tufayli oddiy odamlar adolatsizlik va adolatsizlikni ko'proq boshdan kechira boshladilar. Ilgari taqdir deb qabul qilingan vaziyatlar endi g'azab va isyon bo'ronlarini keltirib chiqarmoqda.

G'arbda vaziyat unchalik farq qilmaydi. 15-sentabr kuni CNN Int. telekanalida 6 yoshli qizcha: "Nima uchun minoralar bombardimon qilindi, nega bu odamlar bizdan nafratlanadi?"

Yo adolat yoki zo'ravonlik

Insoniyat tarixida har doim adolatsizliklar bo'lgan. Feodal tuzumda boy ozchilik devor va qal'a ortida yashagan bo'lsa, bechora ko'pchilik taqdirga tan berib umr kechirardi. Bu asrda insoniyat uyg'ondi va oddiy odamlar hamma narsani ko'rishlari mumkin edi. Shunday qilib, ijtimoiy talab oshdi.

Insoniyat uyg'onib, insoniyat keltiradigan ne'matlarni tatib ko'rgan bo'lsa-da, bu go'zal yashash uchun adolatli global tartib kerak.

AQSh dunyodagi yagona yirik davlatga aylandi. G'arb qadriyatlari dunyoda hukmronlik qildi. Ko'ramiz, bu holat dunyoni minimal baxt bilan ta'minlaydimi? Hayotning hech bo'lmaganda yashashga arziydiganligini ko'rsatish uchun odamlarni talqin, e'tiqodni qabul qila oladimi? Ijtimoiy tinchlik va shaxsiy baxtni ta'minlash va Sharq qadriyatlaridan foydalanish uchun o'z qadriyatlari etarli emasligini ko'radimi?

G'arb qadriyatlari har doim aql bilan boshqarilgan. Sharqiy qadriyatlar har doim his-tuyg'ularni birinchi o'ringa qo'ygan. Amerika Qo'shma Shtatlari insoniyatni G'arb mantiqiyli va Sharq axloqining umumiy zaminida birlashtira oladi va global baxtni ta'minlaydi.

Odamlar tinch-totuv yashashi mumkin bo'lgan global tartib uchun dunyoviy axloqiy ta'limotlar va barcha dinlar rozi bo'lgan insoniy qadriyatlar kerak. Agar yorug'lik tezligidan oshib ketish harakatlari yaxshi odamlarning qo'lida bo'lmasa, tarixning oxiri falokat bo'ladi. Agar global axloq, zo'ravonliksiz madaniyat, inson ongi, adolatli iqtisodiy tartib va baham ko'rish axloqi yaxshi odamlar va yomon odamlar o'rtasidagi kurashda ko'pchilik tomonidan qabul qilingan oltin standartga aylanmasa, afsuski, global tinchlik bo'lmaydi.

Global narsissizm

Narsisistik shaxsning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat: Ular mag'rur va mag'rur, ular o'zlarini alohida va muhim deb bilishadi, maqto'v bilan oziqlanadilar. Ular o'z manfaatlarini ko'zlaydilar. Ular o'z manfaati uchun qoidalarini o'zgartiradilar. Agar kutganlari oqlanmasa jahli chiqadi, tanqidga umuman toqat qilolmaydi, odamlardan juda yaxshi foydalanadi va ekspluatatsiya qiladi. Ular boshqalarning his-tuyg'ulari, fikrlari va ehtiyojlariga hamdardlik bildirmaydilar. Ular eng ko'p o'ylaydigan mavzular - boylik, kuch, shon-shuhrat, muvaffaqiyat, go'zallik va sevgi. Ular juda hasadgo'y, g'azablangan va noshukurdirlar. Ular qiziqishlari tugagan odamni bir zumda unutishadi va ularda sodiqlik hissi yo'q.

Egosi katta, ammo hamma narsa kichik bo'lgan bu odamlarni atrofdagilar yaxshi ko'rishmaydi. Ular o'zlarini shunchalik kuchli his qiladilarki, ularga boshqa hech narsa kerak emas. Ular faqat o'zlarini eng aqlli, eng qobiliyatli, eng yaxshi inson deb bilishadi. Ular oddiy bo'lishdan qo'rqib qattiq mehnat qilishadi.

Ular raqobatdan ko'p foydalanadilar, san'at, sport, fan va biznesdagi kashfiyotlar ularning ishi.

Boshqa odamlar narsisistik odamning qilgan ishlaridan zavqlanishadi, lekin ular uning takabburligidan nafratlanadilar.

Rahbarlar orasida narsisistik odamlar ko'p. Etakchilik tugagan joyda narsisizm boshlanadi.

Qaysarlarning ko'pchiligi, Napoleon, Mussolini, Kleopatra, Nimrod, Fir'avn, Stalin - barchasi haykallari o'rnatilishi kerak bo'lgan narsistlar edi. Ulardan biri Gitler Darvin ta'siriga tushib, o'z irqining ustunligini, boshqa irqning qadrsizligini ta'limotga (natsizm) aylantirdi. U o'z xalqini bu ta'limotga ishontirdi va insoniyat tarixidagi eng qonli urushning boshlanishiga sabab bo'ldi.

Texnologik muvaffaqiyatlar, insoniyatning qadim zamonlardan ko'ra boyib borishi odamlarning nafsini shishiradi. "Xudoga nega kerak?" degan odamlar. ortdi va buni fan nomi bilan ifodalay boshladi. Qadim zamonlarda qadr-qimmatning etishmasligi va ishonmaslik bilim etishmasligidan kelib chiqqan. Bugungi kunda ilm-fan va texnologiya nomidan dinga ehtiyoj yo'q va biz javobgar bo'ladigan g'ayritabiiy kuch yo'q degan tuyg'u rivojlangan. Narsisistik va o'z harakatlari uchun javobgarlikni his qilmaydigan odamni o'ylab ko'ring. Bu odam o'z manfaati uchun hamma narsani qila oladi. Individuallik xudbinlikka aylandi. Nima uchun o'z manfaatini muqaddaslagan kishi boshqalarga yordam beradi?

"Agar men kuchli bo'lsam, kuchsizlarni yo'q qilish mening huquqimdir. Men alohida va muhimman, men to'q ekanman, boshqasi ochlikdan o'lishi menga farqi yo'q" degan g'oya bu odamlarning ego ideallariga aylandi. Ojiz odamlarni va xalqlarni ishga solib, ularning orqasidan boqish ana shunday fikrdagilarning tabiiy huquqi edi.

Bunday shaxslar insoniyat tarixida doimo mavjud bo'lgan. Ilohiy xabarlar har doim zaiflarni bu odamlardan himoya qilgan va yo'naltirgan. To'g'ri usullar bilan o'z haq-huquqlarini himoya qilishga muvaffaq bo'lgan zaiflar zulmdan qutulib, ijtimoiy tinchlikka erishildi.

Xo'sh, bugun nima bo'ladi? Narsisistik shaxslar qadim zamonlardan ko'ra ko'proq va ko'proq bo'lib, ularning qo'llarida texnologik kuchlar ham bor. Bunday holda, global narsisizmga qarshi global faoliyat kerak. Oxirzamon dini bu global xavfga yechim topishi kerak.

Hissiy intellektning paydo bo'lishi

Angliyada o'z joniga qasd qilish va Norvegiyada giyohvand moddalar bilan bog'liq o'limlar yo'l-transport hodisalaridan ko'ra ko'proq. Har yuz amerikalikdan uchasi zo'ravon jinoyat qurboni. AQShda ayollarning 65 foizi va erkaklarning 80 foizi ko'p ichishadi. 1999 yilda ajralishlar darajasi 75% gacha ko'tarildi. Voyaga etmaganlar jinoyatchi guruhlari 750 ming a'zoga ega. SAMHSA hisobotida aytilishicha, 3 million yoshlar o'lim haqida o'ylashgan. AQShda so'nggi 10 yilda o'limga hukm qilingan mahbuslar soni 57 foizga oshgan. (Psixologiya bugun, 2002 yil iyun)

New York Times gazetasining yozishicha, 1999 yilda Norvegiyada tug'ilgan bolalarning 49 foizi nikohsiz tug'ilgan. Bu ko'rsatkich Islandiyada 62%, Angliyada 38% va Frantsiyada 41%. Eng dindor sifatida tanilgan Irlandiyada 1999 yilda tug'ilgan 100 nafar bolaning 31 nafari nikohsiz tug'ilgan. Jinsiy jinoyatlar qurbonlarining 71 foizi 17 yoshgacha bo'lgan bolalardir.

Yuqoridagi raqamlar g'arbliklarning emotsional holati yaxshi emasligini ko'rsatadi. Ular nikoh va ijtimoiy hayot kabi hissiy almashishni talab qiladigan masalalarda muvaffaqiyat qozona olmaydilar.

Neyrolog Antonio R. Damasio o'zining "Dekart xatosi" kitobida his-tuyg'ular, aql va inson miyasini o'rganar ekan, his-tuyg'ularni boshqaradigan miya hujayralarini tasvirlab berdi. Shuningdek, u his-tuyg'ularni tarbiyalashni tasodifga qoldirish xato ekanligini tan oldi.

Daniel Goleman o'zining "Emosional intellekt" kitobining kirish qismida shunday deb yozgan edi: "So'nggi o'n yillikda oilalarimizda, jamoalarimizda va ijtimoiy hayotimizda his-tuyg'ularga dosh bera olmaslik, umidsizlik, murosasizlik va oilaviy zo'ravonlik ko'paydi. Odamlar "kuningiz xayrli o'tsin" deyish o'rniga "kel, o'lchamingni ol" deyishmoqda".

Axloqsizlik shkalasi

Nyu-York universitetining psixiatriya kafedrasida dotsenti, doktor Maykl Uelner, ehtimol, insoniyat tarixida birinchi marta "Axloqsizlik shkalasi"ni ishlab chiqdi. Uning sababi, oddiy jinoyatlar va qotilliklar, sadistlar, qonxo'r, xo'rlavchilar ko'payib borayotgani va o'zidan boshqa hech kimni o'ylamaydigan odamlarning tez ko'payishi fonida psixiatriyaning yovuzlikni aniqlash qobiliyatini aniqlash edi.

Hissiy intellekt nima?

O'z-o'zini anglash: o'zini bilish.

o'zini boshqarish: O'zini boshqarish. Maqsadlarni belgilash, o'zini safarbar qilish, o'z impulsleri va istaklarini nazorat qilish, muvaffaqiyatsizlikka qaramay, o'z yo'lida davom etish va kayfiyatni tartibga solish.

Empatiya qilish qobiliyati: Altruizm - bu boshqalarning xohish va ehtiyojlarini tushunish qobiliyati.

Murosaga kelish qobiliyati: Muammolarga duch kelganda o'zini o'zi o'ylamasdan murosaga qilishga harakat qiling. Jang qilishdan va sudga murojaat qilishdan voz kechmang.

Umid Oziqlantirish qobiliyati: Ijroiy fikrlash kuchidan foydalanish umid tuyg'usini saqlab qoladi

Ilohiy axloqning sabr-toqat, Allohga tavakkal qilish, kechirimlilik, Allohning rahmatidan hech qachon umid uzmaslik, hayo va ehson kabi xususiyatlar: ularni sinov va xato orqali qabul qildilar.

Global axloq tamoyillari

Jahon dinlari parlamenti 1993 yilda Chikagoda qabul qilingan global axloq deklaratsiyasida quyidagilarni ta'kidlaydi.

1. Jahon iqtisodiyoti, global siyosat va global muhit katta inqirozda.
2. Umumjahon axloqsiz global tartib bo'lishi mumkin emas.
3. Odamlar birgalikda tinch-totuv yashashlari mumkin bo'lgan istiqbol kerak.
4. Global axloq yangi mafkura yoki yangi din emas.
5. Umumjahon axloqi barcha dinlarning ta'limotlari va dunyoviy axloqqa mos keladigan qadriyatlarga asoslanadi.
6. Hech kim dini, rangi, fikri yoki jinsi tufayli chetlanmasligi kerak.
7. Barcha odamlarga, istisnosiz, insoniy munosabatda bo'lish kerak.
8. Hech kim o'ziga qilinishini istamagan narsani boshqalarga ham qilmasin.
9. Irqiy, jinsiy, individual yoki sinfiy bo'lishidan qat'i nazar, egoizmning barcha shakllari rad etilishi kerak.
10. Hayotni hurmat qilish va zo'ravonlik qilmaslik madaniyatini qabul qilish kerak.
11. Nafaqat insonlar, balki yer yuzidagi hamma narsa hurmatga loyiqdir.
12. Adolatli iqtisodiy tartibsiz global tinchlik bo'lishi mumkin emas.
13. Iqtisodiy va siyosiy hokimiyat ustunlik uchun shafqatsiz kurashlarga emas, balki insoniyat xizmatiga qaratilishi kerak.
- 14- ochko'zlik inson ruhini o'ldiradi. Kamtarlikni qadrlash kerak. 15. Jurnalist, olim, shifokor, har bir kasb o'ziga xos axloq qoidalarini ishlab chiqishi kerak.
16. Inson ongini rivojlantirmasdan turib, dunyoni hech qachon yaxshilash mumkin emas. (Bilici, A. 2001)

O'z joniga qasd qilish epidemiyasi yaqinlashmoqda!

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) har bir mamlakat parlamentiga o'z joniga qasd qilishning oldini olish loyihasini taqdim etdi. O'z joniga qasd qilish holatlarining ko'payishi jiddiy darajaga yetdi. Ba'zi mamlakatlarda o'limning ikkinchi sababi bo'lgan o'z joniga qasd qilish global baxtga jiddiy to'siq bo'lib qolmoqda.

Mamlakat Germaniya. 70 yoshdan oshgan ikki yolg'iz er-xotin bir kuni xat qoldirishadi va birga o'lishni tanlashadi. Yozuvda "3,5 yildan beri eshigimizni qorovuldan boshqa hech kim taqillatmagan. Hozir yashashning ma'nosi yo'q" degan jumla bor edi.

Mamlakat Turkiya, joy Istanbul. Bir quti dori bilan umrini yakunlagan 17 yoshli yigit bu yozuvni qoldiradi: "Sen meni sevmading, tushunmading, yordam bermading, doim o'zing uchun yashading -. Endi mensiz qolib, ko'ring".

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti (JSST) o'z joniga qasd qilishni kelajakdagi sog'liq muammosi deb e'lon qildi. Sanoati rivojlangan mamlakatlarda o'z joniga qasd qilish o'limning asosiy uch sabablaridan biriga aylandi.

O'z joniga qasd qilish hodisalari mamlakatlarning rivojlanish darajasiga teskari proportsional bo'lgan rasmni chizadi. G'arb mutafakkirlari buning sababini jiddiy izlamoqda. Modernizatsiya va ma'rifat bilan insoniyat taraqqiyot va taraqqiyotni tezlashtirdi. Biroq, baxt bunga to'g'ridan-to'g'ri proportsional emas edi. Odamlar baxtli bo'lishlari uchun ijtimoiy buyurtmalar yaratilgan. Oxirgi ikki yuz yil ichida,

O'rnatilgan ijtimoiy tuzum va qabul qilingan hayot falsafasida qanday xatolar bor edi? Buni biz insonga yo'naltirilgan hayot falsafasi deyishimiz mumkin bo'lgan postmodernizmga so'roq qiladi va quyidagi savollarga javob izlaydi: "Hayot va o'limning siri nimada? Nima uchun yashaymiz, mening umrim nima bilan tugaydi? Abadiyatning oxiri nima?". Bu savollarga javob "Hayot yashashga arziydi yoki hayot ma'nosiz" degan xulosaga keladi.

O'z joniga qasd qilish darajasi ortib bormoqdam?

So'nggi yillarda o'z joniga qasd qilish holatlarining ko'payishi tasodifiy emas. Bu o'sishning ko'plab biologik, psixologik va sotsiologik sabablari bor.

O'z joniga qasd qilish holatlarining ko'payishi nafaqat Turkiyada, balki butun dunyoda birinchi raqamli sog'liq muammosiga aylandi. Yana bir e'tiborga molik jihati shundaki, bu o'sish yosh toifaga to'g'ri keladi.

Yaponiya, Germaniya, Finlyandiya, Shveytsariya, AQSh va Buyuk Britaniyada o'z joniga qasd qilish darajasi 100 000 kishiga 25 tani tashkil qiladi. 100 000 ga 12 ni tashkil etsa, Turkiyada 100 000 ga 2 ga yaqin. Bu yiliga 1300 ta o'z joniga qasd qilish demakdir.

Bugungi kunda Buyuk Britaniyada o'z joniga qasd qilish natijasida o'lim holatlari yo'l-transport hodisalaridan ko'ra ko'proq.

Turkiyada har yili 5-14 yoshli 40-50 nafar bola o'z joniga qasd qiladi.

O'z joniga qasd qilish falsafasi

Insonlarning asosiy instinktlaridan biri bu yashash instinktidir. Inson dunyoga kelgan kundan boshlab hayot o'lovi bilan yonadi. Ular o'zlarining hayotiy energiyasini maqsadli ravishda ishlatishadi. Bu maqsad hayvonlarda genetik kodlangan. Akula suzishi va doimo hushyor turishi kerak. U silliqlash mashinasi kabi dengizlarda doimiy ravishda organik chiqindilarni to'playdi. To'xtash o'lishga teng, lekin odamlar uchun farq bor; odamlar o'zlarining yashash maqsadini aniqlash uchun iroda kuchiga ega. O'z maqsadini belgilab olgan va yashash uchun idealga ega bo'lgan odam o'zini yaxshi va baxtli his qiladi. Agar biror kishi o'z maqsadini aniqlamagan bo'lsa yoki uning maqsadi uni qoniqtirmasa, u baxtsiz yashaydi.

Dostoyevskiy "mantiqiy o'z joniga qasd qilish" ni tushuntirar ekan, "odamlar o'z joniga qasd qilmaslik uchun Xudoni o'ylab topdilar" deb o'z-o'zini yo'q qilish g'oyasini himoya qildi. Uning asarlaridagi 17 qahramon o'z joniga qasd qilgan. Doim izlanar, ismini aytolmaydigan baxtsiz hayot kechirar, Dostoyevskiy aqlli inson edi, lekin hayotdan zavqlana olmasdi.

Xuddi shunday urinishlar bilan hayot va o'lim sirini yechmoqchi bo'lgan Tolstoy "Nega yashayman, umrim nima bilan tugaydi?" degan savolga javob izladi. Gohida o'zini o'rmonda adashgan odamdek his qilardi. Daraxtlarga chiqadi, butalarga kirardi, lekin izlaganini topolmasdi. Ijobiy fan, falsafa hayot va o'lim muammosiga qoniqarli javob bera olmadi. U o'rmonda adashib qolish hissi va o'z joniga qasd qilish g'oyasi unga juda jozibali ekanligini tushundi. Umrining so'nggi yillarida u cherkovga qiziqdi, ammo bir muncha vaqt o'tgach, cherkov uni cherkovdan chiqarib yubordi. Jamoatda guvoh bo'lgan janjallar uni boshqa qidiruvga olib keldi. "Hayotning qudrati bo'lgan imon ortidan" deya Usmonlilar hududida islomni tadqiq qilishga qaror qildi. U 1910-yil 20-noyabrda 82 yoshida Istanbulga ketayotib vafot etdi. Tolstoy izlayotgan narsani hayotning kuchi, yashash uchun imon deb belgilagan. Biroq, u buni noto'g'ri bozorlarda qidirgan edi.

Freyd o'z joniga qasd qilishni "ko'chirilgan tajovuz" deb ta'riflagan. Lazzatlari to'sib qo'yilgan odam tajovuzkor bo'lib qoladi va bu tajovuz o'ziga qaratiladi va o'z joniga qasd qiladi, u o'z g'oyasiga yechim sifatida psixoanalizni taklif qildi. O'z joniga qasd qilishni rad etish, aybdorlik hissi, og'riq va psixologik qarama-qarshiliklardan xalos bo'lishning eng oqilona yo'li deb hisoblaydigan odamlarning madaniy va biologik jihatlarini e'tiborsiz qoldiradigan bu tizim jamiyatlarda o'z joniga qasd qilish darajasini pasaytira olmadi. Freyd,

Unga Darwin ta'sir ko'rsatdi. Holbuki, insonni moddiy mavjudot va aniq lazzatlar ortidan quvvuvchi mavjudot sifatida qaragan darvinizm insonning koinotda ustrib qobig'idan muhimroq o'rni yo'q edi. Koinotda arimas o'ringa ega bo'lgan inson shu tariqa hayotni gul kabi osongina tashlab yuboriladigan ob'ekt sifatida ko'rishi mumkin edi.

O'z joniga qasd qilishning oldini oluvchi hayot falsafasida hayotning ma'nosini to'g'ri yozish va hayotga yashash uchun maqsad berish kerak.

O'z joniga qasd qilish uchun xavf guruhlar

20-24 va 70 yoshdan oshgan erkaklar uchun ajralish, yolg'iz yashash, surunkali jismoniy kasallik (saraton va boshqalar), ijtimoiy, oilaviy yoki moliyaviy inqirozni boshdan kechirish, o'z joniga qasd qilish, ruhiy tushkunlik, psixoz, spirtli ichimliklarga qaramlik, OITS kabi kasalliklarga qarshi ma'naviy yoki diniy e'tiqod tizimiga ega bo'lmaslik ham o'z joniga qasd qilish darajasini oshiradi.

Depressiya va o'z joniga qasd qilish

Depressiya odamlarning hayotdan zavqlanishiga xalaqit beradigan kasallikdir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, "depressiv buzqlik" da serotonin kabi ba'zi kimyoviy moddalar miyaning amigdala, prefrontal korteks va hipokampus kabi his-tuyg'ularni boshqaradigan sohalarida kamayadi. Kimyoviy serotonin va kayfiyat o'rtasidagi bog'liqlik birinchi marta o'z joniga qasd qilish natijasida vafot etgan odamlarning miya omurilik suyuqligida serotonin metabolitlari 10 baravar yuqori ekanligi aniqlanganda tushunilgan.

G'am-g'ussa, qayg'u, hayotdan zavqlanmaslik, kuch va qiziqishni yo'qotish, diqqatini jamlay olmaslik kabi alomatlar bilan namoyon bo'ladigan bunday ruhiy holatdagi odam umidini yo'qotgan bo'lsa va uning hayot falsafasi o'z joniga qasd qilishdan himoya qilmasa, osonlik bilan o'z joniga qasd qilishi mumkin.

Vaziyat: 60 yoshlardagi SA og'ir melankolik depressiyaga tushib qolgan, u nafaqat hech narsadan zavqlanmadi, balki o'zini keraksiz va befoyda his qildi va qattiq azob chekdi. Bir kuni u uyda yolg'iz qolganida bir qarorga keldi. Bu darddan qutulishning eng oqilona va eng qisqa yo'li o'lim edi. U yana 20-30 yil shunday yashay olmasdi. U qurolini tayyorlab, chakkasiga qo'ydi. Tetikni bosmoqchi bo'lganida, muhim ishlarni qilishdan oldin har doim qilgan ishni qilib, salovot o'qiy boshladi. Shu payt u birdan: "Nima qilyabman, o'z joniga qasd qilish – Allohga qarshi chiqishdir", dedi va o'z joniga qasd qilishdan voz kechdi. Shu payt uyga eri kirib keldi.

Depressiya - bu inson miyasining kasalligi. Baxt tuyg'ularini boshqaradigan kimyoviy moddalarni ko'paytiradigan dorilar, agar to'g'ri va to'g'ri qo'llanilsa, depressiyani va shuning uchun o'z joniga qasd qilishni davolashda katta rol o'ynaydi.

Yoshlar o'z joniga qasd qilishlari

Psixologik sabablar

O'smirlik psixologiyasi o'z joniga qasd qilish uchun katta xavf tug'diradi.

Yoshlik davri - tez o'sish davri. Gormonal bo'ronni boshdan kechirayotgan yosh odamning his-tuyg'ulari bu davrda ularning fikridan oldin o'tadi. Hayajonlanish, mehribon tavakkalchilik, mard xulq-atvor, sarguzashtli istaklar, shirin orzular, birinchi muhabbat tuyg'ulari bu davrga xosdir. Ular umidsizliklarni osongina boshdan kechirishadi.

Bunday hissiy bo'ronda yosh odamda hissiy qo'llab-quvvatlash va axloqiy me'yorlar bo'lsa, u bu davrni muvaffaqiyat bilan engib o'tadi.

Oila axloqiy me'yorlar va hissiy yordam beradigan asosiy hokimiyatdir.

Oila instituti va zamonaviy hayot

Oila institutidagi tarkibiy o'zgarishlar va shahar hayoti sabab bo'lgan yolg'izlik odamlar uchun ikkita juda muhim omildir.

Bugungi kunda AQShda ajralishlar 52% atrofida. 1955 yilda o'tkazilgan tadqiqotda bu ko'rsatkich 10% atrofida edi. Bu o'sishning eng muhim sababi 1960-yillarda boshlangan nikohga qarshi, jinsiy erkinlik tarafdori bo'lgan harakatlar edi. Odamlar ko'proq xudbin bo'la boshladilar. Bolalarni tarbiyalash - bu qurbonlik talab qiladigan harakat. Xudbin va o'z manfaatini ko'zlaydigan shaxslar farzand tarbiyasi yukidan qocha boshladilar.

Ota-ona tomonidan bolaga ruhiy yordamning etishmasligi yoshni yolg'izlikka undadi. Ayniqsa, agar iqtisodiy yordam bo'lsa, lekin hissiy yordam bo'lmasa, yosh odam osonlikcha giyohvand moddalarni iste'mol qilishga o'tishi mumkin. Keyin o'smirlik depressiyasi paydo bo'ladi.

O'smirlarda depressiya

O'smirlar depressiyasi o'z joniga qasd qilishning asosiy sababidir. Yosh odamning ruhiy tushkunligi odatda klassik qayg'uga javob sifatida o'zini namoyon qilmaydi.

O'g'irlik, yolg'on gapirish, tics, tirnoq tishlash, uydan yoki maktabdan qochish, o'qimay qolish, asabiylashish, isyonkorlik, yolg'izlikni his qilish, doimiy zerikish, nomuvofiqlik, haddan tashqari xayolparastlik, hokimiyatga qarshi turish depressiya belgilari bo'lishi mumkin.

Yoshlar o'limining ikkita asosiy sababi - o'z joniga qasd qilish va avtohalokatlar. Bu yoshlarning hissiy rollar coaster bilan bog'liq.

Sarosimaga tushib, o'ziga xosligi chalkash bo'lgan yosh juda zaif va tushkunlikka tushadi.

Bu davrda yoshning qayg'usini, quvonchini baham ko'radigan yaqinlari uni hayotga bog'lovchi arqon bo'ladi. Shu sababli, yosh odamning eng muhim psixologik ehtiyoji hissiy yordamdird.

Xavf belgilari

Depressiyaga uchragan yosh odamning ba'zi xatti-harakatlari o'z joniga qasd qilish xavfi uchun qizil

bayroqlardir. Birinchidan, o'lim haqida doimiy gapirish, o'lim haqida o'ylash va chekinish.

Ikkinchidan, o'zi qiziqqan narsalarga qiziqishning yo'qligi.

Uchinchidan, u va uning yaqinlari o'rtasidagi psixologik devor kattalashib bormoqda.

Oxirgi asosiy alomat shundaki, u uzoq safarga ketayotgandek o'zini tutadi, narsalarini sochib yuboradi va muhim odamlarga tashrif buyuradi.

Yoshlikdagi depressiya va o'z joniga qasd qilish o'rtasidagi munosabatlar

Depressiya - bu past kayfiyat, zaiflik yoki kuchsizlik emas. Bu kasallik. Tushkunlikka tushgan yosh odamning miyasida hayotdan zavqlanish bilan bog'liq bo'lgan kimyoviy xabarchining, ayniqsa serotoninning kamayishi kuzatiladi. Biroq, o'z joniga qasd qilish o'limida o'tkazilgan otopsiyalarda miya omurilik suyuqligidagi serotonin oddiy o'limga qaraganda 10 baravar kam ekanligi aniqlangan.

Depressiyani davolashda ishlatiladigan serotonin energetik tizimni davolovchi dorilarning ta'sirini ta'minlaydi.

Biologik asoslar

Depressiyaning klinik ko'rinishini ko'rsatadigan yosh odamning miya kimyosi buziladi. Hayotdan zavqlanish hissi paydo bo'lgan yosh undan chiqish yo'llarini qidiradi. Agar tushkunlikka tushgan yosh o'z oilasida ilgari o'z joniga qasd qilishga uringan bo'lsa, ular juda ehtiyot bo'lishlari kerak.

Depressiyaning ayrim turlarida genetik moyillik muhim rol o'ynaydi. Bunday odamlarda psixososyal stress miya kimyosini osongina buzadi va depressiya rivojlanadi.

O'z joniga qasd qilish o'ti

Birlashgan Millatlar Tashkiloti Shri-Lankaga 110 million dollar yordam ajratdi. O'tgan yili taqdim etilgan ushbu yordamning maqsadi bu orolda o'z joniga qasd qiluvchi begona o't turlarini yo'q qilish edi. Yoshlar bu o'tni chaynash orqali o'z joniga qasd qilishlari oson bo'lganligi sababli, inson xatti-harakati va biologiya o'rtasidagi bog'liqlik o'rganilganda osonroq echimlar topiladi.

Internetning roli

Kompyuter o'yinlari va internet ko'plab ijobiy ta'sirlari bilan birga haqiqat chegaralarini buzish, yolg'on modellar yaratish, zo'ravonlik va tajovuzni rag'batlantirish kabi muammolarni ham keltirib chiqardi.

Yoshlarning hissiy dunyosida muhim kuchlar va cheksiz istaklar mavjud. Ularning cheksiz istaklarini ifodalaydigan xayoliy dunyo ob'ektlari o'yinlardir.

Kompyuter o'yinlari yoshlarni tinchlantiradi, ularga nazorat va ustunlik hissini beradi.

Kompyuter o'yinlari odamlarga keskin vaziyatlarda sovuqqonlik qilish qobiliyatiga ega bo'lishga yordam beradi.

O'rtacha va umumiy kompyuter o'yinlari bolaning rivojlanishiga hissa qo'shadi.

O'z joniga qasd qilishga moyil bo'lgan yigit o'z joniga qasd qilishga undaydigan saytlarga kirib, suhbatlasha boshlasa, bu uning noto'g'ri do'stlar guruhiga kirganligini anglatadi.

Ana shunday yoshning qayg'usiga, quvonchiga sherik bo'lganlarga ularni yaxshi tomonga yo'naltira oladi.

Ommaviy axborot vositalarining ta'siri

Ommaviy axborot vositalarining hayotiy ozuqasi dramatik hodisalardir va o'z joniga qasd qilish ham dramatik hodisalar bo'lganligi sababli, ommaviy axborot vositalarining bunday qiziqishi bo'lishi tabiiy.

Ommaviy axborot vositalari voqealarni axloqiy me'yorlar doirasida, mubolag'asiz va buzib ko'rsatmasdan, qanday bo'lsa shunday xabar berishi, jamiyatni to'g'ri xabardor qilishi kerak. Bu hushyorlikni ta'minlaydi. Biroq, rag'batlantiruvchi va yolg'on tavsiflovchi nashrlar salbiy va tarbiyaviy ta'sir ko'rsatadi.

Axloqiy qadriyatlar va madaniy o'ziga xoslik

Depressiyaning subyektiv alomatlarini ko'rsatgan yosh odam o'zini tiqilib qolgandek his qilsa, uning miyasiga "yashashning ma'nosi yo'q, o'lganim ma'qul" degan fikr mujassamlana boshlaydi. U boshdan kechirgan og'riq, qayg'u va azob-uqubatlar chindan ham chidab bo'lmas tuyg'u.

Bunday emotsional holatda bo'lgan odam "Agar men butun umrim davomida bu azob va baxtsizlikka chidab o'tadigan bo'lsam, hozir bu hayotni tugatishim kerak" degan fikrga duch keladi.

Agar bu odamda umidsizlik tuyg'usini engib o'tadigan axloqiy me'yorlar, e'tiqodlar va madaniy qadriyatlar bo'lsa, u shunday deydi: "Men hozir juda ko'p azob chekyapman, lekin men o'lim uchun va o'limdan keyin noto'g'ri ish qilmasligim kerak. Odamlar o'ladi, lekin hayot yo'q. Bundan tashqari, mening juda mehribon yaratuvchim bor. U menga chiqish yo'lini topadi" va shu o'y bilan oxirigacha kuch topadi.

Aytishimiz mumkinki, yoshlar o'rtasida o'z joniga qasd qilish holatlari ko'payib borayotgani bilan ularning axloqiy qadriyatlardan uzoqlashishi o'rtasida sababiy bog'liqlik bor.

Ta'lim tizimining roli

Ta'lim bo'linmalari uchun o'z joniga qasd qilishning oldini olish bo'yicha psixologik yordam va maslahat xizmatlarini ko'rsatish juda muhimdir.

O'z joniga qasd qilish haqida o'ylayotgan ruhiy tushkunlikdagi yigit o'z qayg'u va quvonchini oilasi, yaqinlari bilan baham ko'ra olmasa ham, qayg'u va quvonchini psixolog bilan baham ko'rishni odatga aylantirishi o'rinli va g'ayrioddiy.

bu to'g'ri dastur.

Ta'limning umumiy siyosatida axloqiy me'yorlarni rag'batlantirish va baxtga olib keladigan ma'naviy qo'llab-quvvatlash yagona yo'l bo'lib tuyuladi. Aks holda, to'g'ri tanlash imkoniyati berilmagan yoshga g'azablanishga haqqimiz yo'q.

Vijdon insonga nima qilish va nima qilmaslik kerakligini aytadigan aqliy jarayondir. Vijdon tuyg'usi yoshni noto'g'ri ishlardan saqlaydigan qo'riqchidir. Bu ichki intizomni oilada ham, maktabda ham egallash kerak.

Ota-onalar nima qilishlari kerak?

Doim kamsituvchi, haqorat qiluvchi, zulmkor yoki loqayd, katta moddiy yordam ko'rsatadigan, lekin ruhiy va ijtimoiy yordam ko'rsatilmaydigan oilalarda sog'lom yoshlar voyaga yeta olmaydi.

Yoshning egoini mustahkamlash, uning shaxsiyat chegaralarini belgilash va o'zini o'zi anglashni rivojlantirish uchun kattalarning yordami juda zarur.

Mehribon nigoh, tabassumli chehra, bir necha shirin so'z jamiyatdan qochgan yoki kulishni unutgan g'azablangan yosh uchun hayotiy ma'naviy ozuqadir.

Yoshlar bilan bog'liq muammolarga duch kelgan oilalar, aybni boshqa birovni izlash o'rniga, o'zlariga savol berishlari kerak. Boshqa birovni ayblash o'rniga, muammoni hal qilish uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga harakat qilishlari kerak.

Men ota-onalarni "birovni ayblash o'rniga, bolangiz bilan ifoda kanallarini ochishga harakat qiling. Uning yelkasiga teging va unga g'amxo'rlik qilayotganingizni bildiring".

Tushkunlikka tushgan yoshga uchta sovg'a bering. Birinchisi - sevgingiz, ikkinchisi - sabr-toqatingiz, uchinchi - kechirimliligingiz.

Chunki, xato qilishga yoshning ham haqqi bor. Ammo oxir-oqibat, u ham murojaat qilishi mumkin bo'lgan iliq oilaga ega.

Keksa yoshdagi o'z joniga qasd qilish

Qizig'i shundaki, G'arb jamiyatlarida keksa yoshdagi o'z joniga qasd qilish darajasi yoshlarnikidan oshib ketgan.

Ijtimoiy qiziqishni yo'qotish, kuch va quvvatni yo'qotish, tibbiy kasalliklar, yolg'izlik va ishonchsizlik hissi keksa odamlar uchun eng muhim stress omillaridir. Ushbu stress omillariga dosh bera olmaydigan keksa odamlar osongina o'limni chiqish yo'li sifatida tanlashlari mumkin. O'limni tanlay olmagan keksa odamlar tushkunlikka tushib, hayotdan norozi bo'lishni tanlaydilar, bu yashirin o'z joniga qasd qilishni anglatadi.

Keksalik falsafasi sifatida yaxshilikdan bahramand bo'lib, yomonlikni yengib o'ta oladigan odam umidsizlik tuyg'usiga tushib qolmaydi. Biroq, bu mahoratni egallash oson emas.

AQShda aholining 13% ni 65 yoshdan oshganlar tashkil qiladi. 1900-yillarda bu ko'rsatkich 4% edi. 2025 yilga kelib bu ko'rsatkich 25 foizni tashkil etishi taxmin qilinmoqda. O'z joniga qasd qilish holatlarining 25 foizdan ortig'i 65 yoshdan oshganlar guruhiga to'g'ri keladi. (Natan Billig, 2000)

Keksa odamlarda depressiya odatda juda jiddiy va o'z joniga qasd qilishga urinishlar odatda aniqdir. 3 kundan ortiq davom etadigan baxtsizlik, qayg'u va hayotdan zavqlanishning etishmasligi ruhiy tushkunlik sifatida qabul qilinishi kerak. Tushkun kayfiyatdagi keksa odamga "O'zingni tort, hammasi yaxshi bo'ladi, o'zing shifokor bo'l" kabi so'zlarni aytish odatda foydasiz va hatto zararli. Inson o'zidan mamnun emas va chuqurdan chiqa olmaydi. Ular o'zlarini ko'proq pessimizmga tashlab, mag'lubiyatga uchradilar. Qariyalarning o'z joniga qasd qilishga urinishlarini "soxta qilish" deb qabul qilmaslik kerak. Kulayotgan yuz, qo'ng'iroq qilish va ularning fikrini so'rash - bu oddiy ko'rindigan, ammo keksa odamlarda depressiyaning oldini oladigan hayotiy yordamdir.

Xulosa o'rnida shuni aytamizki, modernizatsiya bilan o'z joniga qasd qilish ko'rsatkichi ortib borgan va insoniyat tarixida vaqti-vaqti bilan bo'lganidek o'z joniga qasd qilish epidemiyasiga aylanib qolmasligi uchun hayotni qo'llab-quvvatlash, to'g'ri hayot falsafasini yoshlikdan tarbiyalash zarur.

Yoshlik qichqirig'i

Insonparvarlik falsafasi, individual ijod da'vosi bilan yoshlarga ta'sir o'tkazayotgan "isyonkor harakat" ularni qayoqqadir olib ketyapti.

Satanizm; aqli, badavlat va uni reaksiya yoshlar falsafasi deyish mumkin. Satanizm - bu ta'limotga ega harakat. Bu o'ziga xos din, AQShda, Misrda yoki Turkiyada bo'ladimi, ular ba'zi umumiy marosimlarni ko'rsatadilar. Ularning kiyim-kechaklari, soch turmagi, ibodat qilish shakllari va o'z joniga qasd qilish uchun borganlarida qoldirgan xabarlar bu tuzilmani ochib beradi.

Satanizm: "O'zingiz xohlagan narsani qiling" asosiy falsafasiga amal qiladi. Shaytonni rozi qilish haqiqiy insoniylik ekanligiga ishonadi.

O'smirlik davrining o'ziga xos xususiyatlari

Guruh-yoshi:

Avvalo, bir yoshdagi bolalar birga bo'lishni, bir xil ovqatni baham ko'rishni, sirlarni baham ko'rishni va ba'zi narsalarga egalik qilishni yaxshi ko'radilar. Ular narsalarni yig'adilar, diniy mavzular haqida gapirishadi va yulduzlarga e'tibor berishadi. Ayrim yoshlar ham jinoyat sodir etishni va qoidalarga zid harakat qilishni maqsad qilgan.

O'smirlik davrida sodir etilgan jinoyatlarda yoshlarning to'rtidan uch qismi yolg'iz jinoyat sodir etmagan. Jinoiy guruhlar tomonidan sodir etilgan jinoyatlar ko'pchilikni tashkil qiladi. Ma'lumki, bolalar o'g'irliklarining 89 foizi guruh bo'lib sodir etiladi.

Bu holat yoshlarda daxldorlik hissi bilan bog'liq. Guruhga mansublik va baham ko'rish yoshlarning psixologik tabiatida.

Agar o'smiringizda ijobiy, to'laqonli guruh variantlari bo'lmasa, u faqat o'zi yoqtirgan guruhga qo'shiladi.

O'tish yoshi:

Bolalikdan kattalikka o'tish o'smir hal qilishi kerak bo'lgan muhim muammodir. Tana tez rivojlansa-da, ruh unga moslashishda qiyinaladi. Shu sababli, psixologik zarba paydo bo'ladi. Yoshlik bo'ronga tushgan kemaga o'xshaydi, unga yaxshi yo'l boshchi va to'g'ri kompas kerak.

Bu yoshga qadar bola o'z xavfsizligini ota-onasi hamma narsani biladi va buni hal qiladi, degan ishonchdan oladi. O'smirlik davrida mustaqillikka intilish bostiriladi. Yosh bola ota-onasini yomon ko'ra boshlaydi. Hatto ularni qattiq tanqid qiladi. Bu o'smirlikning tabiiy alomatidir.

Ota-onalarning kuchli qiyofasini o'zgartirish istagi bilan u o'z o'rniga boshqa birovni qo'yishni boshlaydi va bu yosh yigit uchun noto'g'ri guruhlar qurboni bo'lish xavfini tug'diradi.

Agar yosh bola bu davrni ota-ona bilan yaxshi muloqotda o'tkazsa, u uchun ijobiy davr boshlanadi. U o'zida kuch va donolikni rivojlantirish zarurligini ko'radi.

Bo'ronli davrda yoshlar o'zlikni izlash va inqirozni boshdan kechirmoqda. O'ziga xoslik inqirozidagi yoshlarni soxta rahbarlar va hokimiyat o'yinlari tomonidan olib ketilishi juda oson. O'tish yoshidagi yoshlar nazdida ota-onaning vaqtinchalik qadr-qimmatini yo'qotishini etuklik bilan kutib olish kerak.

Bu hayrat asri:

O'z-o'zini adekvat rivojlantirish uchun etarli darajada ichki nazorat mexanizmlari va to'g'ri-noto'g'ri, foydali-zararli, yaxshi-yomon kabi tushunchalarning asoslari bolalikdan yaratilishi kerak. Nima yaxshi va nima yomon ekanligini o'rgatilmagan yosh yigit o'smirlik davrida chalkashlik va shaxsiyat inqirozini yanada kuchaytiradi.

Adekvat o'z-o'zini rivojlantirish uchun uchta savol bor (Colemann 1972):

Men kimman?

Qayerga borishim kerak?

Qayerdan?

Men kimman?

Agar ota-onalar kerakli muhitni tayyorlab qo'ygan bo'lsa, yosh boladagi shaxsiy tartibsizlikni osongina engish mumkin. Agar yigit dushman dunyoda o'zini to'liq va kuchsiz deb bilsa, uning ruhiy salomatligi yomonlashishi yoki to'dalarga qo'shilib ketishi mumkin.

Yana bir xavf shundaki, yoshlar mustaqillikni emas, qaramlikni tanlaydi. Yosh odamdan o'zini shakllantirish uchun jasorat kerak. Mas'uliyatni va qarorlarining oqibatlarini o'z zimmasiga olish qat'iyatini ko'rsatish oson emas. Ko'pgina yoshlar bunday vaziyatda onaning o'g'li bo'lishni tanlashi yoki guruhga qaram bo'lgan holda o'zlarini xavfsiz his qilishlari mumkin. Yoshda jamiyatning mustaqil a'zosi sifatida shaxsning shakllanishi faqat ichki bo'ronlar natijasida rivojlanadi.

Qayerga borishim kerak?

Vaqt o'tishi bilan ota-onalar yosh bolani o'zlaridan farqli va uzoqroq deb bilishadi va ikkala tomon ham bu vaziyatdan xavotirda. Yoshlar psixologik o'zgarish jarayonida. Ular o'zlarini tushunish uchun savollar berishadi, ular asabiy va reaktivdir. Ular o'z muammolarini baham ko'rmaydilar, o'zlarida saqlaydilar. Ba'zi yoshlar qiziqmaydigan odamlar bilan do'stlashadi, keyin esa umidsizlikka uchraydi. Ular bir vaqtning o'zida ko'p maqsadlarni ko'zlash chalkashligida soddalik va tajribasizlikning ziddiyatlarini boshdan kechiradilar. Ular sinash va xatolik yo'li bilan maqsad sari intiladilar.

Ba'zi yoshlar bu davrda juda g'ayriijtimoiy bo'lib qoladilar. Ular halokatli xatti-harakatlarni namoyish etadilar. Ular uydan, maktabdan qochib, janjallashib, jinoiy guruhlariga qo'shilishadi. Ba'zi tadqiqotchilar o'smirlik davrini a "*Shizofreniyaning oddiy "epizodi"* Ular ifodadan foydalanadilar.

O'smirlik davrini muvaffaqiyatli hal qilish va konstruktiv va samarali shaxsga aylanish oson emas.

Qayerdan Ular satanist bo'lib qolishyaptimi?

O'smirlik davridagi psixologik qiyinchiliklar tufayli o'smirni "isyonchi" deb ta'riflash yoqadi.

Satanizm falsafasi bu tuyg'udan foydalanadi.

"Men insonning Xudo oldida ojizligini yomon ko'raman, men bu dunyoga o'z xohishim bilan kelganim yo'q, men xohlaganimni qilaman" - bu satanistlar tez-tez ishlatadigan iboralar.

Qabriston posbonlari bilan shartnoma tuzib, madhiya o'qiyotgan yigit bu xatti-harakati bilan o'zining daxldorlik hissini qondiradi. Unga yoqmaydigan odamlarni la'natlash ham uning usullaridan biri, qasos olish va la'natlash proyeksiyadan himoya mexanizmini qondirishdir.

Oxirgi yillarda Atako'ydagi H qavatini tark etgan Alp va Asli, "Biz bu erga tegishli emasmiz" deb yozgan xabarlarida o'zlarining tegishlilik tuyg'ularini ifoda etdilar. Darslarida muvaffaqiyat qozongan biri 14, ikkinchisi 17 yoshli bu ikki yoshning moddiy jihatdan muammosi yo'q edi. Yana Kaliforniyadagi "Buyuk manba kulti" dan 39 satanistning ommaviy o'z joniga qasd qilishida "biz bu erga tegishli emasmiz" degan yozuv ham tegishlilik tuyg'usining ifodasi edi.

"Satanizm o'zini tutishni taklif qilmaydi, lekin xohlagan narsani qilish erkinligini taklif qiladi" falsafasi yosh odamning egodan qoniqishini qo'llab-quvvatlaydi.

Muammo *Yoshlar shaytoniylikka nomzodmi?*

Aqlli yoshlar o'smirlik davrini ko'proq tushkun, og'riqli va bo'ronli kechiradilar. Boy oilalarning ziyoli farzandlari savollariga javob topa olmasalar, tartibsizlikka tushib qolishadi.

Psixologik jihatdan beqaror, aqlli va boy oilalarning farzandlari shaytonizm uchun eng katta xavf guruhidir.

Satanist yoshlar - bu turli xil izlanishlarga ega bo'lgan, yolg'iz qolgan, o'zlarini tushunilmagan deb hisoblaydigan va hayotni ma'nosiz va maqsadsiz deb hisoblaydigan yoshlardir.

Tushkun kayfiyatda, qayg'u va noumidlikda bo'lgan bu yigit ko'plab iqtisodiy imkoniyatlarga qaramay baxtli bo'lolmasligini his qiladi va shu tariqa qisqa va lahzalik zavq beruvchi shaytoniylik usulini qo'llaydi.

Satanistlarning o'ziga xos xususiyatlari - mushuk va itlarni so'yish, diniy urf-odatlarini masxara qilish, muqaddas narsalarni haqorat qilish, qurbon bo'lgan odamlarni qiynoqqa solish, zo'rlash, guruh jinsiy aloqa qilish, giyohvand moddalarni iste'mol qilish, qora seyr va seyrli marosimlarni bajarishdir. Ular taslim qila olmaydigan uchta narsa - qora, zulmat va qattiq musiqa. Qattiq musiqa - bu shaytoniylarning ichki iztirobining faryodidir.

Satanistlar guruhidagi yoshlar bu erda o'z oilalari va maktablaridan ololmaydigan hissiy yordam olishlari mumkin. Ular qayg'u, quvonch va vaqtini baham ko'rishadi. Ular sham yoqadilar va spirtli ichimliklar, jinsiy aloqa va tajovuzkorlik bilan favqulodda almashishni boshdan kechiradilar.

Reaksiyon yoshlarning o'z xohish-istaklarini amalga oshirish uchun harakat va ifoda usuli bo'lgan shaytonizm tobora jozibali bo'lib borayotgandek.

Kelajakning dini bo'lishi mumkinmi?

Dinlar *Yaxshi va yomon, to'g'ri va noto'g'ri o'rtasidagi farq shaytonizm*da ham o'rinlidir. Satanizmning haqiqatlari:

1. qasos
2. isyon
3. xohlaganingizni qiling
4. Sehr-jodu kuchini qabul qilish.
5. Haqiqiy insoniylik shaytonni rozi qilishdir.

Taqiqlar:

1. Noshukur odamlarga mehringizni sarflamang.
2. Fikrni so'ramasdan bildirish.
3. Hech kimga xalaqit bermang.
4. Jinoyatchidan shafqatsiz va shafqatsizlarcha qasos oling.
5. Jinsiy aloqa signallarini olmasdan hech kimga yaqinlashmang.
6. O'zingizga tegishli bo'lmagan narsani olmang.
7. Sizni qiziqtirmaydigan narsalardan shikoyat qilmang.
8. Yosh bolalarga ozor bermang.
9. Agar kerak bo'lmasa, odam bo'lmagan hayvonlarni o'ldirmang.
10. Sizni bezovta qilganni ogohlantiring; agar u quloq solmasa, uni yo'q qiling.
11. Faqat ruhini shayton bilan birlashtirmoqchi bo'lganlarni o'ldir.

Qiziqarli erkinlik va isyonni usul sifatida qabul qilgan shaytonizmni sun'iy harakat deb hisoblamaslik kerak. Satanizm hozircha uyushgan harakat emas, lekin u tez rivojlanib, tashkilotlansa, muqobil din va falsafaga aylanish imkoniyati yuqori.

Nega ular ateist bo'lib qolishmaydi?

Bu savolga bir yigit shunday javob beradi: "Men bu dahshatli dunyoga o'z xohishim bilan kelganim yo'q. Agar haqiqiy Xudo bo'lmaganida, men bu dunyoda bo'lmagan bo'lardim. Xudo hech qachon biz bilan bo'lmagan, men xohlaganimni qila olmasam, nega yashashim kerak? Men hech kimga javob berishni xohlamayman. Xudo shaytonga hasad qildi va uni haydab yubordi. Shayton mendan o'z tarafini tanlamaydi, men isyonda shaytonni sevaman."

Bu yigitga shaytonizm ateizmdan ko'ra oqilona va mantiqiyroq ko'rinadi.

Biz ruhiy tushkunlikka tushib, shaytoniy bo'lib qolgan yoshlardan g'azablanishga haqqimiz yo'q, chunki ular o'z oilalari va o'qituvchilaridan etarli darajada hissiy yordam va to'g'ri e'tiqod namunalarini ololmaydilar.

Zo'ravonlik usul sifatida

Biz avvalgi asrlarga qaraganda boyroq va madaniyatliroqmi, lekin baxtli emasmiz. Bu davrda eng katta urushlar boshlandi; eng katta terrorchilik harakatlari bu davrda sodir bo'ldi. Chunki G'arb qadriyatlari iqtisodiyotni rag'batlantirish uchun iste'mol va raqobatni to'liq rag'batlantirdi. Bu odamlarni ko'proq pul topishga, ko'proq narsaga ega bo'lishga, ko'proq narsani xohlashga olib keldi. Shunday qilib, hamma narsaga ega bo'lishni xohlaydigan, xudbin, shaxsiy manfaatparast, boshqalarning huquqlarini hurmat qilmaydigan odamlar modeli shakllandi.

Antisosyal odamlarda achinish, pushaymonlik va aybdorlik hissi paydo bo'ladigan miya sohalarida funktsiya susaygan. Aksincha, nafrat va g'azab bilan bog'liq miya hujayralari ko'proq ishlaydi. Bunday odamlar xuddi oddiy hodisadek jinoyat qiladilar.

Agar bu sohalarida miyasi yaxshi ishlamagan shaxslarga maxsus "miya yuvish" usullari qo'llanilsa, ular o'zlarining ijtimoiy va siyosiy ideallari yo'lida dahshatli xatti-harakatlar qilishga majburlashlari mumkin. Ijtimoiy va siyosiy idealga ishonch hosil qilgan antisosial odamdan ko'ra xavfliroq xudkush hujumchi yo'q. Qasos olishni xohlaydigan, o'zlarini haqorat qilganiga ishontiradigan va ijtimoiy va siyosiy idealga shartlangan antisosiallar dunyo kelajagiga tahdid soladi.

Tarixiy misollar

Birinchi jahon urushida 9 million, Ikkinchi jahon urushida 15 million, Koreya urushida 2 million, Xitoy-yapon urushida 1 million, 1993 yil Turkiya-Rossiya urushida 285 ming kishi halok bo'lgan. Inkvizitsiya qurbonlari sonini hech kim bilmaydi. Shimoliy Amerikada atsteklar "odam emas" deb hisoblangani uchun yo'q qilindi. Natsistlar boshqa irqnlarni "yarim maymun" deb hisoblab, ularni yo'q qilishga urindilar. Ukrainadagi ruslar, Bosniyadagi serblar xalq ommasiga shafqatsiz zo'ravonlik qildilar.

Zo'ravonlik haqidagi ba'zi ta'limotlar

1. *Pastdan zo'ravonlik*: Bu qarama-qarshi bo'lgan shaxslar va guruhlarining zo'ravonlik qilish tendentsiyasidir. Ochlik, Bu qashshoqlik, etnik yoki mafkuraviy sabablardan boshlanadi, ibtidoiy va mahalliy, yaxshi tashkil etilmagan. Agar zo'ravonlik sabablari juda kuchli bo'lsa, u frantsuz va rus inqiloblaridagi kabi uyushtirib, xalq harakatiga aylanishi mumkin.

2. *Yuqoridan zo'ravonlik*: Monarxiyada yoki oligarxiyada, insoniyatda javobgarlik hissi yo'q Tarixda liberal va plyuralistik demokratiya darajasiga erishishning sinov va xato usuli ijtimoiy zo'ravonlikni minimallashtirishga teng. Haqiqiy demokratik davlatda davlatni, ya'ni davlatni boshqarayotganlar xalq oldida javobgar bo'lishi kerak. Aks holda, Saddam Husayn va Gitler kabi zamonaviy zolimlar paydo bo'ladi. Zamonaviy zolimlarning ba'zi usullari quyidagilardir:

Ular aqlli va malakali odamlarni qo'rqitadi yoki o'ldiradi. Ularni yig'ilishlar bezovta qiladi; tashkil etish va ta'lim juda cheklangan. Fuqarolar bir-biridan shubhalanishadi. Shaxsiy hayot buziladi. Ular sun'iy dushman tanlab, hokimiyatni saqlab qolishga harakat qiladilar.

O'z fikriga ishonganlar zo'ravonlik ishlatmaydi

Bugun biz erishgan demokratiya darajasi zo'ravonlik huquq izlash yoki muammolarni hal qilish usuli bo'lmashligi kerakligini old shart sifatida qabul qiladi. Erkin va plyuralistik muhitda o'z g'oyasiga ishongan odam o'z fikrini ifoda eta olgani uchun zo'ravonlikka murojaat qilmaydi. G'oyalar to'qnashadi va haqiqat paydo bo'ladi. Muqobil g'oyalar, turlicha qarashlar va qarama-qarshi fikrlarning paydo bo'lishi jamiyatning kamolotga yetishini, kam xatoga yo'l qo'yishini bildiradi. Ijtimoiy zo'ravonlik zo'ravonlikka murojaat qilish o'rgatish zo'ravonlikka murojaat qilmaslik haqidagi ta'limotga o'z o'rnini bosadigan darajada kamayadi. O'z g'oyalariga ishonchi yo'qligi sababli zo'ravonlikka yo'l qo'ygan shaxslar va guruhlar jamiyatda hurmatga sazovor bo'lmaydi.

Qalam qilichdan o'tkirroq

Insoniyat tarixining ilk davrlaridan boshlab zo'ravonlik va tajovuz barcha ibtidoiy jamiyatlar va o'qimagan odamlar tomonidan huquq izlash va muammolarni hal qilish usuli sifatida qo'llanilgan. Zo'ravonlik va tajovuz - bu fikrlashga ahamiyat bermaydigan va fikrlashdan ko'ra instinktlar bilan harakat qiladigan odamlarning usullari.

O'qimagan odam haqoratga uchraganida qanday qilib o'zini tutishini kutish mumkin? Masalan, o'yinchog'i zo'rlik bilan olib qo'yilgan bola, mashinasi urilgan odam, o'zlari ishongan qadriyatlar bilan yashashga to'sqinlik qilayotgan odam... Agar ular o'qimishli bo'lmasa, beixtiyor hujum qilib, muammoni hal qilishga urinadi, haq-huquqlarini kuch bilan olmoqchi bo'ladi. Bunday kurashlarning oxirida esa, ular to'g'ri yoki noto'g'ri bo'ladimi, kuchlilar kuchsizni tor-mor qiladilar.

Zulmga uchragan bilimli odam ishontirish va ishontirish yo'lini tanlaydi. U boshqa tomonning ongidagi savollarni hal qilishga harakat qiladi va yechimga yo'naltirilgan fikr yuritadi.

O'z fikriga ishongan odam zo'ravonlikka qo'l urmaydi. Zo'ravonlik va g'azab zaiflik belgisidir. Qiyin, ammo murosaga keltiruvchi usul bo'lgan ishontirish va ishontirish usuli adolat izlashning eng yaxshi usuli hisoblanadi. Ishontirish va ishontirish orqali zamonamizdagi odamlardan ustunlikka erishish mumkin. So'zni tushunmaydigan ibtidoiy qabilalarning usulini qo'llaganlar to'g'ri bo'lsa ham noto'g'ri bo'ladi.

Shuning uchun haqiqatni to'g'ri yo'l bilan himoya qilish kerak.

Zo'ravonlikdan tizimli foydalanish

Zo'ravonlikdan foydalanish insoniyat tarixi kabi qadimiy, ammo zo'ravonlikning tizimli qo'llanilishi odamlarning madaniyatli bo'lishi bilan kamayish o'rniga ko'payib bormoqda.

Terrorizmni sodir etganlar javobgarlikka tortilish qo'rquvini his qilmasalar, zo'ravonlikni o'zlarining siyosiy ideallari uchun bir usul sifatida ishlatishda davom etadilar. U holda o'z joniga qasd qilish xurujlarini amalga oshirayotganlar "Bu oliy ideal uchun siyosiy harakatdir", deb o'z ishining to'g'riligiga ishonch hosil qiladi va miyasi yuviladi.

Psixologik urushda tizimli zo'ravonlikning maqsadlaridan biri ommaviy axborot vositalarining e'tiborini jalb qilishdir. Ular ommaviy axborot vositalarining bu zaifligidan foydalanadilar. Ommaviy axborot vositalarida "E'tiborni tortadigan voqea oddiy xabardan ustun turadi" degan tamoyil mavjud. Ushbu media qoidasi terrorchilarning kun tartibini belgilashiga sabab bo'ladi. Terroristlar tomonidan kun tartibini belgilash, ularga bermoqchi bo'lgan xabarni berishga imkon beradi.

Tizimli zo'ravonlikning maqsadlaridan biri malakali odamlarni o'ldirish, ikkinchi tomonni mantiqdan ko'ra hissiyotlar bilan harakat qilishga majburlash, odamlarni qo'rqitish, bir-biridan shubhalanishdir.

Nima uchun arablar Gandi ishlab chiqara olmaydi?

Arab xalqi insoniyat tarixida alohida irq bo'lgan. Ular orasidan koinotning eng yaxshi insoni Muhammad payg'ambar chiqdi, to'g'rirog'i, u munosib deb topildi. Ulug' payg'ambarning umrida bir kishini ham tanbeh qilganini ko'rmaysiz.

Bugungi kunda arab dunyosi Islomni noto'g'ri tushunishga sabab bo'ladigan darajada zo'ravonlikka murojaat qilmoqda. Musulmon Birodarlar va Xamas zo'ravonlikni adolat izlash usuli sifatida targ'ib qiladi va ular Arafat va Bin Ladin kabi zo'ravonlikni Isroil va G'arb dunyosi tomonidan sodir etilgan adolatsizliklarga qarshi usul sifatida ishlatadigan liderlarni etishtiradi.

Bunday rahbarlar arab va islom olamiga yarashmaydi. Ular boshidan kechirgan adolatsizliklarini to'g'irlamoqchi bo'lganlarida, to'g'ri usul kerak. Aks holda, ular to'g'ri bo'lsa ham, xato qiladilar.

Martin Lyuter King, Gandi; "To'g'ri qadam to'g'ri maqsad sari yetaklaydi" qoidasini qo'lladilar va natijaga erishdilar. Agar arablar saodat asri ta'limotini to'liq o'zlashtirib, zo'ravonlik qilmasdan chiqish yo'lini izlaganlarida, albatta, uni topgan bo'lar edi.

Agar 10 million arab Ammandan Quddusga bir shag'al ham tutmasdan yurish qilganida edi, ularning da'volarini qabul qilish imkoniyati ko'proq bo'lar edi. Xitoy va Rimning buyuk yurishlari qiziqarli misollardir.

Suriya voqealari

Suriyada xorijiy kuchlar "Musulmon birodarlar"ni marksistik hukumatga qarshi tashkil qilib, qurollantirdilar. Ular zo'ravonlikni o'zlashtirgan islomiy guruhlardan bir usul sifatida foydalanishga harakat qildilar. Natijada 10-15 ming kishi halok bo'lgan Xamas voqealari bo'ldi. Bugun Suriya xalqi bu voqealardan va ulardan qanday foydalanilganidan saboq olgandek.

Psixologik jarohatlar

Psixologik urush odamlarning his-tuyg'ularini, fikrlarini va xatti-harakatlarini o'zgartirishga qaratilgan. Ba'zan bu o'zgarish odamlarga ta'sir qilish va yo'naltirishdan tashqari, ularning ruhiy salomatligiga zararli ta'sir ko'rsatadi.

Stress omili

Xuddi shu hodisa A shaxsiga hech qanday ta'sir ko'rsatmasligi mumkin, ammo B shaxsida kasallikka olib kelishi mumkin. Psixiatriya buzilgan ruhiy holatni aniqlaydigan va yechim ishlab chiqarishga qaratilgan fan sohasidir. Psixologiya bilim ishlab chiqaradi, psixiatriya yechimlarni ishlab chiqaradi.

So'nggi 10 yil ichida o'tkazilgan tadqiqotlar genetik moyillik stressga javob berishda katta rol o'ynashini tasdiqladi. Stress ostida ruhiy tushkunlik yoki shizofreniya bilan og'rigan odamlarning miyasida stress ostida oqsillarni ishlab chiqaradigan noto'g'ri genlar mavjudligi haqida kuchli dalillar mavjud. Biroq, so'nggi yillarda kashf etilgan yangi dorilar bilan stress tufayli hosil bo'lgan va buzilgan kimyoviy muvozanatni tuzatish mumkin.

Depressiya

Dunyoda depressiya epidemiyasi deb atash mumkin bo'lgan ko'payish kuzatilmoqda. Ehtiyot choralari ko'rilmasa, 2020 yilda depressiya yurak-qon tomir kasalliklarida ikkinchi eng muhim sog'liq muammosi bo'ladi. Depressiyaning kuchayishi sabablarini zamonaviy odamlar boshdan kechirayotgan psixologik tazyiqlar, muvaffaqiyatga erishish uchun bosim, iste'molchilik, raqobatbardoshlik va tezkor hayotni rag'batlantiradigan to'yib bo'lmaydigan kapital va kutish darajasini yuqori ushlab turish kabilar sanab o'tish mumkin. Shaxsiy baxt buzilganda, global baxt ham buziladi.

Depressiya odamning hayotga qiziqishi va kuchini yo'qotishi, uyqu va ishtahani yo'qotishi, aqlning sekinlashishi kabi alomatlar bilan tavsiflanadi. Yaxshiyamki, tibbiyot uni davolashda juda muvaffaqiyatli. Miyadagi buzilgan kimyoviy muvozanat davolanish bilan tuzatilishi mumkin.

Mushug'i vafot etgani uchun tushkunlikka tushishi mumkin bo'lgan odam hali ham hayotning ijobiy falsafasi bilan hayotdan zavqlanishi mumkin.

Surunkali, uzoq muddatli ruhiy tushkunlik oshqozon, yurak, o'pka va suyak iligi kabi ko'plab organlarga zarar etkazishi bugungi kunda ilmiy jihatdan aniqlangan va isbotlangan.

Shuni unutmashimiz kerakki, biz psixologik azob-uqubatlarga sabab bo'lgan odamning tanasini ham to'lashga majbur qilamiz. Ma'lumki, uyqusiz stressga uchragan sichqonlar ustida o'tkazilgan tajribada bir muncha vaqt o'tgach, ularning oshqozonida stress yarasi paydo bo'lgan.

Shikastlanishdan keyingi stress buzilishi (TSSB)

Bu odamning jismoniy yaxlitligini buzadigan tahdidni boshdan kechirganda yoki bunday hodisaga guvoh bo'lganda yuzaga keladigan kasallikning bir turi.

Haddan tashqari qo'rquv, nochorlik va dahshat bor edi.

U voqeani qayta-qayta boshdan kechiradi (Flashback). Tushlar dahshatli va qo'rqinchli bo'ladi. Unga voqeani eslatadigan vaziyatlarda u qattiq iztirobni his qiladi, odamlardan uzoqlashadi va uzoqlashadi. U kelajagi yo'q deb o'ylaydi. U baland tovushlarga o'ta sezgir. U o'z fikrlarini to'play olmaydi.

Ushbu alomatlar miyada stressni keltirib chiqaradigan o'zgarishlar bilan bog'liq.

Natijalar odamlarda qo'rquv, nochorlik va dahshat uyg'otishni maqsad qilgan psixologik urush usullari qanchalik g'ayriinsoniy ekanligini ko'rsatadi.

WarShock

Urushlarda qorin bo'shlig'idagi shikastlanishlar napalm kuyishdan ham ko'ra jangovar kuchni zaiflashtiradigan psixologik jarohatlardir. Insonni kurasha olmaydigan barcha psixologik reaksiyalar qobiq zarbasi deb ataladi.

Fuqarolik hayotida omon qolish yoki o'lim bilan bog'liq muammo bo'lmagan odam to'satdan odamlarni o'ldirishga majbur bo'ladi. Bundan tashqari, uning hayoti cheklangan. U xandaqni tark eta olmaydi, bahona topa olmaydi. U jismonan yaxshi tayyorlangan bo'lsa ham, kelayotgan xavflarni kutishi kerak. Bunday hollarda birinchi reaksiya qo'rquvdir. Agar insonda urush mafkurasi, sadoqat tuyg'usi bo'lsa va o'limni muqaddas qilgan bo'lsa, qo'rquv unga zarar keltirmaydi. Maqsadsiz tarbiyalangan, zavq-shavqqa e'tibor qaratgan, o'limdan keyin o'zini yo'q qiladi, deb o'ylagan askar o'zini xavf ostiga qo'ymaslik uchun barcha yo'llarni sinab ko'radi. Uning stressga chidamliligi pasayadi va u urushdan osongina chiqib ketishi mumkin.

Rivojlangan guruh tuyg'usi, qo'mondoniga ishonch, yuqori darajadagi bilim va intizomga ega bo'lgan askarda qobiq zarbasini boshdan kechirish xavfi past. O'z ishini bilgan sarkarda qo'l ostidagilarning ruhiy qarshiligini yuqori darajada ushlab turishga erishadi. Psixologik urush usullarini bilgan qo'mondon urushning psixologik bosimidan xalos bo'lish yo'lini ishlab chiqishi mumkin.

Oltinchi bob

BUGUN PSIXOLOGIYA

"Insoniyatga xizmat qiladigan
eng kuchli dorilar bu so'zlardir."

Kipling

PSIXOLOGIK URUSH fanini o'rganmoqchi bo'lganlar uchun inson psixologiyasining psixologik, sotsiologik va biologik jihatlarini real va to'g'ri tadqiq etish muhim. Ushbu bo'limni hisobga olgan holda o'qilishi kerak.

Inson hamisha o'z qalbining teranligi va boyligini anglashga intilib kelgan. Bu harakat yangilik emas, u inson borligidan beri mavjud va bundan keyin ham mavjud bo'ladi. Psixiatriya va psixologiya, inson bilan shug'ullanadigan boshqa fan sohalaridan farqli o'laroq, ruh va tana o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tufayli yuzaga kelgan ziddiyatga yechim izlashga majbur bo'ldi.

So'nggi yillarda tabiiy fanlar va genetika sohasida uzluksiz rivojlanishlar kuzatilmoqda. Fiziologik psixologiya va miya funktsiyalari kengroq ma'lum bo'lganligi odamlarga ta'sir qilishni xohlaydigan shaxslar va tashkilotlarning e'tiborini tortdi.

Inson miyasi neyronlar deb ataladigan hujayralardan iborat. Kompyuterlar ham kremniydan iborat. "Axborotni miyadan kompyuterga va aksincha o'tkaza olamizmi?" degan savol olimlarni doimiy ravishda band qiladi. endi orzu emas.

Agar inson miyasiga mikrochip o'rnatilsa, uni yo'naltirish mumkinmi? Dori berilsa, inson xatti-harakatlarini o'zgartirish mumkinmi? Bu savollar o'rganilayotgan akademik tadqiqot mavzulari qatoriga kiradi.

Psixologiya bilim ishlab chiqarishda davom etadi va psixiatriya yechimlarni ishlab chiqarishda davom etadi.

Kelajak ilmi

Ilmiy dunyoning yangi loyihasi "miya loyihasi" dir. Genom loyihasi yakunlandi va koinot sirlari nuqtai nazaridan muhim qadam tashlandi. Miya loyihasini yakunlash uchun 30 yillik muddat belgilandi. Ushbu tadqiqotlardan maqsad bo'lgan "Biz qanday fikrdamiz?" degan savolga javob topish insoniyat sirlarini anglash yo'lida muhim qadam bo'ladi.

"Jahon kelajak jamiyati", U ta'limni rivojlantirish, maktab ta'limi va u bilan chambarchas bog'liq bo'lgan IQ haqida qiziqarli fikrlarni ilgari suradi. Bu qarashlar quyidagicha umumlashtiriladi:

- 1- INTERNET, hozirgacha qurilgan eng katta mashina, kattalashib, muhimroq bo'ladi.
- 2- Jismoniy quvvat endi mexanik mashinalar bilan almashtirildi. Kompyuterlar ham aqliy kuch o'rnini egalladi.
ish yukikamaytiradi.
- 3- Axborot texnologiyalari butun dunyo bo'ylab tarqaladi, qurilmalar kichrayadi va hamma uni olib yura oladi. Ular hatto tanangizga joylashtirilishi mumkin. Mahsulotlar reklama maqsadida bepul beriladi.
- 4- Mustaqil jahon madaniyati paydo bo'ladi va boshqa madaniyatlar va tillarning aksariyati yo'q bo'lib ketadi. Bu ham kutilmagan hodisalar va xavflarni keltirib chiqarishi mumkin.
- 5- Aqlli uylar yaratiladi, ofis osmono'par binolari keraksiz bo'ladi. Aksariyat odamlar qishloq joylariga, dam olish maskanlariga joylashadilar va axborot texnologiyalari yordamida ular o'z ishini qaerdan qilishlari mumkin bo'ladi.

Uylar elektron qulaylik va osoyishtalik nuqtai nazaridan juda jozibali bo'ladi, lekin ko'chaga chiqishni istamaydigan odamlar yangi turdagi "yolg'iz hayot" ni yaratadilar.

- 6- Bunday yangi turdagi hayot odamlarni jamiyatga zid qiladi va jinoyatchilikning ko'payishiga olib keladi.
- 7- Klassik intellektga asoslangan eski maktab ta'limi shakli o'zgaradi va qadoqlangan o'quv qurollari har bir sohada mavjud bo'ladi.

Maktabda ta'lim endi go'daklik davridan boshlanadi va "umr bo'yi" ta'lim g'oyasi keng tarqaladi. "Masofaviy ta'lim" modeli butun dunyoga tarqaladi.

- 8- Maktab darslari turli qobiliyat va qiziqishlarga ega bo'lgan o'quvchilarni birlashtiradi va virtual haqiqatlar ko'proq muhokama qilinadi.
- 9- Saqlangan axborot resurslari yosh avlod uchun qulayroq bo'ladi. Ko'proq bilish o'rniga, ular kamroq bilishadi, lekin ular xohlagan vaqtda ma'lumotga kirish imkoniyatiga ega bo'ladilar.
- 10- Insoniyat shu paytgacha o'z ishi uchun olgan barcha bilimlari.

foyda olish imkoniyatiga ega bo'ladi.

- 11- Trening shaxsiy sur'atga ko'ra bajarilishi mumkin.

12-Intizomli, ammo qiziqarli ta'lim falsafasi o'rnatiladi va o'qitish vazifasi bo'ladi

Buzg'unchi va o'ynoqi tendentsiyalar nazorat qilishning ustuvor yo'nalishiga aylanadi.

- 13-Haqiqat o'rniga virtual dunyoda boshdan kechiriladigan xudbinlik, qimor o'yinlari va shaxsiy manfaatlarga bo'lgan ishtiyok katta ijtimoiy muammoga aylanadi.

Umumiy tizimlar nazariyasi

Inson mavjudligini tushunishga qaratilgan sa'y-harakatlar koinotning konkretan mavhumgacha bo'lgan umumiy tizim yaxlitligi haqidagi tezisni kuchaytiradi. Materiya-energiya jamoalari, makon va vaqt uzluksizligi ierarxik tartibda joylashgan. Atom osti zarralari, atom, hujayra, inson, oila, jamiyat, dunyo, koinot, bir-biriga tutashgan doiralar tizimidagi o'rnimiz qayerda? Aniq tizim va mavhum tizimlarning chegaralari qayerdan boshlanadi va qayerda tugaydi? Dekart his-tuyg'ularga e'tibor bermagan: "Men o'ylayman, demak men borman". Aqlli, ammo omadsiz, bilimli, ammo axloqsiz odamlarning ko'payishi hissiyotlar tarbiyasini birinchi o'ringa olib chiqdi. Tuyg'ularni tarbiyalash tasodifga qoldirilmasligi kerak.

Klassik psixozanaliz va 20-asr boshidagi hukmron psixologik qarashlarga ko'ra, bosim, keskinlik va majburlash odamlarda psixologik buzilishlarni keltirib chiqargan. Shu sababli, asosiy psixologik ehtiyojlarni qondirish uchun bolalarga tolerant ta'lim orqali o'z impulslarini chiqarish imkoniyati berilishi kerak. Yosh ongni juda ko'p ma'lumotlar bilan to'lamaslik kerak. Jinsiy qoniqlik erta yoshdan beri ta'minlanishi kerak. Bu fikrga ko'ra, agar bular amalga oshirilsa, odamlarning ruhiy salomatligi yaxshilanadi.

Biroq, psixologik kuzatuv va psixiatrik topilmalar yuqorida sanab o'tgan umidlaringa mutlaqo zid bo'lgan natijalarni berdi.

Masalan, ruhiy va jismoniy zo'riqlik yuki ostida bo'lgan Ikkinchi jahon urushi davrida biz nevrozik va shizofreniya deb ataydigan ruhiy kasalliklar ko'paymagan. Faqat urush stressi va reaksiyalari boshdan kechirildi. (Gen'tan, 1981) Boshqa tomondan, urushdan keyingi yillarda jamiyatlar kerakli farovonlik darajasiga erishgach, depressiyalar va ekzistensial nevrozlar kuchaygan. Pensiya depressiyasi kuchaygan. Hayotning ma'nosizligidan kelib chiqadigan yangi ruhiy kasalliklar paydo bo'ldi. (Aleksandr, 1960) Zamonaviy inson asta-sekin jamiyatdan ajralib chiqdi va o'z joniga qasd qilish holatlari ko'paydi. Ba'zilar o'zlariga ma'nosiz bo'lib tuyulgan bu hayotga hayajon qo'shish uchun jinoyatlar qilib, giyohvand moddalarni iste'mol qilishardi.

AQSH dunyo aholisining 5 foizini tashkil etar ekan, dunyo resurslarining 25 foizidan foydalanadi. Boy dunyo oyga ketayotgan bo'lsa, kambag'al dunyo ochlikda o'lim kurashi bilan kurashmoqda. Boy dunyo boy, bilimli, lekin baxtli emas. Shuning uchun ruhiy salomatlik siyosatini qayta tashkil etish kerak edi. Umrining so'nggi yillarida Freyd bu tendentsiyani "Sivilizatsiya nevroz bilan to'lanadi" degan so'zlar bilan ta'kidlashga harakat qildi.

Tuyg'ular fikr yuritish uchun zarurdir

Inson hayotida muhim qarorlar qabul qilganda, sarmoyalarini yo'naltirsa va turmush qurishga qaror qilsa, u ham his-tuyg'ulari bilan harakat qiladi. Agar mamlakatning qaror qabul qilish mexanizmining boshida turgan odamlar o'z his-tuyg'ularidan oqilona foydalana olmasalar va qo'rquvlari ta'sirida qolsalar, ko'p adolatsizliklarga yo'l qo'yishlari mumkin. Har doim esda tutish kerakki, his-tuyg'ular oqilona bo'lishi kerak.

Hissiyotlarning biologik asoslari

Qo'rquv, g'azab, baxt, sevgi, ajablanish, rashk, shubha, dushmanlik, jirkanish va qayg'u kabi asosiy his-tuyg'ular miya va tana munosabatlarida turli xil natijalarga olib keladi. G'azablangan paytlarda yurak urishi tezlashadi va odamning chaqqon harakatlanishiga imkon beruvchi kuchli energiya ajralib chiqadi. Qo'rquv paytida qon qochishni osonlashtirish uchun oyoqlarda to'planadi va yuz oqarib ketadi. Baxtli paytlarda miyaning ba'zi joylarida metabolizmning kuchayishi kuzatiladi. Tana sevgi hissi bilan bo'shashadi (parasempatik tizim faollashadi). G'amgin paytlarda miyada energiyaning pasayishi kuzatiladi. Agar uzoq muddatli qayg'u tushkunlikka olib kelsa, metabolizm sekinlashadi va chekinish sodir bo'ladi. Bu holat introversiyaning belgisi bo'lib, u erda organizm natijalarni baholash va yangi boshlash uchun o'zini xavfsiz his qiladi. Anksiyete boshdan kechirilganda, qo'rquvga o'xshash reaksiya paydo bo'ladi, miyaning his-tuyg'ular bilan bog'liq sohasida energiya ko'tariladi va simpatik tizim rag'batlantiriladi. Tana "jang-parvoz-yaqinlashayotgan xavfga e'tibor qaratish" ko'rinishidagi signalni oladi va diqqatini oshiradi.

Hissiy ko'rlik

Miyaning o'rta qismi "limbik tizim" deb ataladi, insonning o'rganish va eslash jarayonlarining muhim qismi ushbu mintaqaning mahsuli hisoblanadi. Bodom kattaligidagi amigdala hissiy holatlar bo'yicha mutaxassisdir. Amigdala olib tashlangan hayvonlarda; qo'rquv, g'azab, raqobat va hamkorlik instinktlari yo'qoladi. Epilepsiya tufayli amigdala hududi olib tashlangan odamlarda hissiy ko'rlik paydo bo'ladi. Bu odamlar quvonch, baxt va qayg'uli voqealarga befarq bo'lib qoladilar. Ular juda yaxshi gapirsalar ham, ular sevgi va rahm-shafqatni his qilmaydilar. Ular boshqa tomon boshdan kechirgan og'riqlarga befarq bo'lib qoladilar. Ularning rahm-shafqat tuyg'ulari xiralashganga o'xshaydi.

Nyu-York nevrologiya markazida ishlaydigan doktor Jozef Le Duks emotsional miyada amigdala rolini kashf etgan birinchi nevrologdir. Miyani xaritalash usuli bilan ishlagan holda, u hissiy miya davrlarini hal qildi va eski ma'lumotni almashtirdi. U miya yarim korteksi hali qaror qabul qilish bosqichida bo'lsa, amigdala bo'limi qanday nazorat qilishini tushuntirdi.

Prefrontal loblar va amigdala qiziqarli birlikni ko'rsatadi. Tushunish, tushunish, e'tibor, qaror qabul qilish, rejalashtirish, strategiyani yaratish - bu miyaning frontal sohasining funktsiyalari. Amigdala hissiy taklif yuborganda, oldingi miya uni filtrlaydi va agar ikkalasi ham ongli ravishda ishlash uchun intizomga ega bo'lsa, aql va mantiqning birligi paydo bo'ladi.

O'ng frontal miya qo'rquv va g'azab kabi salbiy his-tuyg'ularning joyidir. Chap frontal miya uni boshqaradi. Ma'lumki, chap prefrontal korteks yoki insult shikastlangan bemorlar haddan tashqari tashvish va qo'rquvni boshdan kechirishadi, o'ng tomonida shikastlanganlar esa kutilmagan baxtni boshdan kechirishadi. O'ng frontal miyasi jarrohlik yo'li bilan olib tashlangan erkakning rafiqasi operatsiyadan keyin uning xarakteri o'zgarib, rahmdil odam bo'lib qolganini aytadi. (Baxtli er ishi) Xuddi shunday

Psixiatriya amaliyotida ma'lumki, g'azablangan, hasadgo'y va shubhali odamlarga ularning miyasining bu qismida kimyoviy uzatishni o'zgartiruvchi dorilar berilsa, ular tinchlanadi va nazorat qilinadi.

Inson miyasida fikr va tuyg'u uchrashadigan chiziqli prefrontal-amigdal aylanishdir. Amigdalda saqlanadigan va qayd etilgan his-tuyg'ular, bizning ongimiz filtri bo'lgan oldingi miya hududlari bolalikdan yaxshi kimyoviy holatlar va to'g'ri neyron tarmog'i bilan shakllansa, aql va muhabbatni birgalikda ishlata oladigan odamlar paydo bo'ladi.

Axloqning biologik asoslari

Olimlar o'z tadqiqotlari bilan asab tizimi, asab signallari, miya kimyosi va diniy va axloqiy tajribalar o'rtasidagi bog'liqlikni topishga harakat qilmoqdalar. Ushbu tadqiqotlarda ilm-fan va din o'rtasida ko'prik qura oladigan muhim topilmalar qo'lga kiritildi. Pensilvaniya universiteti professori Endryu Nyuberg, Xudo miyaning doimiy qismi ekanligini aytdi. SPECT miya xaritalash usulidan foydalangan holda o'z tadqiqotlarida u tibetlik buddistlar chuqur trans holatida bo'lganlarida radioaktiv bo'y oqolgan qilingan tajriba natijasida miyaning ayrim joylari o'zgarishlarga uchraganini aniqladi.

Ushbu tadqiqotlardan so'ng, "odamlar ruhiy tajribaga ega bo'lganda, ular o'zlarini koinot bilan birdek his qiladilar va ular o'zlari bo'lish tuyg'usini yo'qotadilar. Buning sababi miyaning o'sha sohalarida sodir bo'layotgan narsalar bilan bog'liq. Shunday qilib, agar siz o'sha hududni aniqlab, uni to'sib qo'ysangiz, o'zimiz va bizdan tashqaridagi dunyo o'rtasidagi chegara yo'qoladi" degan qarash paydo bo'ldi.

Millionlab odamlar diniy e'tiqodlari hayotlarini o'zgartirganini aytishganda, ular miyasidagi ba'zi dasturlar o'zgarganini aytishadi. (Hurriyat, 18.06.2001)

Ingliz tabiatshunosi Edvard O. Uilson, *"Atlantika oylik"* jurnalining 1998 yil aprel sonida maqola chop etilgan. *"Axloqikki-biologik asoslar"* (Uilson "Axloqning biologik asoslari" nomli maqolasida din nafaqat ijtimoiy hayot hodisasi, balki genlarimizda yozilgan haqiqat ekanligini ta'kidlagan. 1998 yil 6 iyuldagi Newsweek jurnali ushbu mavzuni shubha ostiga olgan ikkita tadqiqotni nashr etdi.

Edvard Uilson Garvard universiteti qiyosiy zoologiya muzeyida ishlaydi. U umrini chumolilar hayotini o'rganish bilan o'tkazadi. Uning dissertatsiyasi ilmiy metodologiyani o'zgartiradigan tezisdir. "Bilim *"Birgalikda"* (Consilience, Knopf Publishing) kitobida ba'zi munozarali fikrlar mavjud.

Uilsonning ta'kidlashicha, axloqiy qadriyatlar, xoh diniy, xoh diniy bo'lmasin, transsendentdir, ya'ni ular inson aqlidan ustundir. Ijtimoiy hodisalarni asab tizimini tushunish orqali hal qilish mumkin, bu genetikani tushuntiradi, biokimyoni tushuntiradi, bu esa insonning xatti-harakatlarini tushuntiradi. Shunday qilib, hamma narsa tabiatshunoslikka tushiriladi.

Uilsonning ta'kidlashicha, odamlar o'zlarining genetik belgilarini tinglaganlarida, ular axloqiy ta'limotlarga muvofiq harakat qiladilar va o'z manfaatlarini himoya qiladilar.

Uilsonning fikri Antonio Domasio va Le Duxning qarashlarini qo'llab-quvvatlaydi. Barcha bilimlar va psixo-ijtimoiy tajribalar miyaning muayyan sohalarida kimyoviy harflar bilan yozilgan. "Bularning barchasini boshqaradigan ijro etuvchi gen bormi?" "G'ayritabiiy kuch miyaga qanday ta'sir qiladi?" kabi savollarga e'tibor qaratadi. Din biologik ehtiyoj va ruhiy kechinmalar odamlarda hayrat hissi uchun biologik asosga ega degan qarashlar tobora ko'proq tasdiqlanmoqda.

Hayotni qo'llab-quvvatlovchi har bir narsa biologik asosga ega, shuning uchun din va Xudoga bo'lgan ehtiyoj ham biologik asosga ega bo'lishi kerak degan tezisni himoya qilayotganlarning yana bir isboti shundaki, tarix davomida dinga qarshi olib borilgan harakatlar uzoq muddatda muvaffaqiyatli bo'lmagani, aksincha, dindor bo'lish jarayonini tezlashtirganligidir.

Molekulyar biologiya va genetika sohasidagi ulkan taraqqiyot barcha his-tuyg'ular genlar tomonidan chiqariladigan fermentlar tomonidan boshqarilishini aytadi. Yurak shunchaki qon

Ushbu o'zgarishlar bilan miya qonni pompalaydigan organ va inson his-tuyg'ulari, fikrlari va xatti-harakatlarini boshqaradigan organ ekanligi isbotlangan.

Ijtimoiy fanlar bilan shug'ullanadiganlar genlarni hisobga olishlari kerak. Jamiyatlarga turli xil psixologik aralashuvlar qilmoqchi bo'lganlar genlarni ham hisobga olishlari kerak.

Ettinchi bob

KURASHNI BOSHLAGAN SHAXSLAR

"G'azabning eng yaxshi davosi - kechiktirishdir."

PSIXOLOGIK URUSH strategiyasini aniqlash, eng yaxshi harakat uslubini aniqlash va eng to'g'ri taktikani berish uchun yaxshi o'rganish muhim ahamiyatga ega. Psixologik urush faqat harbiy ma'noda qo'llanilmaydigan bugungi dunyoda zo'ravonlikka moyil bo'lgan shaxs tuzilmalarini aniqlash va bilish natijalarga erishishda ustuvor vazifa hisoblanadi. Yaratiladigan targ'ibotning ta'siri qanday bo'ladi va natijasi qanday bo'ladi? Bu savolga javobni ushbu bo'limda topishga harakat qilasiz.

Shuningdek, insonlar va jamiyatlar o'rtasidagi munosabatlarda madaniy o'ziga xoslikni shakllantirishda odamlarning kayfiyati, shaxsiyat tuzilmalari zo'ravonlikka moyilmi yoki yo'qmi? Zo'ravonlikka moyil bo'lgan odamga qanday munosabatda bo'lish kerak? Unga qarshi kurash strategiyamiz qanday bo'lishi kerak? Agar siz ushbu savollarga qiziqsangiz, ushbu bo'limni o'qishingiz kerak.

Psixologik urush usullarini qo'llaydigan odamlar ma'lum kayfiyat va shaxsiyat tuzilmalariga ega. Ulardan o'zini himoya qila olish va qarama-qarshi g'oyalarni rivojlantirish uchun bu kayfiyatlarni yaxshi bilish kerak. Psixologik urushga qarshi muvaffaqiyatli bo'lishni istaganlarga ba'zi maslahatlar berish uchun men ushbu kayfiyatlarning psixiatrik tahlillarini muhokama qilmoqchiman.

- Men -

PARANOID ZULIM KAYFIYATI

Paranoyya ruhiy kasallikdir, ammo paranoid kayfiyat shaxsiyat turidir.

Atrofimizda ko'rgan qiyin odamlarning ba'zilar turli xil xususiyatlarga ega. Bu xususiyatlar quyidagilardir:

*Ular shubhalanadilar:*Ular yetarlicha asossiz, boshqalar tomonidan ekspluatatsiya qilinishi, foydalanilishi yoki zararlanishini kutishadi.

*Ular ishonchsiz:*Ular o'z do'stlari yoki hamkasblarining sodiqligi va ishonchliligiga shubha qilishadi, xoh uyda, xoh chet elda. Ular doimo himoyada.

*Ular sezgir:*Ular oddiy so'z va hodisalarni xo'rlanayotgan yoki ozorlanayotgandek talqin qiladilar. "Meni bezovta qilish uchun axlatni erta tashlab qo'ydi", deb qo'shnilaridan shubhalanishadi.

Ular jirkanchdirlar: kin tutadilar; ular kamsituvchi xatti-harakatlarni yoki e'tibordan chetda qolishni unutmaydilar yoki kechirmaydilar.

*Ular tartibda:*Ular juda ko'p sirlarni saqlashadi. Ular o'zlarining sirlarini boshqalarga aytmaydilar, chunki ular aytganlari o'zlariga qarshi ishlatilishidan asossiz qo'rqishadi.

Ular g'azablanadilar: Ular e'tiborga olinmagan yoki e'tibordan chetda qolganlarga g'azab va qarshi hujumlar bilan munosabatda bo'lishadi.

Ular hasad qiladilar: ular asossiz rashk ko'rsatadilar va sheriklarining jinsiy sadoqatiga shubha qilishadi.

Barchasi kattalashtiruvchi ostida

“Ho'kiz ostidan buzoq izlayotgan” tiplar nomi bilan mashhur bu odamlar qiyin odamlardir. Ular yaqinlari uchun hayotni qiyinlashtiradi. Ular voqealar o'rtasida tasavvur qilib bo'lmaydigan aloqalarni o'rnatadilar.

Paranoid kayfiyatdagi odamlarda idrok etish qobiliyati yuqori darajada rivojlangan. Ular o'z yaqinlarini ag'darib tashlaydilar, chunki ular har qanday noaniqliklarni tartibga solishga harakat qilishadi. Ular har bir voqeani nega-nimaga asoslanib so'rashadi. Ular hisob so'rashni yaxshi ko'radilar.

Ular shunchalik shubhaliki, odamlar ularga haqiqatni aytishdan qo'rqishadi. Bu holatga chidash shunchalik qiyinki, ular hatto eng yaxshi ko'rgan odamlaridan ham qochishadi.

Ular har bir voqeaga sheriklik va do'st-dushmanlik asosida baho berib, odamlarni “do'stim” yoki “mening dushmanim” deb tasniflaydilar.

Ular razvedka xodimlariga aylanishadi

Hech shubha yo'qki, paranoiyak odamlar boshqalar ko'ra olmaydigan narsani ko'radilar. Ularning fikricha, hech qanday hodisa tasodifiy yoki sababsiz bo'lmaydi. Ular juda ko'p fitna nazariyalarini ishlab chiqaradilar. Ular doimiy tahdid ostida qolish hissi bilan yashaydilar.

Paranoid odamlar kichik aloqalarni ko'rishda juda yaxshi. Tilning sirpanishi, qisqa taraddudlar va kichik yolg'on ular uchun katta dalildek. Ular aybsizlik, halollik va ishonchni tahdid sifatida baholaydilar. Agar ular qo'riqchi bo'lsa, ular bo'rttirilgan hisobotlarni yozib, rahbarlarini chalg'itadi.

Shon-sharaf va sadoqat sevgisi

Ular hamma narsani qora yoki oq, do'st yoki dushman deb tasniflashadi. Har qanday tashkilotni rejalashtirganda, ular imon va sadoqatga asoslangan haqiqatni yaratadilar.

Ular mazhab, oila, ish, siyosiy partiya, diniy harakat yoki harbiy burch kabi sohalarda or-nomus va sadoqat kabi tushunchalarni o'zida mujassamlashtirishga harakat qiladilar va buni juda ta'kidlaydilar.

Ularning faoliyatiga nisbatan kichik ma'qullash yoki maqtov ularning yuragini urishi va ularni xursand qilishi mumkin. Yoki kichik bir norozilik belgisi ularning g'azablanishiga olib kelishi mumkin.

Paranoiyak odamlarga ishonishingiz juda muhim, ular baxtli, mehribon va odamlar ularga bo'ysunishlari shart. Ularga itoat qilinmasa, ularga zarar yetkazadi.

Paranoiyak odamlar ko'rmaydigan narsa shundaki, ular o'zlarini o'limgacha qo'rqitadigan noaniqlikni yaratadilar.

Ular ochiq va halol gapiradigan odamlarning samimiyligini sinab ko'rishadi va boshqa odamni o'zlarining eng salbiy his-tuyg'ularini yuzaga chiqarishga undashadi. Agar ular o'zlariga nisbatan dushman emasligiga to'liq ishonch hosil qilsalar, hamkorlik qiladilar.

Muhokama foydali

Ular boshqa tomon nima deb o'ylayotganiga juda qiziqadilar. Ular yolg'onni sezganda, ular shunchalik shiddatli hujum qilishadiki, nima bo'layotganini tushunolmaydilar.

Ular har doim o'z hujumlarida sodiqlikni sinab ko'rishga harakat qilishadi. Agar aniq va to'g'ridan-to'g'ri javob bersangiz, muhokama tugaydi. Agar ular qochqin va qochqin javoblarni olishsa, ular sinovni davom ettiradilar. Bunday hollarda

Tun bo'yi bahsga tayyorlaning.

Agar siz xoinlar ro'yxatiga qo'shilishni istamasangiz, qat'iyatli, sabrli va ishontirish usullarini qo'llagan holda haqiqatlaringizni talab qilishingiz kerak. Eng kichik yolg'on yoki yashirin harakat sizni darhol xoin va dushman toifasiga kiritishi mumkin.

Paranoid kayfiyatdagilar ko'p bahslashadilar, chunki ular bo'rttirib yuborishadi. Biror narsaning sababini bilmaslik ular uchun fitna nazariyasiga o'xshaydi. Hamma narsa oddiy va tushunarli bo'lishi kerak.

Agar siz bunday odamlar bilan yashasangiz va bunga majbur bo'lsangiz, kunning har soatida yana ishonchni qozonishingiz kerak bo'ladi. Bu odamlar doimo boshqalarning xatti-harakatlariga ishonch izlaydilar. Darhaqiqat, ular boshdan kechirayotgan ishonchsizlik ularning ongida.

Paranoidlarni kechirish qiyin. Qasos olayotganda dardlari o'tib ketadi, deb o'ylashadi. Ammo bunday emas, ularning qasosga qaratilgan xatti-harakatlari ularning dardini yanada oshiradi. O'zlari bilmagan bu holat o'zini sevadigan odamlarni va do'stlarini uzoqlashtiradi. Paranoid o'zini doimo bezovta qiladi, og'riqli va doimo tahdid ostida his qiladi. Ular kabi o'ylamaydigan va yashamaydigan odamlarni dushman sifatida ko'rishga moyillik sog'lom ruhiy holat emas. Bunday odamlar ko'pincha baxtli ko'rinishga ega emaslar. Va baxtli ko'rinadiganlar soxta. Quvvat tugashi bilan ular o'zlarini juda yomon his qilishadi.

Yuqumli paranoyya

Paranoid odamlar doimo maslahat izlaydilar. Ular voqealarni kattalashtiruvchi oyna ostiga qo'yishadi. Ular sevgan odamiga bosim o'tkazadilar, ularni o'zaro tekshiradilar. Ular eski yaralarni ochadilar.

Paranoyak odamlar birinchi navbatda o'zlari xato qiladilar, keyin boshqalarni yo'ldan ozdiradilar. Ular shu qadar qat'iyatli va ishonchliki, ular boshqa tomonni gipnoz qilganga o'xshaydi. Ular o'zlarining aytganlariga chin dildan ishonishadi va shuning uchun ular boshqalarni ishontirishga majbur qiladilar. Ko'p odamlar o'zlarining noto'g'ri fikrlari va e'tiqodlarini baham ko'rishlari mumkin.

Paranoidlar, agar ular mamlakatning hukmdori bo'lsalar, qurol sanoatiga juda katta ahamiyat berishadi. Ular ommaviy ichki dushmanni yaratadilar va aslida qonunga bo'ysunadigan odamlarni potentsial xavf sifatida qabul qiladilar.

Internetdagi paranoidlar

Qimmatli qog'ozlar bozorining ko'tarilishlari yoki biz hozir sivilizatsiya mo'jizalari deb ataydigan narsalar bir vaqtlar paranoyak telbaning fikrlari edi. G'ayrioddiy, deviant, bo'rttirilgan va turlicha fikrlash qobiliyatlari bugungi kunda Internetda reaktiv tezlikda sayohat qilmoqda.

Salomatlik haqidagi yolg'on, g'iybat, investitsiya rejalari, fitna nazariyalari, urush rejalari, gazeta ustunlari paranoid odamlarning stsenariylari bo'lishi mumkin.

Internetdagi ko'plab ajoyib g'oyalar orqali o'z yo'lingizni topish oson emas. G'oyaning yaxshi eshitilishi uning to'g'ri ekanligini anglatmaydi. Siz, albatta, sinab ko'rish mumkin bo'lgan g'oyalarni sinab ko'rishingiz kerak.

Internetdagi axborotning ifloslanishi "ijodiy fikrlash" qiziqishi bilan bog'liq bo'lib, ijodkorlikning insoniy xususiyati voqealarga boshqacha qarashni anglatadi, bu paranoyak odamlarning qobiliyatidir.

Internetdagi noto'g'ri ma'lumotlardan zarar ko'rmaslik uchun siz to'liq tushunmagan g'oyaga ishonmasligingiz yoki pul sarflamasligingiz kerak.

Saraton kasalligini yashirin davolash, astrologiyaning kuchi, kelajakni bilish yo'llari, vazn yo'qotishning sehrli usullari, ruhiy hodisalar, Internetda topilgan ajoyib g'oyalar, odatda, o'ziga ishongan va ta'sirchan paranoidlarning xatosidir. Bunday ajoyib, zarhal va qiziqarli mavzularga duch kelganingizda ehtiyot bo'lishingiz kerak.

Paranoidlar yashirin haqiqatlarga juda qiziqadi va ularga ishonadi. Ular orasidan o'zini soxta payg'ambar deb da'vo qiladiganlar chiqadi. Siz bunday odamlarga yo'q deyishni bilishingiz kerak.

Paranoid ko'rish qobiliyatiga ega bo'lganlar odamlarning tasavvurlarini juda yaxshi jalb qiladi. Mo'jiza

"Ilmiy fantastika" deb ataladigan ko'plab ixtirolar paranoyak odamning ishi bo'lishi mumkin.

Paranoyak odam foydali g'oyalarga ega bo'lishi mumkin. Ular o'zlarining ogohlantirishlari bilan odamlarni xatolardan himoya qiladilar. Paranoid ruhiy holatni boshdan kechirayotgan iqtisodchi o'zining bashoratliligi bilan pulni tejashni aytishi mumkin. Paranoyak shifokor sizni yomon odatlarning yomon oqibatlarini haqida aytib, sizni bezovta qilishi mumkin. Paranoyak ekolog sizni sayyoramizni himoya qilish uchun juda kech ekanligiga ishontirishi mumkin.

Agar paranoidlarning g'oyalari ishonilsa, hayotda tub o'zgarishlar qilish kerak bo'lishi mumkin. Shuning uchun u ishlaydimi yoki yo'qmi, yaxshilab tekshirilishi kerak.

Rashkchi HAYVONLAR

Eng keng tarqalgan paranoid xususiyat - bu hasad. Bu xususiyat oilaviy hayotga tahdid soladi. Ba'zi hollarda, bu sobit g'oya dori foydalanishni talab qilishgacha boradi va rashk paranoyasiga aylanadi. Bu odamlarning miyasida hasadni boshqaradigan hujayralar kimyosi endi buzilgan.

Sadoqat hasadgo'ylar uchun hamma narsadir. Ular doimo sodiqlikdan shubhalanishadi. Bu mavzuda bir oz noaniqlik va shubha ularning dunyosini ostin-ustun qiladi. Ular o'z qurbonlarini begunoh savollar bilan to'ldiradilar. Agar ularning sherigi boshqa birovni ko'rishidan xavotirda bo'lsa, rashkchi odamga yoqadi.

Rashkchi o'z qurbonini himoya qiladi, erkalaydi va yaxshilik qiladi. U faqat sherigiga sodiqlik va sadoqatni kutadi. U buni qayta-qayta isbotlashi kerak.

Hech bir oddiy odam paranoid tiplar kutgan ruhiy poklikka ega bo'la olmaydi.

Rashkchi sheriklar bilan yashashga majbur bo'lganlar, hasadgo'y savollarga javob berish va vaziyatni mustahkamlash o'rniga quyidagilarni aytishlari kerak:

"Jinsiy sodiqligim haqidagi savolingiz dahshatli va juda xafa. Men boshqa odamlar bilan uchrashadigan odam emasman.

Bunga ishonch hosil qiling, tekshirishingiz shart emas. Men bunga yo'l qo'ymayman. Yo mening sodiq ekanligimga ishonib, yoki bu munosabatlar darhol tugaydi." Mutlaqo qat'iyatli bo'ling, nikohingizni sinovdan o'tkazmang.

Agar paranoid odam ikkita narsani o'rgansa, u paranoidlikdan xalos bo'ladi!

1. Noaniqlikka toqat qilish.

2. Xiyonat va ishonchsizlik deb bilgan narsalarni kechirish. Bular ham davolash maqsadlari.

Sinov

(To'g'ri javob paranoid kayfiyatning alomatidir.)

TO'G'RI

Noto'g'ri

1. Sizni nima g'azablantirishini hech qachon bilmaysiz.

2. U oddiy sabab bilan ham sudga borish haqida gapiradi.

3. U sadoqat va sadoqatni ko'p so'raydi.

4. Ishonch qozonish haqidagi tashvishlar.

5. U metafizik narsalarga oson ishonadi.

6. U o'z nutqini "bularning hammasi..." deb boshlab, ma'lum toifadagi kishilar uchun bo'rtirilgan jazolarni taklif qiladi.

7. Boshqalarni g'azablantiradigan, lekin haqiqatga mos keladigan fikrlarni aytadi.

8. U shubhali va osonlikcha ishonmaydi.

9. Yaqin do'stlari juda kam.

10. Voqealarni yaxshilik va yomonlik o'rtasidagi kurash deb talqin qiladi.

11. Oddiy narsadan manzara yasaydi.
12. Agar unga yomon munosabatda bo'lishsa, u buni unutmaydi.
13. Tanqidga dosh berolmaydi.
14. Kichkina xatosi tufayli odamlarni uloqtirib yuboradi.
15. U sevgan insonini har qanday holatda ham himoya qiladi.
16. U fanatik sport ishqibozi.
17. Hodisalar orasidagi turli bog'lanishlarni ko'radi.
18. U oddiy xato yoki unutuvchanlikni vafosizlik sifatida qabul qiladi.
19. Ularda hazil tuyg'usi yaxshi rivojlangan, lekin o'z ustidan kulishni bilishmaydi.
20. Ular kechirishni bilishmaydi, qasos olishni haq deb bilishadi.
21. Ular doimo o'zlarini himoyalashda his qilishadi.
22. Ular qurol va xavfsizlik masalalariga juda qiziqadi.

Eslatma: Agar 5-band "ha" bo'lsa, ehtiyot bo'ling, agar 10-band "ha" bo'lsa, iloji bo'lsa, uzoqroq turing. Yaqin bo'ling
Agar kerak bo'lsa, sabr-toqatni mashq qiling.

Paranoidlarga qarshi besh narsani eslang

1. Ochish *Ehtiyot bo'ling, ulardan hech narsani yashirmang.* U baribir oxir-oqibat bilib oladi.
2. *Tabiiy bo'ling.* O'zingizni isbotlashga, sodiqligingizni isbotlashga urinmang. Bir marta shunday qilsangiz, hech qachon najot topmaysiz.
3. *Halol bo'ling.* Hazil bo'lsa ham yolg'on gapirmang. Bu yolg'on baribir qo'lga tushadi. Bunday odamlarning sodiqlik sinovlaridan qochish uchun siz qaerga qadam qo'yganingizni bilishingiz kerak.
4. *G'azablanmang.* Agar paranoid odam biron bir fikrdan juda g'azablansa, bu sizga bu g'oya kerakligini anglatadi. G'azabdan ehtiyot bo'ling ...
5. So'z bilan emas *xatti-harakatlariga qarang.* Esda tutingki, insonni bilish uchun uni bir muddat kuzatish kerak.

Paranoid kayfiyatning ijtimoiy oqibatlari

Paranoid kayfiyat ruhiy kasallik sifatida emas, balki shaxsiy xususiyat sifatida o'zgaruvchan. Buni u bilan birga yashaydigan odamlarning reaksiyalari bilan tuzatish mumkin.

Paranoyak odam o'zini doimo tahdid ostida his qiladi. U dushmanga duch keladi va unga zarar etkazmoqchi. U doimo atrofdagilar unga do'stona munosabatdami yoki yo'qligini so'raydi. U har doim bu masalalar haqida o'ylaydi. U qulay emas, chunki u doimo shunday qo'rquvda. O'z qo'rquvining quli bo'lgan hayot kechirish, uning hayoti haqida noto'g'ri qarorlar qabul qilishiga olib keladi.

Paranoyak odamda ulug'vorlik hissi ham mavjud (o'zini buyuk va ustun deb bilish). U o'zini juda muhim, ajralmas shaxs deb hisoblaydi. "Men hamma narsani bilaman, hamma narsa mening javobgarligim" degan munosabatda.

Bu odamlarda aql va shaxsiyat buzilishi yo'qligi sababli, professional bo'lmaganlar ularga osongina ishonishadi. Qarindoshlari tomonidan baham ko'rilgan va oziqlanadigan paranoyalar ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi. Masalan; qo'shnisining unga nisbatan dushmanligi borligiga ishonadigan nafaqaxo'r xotinini ishontirishi mumkin. Ular qo'shnisining oddiy xatolarini kattalashtirish orqali birgalikda fitna nazariyalarini ishlab chiqaradilar. Ular doimo ularni bezovta qilish va binodan qochishni xohlash kabi obsesyonlar bilan shug'ullanadilar.

Siyosatdagi paranoid davlat

Davlatni o'ylab ko'ring, agar uning ba'zi hukmdorlari paranoyak tafakkurga ega bo'lsa, ular o'z do'stlari va dushmanlarini noto'g'ri ma'lumotlar bilan chalg'itib qo'yishlari mumkin. Nozik hukmdor qo'shni davlatlarda sodir bo'layotgan voqealarni ularga zarar yetkazaman, degan xayol bilan qabul qiladi. U o'ziga taqdim etilgan razvedka ma'lumotlarini shubha ostiga qo'yishga hojat yo'q. U muammolarni sotsiologik tahlil qilmaydi. U ba'zi odamlarning noto'g'ri harakatlarini umumlashtiradi va ularni o'xshash odamlarda aks ettiradi. U "ot izlari bilan it izlari"ni aralashtirib yuboradi. U noto'g'ri fikrlashi tufayli noto'g'ri xulosa chiqaradi. U bir sartaroshning xatosi uchun barcha sartaroshlarni ayblaydi va ular o'g'irlaganliklari uchun barcha sartaroshlarning qo'lga kishan solib reaksiyaga kirishadi. U bir xil madaniy o'ziga xoslik yoki e'tiqod tuzilishiga ega bo'lgan har bir kishini potentsial tahdid sifatida ko'radi va separatizmni amalga oshiruvchi yoki diniy davlatga intilayotgan tashkilot tufayli ularni dushman toifasiga kiritadi. Aqlli siyosatchi nima qiladi, dushmanlar sonini ko'paytirmasdan o'z maqsadiga borishdir. Bu odamlar buni qila olmaydi, shuning uchun demokratiya rivojlandi. Ijtimoiy falokat keltirib chiqaradiganlarning noto'g'ri qarorlari tanqid qilinishi va to'xtatilishi kerak. Demokratiyada muxolifatning zarurati shu sababli ham ahamiyat kasb etadi. Chunki bunday odamlar ishontirish va aniqlik orqali haqiqatni ko'ra oladilar.

Agar sizda qurol bo'lsa!

Agar paranoid kayfiyatdagi odamda kuch va hokimiyat bo'lsa, unga o'xshamaydiganlar nima qilishlari kerak?

- Bu odamning psixologiyasini yaxshi bilish kerak.
- Shuni unutmaslik kerakki, bu odamlar o'zlarini xavf ostida his qilishadi.
- Bu odam bosim, tahdid va qo'rqitish orqali oson natijalarga intiladi. Urush usulini uning urush qoidalariga emas, balki urush qoidalariga ko'ra aniqlang. Jahl qilmaslik, ochiq bo'lish, halol bo'lish, ishontirish va ishontirish usullaridan foydalanish kabi. Albatta, agar siz o'z g'oyalaringizga ishonchingiz komil bo'lsa.
- Ular o'zlarining qo'rquvlari va aldanishlariga asir bo'lganlari uchun bo'rttirilgan munosabatda bo'lishlari mumkin. Chumolini miltiq bilan otish ular uchun tabiiy hodisa.
- Qo'rquv noto'g'ri ma'lumotlardan kelib chiqqanligi sababli, ochiqlik, muloqot va yarashuv yondashuvi har ikki tomon ham g'alaba qozonadigan munosabatlarni yaratadi.

Bunday odamlarga hazil bo'lsa ham yolg'on gapirmaslik kerak. Ular "biror narsani yashirayotgan" taassurotlari Zarar keltiradigan xatti-harakatlardan qochish kerak.

- Bu odamlar aslida qo'rqishadi. Agar ular o'zlarini xavfsiz his qilsalar, qurollarini ishlatmaydilar.

Ular uchun ishonchli odamlar tomonidan boshqarilishi juda muhim. Aslida ular jang qilishni xohlamaydilar.

Qanday xatti-harakatlar paranoyani kuchaytiradi?

Paranoyak odam yashaydigan odamlar va guruhlarining munosabati juda muhimdir.

Agar qurolga "tishga tish" mantig'i bilan murojaat qilinsa, uning quroli bo'lgan ayblovchi va hukmiy yondashuvlar bilan munosabat rivojlansa, kurash boshlanadi. U, albatta, sizning dushman ekanligingizga ishonadi. Qudrat uning qo'lida bo'lsa-da, u sizni yo'q qilish uchun hamma narsani qiladi. Agar u bilan birga yashaydiganlar uning usullari bilan unga hujum qilsalar, u o'zi kabi muvaffaqiyatga erisha olmaydi. Usul yumshoq, qat'iy va aniq bo'lishi kerak. Hatto so'zlar va ovoz ohangini juda ehtiyotkorlik bilan tanlash kerak.

Eng asosiy haqiqatlardan voz kechadigan qo'rqoq, murosaga keladigan munosabat paranoyani kuchaytiradi. U shunday deydi: "Shubhali bo'lishim to'g'ri, bu odamning niyati yovuz, u tahqirlashdan foydalanyapti, men unga ishonolmayman, har holda o'zimni himoya qilishim kerak".

Agar kerak bo'lsa, ovozining ohangini ko'tarib, siz do'st ekanligingizni va unga sizdan hech qanday zarar kelmasligini aniq va izchil aytish kerak. O'zining solihligiga ishongan kishining jasorati a

Bu ranoid ruhiy holatdagi odamlar uchun taskin beradi.

Paranoyak odamlarning qo'rqinchli ko'rinishiga qaramang. Ular yaxshi qalbli, yaxshi niyatli odamlardir. Ularni tushunishga harakat qiling va to'g'ri usulni qo'llang.

-II-

OBSESIV ZULIM KAYFIYATI

Bunday ruhiy holatga ega bo'lgan odamlar sinchkov, perfektsionist, perfektsionist, egiluvchan, har doim g'azablangan, tarang, asabiy, oxirigacha halol ko'rinadi, his-tuyg'ularini bosadi, ishchan, qat'iyatsizdir. Bu odamlarning umumiy xususiyatlari zolim va qat'iydir.

Ularning shaxsiyati orqali o'tadigan asosiy fikr - bu xato qilish qo'rquvi. Xato qilishganda, ular o'zlarini himoyasiz his qilishadi. Ular mavjud bo'lish uchun kurashishlari kerak.

Ularning qurollari - mehnatsevarlik, tafsilotlarga e'tibor va qoidalarga rioya qilish. Ular doimo baxtni kechiktiradilar.

Agar ularning egosi kuchli bo'lsa va ular o'zini o'ylaydigan bo'lsa, ular hammaga hukmronlik qilishni va nazorat qilishni xohlashadi. Agar ular kamtar bo'lishga muvaffaq bo'lishsa, ular muvaffaqiyatli ikkinchi odam bo'lishadi. Bizga mehnatsevar, ishonchli, shaxsiy hayoti tartibli va yoqimsiz vazifalarni bajara oladigan odamlar kerak. Agar siz katta ego va hukmron kayfiyatga ega bo'lgan odam bilan yashasangiz, bu sizni qo'lga olganingizni anglatadi. Senga payg'ambarning sabri kerak. Chunki bunday kayfiyatdagi odam sizni doimo o'ziga yoqishga harakat qiladi, agar buni uddalay olmasa, u doimo keskinlik va tortishuvlarni keltirib chiqaradi.

Obsesif-kompressiv odamlarning ruhiy holati shunga o'xshash: stolingiz, daftaringiz va uy tartibingiz kabi o'nlab vazifalarni bajarish kerak. Ular hali tugallanmagan bo'lsa-da, sizni yangi vazifalar kutmoqda va farzandlaringiz nimanidir xohlaydi. Bunday holatda bo'lganingizda, atrofingizdagi odamlar kulib, zavqlanishadi. Siz atrofdagi eng foydali odamsiz, boshqalar esa beparvo va mas'uliyatsiz. O'zingizni qanchalik yolg'iz his qilasiz, to'g'rimi? Obsesif-kompressiv odamlar bu holatda.

Ular ishga ishtiyoqlidir

Bir faylasuf: "Ishlang *"Muvaffaqiyatning xizmatkori bo'lmasangiz, muvaffaqiyatning xo'jayini bo'la olmaysiz"* deydi u. Darhaqiqat, go'zal narsalarga mehnat, mehnat va kurashsiz erishib bo'lmaydi, agar inson go'zal hayot kechirishni istasa, unga ozgina obsesif bo'lish foydalidir. To'liqroq va tartibli dunyo mazmunli bo'ladi. Muvaffaqiyatli odam ko'p ishlaydigan emas, balki to'g'ri ishlaydigan odamdir. Obsesif-kompressiv odam o'yin-kulgini ish bilan almashtirdi. Shu sababli u o'ziga nisbatan psixologik zo'ravonlikni qo'llaydi. U qo'rquv, aybdorlik va jazo tahdidi bilan o'ziga bosim o'tkazadi. Agar bu bosim maqsadli bo'lsa, favqulodda muvaffaqiyatlarga erishadi, ilm o'rganayotganda uxlab qolmaslik uchun sochlarini shiftga bog'laydigan yoki orqasiga mix qo'yadigan faylasuflar kabi narsalarni chiqaradi.

Ishlash ishtiyoqi bo'lgan, xuddi giyohvand moddalarni iste'mol qilgandek ishlashdan zavqlanadigan bu odamlar o'zlarini yolg'izlikka itaradilar. Majburiy bo'lgani uchun emas, balki zavq olgani uchun ishlaydigan bu odamlar sadomazoxistikdir. Azob chekish va og'riq keltirish ularga o'zlarining obsesif, zulmli ruhiy holatidan zavq bag'ishlaydi.

Perfektsionist bo'lish

Perfektsionizmni maqsad qilgan bu odamlar, nima qilishdan ko'ra, qanday qilish kerakligi haqida ko'proq qayg'uradilar, ular uning ahamiyati, nima uchun qilinganligi yoki biror narsa qilayotganda boshqalarning his-tuyg'ulari haqida ko'p o'ylamaydilar. Hamma narsani mukammal qilish ularning sevgisi. Buning uchun ular aqldan ozgandek ishlashadi. Ular topgan har bir tiyinigamununosib. 100 dan 97 ball olgani uchun yig'laganlar

Ular qirq yillik qo'shnilari bilan lift puli uchun qonli jangga kirishadi.

Ular batafsil

Ular vaziyatga qush nazaridan qarashda qiynaladilar. Ular daraxtlar uchun o'rmonni ko'rmasliklari bilan mashhur. Agar ular tegishli bo'lmagan tafsilotlar bilan shug'ullansa, ular ishni tugata olmaydi. Ular uchun muvaffaqiyat tafsilotlarda. Agar ular tafsilotlarga bo'lgan muhabbatlari bilan butunni ko'ra olmasalar, ular uchun shayton tafsilotlarda yashiringan. Ular mahalliy, milliy va umuminsoniy fikrlay olmaydilar. Ular biznesga kirishganda, ular muvaffaqiyatga erisha olmaydilar va muvaffaqiyatsizlikka uchramaydilar.

Ular konservativ

Ularning hayot strategiyasi daromad olish va rivojlanish emas, balki yo'qotishlarni kamaytirish bo'lgani uchun ular status-kvoistlardir. Ular eski narsalarni tashlashni xohlamaydilar. Ular qabul qilgan har bir qarorda status-kvoni saqlab qolish strategiyasi birinchi o'rinda turadi. Siyosiy hayotlarida ular 30-40 yoshda qolib ketishadi. Ular tavakkal qilishni yoqtirmaydilar, ular sog'lom. Ular tavakkal qilishni beparvolik deb bilishadi. Ular kichik o'ylashadi. Ular savdoni firibgarlik bilan tenglashtiradilar. Ular statistlar.

Ular moslashuvchan bo'lolmaydilar

Ular uchun qora yoki oq bor, ular kul rangni qabul qilmaydi. Ular hamma narsani burchak bilan o'ylaydilar, qaysarligi mashhur, qaysarlikdan zavqlanadigan bu odamlar bilan yashayotganlar ko'prikdagi ikkita echkidek bo'lib qoladilar, ikkalasi ham yutqazadi yoki kuchli tomon yutadi. Ammo yashirin g'azab bilan ular suhbatdoshini zaif daqiqada ushlaydilar va qasos olish imkoniyatini kuta boshlaydilar. O'jar odamlarning qattiqqo'lligi jamiyat va oiladagi janjallarda, mafkuraviy qutblanishlarda muhim rol o'ynaydi. Agar liderda shunday shaxsiyat bo'lsa, u dunyoga tartib o'rnatish va noaniqlikni yo'q qilish uchun ko'p odamlarni xafa qiladi. Adolat o'lchovi bo'lmagan va haqiqatda sabrli bo'lishga qaratilmagan o'jarlik janjalga sabab bo'ladi.

Qaysar odam bilan yashashga majbur bo'lgan kishi ularning qaysarligiga qaysarlik bilan javob bersa, ularning rohatini oshiradi. Agar siz ularni o'jar bo'lmasdan o'z egosini qondiradigan boshqa qaysarlik sohasiga yo'naltira olmasangiz, ular sizni aqldan ozdirishi mumkin.

Ular halol

O'z so'ziga to'g'ri, so'ziga sodiq bu odamlarning so'zlari yozma kelishuvdek mustahkam. Ular o'zlarining nitpiklarini sinchkovlik bilan bajaradilar va o'lchovning aniqligi bilan adolatni tarqatadilar. Ular qonun satrlariga shunchalik berilib ketishadiki, uning ruhini unutishadi. Shuning uchun ular o'sha qolipdan tashqarida fikrlay olmaydilar, ijtimoh qilolmaydilar. Ular qattiq mehnat qiladilar, lekin mohiyatini topa olmaydilar. Ularning halolligi talqin qilishdagi qiyinchiliklar tufayli behuda bo'lishi mumkin. Ular a'zo bo'lgan kooperativning bir tiyini ham zoye ketmasligi uchun qurilishni olti oyga to'xtatib qo'yishlari mumkin.

Ular bir qarorga kelmagan

Tafsilotli, mukammal tabiati tufayli ular "Nol xato" dan keyin. Ular nol xatoni topa olmagan uchun qarorni keyinga qoldiradilar. Oddiy ish bir necha soat davom etishi mumkin, xarid qilish safari esa qiynoqlarga aylanishi mumkin.

Dushmanlik tuyg'ulari yuqori

Egosi yuqori bo'lgan obsesif zolim odamlar, ular kabi ishlamaydigan va qiyinchiliklarga duch kelmaydigan odamlardan g'azablanadilar va g'azablanadilar. Ularning qarindoshlari xafa bo'lishadi. Ular boshqa hammani nuqsonli, qobiliyatsiz, mas'uliyatsiz va jiddiy emas deb bilishadi. Qiyinchilikni yoqtirmaydigan og'ir odamlarning xatti-harakati qasddan qilingan deb o'ylay boshlasa, ularni dushman sifatida ko'ra boshlaydi. Ular bunday odamlardan nafratlanadilar.

Ular boshqalarga xushomad qilishdan alohida zavqlanishadi. Agar boshqa tomonning munosabati shunchalik kamsituvchi bo'lsa, bu ularning dushmanlik tuyg'ularini kuchaytirsa, janjal boshlanadi. Shu tarzda ular o'zlarini ko'proq haqli deb bilishadi.

Ular hissiy jihatdan ich qotib qolishadi

Ular o'zlarining his-tuyg'ularini boshqarishda juda yaxshi. Ular o'z dunyolarida ruxsat beradigan yagona tuyg'u - bu mantiqsiz fikrlardan g'azablanishdir. Ularning his-tuyg'ularini bostirish ular uchun yoqimli narsadir. Ular bu holatdan juda zavqlanishadi. Ular sevib qolgan odamlarni tushuna olmaydilar.

Ular ayblovchi va hukm qiluvchi

Ular "ha" deyishni yoqtirmaydilar, ular hamma narsa haqida salbiy fikr yuritishadi va mukammallikka intilishlari tufayli vaziyat uchun javobgarlikni o'z zimmlariga olishdan qochishadi. Agar ular mas'uliyatni o'z zimmlariga olishganida, buni uddalay olmayman deb o'ylashsa, ular doimo himoyalaniishadi. Ular pulni boshqalarga berib chiqish yo'lini topadilar. Ularning tanqidi boshqalarni aqldan ozdiradi.

Salbiy stsensariy mualliflari

Mukammallikka bo'lgan ishtiyoqi va nol xatoni kutishlari tufayli ular doimo kamchiliklarni, kamchiliklarni va kamchiliklarni ko'radilar. Ular voqealarning taskin beruvchi tomonlarini ko'rishni jinoyat va dangasalik deb biladilar.

Afsuski, bu odamlar erta yoshda yurak xuruji va oshqozondan qon ketishidan aziyat chekadigan odamlardir.

Urush strategiyasi

Obsesif zolimlar qo'lida o'yinchoq bo'lib qolmaslik va ular olib borgan urushda mag'lub bo'lmaslik uchun nima qilishimiz kerak?

1 - Birinchi *Ularni bilishingiz juda muhimdir.*

2 - Muammolar *sizga yuqishiga yo'l qo'ymang.* Bu sizga nima va qachon qilish kerakligini aytadi

Ular sizga nima qilish kerakligini aytadilar. Bu ishlarni qilganingizda, ular ularga zarar yetkazadigan boshqa birovga murojaat qilishadi. Aks holda, ular doimo sizning orqangizdan kelish xavfi mavjud. Ular sizni nazorat qilishni xohlashadi. Ochiq va halol bo'lish ikkinchi talabdir.

3- *Muqaddas kitoblardagi kechirimlilik va rahmdillik haqidagi maslahatlarni unutishadi.* Siz bu odamlarga bu narsalarni tez-tez eslatib turishingiz kerak.

4- *Tanqidga tanqid bilan javob bermang.* Bunday holda, ikkala tomon ham mag'lub bo'ladi. Birinchidan, maqto'v bilan yondashing. Lekin sizning maqto'vingiz yolg'on yoki bo'rttirilgan bo'lmasligi kerak. Obsesiflar allaqachon ko'plab ijobiy xususiyatlarga ega odamlardir. Ularning ko'p mehnat qilishlarini va ko'p ish qilishlarini anglash ularni tinchlantiradi. Ularning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi. Har doim ushbu xususiyatlarga e'tibor berishingizni ta'kidlang.

5- *O'z manfaatingiz uchun ular sizni azoblashlariga yo'l qo'ymang.* Agar siz ularni yoqtirmasangiz va O'ylamasangiz, falokat bo'ladi, deb o'ylashadi. Siz azob chekayotganingizni va xafa bo'lganingizni aniq ifoda eting. Agar ular sevgisiz bo'lmasa, ular xafa bo'lishadi. Agar siz ular ataylab og'riq va azob-uqubat keltirayotganini ta'kidlasangiz va ularni ishontirishga harakat qilsangiz, ular juda g'azablanib, sizni tiriklayin yeyishlari mumkin. Chunki ularning niyatlari bunday emas, yaxshi niyat bilan sezmay dard keltiradilar. Ular g'azablanishadi, chunki ularni tushunib bo'lmaydi.

6- *Qonun adabiyot qiling.* Ular halollikni qadrlaganlari uchun sizni ham bilishadi.

Agar bilsalar, o'zlarini yaxshi his qiladilar. Ushbu mavzularga ko'p kirib boring.

7- *Sizga halokatli xatolik xavfini eslatib turing.* Ular yaxshi niyatli va yaxshi narsalarni qilishga harakat qilishadi, lekin Ular qo'llayotgan usul noto'g'ri. Noto'g'ri qadamlar bilan to'g'ri maqsadga erisha olmasligingizni, do'zaxning ba'zi devorlari ezgu niyatdan qurilganini xushmuomalalik bilan ayting. Agar ular natijaga ishonch hosil qilsalar, ular tavakkal qilishlari mumkin.

8- *O'z-o'zini kashf qilish muhimligini ta'kidlang.* Odamlar dunyoni emas, balki o'zlarini o'zgartirsalar, qanday qilib haqiqiy baxtga erishishlari haqida oyatlarni birgalikda o'qing.

9- *Munozara o'rniga savollar bering.* Agar siz uning strategiyasi bilan javob bersangiz, jang boshlanadi. U sizga savol berish imkoniyatiga ega bo'lishidan oldin, unga savollar berish orqali uni tushunishga harakat qilayotganingizni ko'rsating. Uni "Nima qilishimni xohlaysan, nega menga aytyapsan?" kabi savollarga duchor qilishga harakat qiling.

10- *Ularning yagona qurolli - qichqiriq va bo'rttirilgan tanqid.* Agar siz ushbu qurollarni jiddiy qabul qilsangiz, siz zerikasiz. Bu degani. Agar siz kimligingizni bilsangiz, ular sizga zarar etkaza olmaydi. "Men kimligimni bilaman" deyishingiz kerak. Ular hatto kulayotganlarida ham tishlashlari mumkin. Ular o'zlarini axloqli va jasoratli deb bilishadi. Ularni maqtang, lekin ulardan maqtov kutmang. Agar sizga ularning roziligi kerak bo'lsa, sizning ishingiz qiyin. Ularning roziligisiz baxtli bo'lish yo'lini izlash kerak.

11- *Ular sizni nazorat qilishlariga yo'l qo'ymang.* Ular sizga yordam bersin, sizga yo'l ko'rsatsin, lekin sizni boshqarmasin. Ularga yo'l qo'ymang. Ularga nazorat tuyg'usini boshqa narsalarni boshqarishga aylantirish imkoniyatini bering. Ular uy ishlariga, narsalarga va rasmlarga e'tibor berishlari mumkin. Agar siz taslim bo'lsangiz va ularga chegaralarni chizishga ruxsat bersangiz, sizning shaxsiyatingiz eshik tagiga aylanadi.

Agar siz zolim obsesif bo'lsangiz-chi?..

1- *Boshqalarga nisbatan hukm va ayblovchi fikrlar haqida o'ylaganingizda, darhol suhbatdoshingizning ikkita yaxshi fazilati haqida o'ylang.* Yaxshi tomonini ko'ra olmasangiz, buni boshqa birov tushuntirsin. Unutmang, hukm qilganlar hukm qilinadi.

2- *Sizning ichki tsenzurangizni masxara qiling.* Bilingki, dam olishga vaqt ajratish muvaffaqiyatingizni osonlashtiradi.

3- *Maqsadli piramidangizni yaxshi belgilang.* Eng muhim masalalarni yuqoriga, ikkinchi va uchinchi darajali narsalarni pastga qo'ying. Maqsad piramidasining tepasida quyidagilar bo'lishi kerak: qabr toshiga nima yozmoqchi bo'lsangiz. Biror narsani boshlaganingizda, buni birinchi o'ringa qo'ying!

4- *O'zingizga xato qilish uchun ruxsat bering.* Hatto yirik do'konlarda ham o'g'irlik 10% ni tashkil qiladi.'

5- *Kuniga kamida bir marta jamoatchilik oldida tanqid va xatolarni qabul qiling.* Yoki sizning egoizmingiz noto'g'ri? advokat kabi himoya qiladi.

6- *Natijani ko'rib chiqing.* Mashqlarni mukammal bajaradigan, lekin hech narsa o'rganmaydigan talaba kabi Voqealarga qush nazari bilan qarashni o'zingizga topshiring, shunda siz shunday bo'lib qolmaydiz.

Sinov

TO'G'RI

Noto'g'ri

1. Qat'iy emas yoki qaror qabul qilishda qiynaladi.
2. U qaysar; u Nuh deydi lekin payg'ambar demaydi.
3. U tanqidiy va narsalarni osonlikcha yoqtirmaydi.
4. U tez xaridor.
5. O'zini bo'shashtirishda qiynaladi.
6. U o'z ishini qilishni yaxshi ko'radi.
7. U boshqariladi, lekin u qabul qilmaydi.
8. G'azablangan odamni dushmanlik bilan sinab ko'radi.
9. Muntazam ishlar buzilsa, jahli chiqadi.
10. U qat'iyatli va xohlagan narsasiga erishadi.
11. U ishlashni yaxshi ko'radi, lekin u buni ko'rsatmaydi.
12. Vazifalarni vaqtida bajarishda qiynaladi.
13. U tez-tez kechikadi.

14. So'zini cho'zadi va gapga kech keladi.
15. U halollikka katta ahamiyat beradi.
16. Axloq yaxshi va yomonni ko'p ta'kidlaydi.
17. U tejashni yaxshi ko'radi va hisoblaydi.
18. Xatolarni oshirib yuboradi.
19. U toza va ozoda.
20. "Yo'q" so'zini "ha"dan ko'proq ishlatadi.
21. Bu ma'nosiz, bo'rttirilgan va qat'iy.
22. Boshqalarni o'zgartirishga harakat qiladi.

Agar beshdan ortiq savolga javob "ha" bo'lsa, ehtiyot bo'ling. Agar o'nta savolga javob "ha" bo'lsa, darvesh yoki faylasuf bo'lishga tayyor bo'ling.

Bosma madaniyat

Odamlarni hayvonlardan ajratib turadigan eng muhim xususiyat - bu ularning madaniy tuzilishi, jamoaviy ongsizligini yaratish orqali madaniy meros qoldirish qobiliyatidir. O'rgimchak o'z uyasi quradi va bundan ming yil oldin qanday yashagan bo'lsa, xuddi shunday yashaydi. Biroq, insoniyat ming yil avvalgidek yashamaydi. Inson bilim bilan rivojlanadi va o'z hayotini e'tiqod va madaniyat bilan shakllantiradi.

Ikkinchi jahon urushi paytida ikki bola o'rmonda yo'qolgan. Bu voqealardan biri Fransiyada, ikkinchisi Yaponiyada sodir bo'lgan. Bu ikki bola yillar o'tib, o'smirlik chog'larida topilgan. Gapirishni, odamcha yashashni o'rganmagan bu yoshlarga insoniy qadriyatlarni o'rgatib bo'lmadi. Bu voqea tibbiy adabiyotga kirdi. *"Yovvoyi bolaning ishi"* Sifatida o'tkazildi. Bu yoshlarning miyasida o'rganish bilan bog'liq tarmoq shakllanishi endi atrofiyaga uchradi. Hayvonlarda ham bo'lgan yeb-ichish, shahvoniylik, hujum qilish kabi instinktlardan boshqa insoniy hech narsani bilmaydigan bu ikki yosh misol bizni birinchi odamga olib borsa, bizni ba'zi savollarga duchor qilamiz.

Hozirgi vaqtda odamlar orasida mavjud bo'lgan axloqiy fazilatlar qanday rivojlangan? Yolg'on gapirish, o'zgalarning haq-huquqlarini hurmat qilish, halol bo'lish, or-nomusli bo'lish, saxovatli bo'lish, baham ko'rish, yaxshilik qilish qanday qilib va nima uchun umuminsoniy haqiqatga aylanmadi? Axloqiy rivojlanish va madaniy to'planish nima yaxshi va yomon, nima to'g'ri va noto'g'ri ekanligini qanday aniqladi? Bu savollar akademik munozaralar mavzusi bo'lib qolmoqda. Samoviy tezisni himoya qilganlar bu axloqiy fazilatlarini sinov va xato bilan o'rganish mumkin emasligini va ular faqat payg'ambarlar orqali o'rgatilganligini ta'kidlaydilar. Materialistik tafakkur insoniyat evolyutsion jarayon orqali komillikka intilayotganini ta'kidlaydi. Genetik ma'lumotlar shu tarzda rivojlangan deb hisoblaydigan bu qarash, ramziy fikrlash, badiiy fikr va ruhiy kechinmalar qanday paydo bo'lganligini tushuntirib bera olmaydi. Bundan tashqari, birinchi tirik mavjudotning DNK tuzilishining mukammalligi tashqi kuchning mavjudligiga dalil sifatida e'tiborni tortadi.

So'nggi yillardagi psixologik kuzatishlar insonning ichida yaxshi va yomon kuchlar borligini, bu kuchlarni boshqarishni bilmagan odam o'z g'arazli manfaatlarini yo'lida bemalol shafqatsiz yirtqich hayvonga aylanib qolishi mumkinligini tasdiqladi. Instinktlari ozod bo'lgan odam faqat o'zini sevadigan va o'zi uchun yashashga harakat qiladigan, zo'ravonlikka moyil, agar kerak bo'lsa va agar qo'lga olinmasa, jinoyat sodir etishi mumkin bo'lgan egosentrik, shuhratparast, shafqatsiz shaxsga aylanishi mumkin. Psixiatriyaning yovuzlikni tan olish qobiliyatini aniqlash uchun Nyu-York universiteti sud-psixiatriya bo'limi "Axloq" deb nomlangan tadqiqot o'tkazdi. *"mos kelmaslik ko'lam"* rivojlangan. Materializm axloqiy qadriyat sifatida qabul qilingan o'tgan asr eng ko'p urushlar sodir bo'lgan asrdir. Axloqiy barkamollikka erishib bo'lmadi. Oldingi asrlarda materializm yo'q edi, lekin odamlar boshqa instinkt, Puritan axloqi ta'siri ostida edi.

Puritan etikasi

Puritanlar zulm, jazo, qo'rqitish, tahdid va qo'rqitish kabi elementlarni qo'llash orqali dunyoni to'g'ri, adolatli va muhabbatli qilishga harakat qiladilar. Aytishimiz mumkinki, demokratiya madaniyati puritan axloqiga munosabat sifatida rivojlangan. Liberal usullarni bema'nilik, ahmoqlik va vaqtni behuda sarflash deb biladigan bu madaniy meros aslida inson ichidagi yovuz kuchlarni aldash sifatida rivojlangan.

Puritanlar tor fikrli. Ularning fikricha, tartib-qoidalarga bo'ysunadiganlar yaxshi odamlar, bajarmaganlar esa yomon odamlardir. Ular hamma narsani qora va oq kodlarda qabul qilishadi. Ular kulrang rangni qabul qilmaydilar, axloqiy fazilatlarini yashashning o'zi mukofot deb hisoblamaydilar. Ular hamma narsani jannat va do'zax dixotomiyasi kabi qattiq va moslashuvchan naqshlarga moslashtiradi. Agar jinoyat va gunoh bo'lsa, ular o'zlarini Xudoning burchini bajarishga qodir ekanliklarini his qilishadi.

Ular qat'iyatli, ishni va muvaffaqiyatni yaxshi ko'radilar. Ehtiyotkorlik ularning ishtiyoqidir. Ular har doim to'g'ri ish qilishni xohlashadi. Puritan odami Uning so'zlariga ko'ra, hech qanday xato ahamiyatsiz emas. Ularning umidlari har doim yuqori. Ko'ksiga bir nechta medal qo'shish - bu yana bir ishtiyoq. Katta puritanlar kichik puritanlar medallar, mansablar va unvonlar bilan telbalarcha ishlashga majbur qiladilar.

Agar bu Puritan hukmron madaniyatning a'zosi bo'lsa, u boshqa madaniyatlarni yo'q qilishdan zavq oladi. *"Seving yoki qoldiring"* Ular shovinizm uslubini shior qilib yurganlari ko'rinadi.

Ularning quroli - mehnatsevarlik, qoidalarga rioya qilish, tafsilotlarga e'tibor berish, qoniqishni kechiktirish va kerak bo'lsa, uni boshqa hayotga qoldirishdir.

Ularning shaxsiyatini boshqaradigan eng katta mexanizm bu noto'g'ri narsa qilishdan qo'rqishidir. Ular uchun hech qanday xato muhim emas. Ular hamma narsa nol xato bo'lishini xohlashadi. Ular buni nafaqat o'zlari, balki boshqa odamlar uchun ham his qilishadi. Ular xatosiz muhitda ekanliklariga ishonganlaridagina o'zlarini xavfsiz his qiladilar.

Puritan odam jamiyatdagi yoqimsiz va bezovta qiluvchi vazifalarni muvaffaqiyatli hal qiladi. Agar bu odam birinchi odam bo'lsa, "Uning uchun ishlaydiganlarga voy" deyish kerak bo'ladi. Agar ular ikkinchi odam bo'lishsa, ular katta bo'shliqni to'ldiradilar.

Puritanlarning nazorat tuyg'usi

Agar Puritanlar menejer bo'lsa, ular juda halokatli va halokatli, chunki ular faqat boshqalarning hayotini nazorat qilish orqali o'z tashvishlaridan xalos bo'lishlari mumkin. Obsesif odamlar insonning nima qilishini va qanday qilishlarini nazorat qiladilar, ular ham perfektsionistlardir. Puritan odam boshqa odamlarning ruhini boshqarishni xohlaydi. Boshqalar uni sevishga majburlar. O'zini sevmagan odamni osongina dushman toifasiga kiritishi mumkin.

Ular mas'uliyatli, aqlli, mehnatsevar, lekin ular qattiq va moslashuvchan tabiati tufayli osongina g'azablanadilar. Ular yaqinlari uchun hayotni qiyinlashtiradi. Ularning tanqidlari to'g'ri va olov kabi yonadi.

Yomon dunyoda qadriga yetmagan, o'zgalarning sustligidan to'lib-toshgan, hafsalasi pir bo'lgan odamning kayfiyati bilan hamisha g'azabli va tarang. Nazoratni yo'qotish hissi ularning g'azabini ancha oshiradi. Ular boshqa birovni ma'qullaganlarida yoki "ha" desa, xato qilishlari mumkinligidan qo'rqishadi. Ularning eng katta ishtiyoqi sizga nima qilish kerakligini aytishdir.

Ijtimoiy ta'sir

O'tgan asrlarda jamiyatga to'g'ri, yaxshi va go'zal narsalarni singdirish usuli sifatida zolim yondashuvlar qo'llanilgan. Biroq, bugungi kunda odamlarning yaxshi, to'g'ri va chiroyli bo'lishi etarli emas. Erkinlik tuyg'ulari va aloqa texnologiyasi insoniy yashashga intilish va yaxshilikni yaxshi yashash tuyg'usini kuchaytirdi.

Odamlar plyuralizmni, turli madaniy meroslar va madaniy sezgirlikni qadrlashadi. Ijtimoiy tinchlikni ta'minlash uchun turli g'oyalarni ifodalash imkoniyatini berish kerak.

Kimdir tashqariga chiqib, "sening *"siz va jamiyat farovonligingiz uchun"* Biz hozir shunday dunyoda yashayapmizki, ular bizni azob-uqubatlarga duchor qila olmaydilar:

Zolim menejerlarga qanday munosabatda bo'lish kerak?

Adolat va go'zallik ularga loyiq bo'lganlarga emas, balki olishni biladiganlarga beriladi. O'z haq-huquqini qanday qidirishni bilmagan odam bu huquqqa loyiq emas. Huquq izlash ongi zolim hukmdorlarga qarshi eng katta yechimdir, agar odamlar o'z haqlarini qidirmasalar, bu o'sha davlatni boshqarayotganlarning zolim bo'lishlari uchun instinktiv kurs bo'ladi. Chunki inson tabiatan adolatli va yaxshi emas. Kimdir bizning his-tuyg'ularimizni muvozanatlashi va ko'zgu sifatida harakat qilishi kerak. Shu sababdan, demokratiyalarda muxolifat va huquq izlash harakatlari qo'llab-quvvatlandi. Aslida, Habitat II yig'ilishlarida fuqarolik jamiyati tashkilotlari nafaqat ishtirokchilar, balki hukumatlarning hamkorlari bo'lishlari va boshqaruvchilarni so'roq qilishlari kerakligi haqida qaror qabul qilindi.

Shuni bilish kerakki, Puritan axloqli menejerlardan hech qachon to'liq baho kutilmaydi. Siz jahl bilan natijaga erisha olmaysiz. Shunda ular sizni yetarli emas deb bilishadi va sizni mensimaslikda davom etadilar. Isyon qilish ham foydasiz. Bu safar siz haq bo'lganingizda xato qilasiz. Ammo siz xafa bo'lganingizni aytishingiz kerak. Agar bu faqat bitta odam bo'lsa ham, Puritan menejerlari haqiqatni to'g'ri gapiradigan har qanday odamni hurmat qilishadi.

G'azabli xatti-harakatlar zulmkor axloqli shaxsga qaratilgan nohaq hujum va haqorat sifatida qabul qilinganligi sababli, qat'iy va izchil muloqot va kelishuvchi yondashuv ko'proq mos keladi.

Puritan axloqli odamlar boshqa odamlarga qaraganda to'g'riroq, yaxshiroq va muvaffaqiyatliroqdir. Buni qabul qiling va qadrlang. Lekin ochiq va halol aytingki, ular qo'llayotgan usul eskirgan va ularning ustuvorliklari noto'g'ri.

O'zini eng vatanparvar, eng mehnatsevar, eng intizomli deb biladigan menejer odamlarning xatti-harakatlarini va ijtimoiy muhandisliklarini tuzatish uchun qo'llaydigan usullar, jazolash va taqiqlar qo'yish - bu dahshatli strategiya, odamlarda jazodan qutulish instinkti bor, odamlar yaxshi va doimiy ravishda bosh silash va mushuklarni silashga o'rgatishlari kerak. Qiziqish odamlarni tsenzura qilingan narsalarga osongina o'girishga majbur qiladi. Ular ko'rishga ruxsat etilmagan narsalarni ko'proq ko'rish istagini his qilishadi. Jazo uchun qasos erkin tabiatga ega bo'lgan odamlarda mavjud bo'lgan instinktdir. Ayniqsa, agar ular noto'g'ri ekanligiga ishonishsa ...

Puritan axloqli odamlarga psixologiya tarozilari orqali noto'g'ri va gunohga qarshi kurash yo'llari noto'g'ri va gunohni oshiradi. Shundagina zulmkor madaniyat o'z o'rnini demokratik madaniyatga bo'shatadi. Albatta, bu asta-sekin sodir bo'ladi. Madaniy o'zgarishlar hech qachon shoshilmaydi.

-III-

Narksisistik kayfiyat

Buyuklik kasalligi

Tarixda ulug'vorlik kasalligiga chalingan ko'plab rahbarlar bor. Asosiy shaxsiyat xususiyatlari narksisistik bo'lgan Gitler insoniyat tarixidagi eng katta urushni boshladi. Juda mehribon ona, liberal ota va musiqa ishqibozi kichik Gitler! Oradan yillar o'tib, fashist Gitler... U o'zini alohida, ustun va muhim deb bildi. U nemis irqini ustun irq sifatida qabul qildi. U etnik ustunlik g'oyasini Darvinning "Tasodifiy mavjudlik, tabiiy tanlanish, ustunning omon qolishi, kuchli kuchsizni yo'q qiladi" ta'limoti bilan birlashtirdi. Uning fikricha, nemis irqi ustun edi va dunyoda hukmronlik qilishi kerak edi. Katta baliq kichik baliqni yutish huquqiga ega edi. U o'z qarashlarini ta'limotga aylantirdi. U o'z kitobini millionlab odamlarga tarqatdi va jamiyatni o'z g'oyalariga ishontirdi. Siyosatdagi usul sifatida

da Makiavellining "Shahzoda" kitobidagi usullarni qo'llagan. Natija aniq, Ikkinchi jahon urushi.

Gitler bizga nimani o'rgatdi?

Biz narsistik ruhiy holati bo'lgan odamlarni juda yaxshi bilishimiz kerak. Gitler hatto Darvinning biologiyaga oid tezislaridan ham o'z maqsadlari uchun foydalana olgan mafkurachi edi.

Bu odamlar doimo javobgarlik hissiga ega bo'lishi kerak. Xudo oldida javobgarlik hissi bo'lmagan odam bir muncha vaqt o'tgach, o'zini Xudo sifatida ko'radi. Vijdonan javobgarlik hissi ijtimoiy ehtiyoj edi. Jamiyat yetakchilarni javobgarlikka tortish zarurati tug'ildi. Biz demokratiya madaniyatining tarqalishi va Gitlerga qarshi muxolifatning mavjudligi uchun qarzodormiz.

Jangga olib keladigan shaxsiyat

Narsistlarning o'zini o'ylashi va o'z manfaati yo'lida huquq tuyg'usidan foydalanishi jamiyatni adolatsizlikka va tinchlikni buzishga olib keladi, deyish bashoratli bo'lmaydi.

Bugungi kunda AQSh dunyo aholisining 5% ni tashkil qiladi, lekin dunyo resurslarining 25% dan foydalanadi. To'yib bo'lmaydigan xalqaro kapital mavjud. Ochlik yoqasida turgan dunyo aholisi soni ortib bormoqda. Ammo narsizm va to'ymaslik davom etmoqda.

Germaniya geografiyasida narsistik Gitler va to'ymas yahudiy kapitali kurashni boshladi. Agar bugungi kunda dunyoda narsistik AQSh ma'muriyati va ochko'z, to'yib bo'lmaydigan xalqaro kapital mavjud bo'lsa, demak, uchinchi jahon urushi yaqinlashmoqda.

Shuning uchun biz individual va global narsizumni yaxshi bilishimiz kerak.

"Adolat o'rgimchak to'riga o'xshaydi, unga kuchsiz pashshalar ilinadi, katta pashshalar teshadi" degan naql keng tarqalgan jamiyatda tinchlikni kutish mumkin emas. Adolatni buzganlar har doim alohida munosabatni kutadigan narsistlardir va kerak bo'lganda qonunni rafga qo'yishlari mumkin deb o'ylashadi.

Narsistik odamlar demokratiyani yoqtirmaydilar, agar bu ularning manfaatlariga xizmat qilmasa. Ular demokratiyani "ommaviy xushomad" deyishni yaxshi ko'radilar, chunki bu ularni xushomad qilishdan saqlaydi.

Individual narsizm

Narsistik shaxsning asosiy mavzusi - ulug'vorlik tuyg'usi, boshqalarni tushuna olmaslik va boshqalarning bahosiga o'ta sezgirlik.

Narsistik odamlar o'zlarini alohida va muhim deb bilishadi va oddiy odam bo'lishdan juda qo'rqishadi. Ular har doim o'zlarining alohida ekanligini ko'rsatishga harakat qilishadi. Akulalar cho'kib ketmaslik uchun doimo suzishga majbur bo'lganidek, narsistlar ham maqtov bilan oziqlanadilar va ruhiy tushkunlik chuqurligida cho'kib ketmaslik uchun doimo o'zlarini maxsus his qilishni xohlashadi. Bunday ruhiy holatdagilarni bilish uchun ularning asosiy xususiyatlarini bilish kerak.

Asosiy xususiyatlar

1. Ular o'zlarining muhimligini buyuk his qiladilar va o'zlarining yutuqlari va qobiliyatlarini bo'rttirib ko'rsatadilar.
2. Ular o'zlarini alohida va muhim deb bilishadi va har doim hurmatga sazovor bo'lishni kutishadi.
3. Ularining orzu dunyolarida kuch, muvaffaqiyat, shon-shuhrat, pul, go'zallik va muhabbat birinchi o'rinda turadi.
4. Ular maqtov bilan oziqlanadilar va maqtovlar uchun muhit yaratadilar.

5. Ular tanqidga o'ta sezgir. Ular tanqidga, hatto yaxshi niyatli tanqidga ham kamsitish, g'azab va uyat hissi bilan munosabatda bo'lishadi.
6. Ular o'z manfaatlarini ko'zlaydilar. Ular o'z manfaati uchun shaxslararo munosabatlardan foydalanadilar. Ular o'z maqsadlariga erishish yo'lida har qanday hiyla-nayrang va yolg'onni odatdagidek qabul qiladilar.
7. Ular o'zlarini juda o'ziga xos, deb o'ylaydilar, ularni faqat maxsus odamlar tushunishi mumkin.
8. Ular empatiya qila olmaydilar. Ular boshqalar nimani his qilayotganini yoki nimaga muhtojligini tushunolmaydi yoki his qila olmaydi. Agar ularning do'stlari kasal bo'lib, uchrashuvga kela olmasalar, ular g'azablanadilar va hayratda qolishadi. Ular uzrlarini tushuna olmaydilar.
9. Ularda haddan tashqari nafrat, g'azab va hasad tuyg'ulari mavjud. Ular rahm-shafqat, kechirim kabi go'zal tuyg'ularni his qiladilar va o'z manfaati uchun foydalanadilar.
10. Huquq hissi har doim o'ziga qaratilgan. Ular o'zlariga haqli bo'lganliklarini, ularga imtiyoz berilishini, navbatda turmasliklarini va ularga doimo imtiyozlar berilishini kutishadi.
11. Ular o'zlarining buyuk ideallariga erishganlarida, ularning haqiqiy shaxsiyatlari ko'proq ochiladi. Har bir dasturxonda turlicha gapirish, vaziyatga qarab tamoyillarini o'zgartirish ularning hayot falsafasi.

Narsistlarning qo'rquvlari va muvaffaqiyatlari

Qabrison bo'ylab hushtak chalish - ko'p odamlar qo'rqadigan narsadir. Ular jasorat ko'rsatishganda, ular juda qo'rqishadi. Ammo ular o'zlarini qo'rqmagandek ko'rsatishlari kerak, shunga o'xshash ba'zi narsistlar o'zlarining etishmovchilik va pastlik tuyg'ularini bostirish uchun o'zlarini ishonchli qilib ko'rsatishadi. Ammo ular bu rolni o'z ichiga olganlari uchun ular tashqaridan ishonchli ko'rinadi.

Qo'rquv va ishonch o'rtasidagi ruhiy devor juda nozik va har qanday vaqtda siljishi mumkin. Maqsadlari o'zini shaxsdan ko'ra ko'proq ekanligini isbotlash bo'lgan odamni o'ylab ko'ring. Bu odamning eng katta qo'rquvi oddiy odam bo'lishdir. Ular o'zlarini dunyodagi eng buyuk va eng qimmatli narsa deb his qilganlari uchun, buni isbotlash uchun kurashadilar va ko'p mehnat qiladilar. Shuning uchun ular iste'dodli va shijoatli. Bu odamlar ilm-fan, san'at, sport, siyosat, buyruqbozlik, rahbarlik va savdo kabi raqobatbardosh sohalarda hamma narsani kashf etadilar, desak mubolag'a bo'lmaydi. Insoniyatga ikkinchi foyda shuki, bu odamlarni muvozanatga solishga harakat qiladigan ruhoniylarning avliyolik va vasiylik darajalari ortib boradi.

Biz narsistik odamlarning ishini yaxshi ko'ramiz, lekin biz ularning shaxsiyatini yomon ko'ramiz. Ko'pgina rahbarlar narsistlardir. Etakchilik va narsissizm yupqa devor bilan ajralib turadi. Etakchilik tugagach, narsissizm boshlanadi. Rahbarlar atrofida sikopatlar ulardagi narsistik jihatlarni oziqlantiradi va o'stiradi. Shunday qilib, ular o'z rahbarlarini narsistik yirtqich hayvonlarga aylantiradilar.

Shu boisdan ham demokratiya insoniyat erishgan eng ilg'or kamolot darajasiga aylandi. Chunki demokratik davlatlarda muxolifat bor. Tanqid ochiq aytiladi. Bunday muhitda, agar rahbar narsistik bo'lishga moyil bo'lsa, o'z xatolarini, xatolarini va zaif tomonlarini ayta olish bu holatni mas'uliyat bilan muvozanatlash imkonini beradi. Tarixda muvaffaqiyat qozongan, xalqi mehrini qozongan rahbarlar ortida ularni savol-javob qilib, mas'uliyat bilan harakat qilishga yo'naltiruvchi ma'naviyat yetakchisi borligi bejiz emas. Qadimgi Yunonistonda Suqrot, Arastu, yurtimizda Aqshemseddin, Shayx Edebaliy kabi ko'plab donishmandlar bu vazifani bajarganlar.

Ularda ustuvor instinkt bor

Agar narsist o'zlari uchun eng yaxshisi yagona yo'l deb hisoblasa va ular bundan voz kechmasalar,

Uning xato qilishini va noroziligingizni ko'rsatishini kutishdan boshqa hech narsa yo'q.

Insonlarda birinchi navbatda o'zini sevish va o'z ehtiyojlarini birinchi o'ringa qo'yish kabi instinktiv tuyg'u mavjud. Boshqalar haqida o'ylash, boshqalarning ehtiyojlari haqida qayg'urish bizning egomizni yoqtirmaydi. Biroq, inson kabi yashash uchun biz o'z egoimizning bu jihatini muvozanatlashimiz kerak. Xalq orasida keng tarqalgan "birinchi umr, keyin mahbub" iborasi ham adolatli tuyg'u ifodasi emas. Haqiqat va tamoyillar birinchi o'rinda turishi kerak. Sevganga yoqadimi, yo'qmi, "birinchi navbatda tamoyillar" deb ayta olish - donolik.

Narsistik odamlar boshqalarning ehtiyojlari, istaklari, iste'dodlari va istaklarini ko'rish qobiliyatiga ega emaslar. Shu sababli, ularning empatiyasizligi ularni sevganlarga og'riq keltiradi. Ularni sevadiganlar kimligisiz bo'lishlari kerak.

Ko'pgina turmush o'rtoqlar yoki egosentrik narsistlarni sevadigan odamlar nima uchun ularni sevmasliklarining sababini izlaydilar, lekin ular buni topa olmaydilar. Ular o'zlarida kamchiliklarni qidira boshlaydilar. Bunday narsistlarni sevuvchilar hayotlarini buzadilar. Ajoyib ayolparastlar va buyuk siyosatchilarning katta qismi narsistlardir. Ularga biror narsa kerak bo'lganda, ular harakat qilishadi va o'zlarini hamdardlik ko'rsatadilar. Ular ko'pincha ta'sirchan, hayratlanarli, rol o'ynash xatti-harakatlarini o'zlari sezmasdan amalga oshiradilar. Hatto ular kamtarin rol o'ynasalar ham, narsistlar o'zlarining egolarini jilolaydilar. Ularning munofiqlardan farq qiladigan jihati shundaki, ular bu xatti-harakatlarni o'z shaxsiyatlari talabi sifatida qiladilar.

Ular yaxshi savdo qiladilar

Narsistlar odamlarga ta'sir qilish va aldashda juda muvaffaqiyatli. Ular boshqa odam nimani eshitishni xohlayotganini juda yaxshi tushunishadi. Ular hayrat tuyg'usini yaratmaguncha buni davom ettiradilar va ilg'or narsistlar o'zlari hayratga tushgan odamni e'tiborsiz qoldiradilar va kamsitadilar.

Ular o'zlari bilan maqtanishdan uyalmaydilar. Aqlli narsistlar yashirin maqtanchoqlik haqida juda baland ovozda. Uchrashuvlarda savollar berishda ular ma'ruzachi kabi bilishlarini ko'rsatadigan izohlar berishadi. Agar bu qarsaklar olib kelsa, ular hatto o'zlarini masxara qilish rolini o'ynashlari mumkin.

Narsistlar o'zlarining so'zlarida mashhur odamlardan ta'sirlanganliklarini siqib chiqaradilar. Ular o'zlarining ijtimoiy doiralari tomonidan aqlli va iste'dodli sifatida tanilgan va ular birinchi marta uchrashganda juda ta'sirli. Uzoq muddatli munosabatlarda ular o'zlarining xudbin va manfaatdor tabiati tufayli odamlardan nafratlanishadi. Biroq, ular odamlarni o'zlariga o'zlari erishgan kuch, pul va shuhrat bilan bog'laydilar.

Derazalari to'la, lekin qalbi bo'sh bunday odamlarga qanday munosabatda bo'lishni tez orada o'qiysiz.

Ular qattiq mehnat qilishadi

Ularning eng katta qo'rquvi shunchaki boshqa odam bo'lish bo'lgani uchun, ular o'zlarini ustun deb bilishda muvaffaqiyat qozonishlari kerak. Qattiq mehnat qilish va g'alaba qozonish ularning eng katta mamnuniyatidir.

Aksariyat mehnatkashlar, ular nima istayotganini bilishadi va maqsad sari intiladilar. Amerika kapitalizmi ushbu shaxsiy xususiyatga ega bo'lganlarni ijodkorlik va ishlab chiqarishni oshirishga undaydi. Pul, shon-shuhrat va kuch olib keladigan ishlar tizimning dvigateliga aylanadi. Adolatsiz urinishlar jamiyatdagi ojizlarning zulmiga sabab bo'lib, ijtimoiy tinchlikka putur yetkazadi, deyish kerakmi?

Ular qayerga bormasinlar, qizil gilam bilan kutib olishni xohlashadi. Agar bu umidlari bajarilmasa, ular xafa bo'lib, suhbatdoshlarini rahm-shafqatsiz xafa qiladilar.

O'qimagan narsistlar navbatda turish, navbatga qo'shilish, atrofni toza saqlash va tirbandlikda oldinga borish kabi xatti-harakatlardan zavqlanadilar. Ular qoidalarini mahorat bilan chetlab o'tishni, odamlarni ahmoqona o'ynashni va boshqalardan foydalanishni yoqtiradilar. Bunday xatti-harakatlarni boshqalarga tushuntirish ular uchun alohida zavqdir.

Ular raqobatbardosh

Narsisistik xususiyatlarga ega odamlar raqobatni yaxshi ko'radilar va ularning shuhratparast va to'ymas tabiati tufayli ular doimo o'limgacha kurashadilar. Ular ierarxiyani juda yaxshi bilishadi. Ularning kiyinish uslubi, haydash mashinasi, kim bilan ko'rishi va qaerda yashashi tasodifiy tanlov emas. Ular sevgi uchun biror narsa qilishni va sevishni ahmoqlik deb bilishadi. Ular kuch va maqomga berilib ketganlari uchun g'alaba qozonish uchun qo'llaridan kelganini qiladilar. Aldash va maqsadga erishish uchun kerak bo'lsa yolg'on ishlatiladi. Ularga Makiavelli falsafasi juda yoqadi. "Maqsadga erishish uchun har qanday vosita joizdir" degan g'oya ular uchun hidoyat bo'lgan.

Ularning yolg'on va yolg'ondan foydalanish tendentsiyasi ularni yuqorida ushlab turishi mumkin. Ammo ularning sharlari yorilib ketganda, ular narsisistik jarohatni boshdan kechiradilar. Ular o'ylamasdan hayotlarini tugatishga qaror qilishlari mumkin. Ular uchun yashash sabablari yo'qoldi. Ular uchun quduq tubida yashashdan ko'ra o'lgan afzal. Agar ular yaxshi raqib bo'lsa ham, qanday yutqazishni bilmaydigan bu odamlar baxtli bo'lolmaydi.

Ular tanqidga toqat qilmaydilar

Ular xato qilishdan juda qo'rqishlari sababli, ular o'z xatolari haqida aytib berishni darhol shaxsiylashtiradilar. Ular eng oddiy tanqidni shaxsiyatiga aralashish, ularga qarata otilgan o'q deb bilishadi. Ular o'zlarini kamsitilgan his qilishadi va bu ularni juda xafa qiladi.

Ular o'z xatolariga xolisona munosabatda bo'lish qobiliyatiga ega bo'lmaganlari uchun, agar siz tanqid qilishda turib olsangiz, ular sizni ayblashni boshlaydilar. Ular qiladigan birinchi narsa sizni noto'g'ri isbotlashga harakat qilishdir. Tanqidingiz to'g'ri bo'lsa, sizni kamsitish orqali qanoatlanishni tanlaydi. Bu holatda biz narsistni kambag'al bolaga qiyoslashimiz mumkin. Ular tanqidni o'zlariga nisbatan nohaq hujum sifatida qabul qiladilar, aytilgan gaplarni to'g'ri va noto'g'ri ikkilanish orqali baholay olmaydilar va atrofdagilarda nafrat uyg'otadi.

Agar siz narsisistik odam bilan munosabatda bo'lishingiz kerak bo'lsa, siz qat'iyatli va izchil bo'lishingiz kerak. Siz nimani xohlayotganingizni aniq bilishingiz kerak. Siz savdolashmasdan qaror qabul qilmasligingiz kerak. Siz bunday odamlar bilan qattiq biznes qilishingiz va narxni oldindan olishingiz kerak, aks holda siz juda ko'p zarar ko'rasiz.

Ular yordamni yoqtirmaydilar

Narsisistik odamlar kamdan-kam hollarda o'zlarining manfaatlariga mos kelmaydigan narsalarni qilishadi. Ular boshqa odamlarning manfaatlari bilan juda uyg'un ishlaydi, agar ular o'zlarining manfaatlariga zid bo'lmasa.

Ularning eng katta ehtirolari va fantaziyalari ular dunyodagi eng aqlli, eng qobiliyatli va eng zo'r ekanliklariga ishonishdir. Yordam berayotganda ismlarini tilga olish, haykallarini o'rnatish, shirkat boshiga ismlarini yozib qo'yish paradokslardir. Ular boshqalarga ular haqida yaxshi narsalarni aytishga yordam beradi. Shuning uchun siz ularga yashirin yordam ko'rsatishga majbur qila olmaysiz. Reklamaga yo'naltirilgan bunday yordam ularning egolarini jilolaydi. Ularni o'zlarining shaxsiyatlarini oshkor qilmaydigan maxfiy yordam berishga majburlash ularning ego tarbiyasi uchun zarurdir.

Ularning Birinchi Sevgisi O'zlari

Ular boshdan kechiradigan yana bir paradoks shundaki, ular mehribon ko'rinadi. Ular sevgiga to'la, ular munosabatda bo'lgan odamlarga tasalli beradi. Narsistlar sizni sevadi yoki siz haqingizda o'ylaydi, deb bejiz o'ylamang. Ular sizda o'z manfaatlarini yaxshi ko'radilar. Ularning sevgisi har doim shartli sevgidir. Ular sevadigan va so'zsiz sevadigan yagona mavjudot - bu o'zlari. Agar ularning qiziqishlari bo'lmasa, ular hatto eng yaqinlari haqida ham qayg'urmaydilar. Oynaga qarasalar o'zlarini emas, orzularidagi odamni ko'radilar. "Ko'zgu ko'zgu, ayt, mendan go'zalroq odam bormi?" iborasi. narsisizm ramziga aylandi.

Ular norozi

Ularning oddiy odam bo'lishdan qo'rqqishlari, ko'proq narsani xohlashlari va qoniqish hissi yo'qligi ularni shuhratparastlikka olib keladi.

Ular o'zlarining haqiqiy chegaralari qayerda ekanligini bilishmaydi. O'zlarini bir butunning bir qismi sifatida ko'rmaslik va ular hamma narsani nazorat qila olishlarini his qilishlari ularni doimiy taranglikda bo'lishiga olib keladi. Ular hatto eng kichik qoidabuzarlik, tanqid va xatoni tahdid sifatida qabul qiladilar.

Ular atrofdagilarning o'zlariga nisbatan doimo adolatsiz ekanliklarini o'ylashlarini xohlashadi va odamlar ularni rozi qilish uchun etarlicha harakat qilmasliklariga ishonishlari ularni asabiylashtiradi.

Ular o'zlaridan va boshqalardan kutishning yuqori standartlariga ega. Shu sababli ular juda tez-tez jahldor bo'lishadi, agar odamlar o'zlarining iltimos va buyruqlarini ataylab unutib qo'yishadi deb o'ylasa, ularning kayfiyati kuchayadi.

Ular zeriksa, boshqalarni zeriktiradilar. Ular g'alaba qozona olmasalar, ular juda jahldor bo'lib, atrofida psixologik vahima muhitini yaratadilar.

Ularning ruhiy tushkunlik chegarasi juda past. Narsistlar tez-tez g'azablangan, bezovta qiluvchi va tushkunlik holatini boshdan kechirishadi. Ular tushkunlikka tushishadi, lekin ular buni qabul qilishmaydi. Ular ruhiy tushkunlikni "yashirin depressiya" sifatida boshdan kechirishadi. Ular g'azab, spirtli ichimliklar va chekish, unutuluvchanlik va jismoniy alomatlar kabi niqoblangan ruhiy tushkunlik bilan shifokorni ko'rishga majbur bo'lishadi.

Ular baxtsiz, tarang, g'azablangan, xafagarchilik va mag'rur munosabatlari tufayli qiyin odamlardir. Ularni qoniqtirib bo'lmaydi, chunki ular psixologik ochko'zdirlar.

Kuchli Odamlar ular bilan qola olmaydi

Narsistik odamlar o'zlariga juda ishonadilar. Bu o'ziga ishongan va ishonchli munosabat ular haqida shubhalari bo'lganlar uchun juda jozibali.

Narsistlar kimnidir o'z tomoniga olmoqchi bo'lganda, ular uni sayyoradagi ikkinchi eng yaxshi odamdek his qilishadi. Bu tuyg'u bilan, ikkinchi erkaklar narsistning eng muhim yordamchilari bo'lib, ular ustun odamga yaqin bo'lganliklari uchun qo'llaridan kelgan barcha ishni qiladilar.

Ularda ko'p minnatdorchilik va sadoqat yo'q. Ular kamroq ish qiladilar va ko'proq narsani xohlashadi, boshqalardan minnatdorchilik kutishadi. Boshqalar yaxshi odamlar bo'lishlari uchun ularga berishlari kerak va shuning uchun ular ekspluatatsiya qilishda davom etadilar. Ular kayfiyatsiz bo'lib, xato qilishadi. Shunday qilib, narsistik odam atrofdagilarga tupuradi. Kuchli tuzilishga ega bo'lganlar, narsistik shaxs ulardan foydalanayotganini darhol anglab etadilar va ularning tamoyillarini ochib beradilar. Shunday qilib, ular darhol ular bilan yo'llarini ajratishdi. Zaif odamlar o'zlarini doimo berib, munosabatlarni davom ettiradilar. Ular olgan psixologik qoniqish ularni yonida ushlab turadi. Agar ular anonim bo'lishni qabul qilsalar, munosabatlar davom etadi.

Sinov

TO'G'RI Noto'g'ri

1. U katta, mashhur va boy bo'lishni orzu qiladi. U xuddi shu orzulari ushalgandek tutadi.
2. U o'zini muhim shaxs deb biladi. Aslida, u aqlli va qobiliyatli.
3. Bu odam tengdoshlariga qaraganda ko'proq narsaga erishdi.
4. U boshqalarni osongina tanqid qiladi.
5. Boshqa odamlarning kamchiliklari bilan shug'ullanish sizga yoqadi.
6. U iltimosi bajarilmasa, jahli chiqadi va sababini o'ylamaydi.
7. U o'z xatolarini tushunmaydi.

8. Agar u o'z xatosini tan olishga majbur bo'lsa, u osongina tushkunlikka tushadi va bo'rttirilgan his-

tuyg'ularni boshdan kechiradi.

9. U o'zidan ko'ra ko'proq tanilgan va tan olingan odamlar u qadar buyuk emasligini aytishga harakat qiladi.

10. O'z maqsadlariga erishish uchun boshqalardan foydalanish yo'llarini topadi.

11. U hamma narsani toifalarga ajratadi va o'zi uchun eng muhimini birinchi o'ringa qo'yadi.

12. U uchrashgan va birga yashaydigan odamlarni juda tanlab oladi.

13. U kiyimi va boshqarayotgan mashinasi bilan sizni o'zgacha his qiladi.

14. Boshqa odamlarning his-tuyg'ulari va fikrlari, agar ular ulardan foyda ko'rmasa, ularga ahamiyat bermaydi.

15. O'z majburiyatlari uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishni so'rashsa, o'zini bosim ostida his qiladi.

16. Ular o'zlarini alohida his qilganlari uchun qoidalar o'zlariga ko'ra tuzilishini xohlashadi.

17. Yig'ilishda savol berayotganda, u so'zlovchidan ko'ra ko'proq bilishini ko'rsatadigan izohlar beradi.

18. U ko'pincha noto'g'ri tushunilganidan shikoyat qiladi.

19. U tez-tez adolatsiz munosabatda bo'lish haqida gapiradi.

20. Odamlar o'zlarining yutuqlarini yaxshi ko'radilar, lekin shaxsiyatlarini emas.

21. Ular raqobat va raqobatni yaxshi ko'radilar, lekin mag'lubiyatga chiday olmaydilar.

22. Ularni tanqid qilishsa, ularga hasad qilishyapti deb o'ylashadi.

23. Uning fikricha, uning idealiga mos kelmaydigan narsalarning qiymati yo'q.

24. Muvaffaqiyat, kuch, boylik va shon-shuhrat ularning asosiy qiziqish sohalaridir.

Agar haqiqatlar 10 dan ortiq bo'lsa, urush uslubingizni aniqlang va chegaralaringizni belgilang.

Narsistlarga qanday munosabatda bo'lish kerak?

Siz ularni borligicha qabul qilishingiz yoki ulardan qutulishingiz kerak. Agar ikkalasining ham imkoni bo'lmasa, siz ularni o'zgartirishga o'rgatish bo'lgan qiyin yo'lni tanlashingiz kerak bo'ladi.

Ularni o'zgartirishga undaydigan ikkita muhim narsa bor:

Birinchiidan, Ular o'zlari qadrlaydigan narsaning yo'qolishi yaqinlashayotganini his qilishadi.

Ikkinchiidan, ular sizning jiddiy ekanligingizga ishonishadi.

Narsistlar befarq, ammo ahmoq emaslar va yaxshi zaxira rejasini tuzib, ularning e'tiborini jalb qilish mumkin bo'ladi.

U yo'l qo'ygan xatolarini sanab o'tish orqali qat'iyat va izchilligingizni ko'rsating. Aniq ultimatum - bu yagona imkoniyat.

Ba'zi takliflar

1. *Tanqidiy fikr yuriting.* Yodda tutingki, ular illyuziyadir va bu sizning manfaatlaringizga aralashib, sizga ta'sir qilishning oldini olishning yagona yo'li.

2. *O'z maqsadingizni biling.* Hech bir narsist o'z shaxsiyatini yaxshi biladigan odamdan foydalana olmaydi. Ular u bilan o'zaro manfaatli munosabatda bo'lishadi.

3. *Darhol qaror qilmang.* Katta g'oyalar dastlab hayratlanarli, ammo bo'rttirilgan g'oyalar tasdiqlanishi kerak. Boshqalar bilan maslahatlashing.

4. *Narsistlar o'zlarining egolaridan kattaroq narsa bo'lmagan dunyoda yashashlari kerak.* Ularga katta narsaning bir qismi bo'lganingizdan xursand ekanligingizni his eting.

5. *So'zlarga emas, harakatga qarab harakat qiling.* Agar siz narsistik odam bilan yashashingiz va unga munosabatda bo'lishingiz kerak bo'lsa, siz qat'iyatli va izchil bo'lishingiz kerak. Siz ularni munosabatlarning boshidanoq buni qabul qilishga majbur qilishingiz kerak.

Aksariyat narsistlar turtki bo'lishni yoqtirmaydilar, ular darhol masalani chetlab o'tib, maqsad va manfaatlarini o'zgartiradilar. Agar siz birgalikda ishlashni rejalashtirmoqchi bo'lsangiz, pul qiymati va tugatish vaqti aniq belgilanishi kerak. Agar siz narsistik odamni kuzatmasangiz, siz katta xavf ostida qolasiz. Ular o'z so'zlaridan osongina qaytishlari mumkin, chunki o'z manfaatlari ular uchun yagona narsadir.

6. *Ular hamdardlikni tushuna olmaydilar, lekin siz ularni o'z manfaatlariga qarshi turish orqali hamdardlik bilan harakat qilishga majburlashingiz mumkin.*

7. *Agar siz g'azablangan narsistga nisbatan tajovuzkorlik bilan harakat qilsangiz, u to'satdan qurbon bo'lish uchun ajoyib salohiyatni namoyish etadi. To'g'ri bo'lganingizda xatoga yo'l qo'yasiz.*

8. *O'zingizning chegaralaringizni belgilang.* Ular o'zlarini shoh deb bilishadi va rahmatga muhtoj emaslar. Ular ko'chadagi mushuklarga o'xshaydi. Ularga bergan taomingiz tugagach, orqasiga qaramay ketishadi. Ularning noshukur xatti-harakatlarini ma'qullamasligingizni his eting, lekin kurashmang, natijaga erishmaysiz. Ularning narxini to'lashlarini kutmang.

9. *Ishlar noto'g'ri ketmoqda* Ular o'zlarini o'rashganda, ular baxtsiz bo'lishadiva *ular darhol o'zlarini qutqarishga harakat qilishadi.* Ularning bu ahvoliga aldanmang. Ular o'z jinoyatlarini, yomon fe'l-atvorini, hamma narsani tan olgandek o'zlarini ayblaydilar. O'sha paytda xotirjam bo'ling, lekin ular o'zgaradi deb o'ylamang.

10. *Narsist qiyin ishni bajarganida kutgan maqtov mukofotini olishi kerak.* Ularning shaxsiyatini, albatta, maqtamaslik kerak, xatti-harakatlarini ham bo'rttirib ko'rsatmaslik kerak. Ular qiyin ishni qilganlarida ko'proq maqtovga sazovor bo'lishni xohlashadi.

11. *Narsistik odam uchun tanqid osongina noto'g'ri foydalanish quroliga aylanishi mumkin.* Tanqid qilganingizda, bu sizni afsuslantirishi mumkin. Shuning uchun 100% haq bo'lmasangiz tanqid qilmang, o'z-o'zidan tanqid qilmang va tanqid qilganda maqsadingizni yaxshi belgilang. Tanqid qilishni boshlashdan oldin bir oz vaqt kuting va unga ruxsatingiz bilan uni tanqid qilishingizni ayting. Uning shaxsiyatini emas, balki xatti-harakatlarini tanqid qiling. O'z tilingizda emas, I-tilda gapiring. Agar buni qilmasangiz, u osongina mudofaaga aylanadi. Tanqidida ayblovchi va hukm qiluvchi so'zlar o'rniga neytral so'zlardan foydalaning. Muhim suhbatga tayyorlanayotgandek tayyorlanmasdan tanqid qilmang. Har doim unga chiqish joyini qoldiring. Nutqingizni "Balki men noto'g'ri ..." kabi jumlar bilan boshlang. Javobni darhol kutmasligingizni va keyinroq yana gaplashishingiz mumkinligini tushuntiring.

Narsistik odamlar qilishlari kerak bo'lgan eng muhim narsa bu dunyoning qolgan qismi bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rganishdir. Atrof-muhitning qat'iy va izchil munosabati bilan bu odamlarning ruhlari rivojlanadi va o'zlarining egolari hajmiga etadi. Bu qiyin ish qat'iyat, izchillik va tayyorgarlik bilan bajarilishi kerak.

Ular o'rganishlari kerak bo'lgan ikkinchi narsa shundaki, ular xohlagan hamma narsa ularning manfaatlariga mos kelmaydi.

Agar sizda narsistik moyillik mavjud bo'lsa, buni amalga oshirish ellik foiz muvaffaqiyat demakdir. Boshqalarni tushunish va baholashni, tanqidlarni tinglashni, o'zingiz haqingizda gapirmaslikka harakat qiling, kimligingizni oshkor qilmasdan yashirincha yordam bering va xayriya ishlariga jalb qiling.

Yaxshi inson bo'lish uchun shaxsiyatingizni yaxshilashga harakat qiling. Agar siz hali ham muvaffaqiyatga erisha olmasangiz, professional yordam so'rang.

- IV -

YOLG'ON KAYFIYAT

Yolg'on detektorlari faqat sodda va kambag'al yolg'onchilar uchun amal qiladi. Yolg'onni o'z shaxsiyatiga aylantirgan odamlar uchun yolg'on detektorlarini unuting. Yolg'on gapiradiganlar vaqti-vaqti bilan tashvishga tushishadi, tanalari ogohlantira boshlaydi va reaksiyalar paydo bo'ladi. Tanadagi bu o'zgaruvchilar yolg'on detektorlari bilan o'lchanadi.

Buyuk yolg'onchilar sovuqqon va odamlarning ko'ziga qarab yolg'on gapirishadi.

Mohir va xiyonatkor yolg'onchilar o'zlari yolg'on gapirmaydilar. Ular boshqalarga yolg'on gapirish orqali o'z manfaatlariga erishadilar.

Kim yolg'onchi bo'lishi mumkin?

Keling, ko'ramiz, buyumlarda kim yolg'onchi bo'lishi

mumkin: 1. Birovning ko'ziga qarab bemalol gapiradiganlar.

2. Qizarmaydigan va uyat his qilmaydiganlar.

3. Savollarga to'g'ridan-to'g'ri javob bermay, suhbatni markazdan uzoqlashtiradiganlar.

4. Ko'p gapiradiganlar.

5. Shaxsiy manfaatlariga ega bo'lganlar.

6. Rost gapiraman deb qasam ichadiganlar. (Nima uchun haqiqatni gapirayotgan odam qasam ichishga muhtoj bo'ladi ...)

7. Nomus va halollik haqida tez-tez ma'ruzalar o'qiydiganlar. Ular o'z ichidagi yomon impulsni boshqarishga harakat qilmoqdalar.

8. Agar gap quloqlaringizga juda yaxshi va yoqimli eshitilsa, bu haqiqat emas. Agar yuragingiz sizga eshitgan gapingiz haqiqat bo'lishi uchun juda yaxshi ekanligini aytsa, u erga savol belgisini qo'ying.

9. Agar inson bo'lishi kerak bo'lgan narsani emas, balki bor narsani himoya qilsa, u haqiqatdan to'g'ri emas, balki siyosiy jihatdan to'g'ri bo'lgan narsani himoya qiladi. Agar siz bunga ishonsangiz, kelajagingizni garovga qo'ygan bo'lasiz.

10. Sizga haqiqatni emas, balki boshqa tomon eshitishtni xohlagan narsani aytadiganlardan ehtiyot bo'ling; ular empat bo'lish uchun ajoyib ish qilmoqdalar, agar ularga ishonsangiz, sizdan foydalanasiz.

11. Ba'zi shaxsiyat turlari oson yolg'on gapiradi. Antisosial, narsistik, histrionik shaxsiyat turlarida yolg'on gapirishga ruxsat beriladi.

12. Yolg'onni yolg'on bilan tuzatishga urinayotganlar surunkali yolg'onchi bo'lish yo'lida.

13. Aqlli o'g'ri "men o'g'irlik qilmadim, pulini himoya qila olmaganlarga saboq berdim" deb o'zini himoya qildi. Aqlli yolg'onchi aytadi: "Birovni bir marta aldasam, o'zim aybdorman, birovni ikki marta aldasam, bu o'zimning aybim". Bu borada aybni yolg'onchidan emas, o'zimizdan ham izlashimiz kerak. Yolg'ondan ogoh bo'lmaganlar aldanishga loyiqdir. Ota-bobolarimiz bejizga "Eshakni ko'p egarlaydi" demagan.

14. Rostgo'ylikni soddalik deb biladigan va sharaflilik emas, boy yashashni afzal ko'radiganlardan ehtiyot bo'ling.

Sokratning uchta filtri

Kimdir Sokratga yangilik aytmoqchi. Sokrat o'sha odamga aytadi: *"Avval aytmoqchi bo'lgan gaplaringizni filtrlab ko'raylik, keyin aytaylik."* deydi u.

Birinchisi, "Haqiqat filtri". Aytmoqchi bo'lgan narsangiz haqiqat ekanligiga ishonasizmi? Ikkinchisi

- "Yaxshilik filtri". Siz aytmoqchi bo'lgan faktlar yaxshi narsalarmi?

Uchinchi *holbuki*, "Filtr "foydalilik" dir. Siz aytmoqchi bo'lgan narsangiz haqida foydali narsa bormi?

Suqrot bu uch filtrni sanab o'tgandan so'ng, unga xabar berish uchun kelgan odamga: *"To'g'ri, men uchun yaxshi ham, foydali ham bo'lmagan narsa* behuda *"aytma"* deydi u.

Agar har kim o'z me'yorlariga ko'ra filtr ishlab chiqsa va uni qo'llasa, bu sohada yolg'onni tarbiyalab bo'lmaydi.

Boshingizni baland ko'tarib yurish va ichki xotirjamlikda yashash umuman oson emas.

Antisosial shaxslar

Antisosyal odamlar yolg'on gapirishda o'zini aybdor his qilmaydigan va ijtimoiy qoidalarga rioya qilmaydigan odamlardir. Ushbu tuzilishga ega odamlarning ba'zi xususiyatlari:

1. Jonli, baquvvat, g'ayratli, o'zini-o'zi rag'batlantiradigan, lekin ishonchsiz.
2. Erkin, mustaqil, nima qilish kerakligini aytmasdan, o'zi bajaradi. Biroq, nima qilish kerakligini aytishganda, u noqulay bo'ladi.
3. Ishbilarmon, tezkor va qat'iyatli. Tavakkalchilikni yoqtiradi, moslashuvchan harakat qila oladi. Biroq, kundalik ishlardan zerikadi, kechiktiradi va boshqalardan foydalanadi.
4. U qutidan tashqarida o'ylaydi va hech kim ko'rmaydigan narsani ko'radi, lekin u rejalashtira olmaydi va xatolardan saboq olmaydi.
5. Ular yoqimli, do'stliklari qisqa muddatli. Ular o'zgaruvchan, ularning ishtiyoqi tezda so'nadi. Ular shaxsiy hayotida moddiy qiyinchiliklarga duch kelgan, ajrashish arafasida turgan, giyohvandlik, spirtli ichimliklar, sigaretani ko'p iste'mol qiladigan odamlardir.
6. Ular boshdan kechirgan musibatlarni imkoniyatga aylantiradilar, lekin bu ustunlikni saqlab qololmaydilar, chunki ular rejali hayot kechirmaydilar va mas'uliyatdan qochadilar.
7. Ular natija haqida o'ylamasdan hayajonli va g'ayratli narsalarga sho'ng'ishadi. Ular muhim vazifalarni e'tiborsiz qoldiradilar, chunki ular sabr-toqat qilmaydilar.
8. Ular xohlagan narsasini olishda qoidalarga amal qilmaydilar. Ular qoidalarga rioya qilishni ahmoqlik deb bilishadi.
9. Ular impulsivdir. Ular oqibati haqida o'ylamasdan qilgan ishlarini qilishadi. Nima uchun qilayotganini o'ylamaydigan bu turdagi odamlar qimor o'ynashdan, jang qilishdan katta zavq oladilar. Ular zerikarli muhitga dosh berolmaydilar va doimo hushyor bo'lishadi. Ular uchun hayot tashvish va mas'uliyatni o'z zimmasiga olmasdan sodir bo'layotgan voqealarga munosabatidan iborat. Ularda ego ideallari yo'q.
10. Ular o'zlarini aybdor his qilishmaydi. Ular yolg'on gapirib, boshqalarga zarar etkazishadi va xatolari uchun kechirim so'rashadi; ammo, yolg'on kayfiyatdagi odam yuzaki apologdir. Ular o'zlarini aybdor his qilmagani uchun, bu odamlar xatolaridan saboq olmaydilar.
11. Ular juda ko'p jozibali xususiyatlarga ega. Ular yoqimli. Ular amaliy, jonli, baquvvat va aqlli. Bunday ruhiy holatdagi erkaklar, ayniqsa, yosh qizlarga ta'sir qilishi va ularni sevib qo'yishi va ulardan foydalanishi mumkin. Biroz vaqt o'tgach, ular suhbatdoshlarini "sizga hech narsa his qilmayapman" deb tashlab ketishadi. Ular ko'zlari yoshlangan odamlardan nafratlanadilar. Bunday odamlarning qarindoshlari ko'pincha tushkunlikka tushadilar.
12. Ular bir-biriga ziddir. Ular hayotlarida muayyan xulq-atvor namunasini ishlab chiqmaganlar. Ertalab bir gapni, kechqurun boshqa gapni aytishadi. Xuddi shu narsa uchun ular hozir sevishlarini aytishadi, lekin bir soat o'tgach, ular buni yomon ko'rishlarini aytishadi.
13. Ular erkinlikni sevuvchilar. Ular har doim harakatni izlaydilar. Monotoniya ularni aqldan ozdiradi, lekin ular chegaralarni yaxshi chiza olmagani uchun, hatto boshqa odamlarning jamg'armalarini xavf ostiga qo'yishadi. Agar siz bunday xususiyatlarga ega bo'lgan odam bilan yashashingiz kerak bo'lsa, sizda hamyon va kredit karta bo'lishi kerak. Ular qayerda to'xtashni bilmasliklari, ishongan lahzada qafasga tushishlari ularning shaxsiyatining talabidir.
14. Ular va'dalar beradilar va hech qachon bajarmaydilar. Ular tez-tez qasam ichishadi. Ular shunday yashashdan zavqlanishadi.

Ular olishadi. Agar siz ularni tuzatishga harakat qilsangiz, ular tuzoqqa tushgan hayvon kabi kurashib, jinni bo'lib qoladilar. Siz ularning ahmoqligiga e'tibor bermasligingiz kerak. Ular sizni zerikarli va qo'rqq deb bilishlari mumkin. Siz buni qabul qilishingiz kerak.

Antisosial zo'ravonlik

Ular hayvoniy, yarim kuchli antisosialdir. Ular kuchni yaxshi ko'radilar. Jang va qo'rquv hayajonlari ularni xursand qiladi.

Yoningizda yuradigan va sizni bezovta qiladigan, masxara qiladigan, itaradigan, mazax qiladigan, g'azablantiradigan, yig'latadigan bunday odamlar miyangizning fikrlash qismini o'chirib qo'yishi mumkin. Agar siz ularga ibtidoiy, jahldor va hissiy munosabatda bo'lsangiz, siz yutqazasiz.

Bezorilar qo'pol kuch bilan emas, balki miya kuchi bilan mag'lub bo'lishadi. Ular boshqalarni odamlar sifatida emas, balki ularning yo'lidagi to'siq sifatida ko'radilar. Ular g'azab va g'azabga berilib ketishdi. Bir kuni ertalab ishingizni qilayotganingizda ular kelishadi va kuningizni buzadi. Ular uchun kurashdan boshqa yo'l yo'q. Jang paytida miya kimyoviy moddalari darhol faollashadi. Ular g'azabdan juda zavqlanishadi. Agar bu odamlarning miya kimyoviy moddalari ma'lum dori-darmonlar bilan almashtirilsa, ularning bezoriliklari yo'qoladi va ular qo'zichoqlarga o'xshaydi. Klinik amaliyotimdagi voqeani eslayman. Bir tadbirkor bor edi, men uning davolanishiga ergashdim. Yordamchisi har bir mashg'ulot oldidan qo'ng'iroq qilib, "Do'xtir, janobning dori-darmonlarini to'xtatmang", der edi.

Agar siz g'azablanishni yoqtiradigan bu odamlarga kutilmagan narsa qilsangiz, ular o'ylashni boshlaydilar. Ular kutilmagan reaksiyalardan nafratlanadilar, chunki ularning parvozi buziladi.

Antisosial bezorilarga maslahat berishga urinmang, uni o'ylantiradigan narsalarni toping.

Aslida ular ibtidoiy instinktlari bilan harakat qiladigan va nafsini qondirishga harakat qiladigan ahmoq odamlar, ammo aqlli odamlar ular bilan osongina o'ynashadi.

Agar bezori sizga qichqirsa, javob qaytarsangiz, natija yomon bo'ladi. Bunday holatda "Iltimos, sekin gapiring, men sizni tushunishim kerak" kabi javob uni hayratda qoldiradi. U sekin gapirmaydigan bo'lgani uchun siz yaxshi javob olishingiz mumkin.

Agar siz bunday bezori bilan yashashingiz kerak bo'lsa, o'zingizni tuting, chegaralarni belgilang, chetga chiqing, uning harakatlarining oqibatlariga duch kelishini kuting. 24 soatdan keyin uning tanqidlari haqida o'ylab ko'ring.

Sotuvchi Antisocials

Bu odamlar yolg'on gapirishning bir turini mashq qiladilar. Ular sizga biror narsa berish orqali ishonchingizni qozonadilar, keyin esa sizdan foydalanadilar.

Birinchidan, ular sizni yoqtirishadi. Ular aqlli, muloyim va jozibali. Ular sizga yoqqan narsalarni darhol his qilishadi. Ular bir xil narsalarni yoqtirishlarini kichik nutqda aytishadi. Vaqt o'tishi bilan muloqot shunday darajaga etadiki, siz ular bilan rozi bo'lganingiz uchun ular xohlagan narsani qilishga majbur bo'lishingiz mumkin. Agar shunday paytda o'zingizni qulay his qilmasangiz, savol bering. Agar siz olgan javob sizni qoniqtirmasa, yo'q deb ayting. Xushmuomalalik tufayli rezervasyonlaringizni yashirmang. Axir ular sizdan shuni kutishadi.

Ular qo'ldan boy berib bo'lmaydigan imkoniyat haqida tashvish uyg'otadi va odamni shoshilinch qaror qabul qilishga undaydi.

Ular sizni ishontirish uchun shunga o'xshash sarmoya kiritgan odamlarni sanab o'tadilar. Ular sizni yo'lingizga kelgan birinchi mashinaga o'tirish kabi his qiladi.

Agar siz boshqa birovdan ularning izchilligi tufayli so'rashga ehtiyoj sezmasangiz, noto'g'ri bo'lish ehtimoli yuqori ekanligini qabul qilishingiz kerak.

Ob'ektiv bo'lishga harakat qiling, chunki sotuvchilar g'ayriijtimoiy, ular odamlarning ishonchini suiiste'mol qilishni yaxshi bilishadi. Siz so'zlarga emas, harakatlarga e'tibor berishingiz kerak. Haqiqatni ko'rishdan ko'ra, shirin so'zlovchi sotuvchiga ishonish har doim osonroqdir. Antisosial sotuvchilar bu qulaylikdan yaxshi foydalanishadi va odamlarni o'lja qilishadi. Yechim "nima, nima uchun *"qilish"* Bu o'zimizga savol berish orqali.

Savollar bering va olgan javoblaringizni yozing. Mas'uliyatni yomon ko'radigan bu odamlarga mas'uliyatli takliflar bering. Ularga mas'uliyat hissini bering.

Sizga sovg'a taklif qilgan serverdan uning narxini so'rang. Agar narx bo'lmasa, shunchaki rahmat ayting va javob berishga urinmang.

Ularning yolg'onchi ekanligini isbotlash o'rniga, o'z haqiqatlaringizdan voz kechmaslikka harakat qiling. Agar buni qila olsangiz, aldanmaysiz.

Agar bitim bo'yicha javobgarlik faqat tovar xaridoriga yuklangan bo'lsa va sotuvchi bu bitimda javobgarlikni o'z zimmasiga olmasa, u holda sotuvchi antisosial hisoblanadi.

Antisosiallar bilan ishlash

Birinchi qadam - ular bilan tanishish, ular odamlarni osongina qo'zg'atish qobiliyati tufayli boshqa tomonning hissiy reaksiyasi bilan oziqlanadi. Agar javob qaytarsangiz, ular o'z maqsadiga erishgan bo'ladi. Ular sizni o'rmon qonuni amal qiladigan o'z hududiga jalb qila olmasligi kerak.

Ikkinchi qadam - ularni boshqarish o'rniga o'zingizni nazorat qilishni boshqarish. Sizning ichingizdagi ovoz jang qilish uchun qichqirsa ham, siz o'ylaydigan miyangiz bilan harakat qilishingiz va uning hujumini qaytarishingiz kerak. Agar antisosial odam ketib, o'z olovini boshqa joyda o'chirishga harakat qilsa, unda siz muvaffaqiyatga erishdingiz. U sizni tushunadi deb o'ylamang, chunki uning empatiyasi rivojlanmagan. Agar shunday qilsangiz, kuchingizni behuda sarflaysiz, lekin u sizni hatto parvo qilmaydi. Sizni g'azablantirish uchun doimo qo'lidan kelganini qiladigan odam bilan kurashish qiyin. Bu borada maslahat berish oson, lekin amalga oshirish qiyin. Bunday g'ayrioddiy odamlar bilan aloqa qilmaslik eng oqilona harakatdir. Agar u siz bilan aralashib ketsa, g'alaba qozonishning birinchi sharti aralashmaslik va unga e'tibor bermaslikdir. Shu tariqa u sizdan o'z nafsini qondiradigan psixologik ozuqani topa olmaydi.

Antisosyal odamlar bilan kurashishning yana bir strategiyasi boshqalardan maslahat olishdir. Bo'sh tahdidlar sizga zarar bermasligi uchun qaror qabul qilishdan oldin siz ishonadigan va biladigan odamlarning fikrini izlashingiz kerak.

Bunday ruhiy holatdagi odamlar bosim, tahdid, qo'rqitish va qo'rqitishdan ko'p foydalanadilar. Bunday holda, siz salqin bo'lishingiz va hazil tuyg'usidan foydalanishingiz kerak. Ular xohlagan narsa - bu janjal va hissiy reaksiya.

Ularni tuzatishga urinmang

Ularning tanqidini jiddiy qabul qiling, lekin uni shaxsiylashtirmang. Har bir tanqid foydali ma'lumotlarni o'z ichiga olishi mumkin. Tanqidga tanqid bilan javob berish ularning o'rmoniga kirishni anglatadi. Antisosyal odamlar faqat sizga emas, hammaga baqirishadi. Siz bu bezorilar bilan ularning ishonchini yo'qotmasdan munosabatlarni o'rnatishingiz mumkin, chunki ular qichqirganda o'zlarini xavfsiz his qilishadi.

Ularning g'azablari tufayli haq bo'lganlarida, ular noto'g'ri ekanligini ayting, ular hayron bo'lishadi, shuning uchun siz yaxshi niyatli antisosiallar bilan muloqot qilishingiz mumkin. Ularning xatolarini ko'rsatish o'rniga, yechimga yo'naltirilgan yondashuvlar ularga ishonch bag'ishlaydi.

Chegaralaringizni yaxshi belgilang

Unga o'tmishda nima bo'lganini aytib berish, tushuntirishlar bilan uni ishontirish yoki og'zaki zarbalar bilan silkitish uning o'rmonidir. Natijaga erishish uchun siz u kutmagan tarzda harakat qilishingiz kerak. U kutmagan narsa - bu sizning sovuqqonlik, o'ychan gapirish, tarozi bilan javob berishdir. Jahlingiz chiqib, urushsangiz, yutqazasiz. Qo'pol kuchni yaxshi ko'radigan bu odamlarni miya kuchingiz bilan zararsizlantirish yo'lini toping. Biror narsaga erishishning minglab usullari bor. Bular haqida o'ylab ko'ring. Chetga o'ting va o'zingizni ezilishiga yo'l qo'ymang. Uning harakatlarining oqibatlariga duch kelishini kuting.

Antisosyal odamlar boshqa antisosyal odamlarga ko'proq ishonadilar. Ular boshqa odamlarni ikki yuzli deb bilishadi. Agar siz so'zingizda turgan, yolg'on gapirmaydigan, qiyinchiliklarga bardosh bera oladigan inson bo'lsangiz, bu odamlar sizni hurmat qilishadi.

eshita boshlaydilar.

Sinov

TO'G'RI

NOG'OS

1. Qonun bilan bog'liq muammolar bor.
2. Ular qoidalarini buzish mumkin deb hisoblaydilar.
3. Ular yolg'on gapirishga qarshi emaslar.
4. Aybdorlik va xavotirni yuzaki his qiladilar.
5. Ular birinchi navbatda dam olish, keyin ishlash kerak, deb hisoblashadi.
6. Ular hayajon, harakat va sarguzasht uchun xavfli ishlarni qilishadi.
7. Ruxsat so'ramasdan narsalaringizdan o'tib, chekishadi.
8. Ular ba'zi muammolarni qo'pol kuch bilan hal qilish mumkinligiga ishonishadi.
9. Ular o'ylamasdan harakat qilishadi.
10. Ular o'z ishining natijasi haqida o'ylamaydilar.
11. Ular va'da berishadi, lekin ularni bajarmaydilar.
12. Ish va sheriklarini tez-tez almashtirib turadilar.
13. Spirtli ichimliklar va chekish odatlariga ega.
14. Spirtli ichimliklar va giyohvandlik odatlariga ega.
15. Ular shahvoniylardir.
16. Ularning har doim bahonasi bor.
17. Ular hayvonlarga shafqatsiz munosabatda bo'lishadi.
18. Ular o'z vazifalari uchun mas'uliyatni his qilmaydilar.
19. Ularning his-tuyg'ulari beqaror va ular tez g'azablanadilar.
20. Ular biror narsani osmonlarga ko'tarib, so'ngra yerga cho'ktirurlar.
21. Ular sizni baxtli qila olmaydi, sizni bo'sh his qiladi

Agar 5 dan ortiq javob "to'g'ri" bo'lsa, siz o'zingizning jangovar strategiyangizni yaxshi bilishingiz kerak.

Siyosiy yolg'on

“O'zimga to'g'ri kelganda yolg'on gapira olaman” degan g'oya ochiq-oydinlik deb hisoblangan jamiyatda siyosatchilar yolg'ondan foydalanishi odatiy holdir.

Halollik tug'mami?

Aslida, halollik tug'ma emas. Eng ko'p yolg'on gapiradigan mavjudot - bu bola. Bolalar qadrlanish, e'tibor, mehr-muhabbat, jinoyatni yashirish, jazodan qutulish, qasos olish, tanqiddan qutulish, o'zlari kabi emas, kattalar xohlagandek ko'rinish uchun yolg'on gapirishga moyildirlar. Chunki yolg'on bolalar uchun yagona himoya qurolidek. Bola ta'lim jarayonida yolg'ondan emas, rostgo'ylikdan naf ko'rishini bilsa, yolg'on gapirish kamayib, halollik kuchayadi.

Yolg'on

Bu ba'zi xudbin natijalarga erishish uchun boshqalarni bila turib va bajonidil aldash deb ta'riflanadi.

Ochiq va samimiy bo'lish, ikkiyuzlamachilik qilmaslik, to'g'ri so'zlash, o'zgani aldamaslik, birovning haq-huquqini hurmat qilish kabi xususiyatlar ta'lim-tarbiya orqali ega bo'ladi. Yolg'on gapirish - har bir bola boshidan kechiradigan jarayon.

Bola o'sib ulg'aygan sari va uning voqelik tuyg'usi rivojlansa, yolg'on gapirishga rag'batlantirilmaydigan muhitda o'ssa, u halol bo'ladi.

Tez boyib ketish

Kapitalga asoslangan tizimlarda kuch va pul muqaddas qadriyatlarga aylandi. Odamlar tez boyib ketishga, nafsini qondirishga, xohlagancha yashashga da'vat etilgan. Mashaqqatli va talabchan, hokimiyat va pulga erishish uchun qurbonlik talab qilinadigan halollik o'z qadrini yo'qota boshladi. Yolg'on gapirish qadrli bo'lgan, prinsipial xulq-atvori keraksiz va sodda deb qabul qilingan jamiyatlarda menejerlarning bunday yo'l tutishi tabiiy natija kabi ko'rinadi.

Hayotining har bir bosqichini yolg'on gapirmasdan aytib bera oladigan insonlar hokimiyatda bo'lishni istamay boshlasa, o'sha tizim uchun xavf belgilari borligini aytish mumkin. Har bir inson halol bo'lishi kerak bo'lgan, lekin halollik fazilat sifatida qabul qilingan jamiyatda siyosatchilarning shaxsiyati yanada muhimroq bo'ladi.

Halol rahbarni ko'rish

Sharq jamiyatlari o'ziga xos xususiyatga ega. Ular o'zlari yolg'onchi bo'lsalar ham, o'z rahbarlarini halol deb ko'rishni xohlashadi. Bu foyda olish kerak bo'lgan xususiyatdir. Ochiq va halol siyosat ishlab chiqqan siyosatchi birdaniga xalqning qadrdoniga aylanadi. Agar u namuna bo'lishda davom etsa, biznikiga o'xshagan lider tipidagi jamiyatlarda ijtimoiy takomillashtirish yanada tezlashadi.

Yolg'onga asoslangan siyosat jamiyatda ishonch hissini susaytiradi. Odamlarni bir-biriga bog'laydigan eng muhim rishta bo'lgan ishonchning zaiflashishi ijtimoiy tinchlik va baxtning zaiflashishiga olib keladi.

Oxirat vositalarni oqlaydimi?

Siyosatdan foyda ko'radigan odamlar Makiavellining bu tezislarini yaxshi ko'radilar. Ular Makiavellining "Shahzoda" kitobini bir-birlariga tavsiya etib, uni siyosatshunoslik asoschisi kabi unvonlar bilan maqtashadi.

"Hamma narsa davlat manfaatlariga xizmat qilsagina joiz, davlat hayoti va shaxsiy hayotning ma'naviy me'yorlari bir-biridan farq qiladi", deb umumlashtirish mumkin bo'lgan asosiy g'oyada qiziqarli bashoratlar mavjud:

1. Qanday yashashni bilmagan odamlarni zo'ravonlik bilan tarbiyalash kerak.
2. Hukmdor o'zining shaxsiy manfaati uchun emas, balki xalq manfaati uchun kuch ishlatishi mumkin.
3. Olomon o'zgaruvchan xarakterga ega va ularni kuch bilan ishontirish kerak.
4. Foydali ishlarni sekin-asta amalga oshirish kerak, toki odamlar undan xabardor bo'lsin.
5. Shafqatsizlik - bu hukmdor o'z fuqarolarini birdam va itoatkor qilish uchun foydalanadigan quroldir.
6. Hukmdorning zo'ravonligi alohida shaxslarga zarar yetkazsa, keraksiz yumshoqligi davlatga zarar yetkazadi.
7. Zo'rlik va hiyla bilan g'alaba qozonish, hurmat va itoatni uyg'otish kerak. Halollik maqtovg'a sazovor, lekin siyosiy hokimiyatni saqlab qolish uchun yolg'on, ikkiyuzlamachilik, yolg'on guvohlik kerak.
8. Siyosatchi aldanishga tayyor so'rg'ichlarni topishda qiynalmaydi.

9. Siyosatchi o'z va'dasini buzish uchun doim asosli sabab topadi.

10. Sizning tashqi ko'rinishingizni hamma ko'radi, lekin sizning qanday ekanligingizni kam odam biladi.

11. Agar xalq hukmdorni yomon ko'rsa, u yashaydigan qal'aning qalin devorlari uni qutqara olmaydi. U o'zini qanday ko'rsatishni bilishi kerak. Uning qanday ekanligi muhim emas, balki u o'zini qanday ko'rsatishi muhim.

12. Imkoniyat va omad ayollarga o'xshaydi; uyatchan yondoshgandan ko'ra qattiqqo'llik qilganlarni afzal ko'radilar. Ular ko'proq yirtqich va zaif fikrli yoshlarga bo'ysunadilar. Shuning uchun dadillik ehtiyotkorlikdan yaxshiroqdir.

13. Men bo'lishi kerak bo'lgan narsa bilan emas, balki nima bilan shug'ullanaman. Nutqlar kitobida men nima bo'lishi kerakligi bilan shug'ullanganman va "Shoh" kitobida men nima bilan shug'ullanganman.

14. Xalqqa ishonish qum ustiga qurishdek. (Keyinchalik u o'z nuqtai nazarini o'zgartirdi va respublikachilikni monarxiyaga qarshi himoya qildi).

Xalqqa ishonmagan siyosatchilar yolg'on va ikkiyuzlamachilikdan omon qolishlari bugungi kun haqiqati.

Ibtidoiy jamiyatlar itoatkorlik madaniyati muhitida boshqarilgan. Erkin jamiyatlar demokratiya madaniyatida boshqariladi. Demokratiya qadriyat va madaniyat sifatida qabul qilingan jamiyatlarda xalq va uning qarorlariga ishonish kerak.

Xalqning mehr-muhabbati va ishonchi bo'lmasa, hech bir hukmdor o'zini xavfsiz his qila olmaydi. U yolg'on siyosat yoki zulmkor usullar bilan bir lahzalik yechimlarga erisha oladi, lekin xalqning muhabbati va ishonchi qozonilmasa, uzoq muddatda tizim barbod bo'ladi. Sovet Ittifoqi bunga yorqin misoldir. Xalq mehrini, ishonchini qozonish xalqqa xushomad qilish emas, balki aql va ilm talabidir.

Despotizmida jamiyat qo'rquv hissini uyg'otish orqali boshqariladi. Demokratiyada jamiyat mehr-muhabbat va ishonch tuyg'ularini singdirish orqali boshqariladi.

O'YINCHI KAYFAYI

Ular psixiatriya kitoblaridagi histrionik shaxsiyat tuzilishiga juda o'xshash. Ular oson yolg'on gapiradigan, ikkiyuzlamachilikni kasb sifatida qabul qilgan va tashqi ko'rinishdagi fetishistlardir. E'tiborni jalb qilish uchun hamma narsani qiladigan bunday turlar ayollar orasida uchraydi. Bezori erkaklar bu turlarni yaxshi ko'radilar, lekin ularning munosabatlari qisqa muddatli. Ular jinsiy aloqadan tashqari hamma narsani jinsiy aloqada bo'lganligi sababli, ular erkaklarni osongina gipnoz qilishadi. Rol o'ynashni yaxshi ko'radigan bu odamlar, bir muncha vaqt o'tgach, o'zlari joylashgan muhitda muammoga aylanadi, bu odamlar bilan ikkiyuzlamachilik va janjallarni kuzatishingiz mumkin. Ular oson g'iybat qilishadi, odamlarni bir-biriga qarshi qo'yishadi. Ular bu vaziyatdan jiddiy bezovtalanishmaydi.

Davlat boshqaruvidagi ko'pchilik xiyonatkorlar o'ynoqi ruhga ega bo'lgan mana shu kishilardir, ichki janjallar shu shaxsiy xususiyatga ega kishilarning o'yinlari natijasidir. Siyosatchilarning turmush o'rtoqlarida bu shaxsiyat bor yoki yo'qligini diqqat bilan baholash kerak.

Ular e'tibor uchun och

Ular etarlicha e'tibor berilmagan muhitda bo'g'ilib qolishlarini his qilishadi. Ular qiziqish bildirgan har bir kishiga oqibatlari haqida o'ylamasdan yaqinlashadilar* Ular e'tiborni jalb qilish uchun hamma narsani qiladilar. Moda ularning ishi. Agar ular kulgiga aylansa ham, e'tibordan oladigan zavq muhimroqdir, agar e'tibor ularga qaratilmasa, ular noqulay bo'ladi.

Ular tashabbuskor

Ular quvnoq, jonli, hayajonli odamlar bo'lib, hammani baland ovozda kuldiradilar. Ular osonlikcha do'st orttirishadi, ular yoqimli. Biroq, ularning mohiyati yo'q. Ular qilayotgan har bir narsa soxta va rol o'ynagandek taassurot qoldiradi. Ular yuqori ijtimoiy ko'nikmalarga ega. Ularning nutqida chuqurlik yo'q. Onalariga ta'rif berishni so'rashganda, "U go'zal ayol edi" deyishdan nariga o'tolmaydi.

Ular maqtov bilan oziqlanadilar

Narsistlar singari, o'ynoqi kayfiyatdagilar ham maqtov bilan oziqlanadilar, tanqidni yoqtirmaydilar va e'tibor, ma'qullash va hayajonga ishtiyoqlidirlar. Ularning narsistlardan farqi shundaki, ular muvaffaqiyatga erishish uchun emas, balki zavqlanish uchun yashaydilar. Ular doimo ishonch, hayrat va maqtovga chanqoq.

Ular hissiyotlarga beriluvchan

Ularning kayfiyati bir zumda o'zgaradi. Ularning hissiyotlari yuqumli. Ular ko'p aqlli odamlarni yo'ldan ozdiradilar. Ularning voqeliklarini mantiq emas, hissiyot shakllantiradi. Ular qo'ng'iroq ovozi bilan o'ynashni boshlashlari mumkin. Ular raqslarning ajralmas elementlari hisoblanadi. Ular o'z his-tuyg'ularini ifoda etishda yuzaki bo'lib qoladilar.

Rol o'ynash ularning tabiiy holatidir

Ular takliflarga juda ochiq; ular o'zlarining izchil xulq-atvor namunalariga ega emaslar. Ular siz nimani xohlayotganingizni his qilganda, ular darhol siz xohlagan narsaga aylanadi. Ularning doimiy rol o'ynashi ortida ularni sevadigan, qiziqish bildiradigan va u bilan bog'lanadigan odamni topish va olish istagi bor.

Ular jismoniy jozibadorlikda juda muvaffaqiyatli

Ular o'zlariga g'amxo'rlik qilish uchun biznesmen o'z karerasiga qancha kuch sarflasa, shuncha kuch sarflaydilar.

Liposektsiya, yuzni parvarish qilish, go'zallik salonlari o'zlarining qiziqishlari natijasida yashaydi. Ular jozibali ko'rinadi, lekin ular jinsiy aloqani yoqtirmaydilar. Ular jozibali va jozibali.

Ular O'zlarini Tanimaydilar

Ular kino yulduzlari va teleqahramonlarning shaxsiy hayotini juda yaxshi tasvirlay oladilar, lekin o'zlarining ichki dunyosi ularni umuman qiziktirmaydi. Garchi ular boshqalar ularga qanday g'amxo'rlik qilish kerakligini juda yaxshi bilishsa ham, ular o'zlariga g'amxo'rlik qila olmaydilar. Ular o'zlarini yaxshilay olmaydilar. Ular o'zlarini o'ylaydilar. Ular bir zumda qoniqishni xohlashadi. Ular to'squinlik qilganda juda g'azablanadilar.

Ular kasalliklarni o'ylab topdilar

Ular kasallikdan foydalanadilar. Ular hushidan ketadigan, qusadigan, ich qotishi bilan og'rigan va tor joyda bo'lganida hamma narsa og'riydigan odamlardir. O'zlarini yomon his qilganlarida, ular buni organlarining tili bilan ifodalaydilar.

Ular hamma narsani bo'rttirib yuborishadi

Ular e'tiborga olish uchun hamma narsani qilishadi. Ular hatto o'zlarini yomon ko'radiganlarning e'tiborini jalb qilishda muvaffaqiyat qozonishadi. Ular ijtimoiy tartibni buzadi. Ularning ish joyini urush zonasiga aylanishiga sabab bo'lishi odatiy hol emas. Chaqmoq sevgisi - bu shaxsiyat turining ishi. Ular oddiy hodisada bo'rttirilgan yig'lash yoki g'azabni ko'rsatadilar.

O'yinchilarning shaxsiyati bilan kurash strategiyalari

Ularni yaxshi biling, bu ularning tuzog'iga tushib qolmaslikning birinchi shartidir. Ular muammo tug'dirishni yaxshi ko'radilar, har qanday noxush holatlardan qochish uchun ular bilan til topishish yo'lini topish kerak.

Ular ko'plab jinsiy zo'ravonlik holatlarining qurboni bo'lishadi. Agar siz hasadgo'y odam bo'lsangiz, bu odamlardan uzoqroq turing, aks holda sizda oshqozon qon ketishi mumkin.

Ularning aytganlariga emas, nima qilayotganiga ishonung. Agar siz qat'iyatli, izchil va intizomli bo'lsangiz, bu odamlar sizga ergashadi yoki sizni tark etishadi. Ehtimol, bu yo'l yaxshiroq.

Siz ehtiyotkor bo'lishingiz kerak, aks holda siz aytgan so'zlar bezatilgan va buzilgan bo'lishi mumkin.

Jangovar kayfiyatda bo'lgan boshqa turdagi odamlarda bo'lgani kabi, mantiq bilan javob bering; hissiyotlar xato qiladi.

Muammoga duch kelmaslik uchun siz o'ylab harakat qilishingiz kerak. G'azablansangiz, hissiyotlar birinchi o'ringa chiqadi. Bu holat uning jang maydonini bildiradi. Sehrgarlik va sehrgarlik obsesyonlari bu davlatdagi odamlarda keng tarqalgan. Agar u sizni ishontirsa, siz birgalikda psixiatriya klinikasiga borishingiz kerak bo'ladi.

Ular sabr-toqatni yo'qotadigan turlardir. Agar kerak bo'lsa, siz qattiq cheklovlarni qo'llashingiz kerak. Ular yo'l qo'ygan xatolarining narxini to'lashlari kerak. Ularning jinsiy erkinlikka bo'lgan ehtirosli munosabati aslida egoni qondirish vositasidir. Ular jinsiy aloqada juda muvaffaqiyatli emas. Ularning provokatsion xatti-harakatlarini ma'qullamasligingizni aniq ayting; ularning yaxshi munosabatiga haddan tashqari dozalar bilan yondashishingiz mumkin. Yolg'on gapirsang ham maqtoving ularga yoqadi. Ular, albatta, buzilganidan zavqlanishadi.

Siz ularning aktyorlik mahoratini ulardan foydalanish mumkin bo'lgan sohalarga yo'naltirishingiz mumkin.

Agar ular kayfiyatsiz va qo'pol bo'lsa, shunchaki kulib yuboring.

Ular g'amgin, ammo yoqimli turlar. Ularning ko'z yoshlariga aldanmang va haqiqatlaringizni o'zgartirmang. Ular yig'laganlarida, ularga ro'molcha taklif qiling, lekin ular yig'layotgan mavzuga kirmang.

G'iybat va yolg'onni eshitsangiz, indamang. O'zingizni ma'qullamasligingizni his eting.

Ular og'riq va kasalliklar psixologik deb aytadigan odamga juda g'azablanadilar.

Agar ishonsangiz, shifoxonaga yaqin uyni ijaraga olishingiz kerak.

O'yinchi turlarining ba'zi xususiyatlari

TO'G'RI

Noto'g'ri

1. Ular har bir voqeani dramatzatsiya qiladilar va bo'rttirib ko'rsatadilar.

2. Ular modani yaxshi tushunadilar, tashqi ko'rinishga unchalik ahamiyat bermaydilar.

3. Kiyimlari va xulq-atvori diqqatni tortadi.

4. Ular hayajonli va qiziqarli odamlardir.

5. Birinchi marta uchrashgan odamga qirq yil do'stdek munosabatda bo'ling.

6. Ular g'iybat qilishni va g'iybat tarqatishni yaxshi ko'radilar.

7. Ular mashhur va izlanuvchan.

8. Ularning nutqida mazmun va chuqurlik yetishmaydi.

9. Ular zerikkanlarida kasallikni soxtalashtiradilar.

10. Ularning nutqi rang-barang, hayajonli, ammo yolg'onga to'la.

11. Agar ularga etarlicha e'tibor berilmasa, ular juda xafa bo'lishadi.

12. Muntazam ish ularni zeriktiradi va ular sarguzashtli yoki hayajonli bo'lmagan narsalardan qochishadi.

13. Behayo, jozibali jinsiy xatti-harakatlar

14. Ular oson ishonadilar, lekin oson taslim bo'lishadi.

15. Ularning shaxsiyati va g'oyalari doimo o'zgarib turadi.

16. Ular serial turlari bilan birlashtiradilar.

17. Ular doimo ishonchli bo'lishni va yoqtirishni xohlashadi.

18. Ular o'zini o'ylaydi va darhol qoniqishni xohlaydi.

Agar to'g'ri xususiyatlar 9 dan oshsa, turmush o'rtog'ingizni biznesingizga jalb qilmang,

-VI-

PSIXOLOGIK TUZISH, MOBBING

Cho'tkani otish

Harbiy sohada keng qo'llaniladigan "to'g'rilash" degan atama bor. Bu atama jargonga psixologik tazyiq sifatida kirdi. "Mobbing" mazax qilish va hujum qilish degan ma'noni ham anglatadi. Yuqori boshqaruv lavozimidagi odamlar ko'pincha o'z xodimlarini tinchlantirish va ularni bosim ostida ushlab turish uchun bu usuldan foydalanadilar; Ideal menejerlar uchun o'zini tutish oson yo'ldir. Biz buni ishontirish va ishontirish usulini qo'llay olmaydigan menejerlar tomonidan qo'llaniladigan usul deb atashimiz mumkin.

"Mobbing" - bu biroz boshqacha usul. Bu tizimli ravishda bosim o'tkazishni anglatadi. Oiladan tortib mamlakat ma'muriyatiga qadar hamma joyda tizimli bosim ostida odamlar passiv va oson boshqariladi. Ushbu nodemokratik usulda psixologik hujumlar amalga oshiriladi. Hukmronlikka g'iybat, yig'ilishlarda rad etish, gapirish huquqini bermaslik, hokimiyatni cheklash, bartaraf etish uchun ishlab chiqilgan tizimli taktikalar bilan erishishga harakat qilinadi. Noto'g'ri

Menejerlar bunday yondashuvlar bilan o'zlarining ichki dunyosida ego qoniqishini ta'minlaydilar. Yoki o'z g'oyalariга ishonmaydigan odamlar o'z manfaatlarini himoya qilishning boshqa yo'lini topa olmagani va bilmagani uchun ongsiz ravishda "Mobbing"ga murojaat qiladi.

Mobbing qurbonlari bilan nima sodir bo'ladi?

Tizimli psixologik hujumlar xodimlarning kayfiyatiga salbiy ta'sir qiladi. Ertalab ishga ketsangiz, "Bugun menga ham shunday bo'ldi", deysiz. *Nima?* Keyin nima bo'ladi, ishdan ketsam bo'ladimi?" deb o'ylagan odam. mobbing qurboni hisoblanadi. Agar bu holat uzoq vaqt davom etsa, psixosomatik kasalliklar boshlanadi. Oshqozon, yurak, teri, ichak kasalliklari yoki bo'yin-bosh-bo'yin-bel og'rig'i tez-tez uchraydi. Jinsiy zo'ravonlikka qadar davom etishi mumkin bo'lgan psixologik hujumlar ruhiy tushkunlikka, o'ziga ishonchning yo'qligiga, tashvish darajasining oshishiga, janjal va janjallarga olib keladi. Bu alkogol va sigaretani ko'payishiga olib keladi. Mobbingga duchor bo'lganlar ishda xatoga yo'l qo'yishadi va ularning xodimlar bilan ijtimoiy aloqalari yomonlasha boshlaydi. Bunday noto'g'ri munosabat ish samaradorligini oshirish o'rniga uni pasaytiradi.

Bu motivatsiyani kuchaytiruvchi texnika bo'lishi mumkinmi?

Afsuski, bosim, tahdid, qo'rqitish va qo'rqitish ko'pincha ish joyidagi xodimlarning samaradorligini oshirish yoki bolalarning uyda o'qishini ta'minlash usuli sifatida qo'llaniladi. Bu usulni yaxshi niyatda qo'llagan va uni to'g'ri deb hisoblaganlar bilan kurashish eng qiyin odamlardir. O'z bolaligida, tarbiyasida ko'rgan bu usulni hech qachon shubha ostiga qo'ymaydigan bu odamlar o'z natijasini beryapti, deb o'ylaydi. Mobbing usuli bilan tarbiyalangan bolalar odatda passiv va tajovuzkor bo'lishadi. Boshqacha aytganda, ular hokimiyat hohlagan narsaning teskarisini qilib, rohatlanishni va uni asabiylashtirishni odat qilib oladilar. Ularga gapirishga ruxsat berilmagani uchun, ular himoya qilish kabi ongsiz ravishda qoniqish shaklini ishlab chiqdilar.

Siyosiy mobbing

Mamlakat boshqaruvida mobbingni usul sifatida qabul qilganlar tizimli zulmni "rejim"ga aylantirdilar. Ular qo'llaydigan qonunlar juda qattiq va ularni umuminsoniy me'yorlar asosida tartibga solishdan qochishadi. Boshqariladiganlar past ko'rilgani, qadrlanmagani va o'qimagan deb hisoblangani uchun ular buni tizimli zulmni qo'llash huquqi deb bilishadi. Darhaqiqat, "Demokratiya – o'qimishli jamiyatlarni boshqarish, xalqimiz bilimsiz bo'lgani uchun, demokratiya mamlakatimiz uchun hashamatdir" tezisi ana shunday tushunchaga ega bo'lganlar tomonidan tez-tez tilga olinadi. Ular to'g'ri ta'limni demokratik madaniyatda topish mumkin deb o'ylamaydilar.

Bunday hukumatlar ostida yashayotgan odamlar o'zlarini xavfsiz his qilmaydilar va o'zlarining qadriyatlarini yo'qotdilar deb o'ylashadi. Ular omon qolish uchun ko'pincha yolg'on va ikkiyuzlamachilikka murojaat qilishadi. Ularning qobiliyatlari rivojlana olmaydi. Erkin fikrlaydigan, mustaqil harakat qiladigan va kuchni qabul qilishga tayyor shaxslar bu zulmkor usullar bilan tinchlantiradilar. Ijtimoiy motivatsiya buziladi va qadriyatlar yo'qoladi. Shu sababli, *O'qimagan jamiyatlar demokratiyaga ko'proq muhtoj.* O'ziga ishongan, yaxshi qadriyatlarni o'zlashtirgan, turli g'oyalarni ishlab chiqaradigan, raqobatbardosh va mehnatkash insonlar erkin muhit bilan ta'minlangan va mukofotlangan odamlardir.

Tizimli psixologik tazyiqning qisqa muddatli motivatsion ko'rinishi aldamchidir. Uzoq muddatda g'azablangan, g'azablangan, norozi, baxtsiz va qadr-qimmatini yo'qotadigan shaxslar paydo bo'ladi. Bu odamlar zulmkor amallarning mevalaridir.

Kutilgandan farqli o'laroq, tizimli psixologik ta'qiblar hosildorlik va sifatni oshirmaydi, balki nuqsonli mahsulotlarni oshiradi. Bu iqtisodiy faollikni pasaytiradi. Sovet tuzumining yemirilishida xalq erkinliklarining muntazam ravishda bo'g'ilishi katta rol o'ynadi.

-VII-

SIYOSIY YETAKCHILIK VA SAYLOVCHILARNING XULQ-ATVORI

Psixologik urushda, urush strategiyasi va taktikasini aniqlashda, etakchilarning shaxsiy xususiyatlari va ularda etakchilik fazilatlarini bor-yo'qligi muhim ahamiyatga ega. Bir odamda zo'ravonlikka moyil bo'lgan shaxsiy xususiyatlar va etakchilik fazilatlarining mavjudligi juda jiddiy ijtimoiy oqibatlarga olib kelishi mumkin.

Sharq jamiyatlari lider tipidagi jamiyat xususiyatlarini ko'proq namoyon qiladi, yaxshi rahbar katta muvaffaqiyatlarga olib keladi, yomon rahbar barcha jamg'armalarni buzishi mumkin, demokratik Etakchilik va Kengash boshqaruvi insoniyatning rivojlanish jarayonida etakchilik o'rnini bosadi.

Har holda, oila boshlig'idan tortib maktabgacha bo'lgan har bir sohada samarali rahbarlik muhim ahamiyatga ega. Etakchilikni tizimlashtirgan ko'plab tadqiqotlar mavjud, liderlar jamiyatni birlashtirishi yoki uni yaxshi va yomon paytlarda o'zgartirishi mumkin. Guruh faoliyatini ta'minlash, guruh stressini bilish va nazorat qilish, odamlarning egosini qondirishga murojaat qilish, chuqurlikka ega bo'lish, nozik nuqtalarni topish, qo'zg'alish kuchi, odamlarning kutganlarini tushunish o'lchanadigan xususiyatlarga aylanishi mumkin.

Rahbar-jamiyat munosabatlarini yutqazmaydigan munosabatlarga aylantirish yetakchining yaxshi psixologiyani bilishi bilan bog'liq. Rahbarning xatosi tufayli urush yutqazilishi mumkin.

Boshqariladiganlar o'zlarini bilishlari kerak va menejerlarni cho'pon sifatida ko'rmasliklari kerak. Agar ular rahbar bilan hamkorlikda ekanliklarini anglab etsalar, bu guruh uzoq, uzluksiz, doimiy va samarali hamkorlikka o'tishi mumkin.

Muammolarni tushunadigan, tinglaydigan, muhokama qiladigan, har qanday g'oyalarga ochiq, sizni qo'llab-quvvatlaydigan, yordam beradigan va sizni qo'llab-quvvatlaydigan etakchilar kam. Sizni eslaydigan va sizni qadrlaydigan lider haqiqiy liderdir.

Biz yetakchiga moyil bo'lmagan, hamkorlikka ochiq, hamma narsaga aralashmaydigan, ishni topshira oladigan, o'z xodimlariga ishonadigan, ochiq va halol muloqot qila oladigan rahbarlarni topishimiz kerak. Odamlarning yaxshi tomonlarini topib, ularga qiziqadigan rahbar yonida odam o'zini qulay his qiladi.

Yaxshi rahbar muloqotni yaxshilaydi, samaradorlikni oshiradi, to'g'ri qarorlar qabul qilishni ta'minlaydi va muammolarni yanada aniqroq hal qiladi. Men quyidagi shkaladan foydalanib, adolatli ish tutishiga ishonadigan va o'zimizni xavfsiz his qiladigan rahbarlarning xususiyatlarini aniqlashga harakat qildim.

Boshqa shkala bilan men rahbarni tanlagan shaxsning o'z-o'zini baholashini yoritishga harakat qildim.

Siyosiy etakchilik shkalasi

- 1- U fikrini tez-tez o'zgartirmaydi.
- 2- U nima qilishi aniq va u ishonch uyg'otadi.
- 3- U xudbin emas, o'ziga xos emas, u baham ko'rishni yaxshi ko'radi.
- 4- Boshqalar u bilan hamkorlik qilishdan tortinmaydilar.
- 5- Muhimni ahamiyatsizdan ajratib turadi.
- 6- U nima mumkin va nima mumkin emasligini ajratadi.
- 7- U xayolparast emas, real maqsadlarga ega.
- 8- Aqliy tushunish etarli.

9- O'z-o'zini o'rganish va takomillashtirish qobiliyati etarli.

10- Raqibini do'stga aylantirishga harakat qiladi, tajovuzkorlik qilmaydi, murosaga keladi.

11- Rahbarlik rolini o'ynamaydi, samimiy.

12- O'zini yaxshi ko'rsatishga harakat qilmaydi.

13- Qiyinchilikda ham yolg'on gapirmaydi. U ishonchli va halol.

14- U mamlakat manfaatlarini partiya manfaatlaridan ustun qo'yadi.

15- "Men avval davlat arbobi, keyin siyosatchiman", deydi.

16- U bilan birga ishlaganlarning his-tuyg'ulari va fikrlari haqida qayg'uradi, ularga g'azablanmaydi.

zarar qilmaydi.

17- Qaror qabul qilishda xodimlari bilan maslahatlashish odati bor.

18- Ayiruvchi emas, birlashtiruvchi xususiyatlarga ahamiyat beradi.

19- U mehnatkash, o'zining qulayligi haqida qayg'urmaydi.

20- U axloqiy qadriyatlarga ahamiyat beradi va adolatsizlikka yo'l qo'ymaydi.

Eslatma: Agar siz 20 ball bergan bo'lsangiz, bu yetakchidan qoching. U 20-40 ball bilan cho'pon bo'lishi mumkin. 40 ball Agar ko'proq bergan bo'lsangiz, endi bu rahbarga ishonishingiz kerak.

Saylovchilarning o'zini o'zi baholash shkalasi

1- Rahbarning sog'liqni saqlash siyosatini bilaman.

2- Rahbarning iqtisodiy siyosatini bilaman.

3- Rahbarning milliy xavfsizlik borasidagi siyosatini bilaman.

4- Rahbarning ta'lim siyosatini bilaman.

5- Rahbarning dunyo tinchligi borasidagi siyosatini bilaman. 6-

Rahbarning ekologik siyosatini bilaman.

7- Rahbarning inson huquqlariga munosabatini bilaman. 8- Rahbarning

tashqi siyosat haqidagi fikrlarini bilaman. 9- Men o'zimni emas, birinchi

navbatda o'z vatanim manfaatlarini o'ylayman. 10- Men o'zimni

siyosatchining o'rniga qo'yishim mumkin.

11- Men jamoani qo'llab-quvvatlaganim kabi partiyani qo'llab-quvvatlamayman.

12- Qaysi kadr tayinlansa, u mamlakat manfaatiga xizmat qiladi. 13- Men samimiy, ishonchli va halol bo'lishga qiziqaman.

14- Men qat'iy, izchil va barqaror munosabatlarni qadrlayman. 15- Men

ajratuvchi emas, birlashtiruvchi xususiyatlarni qadrlayman. 16- Men

baham ko'rish va bir-birimizga yordam berishni qadrlayman.

17- Men zo'ravonlikni adolat izlash usuli sifatida ma'qullamayman. 18- Men

murosaga kelishni muammolarni hal qilish usuli deb bilaman.

19- Men boshqalarning huquqlarini hurmat qilishga ahamiyat beraman.

20- Men o'z fikrimni boshqalarga majburlashga urinmayman.

Eslatma: Agar siz 40 balldan past ball olgan bo'lsangiz, o'zingizni yaxshilashingiz kerak. Agar o'zingizni yaxshilamasangiz
Iltimos, ovoz bermang, xato qilasiz.

Sakkizinchi bob

QO'RQIM VA TARBIYA MADANIYATI

*"O'zi yashayotgan jamiyat uchun g'oyalar ishlab chiqaradigan,
lekin uni ifoda etmaydigan odam dangasa, xudbin yoki
qo'rqqidir".*

Seneka

PSIXOLOGIK URUSHda muvaffaqiyatga erishish uchun uni yaxshi o'rganish va strategiyasini to'g'ri aniqlash juda muhimdir. Jamiyatning qo'rquv hissi bilan o'ynash harbiy va madaniy urushda qo'llaniladi.

Qo'rquv hissi bilan tarbiyalangan shaxslardan iborat jamiyatda himoya va konservativ xususiyatlar ko'proq namoyon bo'ladi. Qo'rquv hissi miyada mudofaa va himoya qilish uchun ruhiy holatni rivojlantiradi. Sevgi va ishonch muhitida miyada yangilikka intiladigan xatti-harakatlar uchun ruhiy konditsionerlik rivojlanadi. Bu erkin shaxslarning boshqaruvchi va samarali bo'lishi uchun biologik asosdir.

Ojizlik va qo'rquvni o'rgangan shaxslardan iborat jamiyat doimo cho'pon izlaydi. Erkin ma'naviyatli, erkin fikrli shaxslarni tarbiyalaydigan maktablarda ishonch tuyg'usi, ishonch madaniyati shakllanadi.

Demokratik madaniyatning qaror topishi bilan zamonaviylik mumkin. Universitetlarda til, aql, jilov bo'lmasa, ilmiy ishlab chiqarish sifati oshadi.

"So'rama, o'ylama, itoat et" g'oyasi Mesopotamiya madaniyatidan hozirgi kungacha kelgan xulq-atvor namunasi edi.

Bugungi kunda bu xususiyat fazilatdan ko'ra kamchilikka aylandi, insoniyat ko'p bosqichlarni bosib o'tdi. Bu bosqichlar quldorlik davri, mehnat davri va bugungi kunda boshdan kechirilgan ozodlik davridir.

Erkinlik davrida hatto bolalar ham o'z huquqlarini talab qilishlari kerak. Darhaqiqat, 1989 yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasi tomonidan Bola huquqlari to'g'risidagi konventsia qabul qilindi va 1990 yilda kuchga kirdi. Bugungi kunda bolalar huquqlari bo'yicha erishilgan nuqta insoniyat taraqqiyoti jarayonining muhim nuqtasidir. (Dog'an, 2000)

Dunyo texnologik qishloqqa aylandi, aloqa favqulodda tez. Hamma bir-biridan xabardor. Globallashuv muqarrar voqelik sifatida oldimizda turibdi. Ammo "yangi dunyo tartibi" adolatli ishlamayapti.

Ozodlik tahdid ostidami?

Agar mamlakatdagi resurslarning yarmidan ko'pi 10% guruh tomonidan nazorat qilinsa, bu tashvishli manzara.

Agar mamlakatni boshqarish 10 foizlik guruh tomonidan amalga oshirilsa, bu aybdorlik tuyg'usini uyg'otadigan holat.

Aristotelning aytishicha, o'rta sinf kuchli bo'lishi va siyosatni boshqarishi idealdir. Daromadlarni adolatsiz taqsimlash va adolatsiz boshqaruv odamlarda boylikka nisbatan dushmanlikni keltirib chiqaradi.

Adolatsizlikka qarshi adolat izlash tuyg'usining rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun zulm va itoatkorlik madaniyatini qo'llab-quvvatlashga hukmdorlar tomonidan "qisqa va tezkor yo'l" sifatida qaralgan. Biroq, boshqa bosqichlarni boshdan kechirgandan so'ng, insoniyat endi ozodlikning sotsiologik davriga kirdi. Bu bosqichda jamiyatni zulm, tahdid va qo'rqitish usullari bilan boshqarish uzoq vaqt davomida samarali bo'lmaydi.

Davlat otasining fikri

An'anaviy tuzilmamizda shakllangan jamoaviy ongsiz naqshlar davlatni ota o'rniga qo'yishga intiladi. Davlatga e'tiroz bildirishni otaga e'tiroz sifatida qabul qilishning psixodinamik jihati mavjud. Kollektiv ongsizda fikr va hissiyot naqshlariga (Arc-hetyp) mos keladigan siyosat ishlab chiqilishi kerak. Shu sababdan ham maktablar oldidagi g'ayriqonuniy harakatlarga majburlovchi mafkuraviy faoliyatlar, yurishlar va noroziliklar ijtimoiy javob topa olmaydi. Jamiyatning katta ko'pchiligining davlatga zarar yetkazmasdan harakat qilish hissi tanlov reaksiyalari shaklida paydo bo'lishi mumkin. Davlatni muqaddaslovchi davlatga sodiqlik tuyg'usi bilan otaga sadoqat hissini bir-biridan ajratish uzoq sotsiologik bosqichni talab qiladi.

Yechim nima?

Yaxshi yigitlar va yomon odamlar o'rtasidagi kurash hech qachon tugamaydi. Uzoq muddatli yechim - yaxshi yigitlarning ko'payishi.

O'rta muddatli yechim - yaxshi yigitlar to'g'ri narsani to'g'ri yo'l bilan tashkil qilish va himoya qilishdir.

O'zini-o'zi solih "najotkorlarni" kutish - itoatkorlik madaniyatini tushunishning davomi. Ilm haqiqatni doimiy izlashdir. Yechim uchun huquq izlash ongini yaratish kerak.

Anadolu xalqi qullikka emas, ozodlikka loyiqdir.

Ongli xalqning qaytarib bo'lmaydigan irodasi noto'g'rilarni to'g'rilay oladigan yagona kuchdir.

Huquqlarni izlash ongi

Agar xalq o'z huquqlarini himoya qila oladigan darajada ongli bo'lsa, yomon odamlar o'sha jamiyatda ozchilikda qoladi.

Islom payg'ambari bir kuni: "Zolimga yordam beringlar", dedilar. Shunda uning do'stlari buni qanday qilish mumkinligini so'rashdi. Javob juda aniq keldi: "Undan haqingni olib, unga yordam ber".

Darhaqiqat, inson o'z huquqini izlamasa, u bu haqga loyiq emas.

Bugungi insoniyatning umumiy qadriyatlaridan biri bu demokratiyadir. Demokratiyaga ishongan odam uchta asosiy xususiyatga ega:

1. Tanqidga ochiq.
2. Turli fikrlarni hurmat qiladi.
3. Birovning fikrini zo'rlik bilan o'zgartirishga urinmaydi.

O'z huquqlarini izlash ongiga ega bo'lgan shaxs bu xususiyatlarni saqlab qoladi va doimo g'oyalarni ishlab chiqaradi.

topiladi.

“Agar men haqimni qidirmasam, meni boshqarayotganlar nohaqlik qilishda davom etadi” deya o‘z haq-huquqlarini demokratik usullar bilan izlashga muvaffaq bo‘ladi. Insonlar o‘z huquq va erkinliklarini anglab yetsalar, har kim ijtimoiy taraqqiyot ne‘matlaridan, zamon ne‘matlaridan bahramand bo‘ladi.

Ishtirok etish ijtimoiy portlashning yechimidir

Avtoritar hukumatlarda boshqariladiganlar ularni boshqarayotganlarni so‘roq qilmaydi, javobgarlikka tortmaydi va ularni tanqid qilmaydi. Shuning uchun hech qanday qarshilik yo‘q.

Vakolatli rozilikka asoslangan tizimda boshqariladiganlarni tanqid qilish mumkin. Xato qilganlar javobgarlikka tortilishi mumkin. Xalq uyushib, adolat izlay oladi.

Shundagina boshqaruvdagi o‘zboshimchaliklarning oldini olish mumkin.

Demokratik boshqaruvlarda general chiqib, “Davlatning oliy manfaati xavf ostida qolganda, qonunni chetga surib qo‘yish mumkin”, degan nodemokratik gaplarni ayta olmaydi.

Demokratik hukumatda adolatsizlikka uchraganiga ishonadigan odamlar o‘z huquqlarini noqonuniy yo‘llar bilan izlashga urinmaydilar.

Darhaqiqat, bugungi kunda G‘arb davlatlarida uch kishi birlashsa, birlashma tuzadi va maqsad atrofida ishlaydi. Bu bizning madaniyatimizda ham mavjud. Odamlar boshqaruvda ishtirok etdilar va jamg‘armalar va fuqarolik jamiyati tashkilotlari shaklida g‘oyalar ishlab chiqdilar.

Qachonki, hokimiyatda boshqariladigan har bir darajada bo‘lsa, o‘zboshimchaliklarning oldi olinadi. Qanchalik kengroq va samarali ishtirok etsa, shuncha ko‘p odamlar tizimni o‘z ishi sifatida ko‘radi va unga egalik qiladi. Ular tanqidni o‘z-o‘zini tanqid qilish deb biladi va xatolarini tuzatishga harakat qiladi.

Poda instinktiga ehtiyot bo‘ling!

Huquq va erkinliklar ongining qarama-qarshi hissiyoti podaning instinktidir. Poda instinkti bo‘lgan odamlar his-tuyg‘ularini bostiradi. O‘zlari duch kelgan nohaqlikka dosh berolmay, ichkilikbozlikka yuzlanib, farzandlarini ezib, sog‘lig‘iga zarar yetkazadilar. Poda instinkti boshdan kechirilgan joyda oddiy jinoyatlar va qotilliklar ko‘payadi, qo‘pol kuchga asoslangan ijtimoiy portlashlar sodir bo‘lishi mumkin.

Poda instinkti bilan ommaning portlashi Xitoy, Rim va buyuk Frantsiya inqilobining buyuk yurishlarini tug‘dirdi.

Portlash o‘rniga relizlar chiqaradigan model uchun beshta xususiyat zarur:

1. Umumiy javobgarlik.
2. Birgalikda qaror qabul qilish.
3. Boshqalarning huquqlarini hurmat qiling.
4. Tanqidga ochiq bo‘lish.
5. Fikrlarni kuch bilan o‘zgartirishga urinmaslik.

Bu modelning nomi liberal, plyuralistik, ishtirokchi demokratiyadir. Demokratiyani qadriyat sifatida qabul qilishning o‘zi yetarli emas, uni usul sifatida ham qabul qilish kerak. Demokratik guruhda yashashiga ishongan odam o‘zini xavfsiz his qiladi. O‘zini xavfsiz his qilgan odam qanday kutishni ham biladi.

O‘zgarishlardan qo‘rqish

Avtoritar odamlar erkinlik va plyuralizmni tahdid sifatida qabul qiladilar. O‘zini tahdid ostida ko‘rgan odam doimo qo‘rqadi. Qo‘rquvdagi odam hech kimga ishona boshlaydi.

Diktaturaga yo'l

Darhaqiqat, qo'rquv odamlarni diktaturaga olib kela boshlaydi. Qo'rqinchli odam jinoyatchilarni qattiq jazolaydi. Ular hamma narsani potentsial tahdid sifatida qabul qilishga moyil. Ular nazoratni haddan tashqari oshiradi va erkinlikni cheklaydi. Himoya qilish uchun hokimiyatga ijobiy qarash tendentsiyasi ularni yomon oxiriga yaqinlashtirayotganini tushunishmaydi.

Merilin Fransuz o'zining "Kuchdan tashqari" kitobida (1985):

"Kuch qo'llash og'riq va vaqtinchalik zavqlanishdan himoya sifatida targ'ib qilinadi. Ammo hayotdagi hamma narsa kabi, kuch ishlatish ham qisqa muddatli. Qatag'on va zulm tartibni saqlashning oddiy va abadiy usuli sifatida ko'riladi. Aslida, bu ishtirok etishni ta'minlash, odamlarni tinglash, ularni ishontrish va bir-biri bilan o'zaro munosabatda bo'lishdan ko'ra qimmatroq va zerikarli", deydi u.

Avtoritar odamlar iliq va sevimli odamlar bo'la olmaydilar, chunki ular kuchga asoslangan intizomni usul sifatida qabul qilishadi. Sevim bo'lmaydigan odamlar o'zgarish uchun yopiq qoladilar. Ular xuddi fil suyagidan yasalgan minorada yashayotgandek jamiyatga chiqa olmaydilar. Har bir o'zgarish ular uchun tahdiddir.

Hatto bolalarni ham "Dushmani bil" ta'limoti bilan tarbiyalaydigan tafakkur tizimi chinakam qo'rquv tizimidir. Ular aniq fikr yurita olmaydilar, chunki ular o'zlarining hukmron mavqeini himoya qilish uchun yaratgan skeptitsizm va paranoyaning ta'siri ostidadirlar.

O'zlarining konservativ shaxsiy xususiyatlari bilan ular sinab ko'rilmagan narsalarga shubha va qo'rquv bilan yondashadilar. Ular har doim sinab ko'rilganlarni afzal ko'rishadi.

Demokratik yetakchilik nima?

Demokratik bo'lmagan rahbarlar haqida ba'zi afsonalar mavjud.

- Agar biror narsa sodir bo'lishini xohlamasangiz, uni komissiyaga topshiring.
- Demokratiya ish joyida ishlamaydi.
- Demokratiya oilaviy muhitda ishlamaydi.
- Demokratiya quloq bilan ko'rsatishga o'xshaydi.

Biroq, Gitler, Mussolini, Stalin kabi diktatorlarning paydo bo'lish sabablarini tahlil qilganda quyidagi fikrga keldik. Demokratiya ideal tizim emas, lekin u mavjud tizimlar orasida eng yaxshisidir. Demokratiya maqsad emas, vositadir. Demokratiya yaxshi insonlar qo'lida bo'lsa, ijtimoiy tinchlikka erishiladi. Demokratiya yaxshi insonlar qo'lida bo'lishi uchun jamiyatda yaxshi erkaklar ko'pchilik bo'lishi kerak.

Demokratik lider, xoh ota-ona, xoh siyosatchi, xoh xo'jayin bo'lsin, oltita asosiy xususiyat bilan ajralib turadi:

- 1- Tanqidga ochiq.
- 2- Birgalikda qaror qabul qilishni maqsad qiladi.
- 3- Mas'uliyatni baham ko'radi.
- 4- Boshqalarning huquqlarini hurmat qiladi.
- 5- Qarshi tomonni faol tinglaydi.
- 6- Kuch ishlatib birovning fikrini o'zgartirishga urinmaydi.

Erkinlik va istiqloq tuyg'ulari yuksak bo'lgan bugungi yoshlarda mehr-intizom va qiziqish uyg'unligi bunyodkorlik, kashfiyot va tadbirkorlikka undaydi. Qaror qabul qilishda ishtirok etgan, fikri qadrlangan yoshda o'ziga ishonch paydo bo'ladi. Fikri so'ralmagan, o'z nomidan qarorlar qabul qilinadigan yosh yigit poda instinkti bilan harakat qiladi. Ular bosim, tahdid, qo'rqitish va qo'rqitishni huquq izlash va muammolarni hal qilish usullari sifatida qabul qilganligi sababli, ular menejer bo'lganda shafqatsiz rahbar paydo bo'ladi.

Muammoga duch kelganda o'zini so'ramaydigan, aybni boshqalardan qidiradigan, jamiyatni ayblaydigan rahbarlarning farzandlari hamisha shunday. Ular o'zlarining qobiliyatsizligini boshqalarning kamchiliklari bilan yopishga harakat qilishadi.

Agar bola bolaligida yashayotgan oilada demokratik faoliyat mavjud bo'lsa, bola demokratik guruhda yashash tajribasiga ega bo'lganligi sababli bosim va zo'ravonlikdan huquq izlash va muammolarni hal qilish usuli sifatida foydalanmaydi, ishonirish va ishonirish usuli bilan harakat qiladi va tinch natijalarga erishadi.

Milliy xavfsizlik sindromi

"Dushmanni bil, turkdan boshqa do'sting yo'q" kabi tinimsiz miya yuvish usullari bilan o'rgatilgan odamni tasavvur qiling. Bu bolaning o'ziga bo'lgan ishonchi va o'z muhitiga ishonchi qanday rivojlanishi mumkin?

Agar bu odam bolaligida avtoritar oiladan chiqqan bo'lsa, bu oilalar muammolarni hal qilish va huquq izlash usullari sifatida bosim, zo'ravonlik, tahdid, qo'rqitish, qo'rqitish va so'kish usullaridan foydalanadilar.

Bu odam demokratik guruhda yashash tajribasiga ega emas.

Bu odam har doim buyruq olishga va buyruq berishga odatlangan. Biroq, demokratik guruhda buyruq berilmaydi, g'oyalar beriladi. Qoidalar belgilanmagan, misollar keltirilgan.

Bu odam milliy xavfsizlik uchun mas'ul lavozimga kelganida, u tabiiy ravishda o'z repertuaridagi qadriyatlar va usullarni qo'llaydi. U o'ziga yoqmagan, yoqtirmagan yoki o'zi kabi o'ylamaydigan har qanday odamni potentsial tahdid sifatida qabul qiladi.

U hamma narsani ko'k kuchlarga va qizil kuchlarga ajratadi va doimo dushmanlarni qidiradi.

Shu tarzda tarbiyalangan odamlar doimo qo'rquv va ishonchsizlik holatida bo'ladi. Shu sababli, ular yolg'on razvedka hisobotlari bilan osongina chalg'itilishi mumkin.

Bu jarayon so'nggi 5-6 yildan beri davom etib, uning qarorlari bilan uch mingga yaqin ofitser va unter-ofitser jami jazoga tortildi. Yoki o'z madaniy o'ziga xosligi bilan yashashni, onalaridan o'rgangan tilda gapirishni va yozishni istaganlar ayirmachilikda ayblana boshladi.

Qo'rquv madaniyatidan kelgan odamlar katta xatolarga yo'l qo'yishadi, chunki ular o'z do'stlarini dushmanlari bilan osongina aralashtirib yuborishadi. Umuminsoniy qadriyatlarni himoya qilganlar darhol xiyonatda ayblanadi.

Ular o'zlarini eng buyuk vatanparvar, hamma narsani biladigan qutqaruvchi sifatida ko'rganlari uchun ular tanqidga ochiq emaslar. Ular dialogdan qochishadi. Ular muammolar haqida gapirishni vaqtini behuda sarflash deb bilishadi. Ularning empatiya qobiliyati baribir rivojlanmaganligi sababli, ular boshqalarni tinglamaydilar. Agar ular tinglashsa ham, ular keyingi odamga nima deyishlari haqida o'ylashadi.

Globalashuv va yangi dunyo tartibi boshdan kechirilayotgan bugungi dunyoda Turkiya o'z o'rnini G'arb qadriyatlari tomoniga qo'ydi. Huquq va erkinliklarga asoslangan yangi dunyo tartibida demokratik usullar huquq izlash va muammolarni hal qilish usuli sifatida amal qiladi.

Bozorga har xil g'oyalar taklif etilayotgan, to'g'ri g'oyalar saqlanib qoladigan va noto'g'ri g'oyalar vaqt o'tishi bilan yo'q bo'lib ketadigan yangi dunyo tartibida qo'rquv va ishonchsizlikka asoslangan zolim yondashuvlar va xavfsizlik tushunchalarini himoya qilib bo'lmaydi.

Dunyoda internetni taqiqlashni milliy xavfsizlik muhokamasiga kiritgan ikki davlat bor. Ulardan biri Afg'oniston, ikkinchisi Turkiya.

Agar oilada ota yetarli bo'lmasa, onasi yoki katta o'g'li rulni egallaydi. Turkiya fuqarolik masalalarini muloqot orqali hal qilishda ham o'z vakolatini namoyish qilishi kerak. Aks holda Turkiyaning tashqi dunyoga obro'si militaristik hukumat sifatida namoyon bo'lishda davom etadi.

Buyuk rahbarlar turli xarakterdagi odamlarni bir maqsad atrofida o'xshash xulq-atvor namunalari bilan ishlashga undashga muvaffaq bo'lishadi. Usmonli imperiyasi va AQSh buni qildi. Biz ham shunday qilishimiz kerak.

Hissiy hayotni tarbiyalash

Odamlarda ikkita miya mavjud bo'lib, biz ularni fikrlash va his qilish miyasi deb ta'riflashimiz mumkin.

Agar inson sayyoramizdagi eng ustun mavjudot bo'lsa, bu ularning qudratligi uchun emas, balki aqlliligi uchundir.

Inson miyasining quruq faktlarni qayd etuvchi qismi gippokampdir. Amigdala bodomsimon hujayralar guruhi bo'lib, xotirada hissiy lazzatni qayd etadi.

Qo'rquv, g'azab, hayajon, tushkunlik, quvonch, baxt, rashk va skeptitsizm kimyoviy jihatdan miyaning amigdala mintaqasi tomonidan boshqariladi. Bu erda bizning yuz ifodalarimiz aniqlanadi.

Hissiy xotiralar, qo'rquv va hayajon miyaning tegishli sohalarida "tarmoqlar" sifatida qayd etiladi. Miyaning amigdala mintaqasi olib tashlanganida, hissiy ko'rlik paydo bo'ladi. Inson juda yaxshi gapira olsa-da, u o'z yaqinlariga muhabbat, nafrat yoki achinishni his qila olmaydi.

Miyaga stimul kelganda, talamus mintaqasi uni filtrlaydi va bu ma'lumotni miya yarim korteksiga yuboradi. Shu bilan birga, u ba'zi ma'lumotlarni to'g'ridan-to'g'ri amigdalaga yuboradi. Ushbu tasnif hissiy konditsionerlik bilan bog'liq.

Bunday reflekslar bolalik davrida qo'rquv bilan o'sgan odamlarning miyasida shakllanadi. Hissiy konditsionerlik so'ramasdan yoki o'ylamasdan itoat qilish uchun yuzaga keladi.

Agar biror kishi xohlasa, miyadagi bu hissiy holatni o'zgartirishi mumkin. Miyaning o'ng frontal qismi shikastlangan odamlar empatiya qobiliyatini yo'qotadilar. Ular aytilgan gapni tushunishadi, lekin ovoz ohangidagi hissiy farqni ajrata olmaydilar.

Hissiy hayot va qo'rquv ota-bobolarimizdan meros bo'lib kelgan. Ammo bizda ularni o'zgartirish uchun ruhiy va hissiy infratuzilma mavjud. "So'rama, o'ylama, bo'ysunma" kabi ruhiy shartlash o'rniga "savol qil, o'ylama, qo'llash" kabi aqliy va hissiy shartlashlar zamonamizning haqiqatlaridir.

To'qqizinchi bob

Madaniyatlar to'qnashuvi va inson psixologiyasi

*"Kimki o'zi yashayotgan jamiyat uchun g'oyalar ishlab
chiqarsa, lekin uni ifoda etmasa, u dangasa, xudbin yoki
"U qo'rqqoq."*

Seneka

Madaniy o'ziga xoslik

HAM DUNYO, ham Turkiya madaniy o'zgarish jarayonida. Urush materiallari o'zgargani kabi, kelajakda urush strategiyasi ham o'zgardi.

O'ziga xoslikni yaratishda odamlarda tegishlilik, qabul qilish va bog'lanish hissi ko'proq e'tiborni jalb qila boshladi.

O'z xalqidan begona bo'lmagan ma'murlar jamiyat bilan muhabbat va ishonch munosabatlariga ko'proq ahamiyat bera boshladilar.

Davlat fetishizmi va haddan tashqari vatanparvarlik qo'rqqinchli muhit yaratib, psixologik blokada yaratayotgan edi. Muhokama qilish mumkin bo'lmagan byurokratik sohalarining mavjudligi zamonaviy jamiyatlarda bo'lmasligi kerak.

Zulm odamlarni axloqsiz, ikkiyuzlamachi, samimiyatsiz qilib qo'yardi.

Yashash huquqi so'z erkinligi bilan teng bo'lishi kerak. Bu milliy qonunchilikning bir qismiga aylanishi kerak.

Davlatning mafkuraviy konsepsiyasi muxolifatga asoslangan. U vatanparvar-xoin, ilg'or-reaktsion kabi qutblanishni rag'batlantiradi.

Biz Ozodlikdan Qo'rqmasligimiz kerak

Jangari demokratiya so'z erkinligini tahdid sifatida qabul qiladi va so'z erkinligi davlatni ranjitadigan so'zlarga ham tegishli bo'lishi kerak.

Erkinlikdan qo'rqish modernizatsiya yo'lidagi eng katta to'siqdir. Erich Frommning aytishicha, individuallikka eng katta to'siq bu erkinlikdan qo'rqishdir. Tashqi cheklovlar minimallashtirilgan individuallik zamonaviy psixologik talabdir. Ommaga bo'ysunishni va tarqatib yuborishni va'da qiladigan avtoritar tizim endi ortda qoldi.

Biz libertar paradigмага kelishimiz kerak. Itoatkorlik, jangari demokratiya turli madaniy e'tiqod tizimiga ega bo'lgan odamlar tomonidan tuzilgan jamoani muvaffaqiyatli boshqarish uchun etarli bo'lishi mumkin emas. Ilgari o'z qishlog'ini tark etmagan, qo'shni qizga uylangan, dehqonchilik bilan shug'ullangan odamlar hozir ishlab, xorijga ketmoqda. Ular o'zlarining madaniy o'ziga xosliklari bilan jamoatchilikda mavjud bo'lishni xohlashadi. Agar biz bu ijtimoiy o'zgarishlarni xavf sifatida paranoyak norozilik bilan qabul qilsak, zamondan orqada qolamiz, hatto Koreya ham mafkuraviy qutblanish bo'yicha bizdan oshib ketadi.

Qonunlarni o'zgartirishning o'zi etarli emas. Fikrlar ham o'zgarishi kerak. Ruhiiy zulmlarni yo'q qilish - bu zamonaviylik. Tanqid va munozara jamoat axloqiga kiradi. Janob Sami SELCHUKning ixcham so'zlari bilan aytganda, "Tanqid va muhokamadan voz kechish dabdabamiz yo'q. Bu jamiyat manfaati uchundir, bu burchdir. Bu shaxsiy axloq doirasiga kiruvchi huquq emas, burchdir. Huquqlardan voz kechish mumkin, lekin burchlardan voz kechib bo'lmaydi".

Ijtimoiy ishonch muammosi

Frensis Fukuyama "Ishonch" nomli kitobini nashr etdi. To'g'rirog'i, uni nashr etishga majbur bo'ldi. U iqtisodiy farovonlikni yaratish uchun ishonchni yoyish tarafdori. U jamiyatlarni ishonchi yuqori va past ishonchli jamiyatlarga bo'lib, barqaror demokratiya bilan bir qatorda sog'lom iqtisodiyot uchun ham odamlarning bir-biriga ishonchi zarurligini ta'kidlaydi.

Dunyo qadriyatlar reytingida 40 ta davlat orasida Turkiya odamlari bir-biriga eng kam ishonadigan davlat hisoblanadi.

39-mamlakat Braziliya, 40-mamlakat Braziliya.

Markazlashgan davlat siyosati va davlatning tartibga solish roli ishonch hissini pasaytirishda noto'g'ri degan da'vo e'tiborga loyiqdir.

Samuel Xantington global tartibda mafkuralar emas, balki madaniyatlar yuksalib borayotganini va biz "fuqarolar to'qnashuvi" davriga kirayotganimizni ta'kidladi. Agar yechim topilmasa, madaniy tafvutlar muqarrar ravishda nizoga olib keladi, degan tezis juda qo'rqinchli edi.

So'nggi yillarda AQShda tilga olingan Mingyillik 2000 tashkiloti AQSh ma'muriyatiga ta'sir o'tkazdi, degan fikr global xavf sifatida ko'rilmog'da. Bu mazhab Isoning 2000-yillarda kelishini, Iso alayhissalom kelishidan oldin Isroil davlati barpo etilishini, urush bo'lishini da'vo qiladi. Agar AQSh ma'muriyati Yaqin Sharqda urush kutilishini keltirib chiqaradigan bu xurofotlarga ishonishga moyil bo'lsa, unda AQSh ziyolilari zimmasiga katta ish tushadi.

Madaniy islom

Turkiyaning madaniy e'tiqod tizimi Usmonlilar davrida to'qnashuv emas, tinchlikni ta'minlovchi element edi. Turli submadaniyat guruhlarini diniy talqin doirasida o'z shaxsiyatlarini saqlab qolgan holda bugungi kungacha saqlanib qolgan. (Volkan, 1999)

Bizning zamonamizning umuminsoniy qadriyatlarini "libertarizm, plyuralizm, ochiqlik, murosa". Erkin fikr

Bozorda hamma o'z molini teng taklif qiladi. Odamlar o'zlari xohlagan g'oyani tanlaydilar. Agar sizga yoqmagan g'oya bo'lsa, uni taqiqlab, qashshoq va steril g'oyalar dunyosini yarata olmaysiz. Qarama-qarshi dalillarni ishlab chiqish, g'oyalar kurashi va ishontirish orqali o'z haqiqatlaringizni himoya qilishingiz mumkin.

Maslahatga ahamiyat berib, majburlashni rad etgan, "muhabbat va rahm-shafqat"ga asoslangan Islom dinining tuzilishi hayotga tatbiq etilishi mumkinmi? Din nomidan zulm qilinayotgan muhitda (Eron, Saudiya Arabistoni) yoki demokratiya hukm surgan mamlakatlarda Qur'on yaxshiroq tushuniladimi? Umaviylar davridagi zulm islomga foyda keltirmagani va ko'plab botil oqimlarning paydo bo'lishiga sabab bo'lganini e'tiborga olsak, demokratiya madaniyati bilan islom dini o'rtasida ziddiyat yo'qligini yaxshiroq tushunish mumkin.

Madaniyatimizdagi ma'naviy dinamikadan to'g'ri foydalansak, jamiyatda tobora kamayib borayotgan mehr va ishonchni oshirish mumkin. Turk xalqi o'z rahbarlarini yolg'on gapirsa ham halol va dindor sifatida ko'rishni istaydigan madaniyatga ega. Bu xususiyatni e'tiborsiz qoldirmaslik kerak.

Jemil Merich aytganidek; *"Bizning eng katta dushmanimiz xurofot, bizga eng kerak bo'lgan narsa bu muloqotdir."*

Natijada shuni aytishimiz mumkin:

Ushbu kitobda yoritilgan mavzularning aksariyati sevgi, hurmat va ishonchning muhimligiga ishora qiladi. Zolim yondashuvlar odamlarni ruhiy tushkunlikka solib, ikkiyuzlamachilik va nosamimiylikka undashi ta'kidlanadi. Bu siyosiy va harbiy hokimiyatlarga madaniy e'tiqod tizimlarini e'tiborga olishlari haqida ogohlantirishdir.

Jamiyatda muhabbat, hurmat va ishonchning kamayishi ijtimoiy munosabatlarni tashkil etishni qiyinlashtiradi. Shaxslar o'rtasidagi janjallarning kuchayishi ijtimoiy tinchlikning buzilishiga olib keladi va odamlarni yolg'izlikka undaydi. Iqtisodiy harakatchanlik pasayadi.

Tinchlik va osoyishtalikni yoyish uchun inson psixologiyasiga asoslangan siyosat ishlab chiqarish birinchi o'rinda turadi. Postmodernizm shunday deydi.

RESURSLAR

AKAN, T.: Onam, boshimda bit bor, Can Yay., 6-nashr, ISTANBUL, 2002 yil

AKMAN, N.: EatYourUrUzum so'raVineyard, imgePublication, ISTANBUL, 1997 yil

AKYOL, T.: Respublika Usmonli imperiyasining davomidir, Ed: Mehmet Gündem. Apellyatsiyadan tanqidiy sababga qadar, yaxshi Adam nashriyoti, ISTANBUL, 2000 yil

ALTAN, M.: Asir bolalarning jahannami, Birey Yay., ISTANBUL, 2001 yil

AMERIKA psixiatriya assotsiatsiyasi: DSM. IV. 4-nashr. Vashington De., 1994 CCOPER, CL: Stress, Tibbiyot va Salomatlik bo'yicha qo'llanma. Crc Press, Inc, FLO-RIDA, 1996

ARCAYUREK, C.: Silent Coup, Bilgi Yay., ISTANBUL, 7-kitob, Sana yo'q.

ARMAĞAN, M.: Abant platformasi, Demokratik huquqiy davlat, Jurnalistlar va yozuvchilar fondi nashrlari, ISTANBUL, 2000 yil

ARMAĞAN, M.: Sivilizatsiyalar to'qnashuvidan dialoggacha, Jurnalistlar va Yozuvchilar jamg'armasi nashrlari, ISTANBUL, 2000 yil

AY, T: Rok va zo'ravonlik, Pirate nashriyoti, ISTANBUL, 1994 yil

AYCHAN, Z.: Turkiyadagi boshqaruv, yetakchilik va inson resurslari amaliyotlari, turk psixologlari Uyushma nashrlari, No: 21, ANKARA, 2000

AYDIN, N.: Turkiya uchun hamma narsa, Milliy strategik kontseptsiya, Yimder nashrlari, ANKARA, 1999

AYDINALP, K.: War Shock, GATA Lecture Notes., ANKARA, 1982

BALCI, M.: MGK va Demokratiya, Huquq, Armiya, Siyosat, Yöneliş nashrlari, 3-nashr, ISTANBUL, 2000

BALCIOGLU, I.: Zo'ravonlik va jamiyat, Bilge nashrlari, ISTANBUL, 2001

BAKLAN, M.: Turkiya bo'yicha muzokaralar, 2-nashr, Birey nashriyoti, No: 88; ISTANBUL, 2001

BARLAS, M.: Turkiyadagi to'ntarishlar va janglar davri, Birey nashriyoti, ISTANBUL, 2002

BAŞOĞLU, M. AND L., MARKS: Qiynoqlar, British Medical Journal 297 (6661): 1423-24.İNG, 1423-24.19. Nesil nashriyoti, 2-nashr, ISTANBUL, 2002

BERNSTEYN, AS: Hissiy vampirlar, Alfa nashrlari, ISTANBUL, 2001

BESTIT, F.: Huquq, LDT nashrlari, ANKARA, 1997

BIDERMAN, AD, ZIMMER, H.: Inson xatti-harakatlarining manipulyatsiyasi, Nyu-York, Jon Wiley va o'g'illari 1961

BİLDİRİCİ, F.: Sevganimning Turkiyasi, Dog'an Kitob., 3-nashr, ISTANBUL, 2000 BİLİCİ, A.: Hech qachon global axloqsiz, harakat, nashr: 359, oktyabr, 2001 yil

CALVIN, SH: Introduction to Freudian Psychology, Kaknüs Publishing, ISTANBUL, 1999

CLANTON, G., 1YNN, S.: Rashk, Pagagus Agency, Kuraldışı nashriyot, ISTANBUL, 1997

COLIN, T.: Birinchi e'tiqod, birinchi e'tiqod, Risoli-I Nur va zamonaviy dunyo, Deklaratsiya., Xilton Mehmonxona, ISTANBUL, 1991 yil

CHAKIR, R.: Respublika davrida Turkiyadagi Islom hayoti, National Geographic Turkiya, yanvar 2002 yil, 94-103-betlar

CANDAR, C.: Biz ochiq peshona bilan chiqdik, Timaş Yay., 2-nashr, ISTANBUL, 2001 yil

CIMEN, A.: Echelon, Razvedka olamining parda ortida, Timas. Nashriyot, ISTANBUL, 2002

DAMASIO, AR: Dekart xatosi, hissiyot, sabab va inson miyasi, Varlik nashriyoti, soni: 504.

DAMASIO, A., ETALL: Bilimlar birligi, Nyu-York Fanlar Akademiyasi yilnomalari, jild. 935, Nyu-York, 2001 yil

DARYAL, AM: Diniy hayotning psixo-ijtimoiy asoslari, 2-nashr, Marmara universiteti teologiya fondi nashrlari. No:75, ISTANBUL, 1999 yil.

DAVUTOĞLU, A.: Milliy strategiya kontseptsiyasi va tahdid ta'riflari, Yeni Shafak gazetasi, 04.05.1997 yil

DEMİREL, S. : Yosh Demokratlar Uyushmasi Boshqaruv Kengashi a'zolarining qabulida so'zlagan nutqi., 2001 yil 22 iyun

DOĞAN, 1. : Akıllı Küçük, Sistem Yay., No: 249, ISTANBUL, 2000 DOĞU, S. : Fuqarolik demokratiyasiga chaqiruv, Birey Yay., ISTANBUL, 1999 DOWNS, BR : Dunyoni o'zgartirgan kitoblar, Tur nashriyoti, İST1 Matt.

DUBIN, MW: Miya qanday ishlaydi, Black Well Science, KOLORADO, 2001 EASWARAN,

E.: Islomning quolsiz askari, Badshah Xon, Fuqarolik qarshilik. Trans. ehson

Özdemir, Timaş Yay., ISTANBUL, 2002 ERDEM, R.: Mahzun medali, Timaş, Yay., ISTANBUL, 1998 ERDOĞAN, M.: Demokratiya, dunyoviylik va rasmiy mafkura, kengaytirilgan 2-nashr, Li-

bertie Yay., ANKARA, 2000 ERDOĞAN, M.: Liberal jamiyat, liberal siyosat, siyosiy kitoblar do'koni., yangilangan 2-nashr.

Nashr, ANKARA, 1998 FROMM, E.: Insonlarda halokatning kelib chiqishi I.-II. Kitob, Trans. Shukru Alpagut, Pa-

yel Yay., ISTANBUL, 1984 FARBER, LE, HARLOW, H. E, WEST L. 5: Miyani yuvish, konditsionerlik

DDD: Debility, Dependeny va Dread., : Sotsiometriya, 20(4): 271.285, 1957 FORD, WC: Yolg'on

psixologiyasi, HYB Publishing., Trans: Şerife Küçükol, ANKARA, 1997 FREUD, S.: Ijtimoiy

Psixologiya, Adamen Pushn. ISTANBUL, 1994 FUKUYAMA, F.: Ishonch, ijtimoiy fazilatlar va

farovonlikni yaratish, TC tş Bankasi Culture Publishing, 2-nashr, 2000 GENCTAN, E.: Zamonaviy hayot va g'ayritabiiy xatti-harakatlar, Maya nashriyoti, ANKARA,

1981 GIDDENS, A.: Uchinchi yo'l, Ijtimoiy Demokratiyaning tirilishi, Birey nashriyoti, Trans:

Mehmet Özey. ISTANBUL, 2000 yil

GOLEMAN, D.: Hissiy intellekt, mavjudlik/fan nashriyoti, 9-nashr, ISTANBUL, 1998 -GOKA, E, SAYAR K.: Psixiatriya

fan sifatida. Agac nashriyoti, ISTANBUL, 1992 GÖKTURK, G.: Ecevitgiller, Sabah gazetasi, 3 iyul 2002-10-14. GÖLE,

N.: G'arbning sehrli ko'zgusi buzildi. Kritik sababga murojaat, Ed: Mehmet Gundem, Good Man Publishing, ISTANBUL, 2000

GROF, S.: Kosmik o'yin, Inson ongini qayta kashf qilish, Ege-Meta nashrlari, Trans: Levent Kartal,

IZMIR, 2000 yil

GÜNERİ, M.: Psixologik urushning ahamiyati va boshqaruvi, KKK harbiy bosmaxonasi, ISTANBUL,

1967 yil

GÜRDİLEK.R.: Terrorchilarni eshita olmaydigan ulkan quloq, Echelon, Fan va Technology, soni: 407 oktyabr, 2001

yil HENDIN, H., MANN, JJ: O'z joniga qasd qilishning oldini olish bo'yicha klinik fan, Nyu-York yilnomalari

Fanlar akademiyasi, jild: 932, Nyu-York, 2001 yil

HORN, S.: Tongue Fu, Verbal Martial Art, Boyner Holding Publications, Trans: 2. Dicleli, ISTANBUL, 1997 yil

HUNTILNGTON, S.: Sivilizatsiyalar to'qnashuvi va jahon tartibini qayta tiklash, Sima va Shuster, Nyu-York, 1996 yil

ILICAK, N.: Let Everywhere Groan with Hard Steps, Timas Publishing, 2-nashr, ISTANBUL, 2001

İNAN, E.: Axborot urushi, 1997

İNAN, K.: Davlat boshqaruvi, Timas nashrlari, ISTANBUL, 1992 yil

İSLOM XABARLARI: Biologik terrorizm, AQShning demokratiyaga biologik aralashuvi, tarix fikri

Jurnal, 2002 yil fevral, 75-son.

JUNG, CG: Din va Psixologiya, Inson Nashriyoti, Trans.: Chengiz Şişman, ISTANBUL, 1993

KABAKLI, A.: Vaqflar sudlovi, Turk adabiyoti vaqf nashriyoti, ISTANBUL, 1989

KENNEDİ, SF: Jasorat va fazilat uchun kurash, Hayat Yay., ISTANBUL, 1998 yil

KESİMLİ, H.: Psixologik urush, 197, 198 No. Ordu jurnali qo'shimchasi, KKK İSTANBUL, Harbiy

Bosmaxona, 1961 yil

KÖKNEL, Ö.: Insoniyatni tushunish, Oltin kitoblari., 7-nashr, ISTANBUL, 1997

KRAMER, H.: Turkiyani o'zgartirish, Timash Yay., 2-nashr, ISTANBUL, 2001

KUTAY, C.: Zamonamizdagi saodat asri musulmoni, Badiuzzamon Said Nursiy, Qur'on axloqi haqida. Tirik tartib asosida, Yeni Asya nashrlari, ISTANBUL, 1980

LE BÖN, G.: Ommaviy psixologiya, Timas nashrlari, 2-nashr. ISTANBUL, 1999 yil

LEAMAN, O.: Globallashuv Islomga tahdidmi? Globallashuv va axloq Risoli Nur nurida, Simpozium risolasi, 2002 yil 22-24 sentyabr, Mega nashriyoti, ISTANBUL, 2002 yil

Lyuis, B.: Islom adabiyoti, tarixi va tafakkuridagi sokin va faol harakatlar jurnali, 2000 yil aprel

MARDİN, Ş.: Bediuzzamon Said Nursiy voqeasi, Zamonaviy Turkiyada Din va Ijtimoiy O'zgarish, aloqa Nashr., ISTANBUL, 1992 yil

MARKHAM, L.: Globallashuv qayta ko'rib chiqildi. Globallashuv va axloq Risoli Nur nurida, Simpozium kitobchasi, Mega nashriyoti, 2002 yil 22-24 sentyabr, ISTANBUL, 2002 yil

MARRS, T.: Illuminati, Intriga doirasi, Timaş Yay., 5-nashr, Trans. Ali Çimen, Petel Demir, ISTANBUL, 2002 yil

MEZZICH, J., KLEINMAN, A., FABRAGA, JH, PARRON, D.: Madaniyat va psixiatrik diagnostika, Compos Metris nashriyoti, ANKARA, 1997 yil

MICHEAL, T.: Tinchlik axloqi, Papa Ioann Pavel II va Risoli Nur o'rtasidagi dialog. Risoli Nur Globallashuv va axloq nurida, Simpozium risolasi, 22-24 sentyabr 2002 yil, Mega Yay., ISTANBUL, 2002 yil

MILGRAM, S. Hokimiyatga bo'ysunish, Eksperimental nuqtai nazar, Nyu-York Harper va Rou, 1974 yil

MORIS, C.: Psixologiyani tushunish, Trans: Ayvaşık va Sayil, Turk Psixologlar Uyushmasi nashrlari, ANKARA, 2002 yil

MULLER, H.: Madaniyatlarning yarashuvi, Xantingtonning tsivilizatsiya to'qnashuviga qarshi tezis, Timash Nashr., ISTANBUL, 2001 yil

ÖKE., MK: Din-Armiya tarangligi, Demokratiya Global Jamiyatdan Cheklangan. Alfa Yay., ISTANBUL, 2002 yil

ÖZEN, 1.: o'z joniga qasd qilish, Ozan nashriyoti, ISTANBUL, 1997 / ÖZSOY, O.: Siyosiy targ'ibot texnikasi, Alfa nashriyoti, ISTANBUL, 1999

REED, AF: Anatolia Junction, Talonbooks, KANADA, 1999 yil.

RESTAK, R.: Aqlning sirlari, National Geographic, VASHİNGTON, DC Jamiyati, 2000 RUDIN, S.: Psixoterapiya va din, Notr-Dam universiteti matbuoti, LOR-DON, 1968

RICHERS, D.: Antropologik nuqtai nazardan zo'ravonlik, Ayrıntı nashrlari, ISTANBUL, 1989

SANERA, M., SHAW JS: Qo'rquv emas, haqiqat, bolalaringiz va siz uchun ekologik ta'lim Qo'llanma, Ozodlik nashrlari, ANKARA, 1999

SAVAŞ, V.: Jangari demokratiya, Reaksiya va Separatizmga qarshi, Bilgi Yay., Kengaytirilgan 13-nashr, ANKARA, 2001 yil

SCHEFLIN, LN, OPTEN EM: Aql manipulyatorlari, Paddington Press, 1978 yil

SELCUK, S.: Özlem Demokratik Turkiya, Yeni Turkiya nashrlari, ANKARA, 2000 SELCUK, S.: Zolim davlatdan qonun ustuvorligiga, Yeni Turkiya nashrlari, 6-nashr, ANKARA, 2000.

SINANOÖLU, O: Target Turkiya, 2001

SUNGUR, M.: Anarxiya sabablari va davolari, Badiuzzamon Said Nursiyning so'zlari, Yeni Asya nashrlari, 3. Nashr, ISTANBUL, 1978 yil

TARHAN, N.: Stressni baxtga aylantirish, Adrenalin, Timaş Yay., 2-nashr,

ISTANBUL, 2002 yil

TAŞGETİREN, A.: Yangi Islom olami, Erkam nashrlari, ISTANBUL, 1994 TOZAR, Z.: Ehtiyot bo'l, burning o'sib bormoqda! Fan va texnologiya TUBITAK., soni: 416, iyul 2002 TURKOÖLU, S.: Psixologik urush operatsiyasini o'tkazish. Bosh shtab bosmaxonasi.

ANKARA, 1969 yil

ULAGAY, O.: Target America, 11 sentyabr Shock, Timaş Yay., ISTANBUL, 2002 URSANO, RJ, HOLLOWEY V.LT.: Harbiy psixiatriya, Psixiatriyaning keng qamrovli va texbo-ok/ Lv. Tahrirlar: Kaplan va Sadok, Uilyams va Uilkig, Baltimo-ne/London, 1985 P. 1900

UYANIK, M.: Islom siyosiy falsafasida fuqarolik itoatsizligi, Kaknüs nashriyoti, 2-nashr, ISTANBUL, 2001
ÜLSEVER, C.: Turkiya o'zini izlashda, Timas nashriyoti, ISTANBUL, 1999 yil
VATANDAS, A. Kod: Sentyabr S.1,io. Swordfish, Karakutu nashriyoti,ISTANBUL, 2002 yil
VATANDAS, A.: Armagedon, 16-nashr, Timas nashriyoti, ISTANBUL, 2001
VICTORIAN, A.: Miya nazorati, inson xatti-harakatlarini manipulyatsiya qilish, Timas Yay., ISTANBUL, 2001 yil
VOLKAN, VD: qon chizig'i, etnik g'ururdan etnik terrorga, Baglam nashriyoti, ISTANBUL, 1999 yil
WEST, JL: Qiynoqlar va miyani yuvish, Sud-psixiatriya, Ed. Rozner, Chap-man va salom yangi York, P.508-515, 1994
WESTEN, D. : Psixologiya, aql, miya va madaniyat Ikkinchi nashri, Jon Uayli va Sons, Inc. yangi York, 1996 yil PP: 820-861
YAYLA, A.: Liberalizm. Libertie nashrlari, 3-nashr, ANKARA, 2000
YAYLA, A.: Ozodlik sari yo'l. Hayek's Social Theory, Libertie Publishing, 2nd Edition ANKARA, 2000
YILDIZ, A.: 28 Fevral Documents, Pinar Publishing, ISTANBUL, 2000
YIRMİBEŞÖÖLU, S.: Davlatni Kuchli qilish, Kastaş Yay., ISTANBUL, 2002.
ZORLU, I.: Ha, men Salonikidanman, Turk Sebaytacılık, Zi-geyik Yay., 8-nashr, ISTANBUL, 2000